Lucia Demetrius
LUMEA ÎNCEPE CU MINE!
roman

Editura pentru Literatură, 1968

Coperta: *Victor Feodorof*

Georges Melinte se trezi brusc, din pricina unui zgomot venit de afară, de sub ferestre, şi se uită încruntat la întunericul odăii, străpuns de suliţe subţiri, aurii, strecurate printre nuieluşele storurilor lăsate. Vru să sară în picioare, să alerge la fereastră, s-o deschidă, dar îşi potoli mişcarea pe la mijlocul ei. Îşi adună la loc, în pat, sub cearşaful de olandă albă, picioarele lungi, îşi strânse în jurul coapselor cămaşa de noapte, se răsturnă între pernele multe, şi apucă clopoţelul de pe măsuţa de lângă căpătâi. Husni, cavasul, era după uşă, pe săliţă, aştepta. Intră şi se plecă adânc. Georges îi făcu semn către fereastră şi către filigeanul golit de aseară. Albanezul ridică storul, deschise larg canaturile, şi pieri cu filigeanul.

Georges se întinse lung, mai să-i plesnească încheieturile, şi se ridică între perne – te cam zgârie pe obraz volănaşele astea de dantelă, dar dacă se poartă, fie şi volan! – se sprijini în coate să vadă afară, prin fereastră. Da, erau oameni la coasă, doar asta poruncise aseară să se facă, să se cosească iarba înaltă a pajiştei din faţa conacului, şi încă să i se pregătească un cal să plece la câmp, la seceriş, să fie puţin cu ochii pe logofăt. Ceasul mare, cu două capace de aur, cu lanţ gros, aşezat şi el lângă căpătâi, pe măsuţa arabă cu încrustaţii de sidef, arăta ora opt şi un sfert. Cam devreme, cam devreme! Ceasul ăsta e primul dar al Zoei, pentru prima treabă pe care a descurcat-o el după moartea lui Chaumont-Auvry. Ceasul răposatului, Dumnezeu să-l ierte, că merge bine, merge perfect de nouă ani.

Lumina soarelui cade acum pe covorul persan de pe

jos, urcă pe pereţii îmbrăcaţi în caramaniuri turceşti, ajunge până la tavanul pictat cu aur mult, scaldă lavoarul pitic, de mahon, cu lighean rotund, de porcelan înflorat, cu cană pântecoasă, aureşte portretul Zoei, aşezat sus, peste o draperie de mătase grea, în cute. Lavoarul a po: uncit el să fie adus aici, în salonaş. Când are să se mute în iatac, hei! atunci are să fie altă treabă, salonaşul are să rămână salonaş, salonul cel mare are să fie deschis şi umplut de flori tăiate ca pe vremea lui Chaumont-Auvry, candelabrul de cristal dezvelit de tifonul alb în care e înfăşat şi mobila descoperită de huse, sufrageria are să fie glănţuită, că s-a cam pătat. Casă fără femeie! Când are s-o aducă pe Maranda aici cu Ilie, toate au să fie cum se cuvine, cum e boiereşte, la locul lor.

E frumoasă Zoe acolo, în portret. E chiar foarte frumoasă, cu umerii ei goi, catifelaţi, rotunzi, cu gâtul foarte înalt, cu privirea cafenie, neagră aproape, nerezemată pe nimic, necăutând nimic, deschisă numai larg şi blajin, încrezătoare. A zugrăvit bine pictorul ăsta de unde o fi fost el, din Franţa pesemne, şi volanele de mătase, şi spuma de dantelă, şi toate marafeturile astea care curg de pe ea până la pământ. Şi părul bogat, cafeniu roşcat, în care s-a rătăcit un trandafiraş galben, l-a zugrăvit bine. Nu mai era aşa de frumoasă când i-a murit bărbatul, dar tot era subţire şi cu pielea fragedă, de nu-ţi mai venea să-ţi dezlipeşti buzele de pe gâtul şi de pe braţele ei. Pe urmă s-a trecut repede. Sigur că Maranda n-a avut niciodată asemenea piele, asta se dobândeşte cu odihnă şi cu cosmeticuri, nu poţi să-i ceri Marandei ce nu poate să aibă şi nici în faţa Zoei să te minunezi că e făcută cum n-au fost altele. A avut de unde să se facă. Când o să aibă şi Maranda de toate, o să arate şi ea aşa. Şi în cadă, după ce i-o umplea Tinca cu douăzeci-treizeci de găleţi de apă fierbinte, punea Zoe nu ştiu ce grăunţe, aduse de la Paris, să miroasă toată a floare, a fată mare.

Husni vine cu tava plină: cafea, caimac de pe lapte, şerbet, coajă de portocală. zaharisită, baclavale. Şi-a spălat şi şi-a drotat iar fustanela. Şi pistoalele, şi le-a lustruit, că

doar are să meargă la câmp în urma lui, călare şi el. Iese ca din cutie. Grozavă idee a avut să-l angajeze pe schipetarul ăsta, rătăcit la Istanbul în port, pierdut, nenorocit, şi gata să se devoteze pe viaţă unui stăpân salvator. Încremenesc oamenii de respect când îl văd urmat de asemenea dulău înarmat. Pe tavă e şi o scrisoare. Asta a învăţat tot de la Zoe: scrisorile se aduc pe tavă.

Şi uite că scrisoarea e chiar de la ea. E plicul obişnuit, pe care scrie sus cu litere groase, ieşite în relief: „Sanatorium Dr. Ervin Klauss”, şi dedesubt cu litere subţiri ca firul de păianjen, şi din lună în lună mai neregulate, numele lui şi adresa de aici, de la moşie, de la Lunca. Nu-i s-crie niciodată acasă, în oraş, ca să nu pună Maranda mâna pe scrisori. Foarte bine. Nu-i de niciun folos să-şi bage nevasta nasul în corespondenţa lui şi nici el n-are de ce să se sfătuiască cu nimeni în privinţa acţiunilor lui de acum sau din viitor.

Georges bagă scrisoarea în buzunarul surtucului, o s-o citească diseară când va avea timp. Dacă e tot scrisul ei, nu e mare grabă. Îşi mănâncă tacticos şerbetul, baclavaua, îşi bea cafeaua, înghite linguriţe pline de caimac, îşi şterge mustăţile mari cu şervetul subţire, şi se pregăteşte să tragă încet ţigara învârtită de Husni, pe care tocmai i-a întins-o, ca s-o lipească. Stă pe spate, aruncă fumul sus, cât poate de sus cu buzele ţuguiate, şi se gândeşte adânc în ce odaie va fi potrivit să-i facă iatac băiatului, după ce-o muri Zoe. Husni s-a aşezat în faţa lavoarului cu cana de apă în mână, gata să toarne dacă boierul va binevoi să se spele, şi aşteaptă cu răbdare. Boierul însă fumează încet, foarte încet, pentru că trebuie să se gândească în amănunt cum va fi tot dichisul casei în ziua aceea binecuvântată, în ziua în care pe plicul cu numele sanatoriului vienez nu va mai fi scrisul Zoei, ci unul străin, necunoscut, nemţesc, care o să-i aducă marea veste.

Trebuie, în viitor, să se rânduie şi să se încheie o mulţime de lucruri. Întâi se cuvine să fie sfârşit cavoul marchizului, al lui Chaumont-Auvry, în care a băgat Zoe o mulţime de bani, şi care mai are numai acoperişul de pus.

Mai întâi, pentru că e bine să se vadă că te ocupi de cavoul răposatului, pe urmă că ăia tot sunt bani morţi, nu poţi să-i scoţi de acolo şi să faci altceva cu ei. Asta e una. Trebuie trimisă rata la sanatoriu, la Viena, – poate o da Dumnezeu să fie ultima, să scape şi de grija asta, – şi scrisoare directorului. Scrisoarea aia cu tâlc, o înţelege neamţul bine, că-i om deştept şi de cuvânt. S-au învoit din capul locului mai mult prin tăceri şi suspine, deci prin cuvinte: bani ca pentru îngrijire clasa I-a ceva pe deasupra, îngrijire clasa II-a sau de loc. O fi avut şi neamţul un caz în familie, şi a priceput. Aşa. Trebuie făcute cocine noi, că a dat boleşniţa în porci, şi astea vechi să fie dărâmate şi stropite cu var. Asta e treaba lui Enache, a logofătului, o s-o facă el. Două capeline de vară pentru Maranda, comandate la Bucureşti, la *Madame* Volays, pentru că nu mai poate ieşi la plimbare cu alea de anul trecut, care nu se mai poartă. Şi, în sfârşit, cât o să mai aştepte? să lase aici pe Murgu şi pe Suru, şi să-i ia în schimb pe Lux şi pe Apolo. N-o să aibă lumea de ce cârti, doar vede oricine că iese cu trăsura mai ales pentru treburile cucoanei, poate şi soţia lui să se plimbe în trăsura trasă de ei, că doar n-are să ţină patru cai, doi pentru afacerile marchizei de Chaumont-Auvry, doi pentru el personal.

La toamnă trebuie luat profesor în casă pentru băiat. Poate că până la toamnă se îndură Dumnezeu s-o ia pe Zoe, şi atunci altfel creşte copilul aici, ca un fiu de moşier, altfel te desfăşori la conac, şi altfel te priveşte pe tine şi pe copil profesorul când eşti boier, nu avocat. Nu poţi să macini până n-ai secerat, tot lucrul la vremea lui, să moară întâi Zoe! Bun. Şi acum să se spele.

Pe câmp e praf şi soare puternic. Enache a spus că nu s-a prea făcut grâu spre Moara, şi se vede frumuseţe de holdă. E cam hoţ Enache ăsta, trebuie sau să te ţii în urma lui sau să-l dai afară în ferânci, şi dacă îl dovedeşti, să-l bagi la ocnă mai bine, că acolo e locul hoţilor şi de asta sunt ocne pe lume. Noroc că pe el, pe Georges Melinte, greu ar fi să-l lege cineva la ochi, el aude şi pasul dihorului când vine la găini, dar mite tropotul de ţoapă al lui Enache

ăsta, care nu se gândeşte decât la folosul lui.

La masa pusă pe cerdac cu tot şartul, aşa cum se punea pe vremea marchizului de Chaumont-Auvry, pe vremea când rămăsese Zoe singură aici, dar nu-şi părăsise obiceiurile domneşti, Georges îl judecă pe Enache cum n-a mai fost el judecat. Husni stă ¡în picioare la spatele lui, cu mâna pe brâul cu pistoale, Enache stă în picioare în faţa lui, la oarecare depărtare de masă, şi tremură, galben la faţă, iar Georges Melinte, cu paharul de Tokay în faţă, servit de Tinca când pe dreapta, când pe stânga, înşiră cu glas egal şi aspru adevăruri şi ameninţări la care Enache n-are ce răspunde.

— Când s-o întoarce acasă cucoana, încheie el, toate trebuie să fie limpezi ca lumina zilei în catastif, şi ce-i în catastif trebuie tot limpede să se vadă în hambare şi-n cămări. Un pui de găină dacă lipseşte şi-mi spui că a murit, aşa mort să mi-l aduci în oraş să-l văd eu, că altfel ţi-l cer viu în bătătură. Mi-am dat cuvântul cucoanei să-i păzesc avutul, şi cuvântul meu e sfânt.

Enache pleacă fruntea, obidit. Husni nici nu clipeşte, stă ca de piatră. Tinca toarnă vinul, schimbă paharul. Ogarul mare, aproape orb, deşelat de bătrâneţe, se învârteşte, printre picioarele mesei. E o linişte atât de adâncă încât se aud albinele bâzâind în trandafirii agăţători care fac boltă deasupra cerdacului.

După masa trece mai uşor în răcoarea biroului ale cărui ferestre dau spre eleşteu, trece plină de socoteli şi planuri pe care Georges Melinte le face şi le corectează, le stabileşte neclintit pentru anul ăsta, şi pe care, vai de Enache, dacă n-o să le îndeplinească întocmai. Atât trebuie să-i iasă, şi atât are să-i iasă de data asta, ştie bine Melinte.

La scară, jos, pe nisipul aleii, pocnesc din copite şi nechează uşor Lux şi Apolo, înhămaţi la trăsură. Domnul Melinte încuie bine uşă după uşă, încuie şi mai straşnic intrarea cea mare, bagă mănunchiul de chei în buzunar, se suie în trăsură, se răstoarnă pe perne. Stavre înghesuie coşuri sub picioarele lui Melinte, pe capră alte coşuri cu

păsări, cu ouă, cu peşte proaspăt din heleşteu. Şi astea au fost trecute în catastif. i

— Aşa iute, conaşule? se ploconeşte Tinca.

— Am mâine trei procese, rosteşte Melinte uşor, ca pentru el.

Husni stă în picioare pe treapta trăsurii, aşa are să stea până în oraş. Maftei, vizitiul, plesneşte aerul cu biciul, trăsura se urneşte. Enache îşi face cruce că a scăpat de Satana şi rage o dată din fundul pieptului la Stavre, argatul, să închidă poarta mare în urma trăsurii.

Înserarea îşi întinde apele de răcoare viorie peste câmpii, peste coline, peste crânguri. Tropotul cailor tigheleşte marea linişte cu împunsături surde şi egale în praful înalt al drumului. Husni tace şi priveşte uneori cu atenţie în susul drumului, în dreapta şi-n stânga, pentru că e angajat să păzească stăpânul, şi-l păzeşte. Maftei s-ar părea că doarme, dacă n-ar plescăi din când în când din limbă şi n-ar ridica uneori biciul în aer. Georges Melinte, cufundat în perne, cu picioarele întinse pe bancheta moale din faţa lui, îşi mângâie uşor mustaţa, trage în piept aerul răcoros, şi se gândeşte mulţumit că azi a făcut o mulţime de treabă, că azi a descurcat o mulţime de lucruri. Nimănui nu-i pică din senin, norocul trebuie pregătit ca focul. Cui îi arde foc în sobă, dacă n-a aşezat lemne şi n-a scăpărat scânteie? Nici Zoei nu i-a picat din cer, ci din bunici şi străbunici, care au pregătit pentru ea. El, Georges Melinte, trebuie să-şi facă singur situaţia, că părintele Sache Melinte i-a dat şcoală, atât a putut. Şi-i face tata acum şi lui Ilie, băiatului, rosturi, şi-i deschide drum pentru viitor, fiindcă nimeni alt nu se grăbeşte să te poftească pe sofa şi la claponi fripţi, dacă n-are nevoie de tine sau dacă nu-i e frică. De Ilie o să aibă lumea nevoie, şi o să se teamă. Ilie o să fie copil de moşier, nu ca el însuşi, fiu de popă. Parcă îi creşte pieptul lui Georges şi parcă intră mai mult aer în el, parcă şi inima îi e mai mare şi mai puternică la gândurile astea.

Ia să vedem ce scrie Zoe. Sfinte Dumnezeule, că doar nu i-o fi mai bine, că doar nu s-o fi pus neamţul cu leacuri

şi îngrijire pe ea! Nu, nu, merge cum trebuie! Zoe se plânge că abia mai poate scrie, că nici mâna nu mai ţine pana de slabă ce e, că ar vrea să vie acasă, să moară pe căpătâiul ei, cu ochii la grădina ei iubită. Săraca Zoe! Ce să-i faci! Dacă nu era el însurat când a rămas ea văduvă, măcar dacă s-ar fi hotărât ea mai repede şi n-ar fi aşteptat întâi să-i facă Maranda lui un copil, poate că făcea şi el altfel, poate că se divorţa de Maranda, poate că se însura cu Zoe. Dar te pomeneşti că n-ar fi lăsat-o trufia ei boierească să-l ia. Ce spun cucoanele astea? Ibovnic da, nu ştie nimeni, bărbat nu, că te judecă urât neamurile şi toată soţietatea. Aşa ai vrut, Zoe, şi eu altfel n-am avut cum. Altfel rămâneam un avocăţel sărac toată viaţa, şi Ilie al meu fecior de clănţău, de trepăduş din provincie. Săraca Zoe! Şi priceput spiţerul la şobolani, că nimeni nu vede urmă şi pricină. Boală grea!

Începe să se întunece, începe să-ţi pară fiecare tufiş un om chircit, la pândă, un răufăcător care crede că vii cu cine ştie ce de la moşie, de la Lunca, nu se gândeşte că moşia soarbe bani şi-i dă înapoi mai târziu, când vrea piaţa şi când vor negustorii ai mari, care cumpără cu toptanul.

Ori, se gândeşte numai, o haită de asta de furi să te despoaie, şi-i ajunge şi atât. Ce, crezi că Husni cavasul, te poate apăra, cât e el de aprig, de cinci-şase oameni care s-ar repezi deodată să prindă caii de bot, să năvălească peste tine în trăsură? Bine a făcut stăpânirea că a împânzit pădurile cu poteri, pentru că prea s-a umplut ţara asta de tâlhari! Şi mai bine încă că vezi colo, la un pas, bariera oraşului, cu toate poterile din păduri, că mai sigur eşti pe străzi şi pe uliţe, decât pe câmp şi prin locuri pustii.

Acasă, Maranda a făcut o scuturătură mare şi umblă în ciorapi, să nu murdărească duşumelele spălate şi scoarţele bătute. Umblatul ăsta în ciorapi e greu să-l scoţi din capul femeii. Umblat-a vreodată Zoe în ciorapi în saloanele ei curate ca paharul? Două rânduri de papuci turceşti, de catifea, cu vârfurile întoarse, cu mărgele şi flori cusute cu mătase, stau sub patul Marandei, dar nu-i încalţă, nu, să nu-i strice, de parcă i-ar fi fost cumpăraţi

pentru păstrare, nu pentru purtare. Un miros greu de gaz se amestecă cu altul, de pelin, şi în casă s-a şi făcut zăduf după atâta aeriseală, pentru că s-au închis bine ferestrele, s-au tras storurile să nu intre praf, să nu intre soare, să nu ardă perdelele. Cele două slujnice, murdare până la sprâncene de funingine, pentru că au curăţit vatra din bucătărie, stau cu poalele sumese, cu barişurile legate strâmb, şi se uită prostite de atâta treabă la cucoana, care n-a obosit încă şi le cere să facă şi bătătura lună. Cel puţin atâta a învăţat Maranda, să nu se arate în curte îmbrăcată ca la treabă şi făcând treabă, să dea în brânci numai în casă, unde n-o vede nimeni şi nimeni nu poate spune deci că nevasta avocatului Melinte nu-şi ţine rangul.

— Gogule, spune ea când îl vede intrând, te-a căutat satara-belea ăla de Pangopol, nu voia să se mai urnească de aici, parcă avea la noapte proces.

— Te-a văzut aşa? întrebă repede Melinte.

— Nu m-a văzut, că i-am vorbit pe geam.

— Unde-i Ilie?

— Cu ţiganca, în odaia lui.

— Nu s-a înfăţişat încă nemţoaica?

— Nici pomeneală. O ţin ăia cu dinţii, să nu mai aibă şi alţii parte de nemţoaică la copil.

— O să-i dea ei drumul de nevoie, dacă nu de voie.

— Mănânci tocană? că alta n-am avut vreme să… Gogule!

Melinte a trecut pe lângă ea, s-a dus în fund, în odaia lui Ilie.

Copilul e palid, şui, bălan. Craniul lui lung ca un dovlecel se ţine greu pe vrejul gâtului subţire, pielea îi e de un alb străveziu, ochii străvezii şi ei, de o culoare greu de numit, mâinile şi picioarele nesigure, împânzite de vine albastre. Bălan aşa în tot neamul Melinte e numai părintele Sache, lung, slab şi subţirel ca un tăieţel fiert în lapte. Nici barbă destulă n-a avut vreodată, numai acum, de când a albit, arată ca un mucenic de pe peretele bisericii şi e chemat la toate hramurile din celelalte sate, ca să se umple poporul de cuvioşie văzându-l. Asta de când

l-a întâlnit o dată episcopul şi i-a plăcut mutra lui. Melinte ia băiatul pe genunchi şi-l ţine strâns la piept. E delicat ca un prunc de boier, se gândeşte el, dar mai multă putere nu i-ar strica. Dacă l-ar fi trimis de mic la ţară, la popa Sache, la aer curat de ţară, s-ar fi legat mai bine poate la trup, ar fi avut mai multă poftă de mâncare, dar ar fi luat deprinderi urâte de la ceilalţi copii de ţărani, ar fi vorbit asemeni lor, nu şi-ar fi dat seama că nu e şi nu trebuie să fie nicio potrivire între ei. Şi aşa, ţiganca asta, Maranda chiar, mai scapă câte o vorbă urâtă. Ţiganca o să plece mâine-poimâine, şi Maranda are să joace ea ursul, fiindcă aşa vrea el, fiindcă aşa trebuie. Capelinele, mantelurile şi cortelurile de la Bucureşti se cuvine să înveţi să le porţi, gura se cuvine să înveţi să ţi-o ţii, o masă cu oaspeţi de soi să te deprinzi să alcătuieşti, şi pe urmă puţine mai rămân de făcut. Unii le învaţă de când se nasc, alţii mai târziu, dar deosebirea nu-i mare când te uiţi dincolo de marafeturile astea toate, în viaţa omului între patru pereţi.

— Tată, mi-ai adus porumbei?

— Curcani, Ilie-al tatii, curcani, piersici, gâşte tăiate. Iliucă-Lulucă, băiatul meu cel cuminte!

— Nu, porumbei vii, cu guler, cu cizmuliţe de pene! Porumbei să zboare peste curte, să fie ai mei. Nimeni nu are în oraş.

— Şi vrei să ai tu?

— Doar te-am rugat şi mi-ai făgăduit! Ai spus că la Lunca sunt. Îi vreau eu. Adu-mi-i mie! Adu-mi-i mie pe toţi!

— Ţi-aduce tata, ţi-aduce data viitoare. Dormi cu tata, Lulucă, dormi aşa!

— Să fie albaştri sinilii, să fie albi cu aripi ca lămâia, ca soarele, să aibă aripi… să aibă aripi…

Copilul a adormit. Georges Melinte îşi pleacă peste el faţa cu mustăţi stufoase, roşcate, îşi prinde în mână barba deasă, pătrată, ca să nu zgârie faţa palidă, şi sărută uşor fruntea prelungă, puţin umedă, sub părul rar, auriu.

Zoe de Chaumont-Auvry, născută Calara, doarme de mult în cavoul în care se odihnesc oasele marchizului rătăcit pe aici, în câmpia Dunării, cu peste zeci de – ani în

urmă, de dragul frumuseţii ei fără pereche. Au uitat neamurile, au uitat prietenii tulburarea şi îndoiala care i-a cuprins când sicriul ei bine sigilat s-a întors de la Viena şi când Iacovachi Calara, nepotul ei de frate, singura rudă îndrituită, singurul bărbat în viaţă dintre neamurile apropiate, a cerut să se deschidă sicriul. Au uitat înfiorarea care i-a cuprins când au văzut bătrânica topită din fundul raclei, bătrânica peste care nu căzuse numai moartea, ci peste care, în câteva luni, se scursese parcă o jumătate de veac.

Când plecase bolnavă la Viena de-a dreptul de la moşie, de la Lunca, dusă în grabă de Georges Melinte care nici nu avusese vreme să vestească rudele de speriat ce fusese, n-o văzuse nimeni dintre ai ei. Suflase Tinca unei cumnate a marchizei, care trecuse pe la Lunca în drum spre Bucureşti şi voise să poposească la conac neştiind că doamna e plecată, îi suflase că cucoana, la plecare, nu se putea ţine pe picioare, chelise aproape, nu mai avea dinţi în gură, după o zăcere de numai cinci săptămâni şi că domnul Melinte era tare disperat şi o îngrijise ca o mamă. Dar mai târziu, când fusese întrebată de celelalte neamuri şi scuturată mai vârtos de Iacovachi Calara, Tinca nu-şi mai adusese aminte de nimic, nicidecum arăta cucoana, nici de îngrijirile de mamă ale lui Melinte. Rotea ochii în toate părţile ca un lup hăituit, o ţinea morţiş că cucoana era tare bolnavă, nu mai dădea niciun amănunt, şi-şi blestema, plângând, ceasul în care se născuse. După înmormântare plecase repede în satul ei de obârşie, ea, care la conac era de la douăzeci şi cinci de ani.

Iacovachi mai făcuse niţică zarvă când Melinte dăduse în vileag actele prin care Zoe îi vându-se lui moşia cu doi ani înainte de moartea ei, când în testamentul Zoei, deschis cu solemnitate înaintea familiei, se văzuse că marchiza de Chaumont-Auvry, născută Calara, lăsase tot mobilierul frumos al conacului, toate operele de artă aduse acolo de marchiz din Franţa cu ani înainte – finului ei, fiul lui Georges Melinte, lui Ilie Melinte, pe care scria ea negru pe alb că îl iubeşte ca pe copilul ei. Numai casa cea mare

din oraş, pe care pusese o ipotecă în anul de secetă şi din care scosese nu se ştie când mobilele mai alese, îi rămânea lui Iacovachi Calara. Încolo, nimănui nimic!

Făcuse tărăboi Iacovachi, umpluse târgul că el are să deschidă proces, că are să se ducă şi la Viena să vadă acolo, la sanatoriu, ce spuneau medicii că avusese acea femeie oare nu fusese niciodată bolnavă până atunci, spusese că are să conteste autenticitatea testamentului, dar îl apucase o criză de ficat de atâta amărăciune şi plecase la Vichy să şi-o vindece în grabă. Se gândea că dacă pe mătuşi-sa o putuse doborî o boală atât de gravă la cincizeci de ani, ar fi putut să-l secere şi pe el, care avea patruzeci şi şase, vreo pacoste din asta căreia nici doctorii nu-i ştiu leacul. Nici nu era Iacovachi omul care poate urmări cu energie o idee şi poate fi convins adânc de ceva. Îl luau valurile întâmplării şi-l purtau cum voiau ele.

De la Vichy se dusese la Monte-Carlo, pierduse şi se îndatorase la un pan polonez, care în nobleţea lui îi făgăduise să-l aştepte până în toamna cealaltă, după recoltă, şi când se întorsese acasă nu mai avea capul plin decât de amabilitatea panului şi de graţiile unei dansatoare de la un şantan de la Nisa, căreia îi lăsase, în semn de dragoste şi recunoştinţă şi în lipsă de bani, inelul cu rubin, ceasul cu lanţ şi brelocuri, şi chiar garderoba lui, pentru frăţiorul ei, care voia şi el, săracul, să-şi facă un drum în viaţă!

Uitaseră neamurile, care poate că n-ar fi avut cine ştie ce parte din moştenire, uitase şi Iacovachi, nedreptăţitul, sau dacă îşi mai aducea aminte uneori, când îl strângeau cu uşa datoriile, se prefăcea faţă de sine că n-are cine ştie ce dovezi sau ce temeiuri chiar să se încurce cu demersuri la tribunal. Georges Melinte era un avocat al dracului de iscusit, pe când el se împiedica şi se bâlbâia numai dacă trecea pragul tribunalului, şi se simţea vinovat parcă nu numai în faţa judecătorului, dar şi în faţa aprodului, oricare ar fi fost pricina pentru oare trebuise să intre acolo. Martor dacă era în proces străin, tot i se suia un nod în gât la judecată şi iar i se părea că e privit cu

bănuială, că poate să i se tragă nenorocire din asta. Mai bucuros nu se ducea, rămânea acasă, în pat, cu plapuma peste cap, cu o durere adevărată în ficat, încântat că e bolnav, că are un temei serios să nu se ducă.

Georges Melinte nu se sperie nicio clipă de bârfelile şi ameninţările lui Iacovachi. În faţă, domnul Calara nu veni niciodată să-i spună nimic. O paţachină fricoasă şi istericoasă, – îşi spunea Georges despre el, când şi-l aducea aminte. Toate actele sunt atât de bine făcute, că nici dracul nu le poate găsi cusur şi nu le poate răsturna. Totul e bine alcătuit, pecetluit şi închis, cei care stau colo, în cavou, în cimitirul târgului, stau bine şi pentru totdeauna, noi ăştia, care ne plimbăm la lumină, avem o mulţime de treabă, avem viaţă lungă în faţa noastră şi trebuie să ne-o aşternem bine.

Colinda pe câmp, Georges, şi măsura cu ochii de sus, de pe cal, holdele în lung şi-n lat, cât se desfăşurau ele. Uneori i se părea că le vede atât de largi pentru prima oară, atât de legate şi îngrijite, că pentru prima oară îşi dă seama că sunt ale lui, şi se îndrepta bine în şa, să le cuprindă cu ochii şi să se simtă înalt. Intra în vie şi număra butaşii noi, butaşii vechi, aşa, dintr-o aruncătură de ochi, la grămadă. Colo putreziseră trei araci. Îşi băteau joc oamenii ăştia? Cum îi scăpaseră, când ciopliseră araci noi? Se pomeneau pe vremea cucoanei? A marchizului? în livadă crăcile prea încărcate ale merilor erau sprijinite cu pari. Călcase cineva iarba pe aici, înainte de a doua coasă. Se tolănise cineva şi răsturnase iarba pe o întindere de câţiva metri. Lăsaseră să le scape o vită care se culcase aici, sau poftise careva la umbră, să se odihnească, cu vreo drăguţă te pomeneşti, că lor trebuie să le fie culcuşul moale! îi venea să se aplece şi să ridice iarba cu mâinile. Atâta iarbă! Din asta ieşea o căpiţă! Avea nevoie de fân pentru atâtea vite. Avea să-i spună câteva paznicului de noapte sau chiar să-l dea afară. Livada lui nu era mindirul de acasă al derbedeului care s-o fi lăfăit aici.

Intra în pivniţe boierul şi se uita la butoaie. Unul şi unul, din doagă de stejar, mari şi pline. Mai era aici vin din

vremea marchizului, şi se aduna mereu altul. Georges vindea cu socoteală, îl lăsa să se învechească. Pivniţa lui trebuia să dobândească mare nume, ca să poată urca preţul la vin. Bolţi bune, înalte, uscate. Respira adânc mirosul acela de alcool, se înfiora de răceala pereţilor, nu se îndura să plece. Pivniţe ca ale lui! Rachiu ca al lui! Ieşea şi încuia broasca mare şi lacătul care prindea bara de fier, pusă pieziş. Mai pipăia o dată cheile în buzunar.

Îi venea să cânte, dar se ţinea drept, ţanţoş, tăcut. Când suia treptele casei, îndrepta cu degetul o ramură din trandafirii agăţători care se desprinsese de pe zid. Aşa! Să nu se piardă nimic, să stea şi asta la locul ei, să urce, să se întindă, să împodobească!

În vremea asta Ilie creştea. Peste un an, peste doi, casa cu geamlâc colorat din oraş, străzile prăfuite ale târgului, Maria, ţiganca care îl dădăcise, toate erau pentru el amintiri slabe, înceţoşate. Băiatul lung ca un haldan, cu capul greu pe umerii subţiri, cu ochi fără culoare, creştea în marele parc din jurul conacului, fără prieteni şi fără să le simtă nevoia. Nu avusese niciodată, nu ştia ce înseamnă tovărăşia altor copii, şi îşi închipuia că lumea se mărgineşte la părinţii lui, la profesorul pe care i-l aducea de trei ori pe săptămână trăsura din oraş, la Frau Clara care stătea cu ochii pe el când se afla în casă şi îl pierdea când se rătăcea prin parc, la cei câţiva oaspeţi care veneau o dată – de două ori pe lună la Lunca, cu caleştile lor, la câte un prânz sau o cină fără sfârşit. Numai aceştia nu erau ai lui, în chip ciudat. Altfel, se părea că toate celelalte lucruri îi aparţineau. Profesorul şi Frau Clara erau ai lui, părinţii erau ai lui, aşa cum spunea adesea taică-său mamei: „Gândeşte-te la băiat! Ţine-ţi rangul, pentru el!” sau „Lulucă al tatii, pentru tine trăiesc!” Al lui era pesemne acel bunic despre care auzise că a rămas văduv, că a fost mutat cu parohia în oraş şi că îl face tata protopop „pentru băiat”. Parcul era al lui, fireşte, cu grădinarii care îl lucrau, şi or fi fost şi recoltele, dar despre ele ştia mai puţin. Biblioteca mare, pentru care se trudea să înveţe franţuzeşte, era tot a lui, îi spusese tata, care nici

nu se atingea de ea şi i-o păstra frumos rânduită, în odaia în care nu intra nimeni. Acum Georges Melinte îşi întocmise o cămară de lucru într-o încăpere locuită pe vremuri de camerista Zoei, pe care o concediase marchiza cu vreo trei ani înainte de a se îmbolnăvi, pentru că chiar el, Georges, o prinsese furând.

Lulu, aşa cum îi spunea acum toată lumea lui Ilie, era un copil tăcut. Nu, nu trist, dar închis în el, depărtat, fără toane şi fără duioşii copilăreşti. O singură dată avusese o izbucnire şi după ea se îmbolnăvise grav, el, care cu toată paloarea şi slăbiciunea lui era veşnic sănătos. Primise de ziua lui cărţi multe şi felurite jucării, cutii uriaşe de bomboane de la mulţii oaspeţi poftiţi de Melinte să-l sărbătorească. Avea acum Melinte mulţi prieteni care veneau bucuros la conac, de cum erau poftiţi. Veneau toţi grangurii târgului, veneau şi moşierii vecini, tot mutre pe care Lulu nu-şi aducea aminte să le fi văzut în casa lor din târg, dar lui îi era indiferent cine vine şi cine nu. Se uita prin ei ca prin sticlă şi dacă îl întrebau ceva, le răspundea. Acum, de ziua lui, prefectul venise cu nevasta şi cu feciorul lui, Nicu, un băietan cu hăinuţe de catifea neagră, cu guler mare de dantelă, cu păr buclat care se desfăcuse până seara şi atârna moale ca o cârpă. Lulu nu ştiuse să se joace cu el. Se plimbaseră totuşi prin parc, întovărăşiţi de fetiţa judecătorului, care grozav ar fi vrut să se bucure şi să se mire de tot ce vedea, dacă n-ar fi intimidat-o cei doi băieţi. Când ajunseseră la fântâna din care grăjdarul scotea stropitori pline ca să ude straturile, Nicu, sătul până peste cap de atâta cuminţenie şi tăcere, se repezi la stropitoare, o ridică voiniceşte şi începu s-o stropească pe fetiţă, peste multele ei volane scrobite, peste pălăria plină de dantele şi flori. Lulu nu protestă, nu se miră, nu se înveseli. Se uita atent la treaba asta întocmai aşa cum se uita la grădinar când stropea un răzor. Pe faţa lui nu se citea nimic. Şi nici când Nicu, urecheat de taică-său, se refugie urlând sub scară, Lulu nu dovedi bucurie sau compătimire. Abia seara târziu, când, înainte de plecare Nicu, alinat şi plin de curiozitate, îi cercetă toate jucăriile şi-i ceru cu

încăpăţânare să-i dea lui paiaţa care, trasă de sfoară, juca din mâini şi din picioare, Lulu căpătă o expresie, şi anume de furie. Paiaţa era a lui! Nicu o cerea din ce în ce mai aprins. Prefectul, gata de plecare, stătea cu manteluţa copilului lui în mână, aşteptând parcă o dezlegare, fără să intervină, decât cu un slab: „Nicule, nu-i frumos!” Nevasta prefectului nu era atentă la nimic, vorbea cu Maranda despre laptele de castraveţi pe care îl făcea fiecare altfel, de parcă toată după masa n-ar fi avut vreme pentru chestiunea asta arzătoare, încurcat, Georges Melinte interveni:

— Dă-i lui Nicu jucăria, Lulucă, dă-i-o, că îţi cumpără tata alta.

Verde la faţă, cu dinţii strânşi, cu ochii uscaţi şi fixşi, Lulu întinse jucăria. Nicu plecă mulţumit, strângând-o la piept. Dar abia se depărtară caleştile oaspeţilor, că Lulu izbucni în strigăte furioase, cu un glas pe care nu i-l cunoştea nimeni. Jucăria era a lui, era cea mai iubită jucărie a lui, nu-i trebuia nimic din tot maldărul pe care îl primise în ziua aceea, nu-i trebuia nimic pe lume în afară de paiaţă. Zadarnic îi aduceau aminte părinţii că nu se jucase cu păpuşa aceea aşa cum nu se juca cu nicio jucărie, zadarnic i se făgăduia că dacă avea atâta nevoie de ea avea să i se aducă una aidoma de la Bucureşti, zadarnic îl ameninţase Maranda că îi trage o mamă de bătaie şi îl mângâiase Georges, care o alungase pe Maranda în iatac, cu cele mai dulci cuvinte pe care le găsea totdeauna când era vorba de feciorul lui, Lulu se tăvăli multă vreme pe jos, muşcă covorul, vărsă de atâta zbucium, şi apoi plânse până în zori, zguduit de friguri. Aiura şi îngăima clănţănind că nu găseşte nicăieri paiaţa, că umblă prin pădure, cu lupii după el, şi paiaţa fuge înainte de n-o poate prinde, că a căzut într-o apă mare, i-e frig şi nu poate scoate jucăria de sub apă. Apoi cineva i-o fura, şi nimeni, nimeni, nu-l ajuta s-o ia înapoi. Multă vreme încă, luni de zile, păstră în suflet impresia că fusese nedreptăţit, jefuit, că în clipa cea mai grea pentru el se trezise singur pe lume, fără apărare. La taică-său abia se putea uita, oricât voia Georges să-i intre

în voie. Doar el îi poruncise să dea paiaţa, el i se dovedise potrivnic într-o asemenea împrejurare.

Numai o singură dată, în adolescenţă, mai fu Lulu victima unui acces asemănător, când se afla în pension, la Viena. Era în ultimul an, se pregătea pentru a intra la facultate. Obişnuit acum cu apropierea colegilor de vârsta lui, nu-şi făcuse prieteni nici între cei care priveau de sus, dintr-o zonă din care totul se vedea aburit şi neclar mai jos de ei, nici între cei care, cu mai multă simplitate, se adresau oricui, receptivi şi expansivi. Lulu era singur, închis în el, volubil numai când răspundea în clasă, îşi plimba făptura fără culoare din dormitoare în sala de studiu, cu o rigiditate care impunea respect. Premiantul acesta la toate materiile, cu toate că venea dintr-o ţară străină şi mică, era, oricum, unul dintre cei mai bine îmbrăcaţi, şi se ştia că e nepot de protopop şi fiu de moşier. La toate calităţile astea se adăuga necontenita lui indiferenţă faţă de colegi, răceala care îl înfăşură ca o armură, şi meritele astea erau poate şi mai mari în ochii multora. Intimidau.

Uneori Lulu se emoţiona, dar şi emoţia asta era greu de desluşit. Asta i se întâmpla la Muzeu, în faţa unui tablou, pe stradă în faţa unui monument şi chiar în natură, când peisajul îi semăna cu un tablou desăvârşit. Atunci simţea că înţepeneşte, se făcea foarte palid, îşi încleşta fălcile şi i se răceau mâinile. Nu-şi comunica emoţia nimănui, şi uneori colegii credeau că lui Elie Melinte i s-a făcut rău din pricina mâncării de la prânz sau că nu-i prieşte umezeala oraşului. Lulu simţea şi el starea asta ca pe

O suferinţă, şi totuşi ar fi vrut s-o ţină pe loc. Îi plăcea.

I se părea că soarbe în el acea imagine frumoasă din faţa lui, că o izolează de tot restul lumii, că e stăpânul ei, că se dilată imens, cu durere, ca s-o cuprindă, şi când îşi dădea seama că ea e totuşi un lucru din afară, că şi alţii o privesc şi se bucură de ea, că n-o poate închide în el şi fugi cu ea, îl apuca un fel de furie neputincioasă, i se răscoleau

măruntaiele. Dar nici extazul, nici furia nu-l făceau măcar să clipească, înţepenea numai, palid şi rece.

În acest ultim an, Lulu aştepta, ca de obicei, să i seacorde toate premiile, la toate materiile. În primăvară însă, colegul lui, Amadeus Faust Heinric von Stoltz, primise la pension vizita tatălui lui, generalul von Stoltz din Bavaria şi, ca urmare, luase la latină o notă mai mare decât el. Lulu se încrâncenase, căutase să strălucească la: examen, lucru care nu-i era greu, dar von Stoltz strălucişeşi el, şi dobândise din nou o notă mai mare. Premiul la latină îi fusese acordat lui. Lulu simţise în dimineaţa aceea plină de flori, de muzică, de sărbătoare, că se petrece ceva cumplit în ţeasta lui, ceva vecin cu nebunia. Defilase în faţa comisiei, fusese încărcat de laude şi de premii, zâmbise alb, fără să privească pe nimeni. Se înclinase, mulţumise rigid, aşa cum trebuie să mulţumească un colonel sigur de meritele lui unui general care îl decorează, şi se aşezase în stal, să aştepte defilarea celorlalţi elevi, până la sfârşitul ceremoniei. Îi cunoştea, îi văzuse în fiecare zi, le ştia zâmbetele, ploconelile, obrăzniciile, ştrengăriile. Le văzuse ca de departe şi nu se amestecase niciodată în ele. Cel cu capul buclat, cu ochi codaţi, se răsfăţa ca o domnişoară şi i se trimiteau de acasă prăjituri în cutii mari. Îl chema Werffel. Îi căutase prietenia, alintându-se şi încercând să-l trateze cu *Sachar-Torte*. Ar fi vrut să profite de pe urma lui, a lui Lulu, să înveţe cu el, pentru că, singur, îi zbura mintea în toate părţile şi nu era în stare să stea liniştit în sala de studiu nici măcar o oră fără întrerupere. Uite-l că a trecut şi el, îşi ia bacalaureatul şi-şi scutură scârboasele alea de bucle castanii peste sprâncene, de parcă comisia asta ar fi venit să-l peţească. Uite-l şi pe Mauricius Rotter, care din clasa întâia îşi pierde gumele şi creioanele, şi împrumută de pe la alţii. El nu i-a dat cu împrumut niciodată nimic, nu pentru că n-ar fi avut de prisos, dar pentru că nu-i place să dea nimic neisprăviţilor. Fiecare să trăiască pe meritele şi pe puterile lui. Dar von Stoltz, mizerabilul ăsta de von Stoltz care îşi închipuie că ştie mai multă latină decât el,

care povesteşte seara, în dormitor, cum petrece în vacanţă la *Revier*-ul de vânătoare al lui taică-său! Şi el, Lulu, ar avea ce să povestească despre serile la Lunca, dar nu-i vine să deschidă gura în faţa secăturilor ăstora. Să-şi dea el osteneala să le zugrăvească cum e în ţară? De ce? îi trebuie admiraţia sau simpatia lor? De admirat îl admiră şi aşa, şi cu simpatia lor n-are ce face.

Pierdere de timp. Să le fie frică de el şi se se dea la o parte. Atât.

Uite-i şi pe cei mici, din primele clase, sunt veseli ca nişte netoţi că mâine începe vacanţa, că au să se suie în copaci să-şi rupă nădragii, şi să uite tot ce au învăţat în timpul anului. Te apucă o mare greaţă când le vezi veselia neghioabă, şi când vezi feţele părinţilor strălucind de bucurie că au asemenea odoare. Or fi visând pentru ei cine ştie ce viitor. Nu văd că sunt toţi la fel, o viermuială zgomotoasă, uniformă.

Lulu nu se poate opri să-i vadă. Ani de zile nu i-a văzut pentru că nu i-a privit, nici nu ştie când le-a înregistrat mutrele, caracterul. Acum îi vede. Şi-i e i>parte greii să stea în sala asta plină de forfotă şi de chiote de entuziasm vulgar, dar stă, drept, liniştit, încleştat…

Acum se merge la masă. Lulu intră în rândurile celor dintr-a opta. Sunt niţel neregulate, niţel rupte rândurile astea, şi monitorul nu protestează. Te pomeneşti că are şi el o pricină de veselie. Lulu nu poate mânca, dar nimeni nu bagă de seamă. Monitorul râde cu absolvenţii şi cântă toţi în cor „Gaudeamus”. E insuportabil. Miroase a mâncare. Lulu se ţine drept şi în el începe să clocotească, să se înşurube ceva, în capul pieptului parcă. Se stăpâneşte. îi e greaţă, şi nu ştie dacă de mirosul mâncării sau de oamenii care îl înconjoară. Nu, la asta nu trebuie să se mai gândească. I l-au furat, i l-au furat, premiul. I-au ştirbit ultima glorie, care trebuia să fie totală. De mâine n-are să-i mai vadă, pe niciunul, pe niciunul. Dar acum toţi se uită la el şi-şi spun: „Uite, Melinte Lunceşti n-a fost în stare să ia premiul la latină”. Sau nu se uită, dar tot îşi spun.

Şi se bucură. Se bucură că un coleg cu meritele lui a

păţit-o la sfârşit. Îl laudă pe von Stoltz. Îl înconjoară. Îl flatează. L-a învins la latină pe Melinte, invincibilul. Un şurub i se răsuceşte în capul pieptului. De nu i s-ar face prea rău până diseară, când se isprăveşte tot circul ăsta.

La ora patru începe concertul. Lulu e în cor. Deschide gura odată cu ceilalţi, dar din gâtlejul lui nu iese niciun sunet. În culise e frământare, alergătură, emoţii. Se bucură ca imbecilii că ies pe scenă şi sunt aplaudaţi. Scârţâie din viori, bat cu copitele în piane. Corul intră iar în scenă. Din sală privesc o sută, o mie de ochi. Şi ăştia toţi, din dreapta, din stânga lui răcnesc din fundul plămânilor. Sala se învârteşte. Colegii miros a sudoare, s-au emoţionat, ce vrei, îşi dau osteneala. Din gâtlej nu-i iese niciun sunet.

Şi acum banchetul de despărţire. Dacă ar fi luat şi premiul la latină, ar fi ţinut el discursul în numele absolvenţilor. Îl ţine von Stoltz. Lulu nu aude ce spune. În stomac i se zbuciumă cu disperare ceva. Se strânge, se adună, se dilată. Inima bate neregulat şi violent. După discurs are să aplaude, şi peste câteva minute are să iasă din sală. Nu mai e aer. Picioarele i-au înţepenit. Mâinile i-au înţepenit. I-au furat premiul lui, şi acum discursul lui. După opt ani de glorie, a fost furat. Nu-i trebuie admiraţia nimănui. Îi trebuie numai ce e al lui. Se aplaudă. Lulu aplaudă. Rectorul răspunde. Lulu aplaudă. Acum nu-l mai vede nimeni. Au început să se mişte de la locuri, să se ducă la un profesor, la altul, să-i îmbrăţişeze.

Se ridică, pleacă cu pas rigid şi măsurat. Culoarele sunt pustii. Clasele închise. Dormitoarele se află sus. E greu să urci cu picioarele astea de lemn, cu durerea din capul pieptului. Aici, aici, în sala de muzică. Au uitat cheia în broască. Lulu o scoate. Mai are putere să se încuie pe dinăuntru. Cade jos, pe parchet, încearcă să muşte parchetul fără nicio izbândă, se izbeşte cu capul de piciorul pianului. Mai tare, mai tare. Gura i se umple de ceva scârbos, ca o spumă care dă pe dinafară.

Dacă un coleg care făcea parte din orchestră nu şi-ar fi rupt o coardă la vioară şi nu s-ar fi repezit la sala de

muzică unde se aflau rezervele, până a doua zi nimeni nu l-ar fi descoperit pe Lulu acolo. Trebuiseră să spargă uşa odăii din care se auzeau zgomote şi horcăieli. Îl duseră la spital, şi Lulu îndurase tăcut un tratament brutal şi grăbit împotriva intoxicaţiei cu peşte, pe care o indica şi el. Ar fi vrut să-i ucidă pe colegii care veneau să-l vadă. Ce prietenie fusese vreodată între ei? Voiau să se bucure de înfrângerea lui! îşi luau rămas bun! auzi vorbă! Şi dacă n-are să-i mai vadă niciodată în viaţă, avea asta vreo însemnătate? Credeau că-i fac plăcere? Nu-l cunoşteau încă! Plăcere i-ar fi făcut să fi dat foc şcolii, să dărâme Viena, ca să răzbune nedreptatea cumplită pe care o suferise. La Lunca încă multă vreme se purtă ca un convalescent, se lăsa hrănit cu mâncăruri de regim, şi tresărea dureros când îi cădea sub ochi un cuvânt latinesc.

Maranda, de multă vreme nu mai crâcnea în faţa lui Gogu, căruia şi ea îi spunea acum Georges eu mult respect, începuse să tremure şi în faţa fiului ei. Nu pentru că ar fi repezit-o vreodată, aşa cum făcea Georges, nu pentru că s-ar fi purtat urât în vreun fel, dar pentru că era depărtat, absent. Maranda se plictisea, nu mai avea voie să pună mâna la nicio treabă, nici să atingă lucrurile din casă nu îndrăznea. Se gătea, se împodobea, primea musafiri mulţi şi vorbea puţin, şi din când în când se suia în trăsură şi pleca în oraş, s-o mai vadă oamenii cu pălăriile şi rochiile noi, comandate la Viena. Îmbătrânea de plictiseală, de inactivitate, de singurătate. Nicio vecină cu care să schimbe o vorbă, nicio servitoare cu care să aibă voie să stea la taifas, numai oaspeţi de soi, în faţa cărora e mai bine să taci, ca să nu vadă că nu ştii franţuzeşte.

Georges pusese să se picteze portretul ei în mărime naturală, în rochie de bal, şi-l atârnase în salonaş, în locul Zoei, care nimerise pe undeva, prin pod. Din el, Maranda privea cu niţică spaimă, încruntată, amărâtă. Numai pe umerii plini şi pe bijuterii se pricepuse pictorul să pună câteva lumini.

— De ce stai atât de gravă, Esmeraldo? o întreba uneori Georges când, în faţa oaspeţilor, Maranda

încremenea cu gândul aiurea, cu sprâncenele încruntate, dezolată că nu pricepe nici jumătate din conversaţia amestecată cu cuvinte franţuzeşti, că nu pricepe de ce râd oamenii aceia sau de ce se miră. Georges zâmbea drăgăstos, dar Maranda citea sclipirea veninoasă din ochii lui şi se grăbea să zâmbească şi ea, să întrebe ce le fac copiii şi socrii.

Se gândea Maranda că nu avusese noroc pe lumea asta. Îi lăsaseră părinţii casa cu geamlâc şi cu destule odăi din oraş, i-o lăsaseră numai ei, pentru că fraţii îi muriseră când bântuise ultima oară vărsatul negru. O luase Gogu, bărbat arătos, cu carte, fără avere, dar cu meserie bună, din care orice om deştept ştia să scoată mai mult decât trebuie, şi socotise că are să-i fie recunoscător pentru zestrea ei. Dar Gogu n-o răsfăţase niciodată, şi o iubise, dacă asta era dragoste, în felul acela fără căldură al lui: „să nu-ţi strici mâinile, că ţi le vede lumea; ţi-am cumpărat două rochii de la Bucureşti, vezi cum le porţi, strânge-te în corset că te-ai îngrăşat, rochii ca astea n-are nimeni în târg; or fi altele mai deştepte şi mai frumoase decât tine, dar eu nu te las, că mi-ai făcut un copil; alta să aibă un bărbat ca mine, i-ar săruta urmele, dar tu ce ştii? Taci din gură că trece generăleasa şi te aude, prea vorbeşti mult!” Când trăia în oraş, Gogu mai venea cu treburi aici, la Lunca, stătea şi două-trei zile s-o descurce pe răposata, mai răsufla şi ea acasă, mai mergea în vecini, la rude, dar aici uite-l că stă nemişcat şi când se duce în oraş, se întoarce până seara.

Îi suflase cineva odată, pe vremea în care cucoana Zoe trăia, că ar veni Georges şi pentru alte ofuri la Lunca, dar Maranda nu crezuse. E drept că n-o luase niciodată şi pe ea să-i facă vizită cucoanei, e drept că şi Zoe o singură dată le păşise pragul, când le botezase copilul, şi atunci nu-şi dăduse niciun fel de ifose, se purtase de parcă ar fi fost cunoştinţă veche cu Maranda, de parcă ceva mai scump pe lume decât Ilie n-avea, – însă Maranda nici nu dorise să fie luată la Lunca, să se vorbească franţuzeşte în faţa ei, să se simtă mai prost îmbrăcată decât marchiza. Ce

umblau oamenii cu intrigi? Nu vedea ea bine care era interesul lui Georges? Nu se întorcea acasă încărcat cu bunătăţi de la Lunca, nu-i ieşeau şi bani în fiecare lună mai mulţi chiar decât de la toate procesele la un loc, din încurcăturile pe care i le descurca cucoanei? Nu dormea aproape în fiecare seară în patul lui, lângă ea, lângă nevastă-sa? Dacă o îmbrăca şi îi aducea, cum îi putea fi gândul în altă parte? Nu, nu putea să-i placă lui una ca Zoe, prea era leşinată şi la vorbă, şi la mişcare, prea era încetinică, cu ochi de oaie înecată, cu picioruşe şubrede, cu mers de vrabie. Lui Gogu îi plăcea să simtă ce strânge în braţe, nu putea să fie pe gustul lui, un fuior de fum ca aia. Dacă ar fi crezut că e ceva între cucoană şi Gogu, Maranda ar fi fost geloasă, nu fiindcă îl iubea, dar pentru că aşa stăpân cum se arăta faţă de ea, era stăpânul ei, şi n-ar fi răbdat-o inima să-l ştie şi la alta. Că el nu-şi dovedea dragostea cu vorbe faţă de ea, asta era altceva. Aşa era felul lui.

Pe copil da, pe Lulu se vedea că îl iubeşte Gogu, pentru copil se dădea în vânt şi nu-i găsea niciodată cusur, ca ei!

Dar copilul! Nu-şi aducea aminte Maranda s-o fi luat vreodată de gât şi s-o fi sărutat. Parcă nu plânsese şi nu râsese niciodată, Lulu, sau uitase ea, asta fusese prea de mult. Asemenea copil la cinci-şase ani, când merge singur şi nu mai are nevoie să-l speli şi să-l piepteni, ba mai are şi dădacă, parcă nici nu e al tău. Stă la masă ca un ţurţure de gheaţă, n-are nici de întrebat, nici de cerut nimic. Iar de când vine numai vara acasă, că tot anul stă în străinătate la şcoală, e ca un străin de care n-ai de ce să te apropii. Şi când te apropii, te loveşti de privirea lui. Se simte că n-are nevoie de tine, că nu i-a fost dor, că nu-i trebuie nimic de la tine şi nici n-ar fi bucuros să-ţi dea ceva. Ce nevoie are unul ca ăsta de mamă, dacă nu-i trebuie nici mângâiere, nici sfat, nici să iei ceva din cămară şi să-i dai pe ascuns, nu-i e poftă de nimic niciodată, nici să-i dai un ban pe care l-ai strâns cu greu la ciorap, fiindcă îl îndoapă taică-său cu bani, nici să-i povesteşti ceva de când era el mic sau de

când erai tu mică, pentru că stă cu nasul în cărţi şi altceva pe lume nu-l interesează. Nici cu taică-său nu e mai drăgăstos, cu toate că vorbeşte mai mult cu el, dacă vorbeşte bineînţeles. Unul ca ăsta dacă se năştea orfan, dar cu un sac de bani lângă el, nici nu băga de seamă că alţii au părinţi şi el ba.

Nici azi, când e moşier n-o înşală Gogu, – of, că tot uită să-i spună Georges! – dar nu ştiu cum, tot ce vine de la el se înghite cu noduri, fie şi dar, fie şi mare onor.

Maranda stă pe sofa şi ar bea o cafea. Îi vine să sară jos, să se ducă la bucătărie, s-o facă. Se stăpâneşte greu. Sună clopoţelul. I se înfăţişează Husni, care e al ei acum, după cum a hotărât Georges, de când albanezul a căzut o dată de pe cal, a rămas puţin şoldiu şi nu mai arată atât de falnic. E al ei, de când Maranda trebuie să fie cucoană mare, să nu mai facă nimic, să se deprindă să fie slujită şi când strănută, şi când i-a scăpat batista pe jos.

Îi vine să se lege la cap cu basmaua, să înhaţe cârpa de praf, să răstoarne casă, să frece tot ce-i iese în cale, o fi nevoie sau n-o fi. Trebuie să se stăpânească, să stea locului. Să-şi facă cârlionţi cu maşina de frezat, adică să pună femeia să-i facă, să se îmbrace de dimineaţă, şi pe urmă să înţepenească toată ziua, să stea locului. Of! of! of! şi când încep să curgă musafirii, când încep să vină fandosiţii pe care numai Georges ştie de unde-i mai scoate, când începe să asude de urât şi de frică să nu trântească vreo boacănă, îi vine uneori să-i pocnească la mir cu vreunul din sfeşnicele grele care ard prin toate colţurile când sunt oaspeţi în casă, sau să se apuce să urle ca un eline, a pustiu, numai să le vadă mutrele speriate.

De atâta nemişcare a început să se îngraşe peste fire. De atâta plictiseală a început să mănânce toată ziua. E şi asta o distracţie. La început, când s-au mutat aici, la moşie, se scula noaptea, când Georges dormea, şi colinda prin toată casa, schimba lucrurile din loc, îşi dădea iluzia că face treabă. O dată s-a deşteptat Husni, a alergat să-i ia din mână scaunul pe care îl muta, s-a ploconit până la pământ, şi-a cerut iertare că dormise, a întrebat-o ce

trebuie să facă şi ce slugi să mai trezească. Maranda s-a dus repede să se culce, şi n-a mai cutezat niciodată să umble noaptea prin casă. De atunci s-a deprins şi să doarmă mult, ca să omoare ziua, să omoare noaptea. La neamuri, în oraş, la mătuşi, nici pomeneală să se ducă. Nu vrea Georges. „Ce scofală să vezi oameni de teapa lor? Să-ţi ceară vreun ajutor ceva? Nu te-au crescut ele. Lulu n-are nevoie de asemenea rude”.

Te uiţi, te uiţi la heleşteul care se întinde sub cerdac sau la pajiştea de sub ferestrele din faţă ale casei, şi ţi se face şi mintea otova ca ele, şi sufletul oblu. Şi pe urmă te prinde somnul ziua în amiaza mare, de parcă ai fi toată netezită cu fierul de călcat.

În anii petrecuţi de Lulu la Paris, Georges Melinte-Lunceşti izbuti să mai facă câteva afaceri straşnice, să-şi întindă domeniul, şi să cumpere un bun număr de acţiuni la o mare fabrică din străinătate. Lulu avea nevoie de bani, nu numai pentru că studiile erau scumpe şi viaţa de student de familie bună costa şi ea într-o lume care trebuia să-l stimeze, dar pentru că începuse să cumpere opere de artă ca un adevărat colecţionar priceput, şi treaba asta, pe care o făcuse şi marchizul de Chaumont-Auvry, nu i se părea o risipă lui Georges. Operele de artă erau oricând o investiţie şi a le poseda, o glorie. Când Lulu, întors în ţară, avea să se mute la Bucureşti, unde Georges îi clădea o casă pe strada Batistei, o casă după planurile şi desenele trimise de băiat, avea să mute acolo şi colecţia lui Chaumont-Auvry, şi mica lui colecţie personală. La. Lunca, locuinţă de vară pentru Lulu, putea să facă alt mobilier, mai puţin încărcat, mai aerisit, aşa cum îi scrisese Lulu că e casa de vânătoare a unui coleg al lui de la Paris. Putea chiar să aranjeze conacul aidoma, dacă avea Lulu poftă, şi să păstreze în fund două încăperi pentru el şi Maranda, cu tot dichisul unui dormitor şi al unei odăi de lucru. Era sfânt în mintea lui Georges că Maranda n-avea să calce niciodată la Bucureşti, să n-o vadă legăturile noi pe care avea să le facă Lulu, şi se întreba dacă el însuşi avea să se ducă să-şi viziteze băiatul. Vorbea destul de bine

franţuzeşte Georges, era şi mai arătos de când îi albise părul la tâmple, toată viaţa lui plăcuse grozav femeilor de orice stare socială şi le plăcea încă şi acum, după ce îşi răsese barba şi încărunţise, dar se temea să nu-i dăuneze în vreun fel lui Lulu. Câte generaţii putea să numere în urma lui, într-o conversaţie care s-ar fi învârtit în jurul acestui subiect? Pe taică-său, protopopul, şi atât. Pus în aceeaşi împrejurare, Lulu putea număra două, şi nici asta nu era destul, dar cultura lui Lulu, anii petrecuţi în străinătate, morga lui de savant tânăr pe care nu-l interesează nimic altceva afară de istoria artei, putea închide gurile altfel.

Când venea în vacanţă acasă, Lulu vorbea o românească bizară, un amestec de cuvinte neaoşe şi străine, rostogolite cu un accent care aducea aminte şi de limba germană, şi de franceză. Vorbea ca un aristocrat adevărat, şi inima lui Georges creştea de plăcere. Limba asta îi părea un certificat de nobleţe.

Despre relaţiile lui de acolo, Lulu nu pomenea niciodată, fie că nu avea, fie că nu-l socotea pe taică-său vrednic să-i fie duhovnic. Nu se uita la femei cum nu se uita la conservele din cămară. Dădea, îndeobşte, puţină atenţie oaspeţilor veniţi în casă, se purta faţă de ei cu o politeţe rece, elegantă, care îi umplea de respect: tânărul acesta avea preocupări înalte şi maniere fără cusur. Apoi Lulu dispărea iar din toamnă până în vara următoare, şi Georges se punea pe lucru. Trebuia să adune pentru băiat. Ăsta nu-şi începe viaţa ca el, mergând pe jos din sat la oraş, prin praful drumului şi mâncând brânză şi slănină de acasă pe un colţ de masă, în bucătăria gazdei, la care mai locuia cu trei în odaie. Lulu nu se dase jos din trăsură când era copil, şi avusese în casă profesor după profesor. Lui n-avea nimeni să i se pună de-a curmezişul, fiindcă nu e om să nu se sperie de averea şi de mândria cu care se ţine şi-i ţine la distanţă cel care vrea să fie respectat. Răzbise el, Georges, îi pusese pe mulţi cu botul pe labe, dar Lulu avea să-l întreacă, să-şi înceapă viaţa de-acolo unde el abia ajunsese după multă trudă, Lulu se înarmase, după

bacalaureatul de la Viena, cu ideea că n-ar fi greu nici aici să-i ia cineva înainte, pe nedrept, fireşte, pentru motive de cu totul altă natură. Voia să fie tare, să întâmpine senin orice înfrângere, dar îl durea dinainte în stomac numai gândul. Nu se întâmplă aşa. În toţi anii de studenţie, până la doctorat, nu avu rival.

La Paris, Lulu locuia un apartament mic pe bulevardul Montparnasse. Avea colegi veniţi din toată lumea cărora le plăcea să stea în mansarde, să se ducă la cafenele ca să joace biliard şi să bea absint, în sfârşit să ducă viaţa de boemă a celor care aveau mult mai puţini bani decât ei, pentru că li se părea tinereşte şi interesant, şi care izbuteau totdeauna să rămână fără un franc în buzunar pe la mijlocul lunii şi să trăiască din datorii. Avea colegi, n-avea rivali, n-avea prieteni. Lulu nu da cu împrumut niciodată şi nici nu lua bani de nicăieri. Se chivernisea mai bine decât alţii, mai bogaţi, Nu-i plăceau nici cafenelele, nici culisele Operei

Comice, nici spectacolele de la Moulin Rouge. De altfel, dacă vrei să studiezi cu adevărat, n-ai timp pentru asemenea drăcii, inutilităţi şi vulgarităţi. Îl interesau mai mult câţiva francezi, viconţi sau marchizi, oameni cu blazon şi domenii, prin care ar fi putut cunoaşte o fată din neamul lor, ai cărei părinţi proprietari de castele pe Loire sau pe altundeva, ar fi păstrat din străbuni tablouri de preţ şi mobile de stil. Pentru aceştia, dădea uneori o masă îmbelşugată în micul lui apartament şi aştepta cu nerăbdare să fie poftit la rândul lui. Dar ei îl chemau la restaurant, în mansardele lor „pitoreşti” din Paris, unde îşi jucau lor înşişi rolul de tineri sărăcuţi şi zvăpăiaţi, şi numai o dată, unul singur, îl chemase la pavilionul lui de vânătoare, unde Lulu nu cunoscuse nicio soră şi nicio verişoară. Vicontele crezuse potrivit să aducă pentru cei câţiva prieteni chemaţi acolo, câteva fetişcane dezmăţate de la Café-Concért, care făcuseră o larmă de prost gust şi băuseră enorm. Erau cam atâtea câţi erau şi ei, băieţii, dar Lulu pretextase seara, înainte de spartul chefului, că îl doare cumplit capul, şi se dusese mai devreme la culcare.

Nu-l interesa roşcata aceea care cânta strident cu paharul în mână şi-şi azvârlea cu piciorul într-o parte fustele lungi, când începea să danseze.

Nu, nu ştia să lege prietenii. Nici nu-i trebuiau. N-avea ce să-i spună unui prieten şi nu-i plăcea să-l audă bătând câmpii sau făcându-i mărturisiri. Era mai bine, infinit mai bine să fie sinigur, în faţa *Fecioarei între stânci* a lui Leonardo, sau la Chirtres, în catedrală. Era mai bine pe terasa de la Saint-Germain sau în biblioteca Sainte-Genéviève. O dată se îmbolnăvise grav, făcuse o aprindere de plămâni. Zăcuse singur, îngrijit de slujitorul care îi făcea menajul, şi nu trimisese după niciun coleg, nu scrisese acasă că e bolnav. Avea febră, n-avea nevoie de nimeni lângă el, nici de grija şi spaima celor de acasă. La ce i-ar fi folosit?

Când ajunse în ultimul an, cunoscu într-o seară, când ieşea de la bibliotecă, alt român, Radu Cricoveanu, fiu de moşier şi el, student la medicină. Dacă garderobiera nu le-ar fi încurcat pardesiele, ar fi trecut unul pe lângă celălalt fără să ştie că sunt amândoi de-un neam. Un „ăsta e al meu”, scăpat de Radu, îl făcuse pe Lulu să lase să-i treacă peste chip unul dintre rarele lui zâmbete palide.

Porniseră împreună, pentru că Radu se alăturase de el. Vorbiseră, sau mai curând vorbi Radu. Admiră seara învăluită într-o ceaţă subţire, pomeni din întâmplare tocmai de *Fecioara între stânci*, mărturisi şi el că fuge de prietenii multe şi zgomotoase, pentru că numai în izolare poate învăţa temeinic. Voia să ajungă în ţară medic bun, să ştie mult, să fie de folos. Era sensibil, cultivat, nu încerca neapărat să pătrundă în intimitatea noului lui cunoscut, nu povestea nimic despre el. La despărţire, îi spuse lui Lulu că a doua zi pleca să vadă Strasbourgul.

— Cunoşti oraşul? Eu am mai fost o dată primăvara trecută şi trebuie să-l mai văd şi acum, în vacanţa asta. Primăvara e mai frumos decât oricând. Tocmai în oraşele vechi e primăvara mai frumoasă decât oriunde, pentru îmbrăţişarea asta a morţii cu viaţa biruitoare. Trebuie să te duci o dată la Strasbourg!

Lui Lulu i se clinti ceva, ca o pâlpâire, în privire.

— Nu vrei să mergem împreună? întrebă medicinistul.

— S-ar putea, răspunse incolor Lulu. Da, am să vin cu dumneata. La ce oră pleacă trenul?

Lui Radu îi plăcea tocmai răceala şi măsura lui Lulu. Cele câteva cuvinte pe care le spusese arătau şi inteligenţă, şi stăpânire, şi discreţie. Poate că tocmai azi îi scosese viaţa în cale prietenul visat, prietenul pur, sobru, grav şi profund. Noaptea Radu dormi puţin de emoţia drumului de a doua zi, de emoţia apropierii de acest om pe care nu-l cunoştea, dar pe care îl bănuia.

În cele două zile petrecute la Strasbourg, Lulu nu-şi decepţionă noul prieten, aşa cum credea Radu că începe să-i fie. Păstră aceeaşi sobrietate, aceeaşi gravitate, şi desfăşură, în plimbările lor la vechile monumente, atâtea cunoştinţe, dădu dovadă de o cultură atât de vastă, încât Radu începu să-l admire pe faţă, entuziast, copilăreşte. Omul ăsta trebuie să aibă un caracter puternic şi fără pată, îşi spunea el. Şi tăcerile lui sunt interesante, sigur că aceste tăceri şi această răceală acopere un suflet clocotitor şi în acelaşi timp candid. Poate că e lipsit de apărare, absorbit cum e numai de problemele de estetică, poate că răceala e singura lui armă de apărare, şi că are nevoie de mine. Poate că i-am ieşit în drum la ceasul potrivit, să-l ocrotesc de tot ce i-ar putea răni sensibilitatea, primejdui chiar viaţa.

Radu se înflăcăra, se hotăra să se devoteze acestui om atât de delicat şi de absent.

Se mai întâlniră la Paris, se mai plimbară împreună. Radu era cel oare îl căuta pe Lulu, care îl scotea din casă sau din bibliotecă, şi Lulu se îndupleca, pentru că avea în Radu un public sensibil. Repeta în faţa lui punct cu punct tot ceea ce punea acum în lucrarea lui de doctorat, pândea reacţiile acelui om receptiv şi cultivat, şi ştia bine că Radu n-avea să-i vândă nimănui ideile, pentru că n-avea prieteni, ca şi el, şi nu era gură spartă. Radu primea tot, admira tot, creştea de bucuria încrederii pe care i-o arăta acest

Melinte-Lunceşti, atât de rafinat, atât de solitar.

Într-o zi Radu, care nu vorbea niciodată despre el, îi spuse lui Lulu de-a dreptul, tocmai pentru că se pregătise mult să i-o spună după lungi introduceri şi ocoluri, ca să vadă dacă e dispus să-l asculte până la capăt, că iubeşte o domnişoară, o româncă, o fată fermecătoare, care e în clipa aceea la Paris cu tatăl ei.

— Diseară iau masa cu ei în oraş. Aş vrea să vii şi tu. Aş vrea s-o vezi. Am nevoie de părerea ta, am nevoie să mă confirmi. Nu-mi dau seama cum e, ştiu numai că îmi pierd capul când o văd. Tu ai să deosebeşti mai mult în ea, tu eşti înţelept şi pe urmă… n-o iubeşti!

Lulu n-avea chef de un sacrificiu atât de mare. Ce avea să facă el acolo cu o domnişoară fermecătoare, cu un babac ruginit poate, şi cu Radu ăsta amorezat?

— Ai să ai ce vorbi cu tatăl ei, Sava Cosacopol. E un mare colecţionar de artă, e un pasionat. Are piese unice.

Lulu ciuli urechea. Da, avea să se jertfească pentru Radu, să piardă o seară. Radu era fericit. Îşi închipuise el că Lulu nu i-ar refuza niciun lucru mai greu.

În marele restaurant în care îşi vedea răsfrântă în zece oglinzi silueta dreaptă, profilul înţepenit, nu era lume prea multă. Sava Cosacopol, a cărui faţă prea plină era luminată de un zâmbet viclean, de parcă mereu ar fi spus lucruri în care nu credea şi de care se distra înăuntrul lui, vorbea cu multă pricepere despre pictura asta nouă, a lui Toulouse-Lautrec sau a lui Gauguin, oare revoltă atâta lume încăpăţânată să vadă tot Poussin, de parcă n-ar fi trecut prin Manet şi prin Monet, de parcă nu şi-ar fi învăţat ochii cu lumini difuze şi linii topite în culoare. Uite, el avea să cumpere două-trei bucăţi de Gauguin, după care se va bate lumea peste câţiva ani. Nu se sfia să le pună pe pereţi acasă la el, în ţară, lângă colecţia de stampe japoneze. Nu auzise Lulu de colecţia lui? îl poftea să vină s-o vadă, la vară, în vacanţă.

Domnişoara Raluca Cosacopol era subţire, brună, neliniştită, agitată pradă necontenit de o febră lăuntrică. Lui Lulu îi semănă cu *Femeia cu nevăstuica* a lui Leonardo,

pentru că voia neapărat să-i semene cu ceva. Ochii negri, puţin oblici, îi fugeau că ai *Femeii*, ai *Nevăstuicii*, colţurile gurii i se ridicau de zâmbet, bărbia ascuţită avea un mic aer de curaj, de înfruntare. Îşi muta privirea de la Radu, încremenit de adoraţie, la Lulu, ai cărui ochi străvezii nu spuneau nimic. Se părea chiar că se uită mai stăruitor la Lulu, aţâţată de tot ce nu pricepea la el, decât la Radu, despre care ştia tot. Avea aerul că îi venea greu să stea pe scaun, că are să ţâşnească în fiecare clipă în sus ca o rândunică, sau ca o veveriţă, pe marele palmier de lângă masa lor. Mâinile ei brune, uscaite, alergau nervos pe faţa de masă, aşezau o buclă desfăcută, fărâmiţau pâinea, prefirau ca pe nişte mătănii perlele de pe gâtul înalt şi subţire. Uneori râdea tare, cu un râs limpede şi grăbit parcă să se sfârşească mai repede. Voia şampanie, n-o mai voia, cerea o prăjitură, o dădea la o parte, îi era oald, îi era frig, nu-i plăcea scaunul.

A doua zi, Lulu îi trimise un coş mare ou trandafiri albi. Se uită liniştit în ochii lui Radu când îl întâlni, ca să-şi dea seama dacă ştie ceva. Radu nu ştia nimic, nu i se spusese.

Peste alte două zile, îi trimise domnişoarei Cosacopol un oaş de trandafiri roşii.

Apoi luă masa, din întâmplare, în restaurantul hotelului în oare locuiau tatăl şi fiica. Era la prânz, Radu se cuvenea să fie la ora aceea ia curs. Îi întâlni. Poftit la masa lor, vorbi numai cu Cosacopol, dar se uită cu stăruinţă în ochii oblici şi neliniştiţi ai fetii. Ea nu pricepea bine ce se ascunde dincolo de privirea asta îngheţată, încăpăţânată, inoloră, dar ghicea.

A doua zi, familia Cosacopol se întoarse în ţară. Lulu era mai ocupat acum, nu se mai putea plimba cu Radu, examenul de doctorat era prea aproape, dar îl primea uneori la el; şti. Îl lăsa să plângă pe umărul lui tot zbuciumul şi toate îndoielile unei iubiri pătimaşe, încă fără răspuns.

După doctorait, Lulu veni să se odihnească la moşie, înainte de a se instala în casa din Bucureşti, care îl aştepta

pustie, cu uşile închise. În locul bucuriei că luase examenul cui o luterare care avea să fie editatlă acum la Paris, atât de bună era socotită şi atâta faimă avea încă înainte de a fi tipărită, pe faţa lui Lulu se citea o dureroasă concentrare, un gând care îl săpa adânc şi sitatornic. Scria des scrisori şi primea ceva mai rar. Scrisorile veneau din ţară. Ca să preîntâmpine orice întrebare din partea lui taică-său, îi spusese o dată: „Tată, m-am îndrăgostit”. Georges nu întrebase mai mult, nu avusese curaj. Se mulţumea cu cinstea pe care i-o făcuse fecioru-său spunându-i atât. Nu era Lulu omul pe care să-l descoşi, când nu voia să spună mai mult. Georges nu ştia de când Lulu devenise pentru el cineva în faţa căruia te intimidezi şi te pierzi. Nici nu se întreba. Adoraţia lui pentru copil devenise pe nesimţite adoraţie pentru un soi de zeitate cu toate, dar absolut cu toate calităţile din lume. Îşi măsura gesturile, cuvintele, în faţa lui. Voia să-i fie pe plac oricând, să nu se ruşineze niciodată Lulu de el.

Vara era caldă şi uscată. Vătaful, argaţii, chelarul, bucătăreasa, schimbaţi toţi pe rând după moartea Zoei, ertau de mult struniţi să nu-i iasă din cuvânt! liui Melinte, să-şi facă treburile cu exactitatea unui ceasornic, cu frica lui Dumnezeu în sân în faţa boierului, pentru că i-ar fi bătut cel de sus dacă s-ar fi atins de un pai, şi până la cel de sus, mai era chiar el, moşierul. Ţăranii din sat îi urau surd şi pe boier, şi pe oamenii lui, crânceni la câştig, răi la pagubă, plini de socoteli întortocheate, în care şi dracul, dacă ar fi lucrat pe moşie la Lunca, ar fi ieşit dator. Acum Georges ieşea rar la câmp sau la vie, să-şi plimbe ochii cercetători asupra desfăşurării muncilor, dar tot ieşea, pentru că era mai bine să-i treacă pe toţi un fior rece pe şira spinării la vederea lui. Dar foarte des stătea în pridvorul larg din spatele casei, cel de pe care se vedeau, heleşteul şi sălciile de pe malul dimpotrivă, stătea cuprins de un soi de oboseală pe care nu voia nici faţă de sine s-o recunoască, de ɋ durere surdă în măruntaie, care îl apuca întotdeauna după un prânz mai îndelungat. N-avea decât cincizeci şi opt de ani Georges, şi judecând după

protopopul Sache, taică-său, care aşa firav cum părea, era zdravăn şi limpede la cap la optzeci de ani, după bionicul său, care trăise nouăzeci, socotea că se mai întindea încă destulă cale înaintea lui. Şi-o croise bine, n-avea acum decât să meargă cătinel înainte, era rândul lui Lulu să ridice o clădire solidă pe temeliile pe care i le pusese el. Aşa cum pornise băiatul, făgăduia să fie un învingător, nu un supus. Acum trece prin clipa de răscruce la care se gândise Georges de când îi era fiul de o şchioapă, ¡acum îşi alege se vede treaba o nevastă. Dacă îi spusese lui că s-a îndrăgostit, însemna că dragostea asta era ceva serios, era un început de hotărâre, altfel n-ar fi pomenit despre ea, cum nu pomenise despre niciuna din aventurile pe care sigur că le avusese până atunci. Alesese oare Lulu bine? Se gândise şi la averea, şi la neamul, şi la trecerea în soţietate a fetei aceleia pe care o iubea? Ar fi fost greu să presupună altfel, cugetând la gusturile alese ¡ale lui Lulu, la indiferenţa lui faţă de tot ce era şters sau obişnuit, la necesităţile lui din ce în ce mai mari. Dar dacă, ferească Dumnezeu, alesese vreo fată de neam vechi şi ruinat? Dacă se gândise, în nevinovăţia lui, că averea părintească era destul de mare şi că nu mai avea nevoie de cine ştie ce zestre? Dacă îi sucise minţile vreo fetişcană îndrăcită, care vrea să comande ea şi să-l ducă de nas, în loc să se închine, cum se cuvenea, în faţa minunii ăsteia de băiat? Până n-o cunoşti, până n-o vezi cu ochii tăi, nu poţi fi sigur de nimic, şi nici liniştit nu poţi fi, oricâtă încredere ai în feciorul tău. Primea des scrisori Lulu. De ce nu aduceau scrisorile astea o dezlegare la aşteptarea lui, de ce era mereu tăcut, gânditor, mohorât chiar? Din fotoliul lui adânc, aşezat în pridvor „Georges urmărea chipul băiatului aşezat şi el în alt fotoliu» în faţa unei mese de scris. Lulu citea, nota ceva, apoi rămânea cu ochii duşi departe, în sălciile şi trestiile de pe malul celălalt. Treceau ceasuri, trecea după masa întreagă, şi Lulu nu-şi muta privirea străvezie nici în stânga, nici în dreapta. Degetele lui lungi, albe, ca nişte tulpini subţiri de brânduşe, nu se mai clătinau de pe braţele fotoliului. Să fie chiar atât de

îndrăgostit? se întreba tatăl. Privind în propriul lui trecut, oricât l-ar fi răscolit, nu-şi aducea aminte să-l fi doborâit vreo dragoste, să-l fi muncit atât de tare încât să-l soarbă împrejurărilor care îl înconjurau. Nişte fetişcane în sat, la început, nişte cuconiţe din Bucureşti, când îşi făcuse dreptul, mai mult vânzătoare şi modiste de fapt decât cuconiţe, Maranda, pe care o luase de la taică-său, zaraful, cu niţică zestre în bani şi cu casele din târg, şi la care ţinuse pentru că era nevasta lui şi pentru că i-l făcuse pe Ilie, şi, în sfârşit, Zoe, faţă de care îşi dăduse atâta osteneală să pară că o iubeşte, încât truda şi necazul că îi întârzie planurile, îl făcuseră să nu-i mai vadă aproape frumuseţea şi farmecul. Căzuse el pe gânduri vreodată pentru Maranda sau pentru Zoe, rămăsese uitat cu ochii deasupra unei ape, nemaiştiind ce avea de făcut în ziua aceea sau pierzându-şi pofta de mâncare? Da' de unde! Socotise că oamenii care fac treburi din astea mai mult îşi închipuie că simt ceva decât simt, şi când apărase vreun proces de divorţ, bănuise că numai un interes bănesc stă îndărătul acuzaţiilor geloase, iar crimele pasionale le rânduise repede în mintea lui drept sminteli de oameni care n-au nicio treabă pe lume, treburi de istericoşi neînstare să ştie ce e însemnat în viaţă şi ce nu. Şi acum Lulu spunea că e îndrăgostit! O fi fost şi niţică dragoste la mijloc, or fi şi alte socoteli pe care băiatul nu le mărturiseşte. Chibzuit a părut întotdeauna, nu se poate să se fi deşteptat în el vreun dezechilibru din strămoşi.

Lulu priveşte peste faţa lucioasă a bălţii la trestiile din care vine uneori glasul privighetoarei de stuf, pe care n-o aude. Sunt acolo o seamă de sălcii mari, pe jumătate putrede, răsucite, care întind braţe de uriaş şi cocoşează spinări de uriaş, oglindite în apa liniştită. Seara se iscă corul nesfârşit al broaştelor, care nu ştii de unde vine, din apă, de pe maluri, din cer, şi nu mai amuţeşte până noaptea, târziu. Seara lacul se ace de aramă topită, asemeni cerului de deasupra lui sau se pătează sângeriu, printre şopârlele vinete ale norilor oglindiţi. De obicei Lulu nu vede nici cerul, nu aude nici cântecul imens, răspândit

pretutindeni, al broaştelor. Uneori vede însă. Uneori ochii lui îşi pierd parcă pieliţa oare îi acoperă ca pleoapele păsărilor de noapte, şi peisajul îl loveşte brutal, cu cruzime, în toată frumuseţea lui. Seamănă cu un amurg auriu de Claude Lorradn, seamănă cu un al doilea plan albăstrui, diafan, de Leonardo. Atunci inima îi zvâcneşte cu putere, i se pare că moara neobosită care macină necontenit în capul lui se opreşte o clipă din mers, ca să lase loc nu liniştii, ci foamei aceleia pe care i-o trezeşte un tablou, un vas cizelat, un cristal diafan cu forme ciudate, o sculptură modelată cu mâini neomeneşti, bucuriei aceleia sălbatice şi nevoii de a mai vedea, de a mai vedea încă, de a înghiţi în el imaginea care îi stă în faţă, de a o păstra pe vecie. Pe măsură ce în aer se amestecă cenuşiu-diafan şi albăstruistrăveziu, malul se depărtează, se adânceşte. Dincolo de sălciile răsucite şi negre, dincolo de cele cu plete dese, verzui, acum întunecate, începe să se bănuie nesfârşitul. O umezeală călduţă vine dinspre baltă. Lulu o respiră adânc, să-i răcorească arşiţa lui din piept. Gândurile alungate o clipă se în Jtorc ca roiul de ţânţari care s-a năpustit adineauri peste el. Raluca Cosacopol nu s-a hotărât încă, fiecare scrisoare a ei făgăduieşte în măsura în care respinge. Duce pesemne, mârşăvia, aceeaşi corespondenţă cu Radu. Stă acolo, la moşia lui taică-său, la Ghergani, şi se desfată citind zilnic scrisorile unuia şi ale celuilalt, îşi face o părere din ce în ce mai bună despre ea însăşi, care e atât de iubită, pentru care se dau în vânt doi tineri atât de deosebiţi. Nu, Lulu ştie bine că Radu are multe merite, că nu e nevrednic să pună stăpânire pe Ghergani. Numai că uite, vrea pentru el holdele Gherganilor, şi pădurea cu vânat, şi dealurile molcome care încep din faţa conacului, pe care se fac struguri buni. Aduce Lunca, ar aduce şi Gherganii. Şi vrea şi porţelanurile chinezeşti cumpărate de Sava Cosacopol când a fost în Orient, şi covoarele de Smirna, şi stampele japoneze. Sunt unice în ţară. Le vrea. Dacă ar ajunge toate pe mâna lui Radu, Lulu s-ar îmbolnăvi, ar muri poate de o boală necunoscută de doctori. Ore întregi îşi închipuie,

stând pe cerdac, cum ar arăta toate obiectele astea, în zaua în care ar fi duse la Bucureşti, în casa cea nouă, împreună cu cele care se află aici, la Lunca, agonisite de marchizul Chaumont-Auvry, şi cu cele mult mai puţine la număr pe care le-a cumpărat el însuşi în Franţa. Ore întregi îşi închipuie, ou ochii aţintiţi la sălciile de pe malul celălalt, ce-ar mai putea cumpăra încă, în ziua în care venitul celor două moşii, Lunca şi Ghergani, i-ar reveni numai lui. Că doar nici taică-său, nici Sava Cosacopol, n-aveau să trăiască cât lumea. Cosacopol e bolnav de inimă, iar ¡baică-său începe să dea semne de bătrâneţe.

Radu îi scria acum Raluchii din Italia, unde poposise în drum spre ţară. Când avea să vină, avea să fie mai greu. Era în stare să se ducă la Ghergani, să-l cucerească pe bătrân. Apropierea e altceva. Atunci va trebui să plece şi el acolo. Deocamdată nu-i părea necesar să stea zi de zi cu Raluca alături, deocamdată îi scria scrisori convingătoare, pasionate. Raluca e obositoare, zgomotoasă, pretenţioasă. Sigur că cere să te ocupi necontenit de ea. O văzuse numai de două ori, nici nu-şi vorbiseră aproape, dar înţelesese ce fel de femeie trebuie să fie. Dar dacă, până la întoarcerea lui Radu, fata nu-i scria scrisoarea hotărâtoare, trebuie să se ducă acolo. Radu e şi puţin ruinat, Sava ar trebui s-o ştie, dacă n-a aflat-o încă. Ar trebui să mai afle că maică-sa a avut o boală de nervi, de pe urma căreia a murit! O asemenea boală, dacă nu trece la prima generaţie, se moşteneşte negreşit de către a doua. Astea sunt lucruri care trebuie bine g îndite, bine pregătite, ca să le afle Sava Cosacopol de la cine ştie cine, om în care poate avea încredere şi care n-are nicio legătură cu el, cu Lulu. Dar poate că Raluca, sucită şi repezită cum e, are să-i scrie chiar mâine că trebuie să vină repede s-o ceară. Ce străvezie e noaptea, se nesfârşit de frumoasă!

E cam umed aici, se gândeşte Georges, dar cum să las băiatul singur? El nu dă nicio dovadă că are nevoie de tovărăşia mea, nici nu m-a privit măcar de trei ceasuri, însă nu-ţi poţi lăsa copilul cu nişte gânduri atât de amare sau poate numai adânci, noaptea, în pridvor, măcinat de

ele, parcă bolnav. Mananda a venit de două ori în vârful picioarelor până în pragul uşii şi i-a privit lung, semn că cina e gata. A venit şi Pavel, feciorul, cu mănuşile albe trase pe mâini, dar Georges i-a făcut semn să plece fără zgomot.

Aşa, – aşa stătea uneori şi cu Zoe pe cerdacul ăsta. Zoe spunea că nu e niciodată mai fericită decât în ceasurile de seară, stătea ca îmbătată în fotoliul pe care stă acum Lulu, şi când se auzea glasul privighetoarei, îşi punea mâna subţire, cu inele multe, peste mâna lui. El săruta cuvios acea mână uşoară, şi o păstra la pieptul lui. Se gândea că acasă îl aşteaptă copilul, nevasta, că poate de ieri, de când plecase el din oraş, băiatul ar fi putut căpăta guturai, ar fi putut să i se aplece, şi-l cam sâoaia glasul privighetoarei şi corul broaştelor. Mai avea şi treburi în oraş, şi trebuia să se minuneze în faţa lunii care răsărea peste sălcii. În sfârşit, şi asta era o treabă, se mângâia el, tot ce făcea pentru Zoe nu era lucru pierdut. Într-o seară, săraca, îi sărutase ea mâinile lui, atât era de mişcată de frumuseţea priveliştii şi bucuroasă că rămăsese peste noapte la conac, că n-o lăsase singură. Păcat de ea că n-o cunoscuse mai de mult, că murise Chaumont-Auvry după ce se însurase el, Melinte, că se înşiraseră lucrurile aşa fel, încât, dacă ar fi lăsat-o să moară de bătrâneţe, nu creştea Lulu cum a crescut, ba poate mai ajungea averea şi pe mâinile neamurilor ei. N-a fost timp. Ehei, tot omul are o moarte, mai bine pentru ea că n-a apucat să îmbătrânească. Uite cum îl dor şalele pe el, şi cine ştie câte or să-l mai doară treptat, fiindcă bătrâneţea nu vine cu zurgălăi şi cu geamparale. Te strică bucăţică cu bucăţică aşa, pe picioare, şi pe urmă mergi aproape pe brânci, şi tot ţi se mai vatămă câte ceva din ce rămăsese întreg şi fără durere.

E palid băiatul, e palid el de obicei, dar acum s-a făcut ca o luminare de seu. Numai de şi-ar face socoteli bune, şi de i-ar ieşi!

Trebuie să-i scriu mâine mai aprig decât i-am scris până acum, se gândeşte Lulu. Ce lună de terra cota,

pântecoasă şi grea. Au în salon un candelabru Capo di Monte a cărui pereche se află la Villa Borghese. De tinde o fi pus mina Cosacopol pe el? în salonul meu din Bucureşti, în care am să puin numai mobilă veneţiană… oglinzile lui Chaumont-Auvry, lada florentină pe care am cumpărat-o eu la Paris, lada sculptată din secolul XVI, şi un singur tablou, unul singur: un Canaletto. Am să găsesc un Canaletto. Trebuie să găsesc. Mai simt încă câteva risipite prin lume, n-au intrat toate în muzee. Chinuitele de sălcii de pe malul celălalt seamănă acum cu sclavii lui Michelangelo. Când te gândeşti că Radu e acum în Italia şi eu aici, te şi înfurii. Am să fac călătoria de nuntă în Italia. Sunt anumite lucruri pe care trebuie să le văd bine de aproape. Raluca să rămână aici, la Lunca, să nu mă încurce. Ba nu, n-are să se poată, e doar călătorie de nuntă. Am să-i găsesc de lucru la Roma pe la croitori, pe la modiste, ca s-o pot lăsa acolo un timp. Să-i dea taică-său un supliment de bani pentru asta, că doar… în sfârşit, vom vedea. Luna s-a urcat deasupra plopului, ca o imagine dintr-o poezie a lui Musset. Pe apele liniştite ale cerului trece galera grea a unui nor.

E chinuit de dragoste băiatul, se gândeşte Georges. Pesemne că există şi asta pe lume, de vreme ce Lulu o simte trebuie să fie un lucru vrednic de luat în seamă şi de cruţat.

Logodna lui Lulu s-a făcut la Lunca. Georges era dezolat că biata lui soţie avea o criză de ficat şi nu putea lua parte la ceremonie. Şi, ca un făcut, venerabilul lui tată, care ar fi vrut să vină, să dea binecuvântarea lui de protopop tinerei perechi, era ţintuit în pat de reumatism. La vârsta lui era firesc. Cosacopol, cu un zâmbet necurmat pe buze, preţăluia necontenit din ochi lucrurile mari şi mici din casă, voise, în dimineaţa în oare sosise şi nu era de loc obosit, după spusele lui, să vadă puţin şi acareturile, şi moşia, pentru că îi plăcea natura la nesfârşit, vizitase şi grajdurile (iubea animalele!), cercetase şi via, şi pivniţele de vinuri, se interesase de soiul şi mulţimea peştilor din heleşteu pentru că grozav îi plăcea să pescuiască şi, liniştit după atâta plimbare, trăsese un somn zdravăn după masă,

înainte de ceremonia logodnei. Lulu se ţinea necontenit de Raluca cea neagră, iute ca un ţipar, căreia când îi era prea cald pe cerdac, când prea înăbuşitor în casă. Se uita ţintă la ea ca fascinat, ca înţepenit de prea multă fericire. Un om fericit n-are nevoie să vorbească. Şi faptul că nu-i trebuise să dea ochii cu Radu, pe care nu se temea să-l înfrunte, dar cu care nici nu-i dădea inima ghes să aibă conversaţii lungi şi dramatice, îl umplea şi el de mulţumire. Raluca se hotărâse, Cosacopol, informat bine despre toate, se hotărâse şi el.

Într-o odaie în care locuise cândva camerista Zoei, cu perdelele trase şi cu uşa încuiată, Maranda îşi dădea în cărţi, mânca baclavale şi dulceaţă de trandafiri, asculta cu nepăsare duruitul caleştilor care intrau pe aleea cea mare, zgomotul petrecerii, cântecul lăutarilor de sub cerdac. Nici nu-i părea rău măcar că nu ia parte la petrecere, era sătulă de oaspeţii lui Georges. Aştepta să se audă din sufragerie zgomot de tacâmuri, ca să i se aducă şi ei vânat, fripturi, vin. Mai în tihnă mănâncă omul şi-i prieşte când e singur, decât cu toţi izmeniţii care vin azi la Georges. Se logodeşte băiatul! Ei şi? Parcă asta avea să schimbe ceva din viaţa ei? Pe băiatul ăsta îl pierduse de când avea şase-şapte ani. Abia îşi mai aducea aminte că fusese al ei.

Târziu, după miezul nopţii, când unii oaspeţi plecaseră iar alţii jucau cărţi în salonul cel mare, Lulu se afla pe cerdac cu Sava Cosacopol şi cu Raluca, pe care o ţinea strâns de mână cu degetele lui reci şi lungi. Lulu era bucuros şi destins cum nu mai fusese de mult, poate chiar niciodată. Bucuria asta nu se citea chiar pe faţa lui prelungă, albă, sau în ochii lui străvezii, dar se desluşea, pentru cine era deprins cu el, în faptul că avea chef de vorbă, că îşi spunea tare gândurile despre pictură, despre gravura pe cupru.

— Colecţia dumitale… tată, – şi subliniase cuvântul cu câtă căldură putea el, – colecţia de stampe japoneze, e o demonstraţie a unei metode mai rar folosite. Când o vom cerceta împreună…

— N-o mai am, rosti cu un zâmbet galeş Cosacopol.

Lulu simţi că i se opreşte inima, dar atât de brusc, încât se întrebă o clipă dacă ăsta era sfârşitul lui. Mâna neagră a Raluchii lunecă din mâna lui înţepenită. Mirosul puternic al mixandrelor din grădină, pe care îl simţi abia acum, îi dădu brusc o greaţă violentă.

— N-o mai ai? întrebă în sfârşit, rar, alb.

— Am vândut-o.

Ticălosul! Ticălosul! Puşlamaua! Negustorul! Negustor scârbos şi necinstit! Şi mi-o mai dă pe fie-sa, se „îndură" să mi-o mai dea, fără colecţia de stampe! Atunci e adevărat că a avut şi o colecţie de bronzuri chinezeşti şi a vândut-o acum cinci ani! Pungaş nemernic, nu putea să mi-o spună azi-de-dimineaţă! Ce-şi închipuie el? Că o logodnă nu se poate strica? Nu se poate strica în aşa chip încât fata să fie acoperită de ruşine în ochii lumii, să plutească asupra ei presupunerea că logodnicul i-a descoperit un cusur mare şi ruşinos? Mai are porţelanurile chinezeşti, mai are covoarele de Smirna, moşia, în sfârşit, mai are el destule. Dar oare le mai are? Un asemenea om e în stare să fi vândut şi celelalte colecţii.

— Ei, da, spuse el rece, lucrurile astea circulă, se cumpără şi se vând. Ai vândut şi porţelanurile?

— Nu, răspunse Cosacopol sec, nici pe ele, nici covoarele. Astea fac parte din moştenirea Raluchii.

Lulu poate să tragă puţin aer în piept. Poate că în schimbul stampelor a achiziţionat altceva.

— Ai mai găsit ceva frumos în ultima dumitale călătorie la Constantinopol?

— Oh, nu m-am dus pentru cumpărături. Am dus câteva mii de oi. Aveam nevoie de bani în ţară.

Dracu' ştie în ce încurcături a intrat porcul ăsta. Banii de pe stampe s-or fi dus pe oi şi banii de pe oi or fi fost pierduţi la cărţi. Ai să mi-o plăteşti tu mie, Sava Cosacopol, ai să mi-o plăteşti mai repede decr îţi închipui. Sub interdicţie te pun, tâlharule, de cum mi-o veni la îndemână. Mi-ai furat stampele japoneze, m-ai jăpcănit, m-ai nenorocit. O să mi-o plăteşti şi tu, şi fiică-ta. Din moştenirea Raluchii ai spus, nu din zestre. Până să ajung

eu la moştenire, poţi tu să faci câte speculaţii vrei cu tot ce n-ai trecut pe foaia de zestre. Cu tine trebuie procedat repede. Şi tata îţi mai face temenelele ca unui boier, negustorule, fiindcă te ştie moşier şi fiindcă ai răspândit în ţară ştirea că taică-tău a fost mare armator la Constantinopol, şi maică-ta prinţesă sârboaică. Ai făcut un control pe moşia mea şi în casa mea, de parcă trebuia să întocmeşti inventar, de parcă trebuia să ţi-o cumpăr pe fiică-ta cu aur, cu greutatea ei şi a ta, puţină de osânză ce eşti, în aur curat.

Ultimii oaspeţi plecară clătinându-se, duşi la caleştile lor mai mult pe sus, de slujitorii lor şi de ai casei. S-a mâncat mult, s-a băut mult. Lulu, care n-a băut nimic, cum nu bea niciodată, se uită la alaiul ăsta legănat, care l-a sărbătorit pe el, l-a sărbătorit pentru chilipirul de a fi pierdut stampele, şi aşteaptă, cu dinţii încleştaţi, să-l vadă dus. Raluca şi taică-său rămân să doarmă la Lunca, în odăile pregătite pentru ei. Zadarnic aşteaptă Raluca s-o atragă Lulu în vreun colţ întunecat al casei, s-o îmbrăţişeze fierbinte, aşa cum nu se cuvine în faţa părinţilor, s-o sărute sălbatic, aşa cum a sărutat-o o dată Radu, la Paris, când o conducea acasă cu un cupeu după un spectacol la Opera Italiană, şi încă alt curtezan, care avusese mult mai mult curaj. Zadarnic îşi face de lucru când pe cerdac, unde şi-a pierdut evantaiul, când în salonul cu luminările stinse, unde şi-a uitat batista, Lulu rămâne încremenit în pragul uşii dintre salon şi sufragerie, şi o aşteaptă să-şi adune toate lucrurile rătăcite.

Raluca adoarme plângând, i se pare că de toate astea vinovat e taică-său, care nu s-a culcat mai devreme. Nu se mai satură de petrecere şi de sporovăială, nu înţelege că vremea lui a trecut. Lulu, în odaia lui, are o criză. A încercat s-o prevină, s-o stăpânească, dar ea a venit neînduplecată, cu durerile cunoscute în stomac, cu gheara cunoscută pe inimă, cu acea înţepeneală a mădularelor care o precede. Acum e cumplită. Se zvârcoleşte pe jos, face spume la gură, îşi smulge părul din cap. Georges intră la el, cherchelit şi vesel, să-l întrebe dacă toate i-au părut

boiereşte izbutite. Îl vede, se trezeşte brusc şi, lucid, îi astupă gura cu o pernă, ca să nu se audă până în odăile musafirilor urletele lui frânte, icnite. I se rupe inimă, dar trebuie să-i astupe gura prin care nu iese decât urlet şi din când în când un cuvânt: „Stampele”! Spălat cu apă rece, frecat la încheieturile mâinilor, silit să înghită un pahar de apă sedativă, Lulu se linişteşte încet, târziu, şi se explică. Pentru Georges e limpede: n-au de-a face cu un om corect, cuscru-su ăsta, Cosacopol, e un şmecher, un pungaş, şi trebuie să fie cu ochii pe el. Nu e de scăpat din mână, pentru că şi fără stampe reprezintă un capital excepţional, dar trebuie controlat la orice mişcare, ca să nu mai înstrăineze şi altceva. Ah, dacă ar mai trăi spiţerul ăla care făcea o otravă pentru şobolani atât de grozavă! se gândeşte Georges. Dar a murit, arde-l-ar focul gheenei, şi ceilalţi n-or fi nici atât de pricepuţi, nici atât de naivi. Ce s-a mai bucurat că i-a dat Georges o piesă de cinci franci, fiindcă a stârpit pacostea de şobolani de la Lunca.

Soarta fu îndurătoare faţă de Lulu. Melinte avu cu Cosacopol o discuţie aprigă înainte de întocmirea foii dotale. Fie că Melinte îl ameninţă cu vreun lucru în faţa căruia trebui să cedeze, fie că însuşi Cosacopol voia s-o mărite repede pe Raluca pentru nişte motive numai de el ştiute şi că Lunca şi casa din Bucureşti a logodnicului îi păreau foarte ademenitoare, Lulu nu ştiu niciodată exact, dar cedă în faţa tuturor condiţiilor, şi după ce cedă, se simţi foarte rău, la un pas de dambla. Îşi ducea greu un picior, îşi întrebuinţa greu o mână, şi veşnicul lui zâmbet, pe jumătate ironic, pe jumătate dulce-îngăduitor, i se agăţase parcă pentru totdeauna în colţul gurii, trăgând-o vârtos către bărbia bine învelită în carne. La nunta care avu loc la Ghergani, Cosacopol bău mult, mâncă mult, aţipi de câteva ori în fotoliul lui căptuşit cu multe perne, ca să se trezească zâmbind şi să mănânce iar. Mirii plecaseră în călătorie de pe la miezul nopţii, dar zaiafetul ţinea înainte, fără nicio pricină să se destrame.

Lulu se afla la Florenţa, când o depeşe din ţară îl vesti că Cosacopol paralizase. Era mulţumit că se

descurcase într-un fel în nopţile grele pe care le avusese cu Raluca, el, care n-avea niciun soi de experienţă de acest fel şi nu avusese niciodată vreo tentaţie. Poate că nevastă-sa nu arătase chiar fericită după aceste îmbrăţişări care îl lăsaseră pe Lulu niţel istovit şi foarte îngreţoşat, dar el se simţea cu obrazul curat, avea certitudinea că nu se făcuse de râs, că putea să aibă un moştenitor, lucru esenţial în cazul în care năbădăioasei ăsteia de Raluoa – care fără îndoială că ştia în asemenea treburi mult mai mult decât el – i-ar fi trăsnit vreodată prin cap să ceară divorţul şi despărţirea averii. Şi oricum l-ar fi bârfit mai târziu Raluca în şoaptă sau cu voce tare, dacă avea să vină copilul, putea să fie mărturie de neadevărul Mrfelilor ei. Dar dacă copilul nu venea, trebuia şi el să se resemneze, să mai încerce, cu toată scârba. Depeşa sosi dimineaţa, când Lulu şi Raluca îşi beau cafeaua cu lapte, gata îmbrăcaţi de oraş, el ca să meargă la bibliotecă, ea la croitoreasă. Raluca citi, scoase un ţipăt şi leşină. Liniştit, Lulu turnă un pahar de apă rece pe ea şi chemă camerista, s-o dezbrace. O dezbrăcase destul aseară, când Raluca, ca o pisică flămândă dar răsfăţată, unduise şi se plimbase o oră în jurul lui, prefăcându-se că nu vrea ceea ce voia şi revenind mângâietoare de câte ori îl respinsese.

Lui Lulu, boala lui Cosacopol îi părea picată din cer, o fericire pe care n-avusese cum s-o spere atât de grabnic. Sigur, Raluca trebuia să se întoarcă acum, numaidecât, în ţară, să-şi îngrijească tatăl, iar el trebuie să rămână să-şi completeze la bibliotecă fişele penferu studiul început, că doar în Italia nu vii toată ziua, când ai poftă, ca de la Lunca la târg. Asta are o mare uşurare, pe lângă imensa bucurie că scăpase de socru, de puşlamaua aia de negustor.

Raluca se trezi din leşin şi plânse o bucată de vreme. Trebuie s-o mângâi într-un fel, se gândi Lulu, trebuie să întârzii de la bibliotecă şi s-o mângâi, uite, am să-i pun mina pe cap. Şi-i puse pe creştet mâna albă, îngheţată, inertă. Să-i şi spun ceva! se gândi el. Dar toate cuvintele acele aprinse din scrisori nu mai veneau, pentru că, în

adevăr, nu mai era nevoie de ele. Una e să le scrii, alta să le spui, şi de fapt, fiecare lucru la vremea lui.

— Mai există şi vindecare, Raluco. S-au vindecat şi alţii. Ai să te duci, ai să-l îngrijeşti cum numai o fiică ştie să îngrijească. Eu… vezi şi tu, am mult de lucru acum. Trebuie să mai întârzii puţin.

— Singură? Raluca ridică brusc fruntea, îl privi tăios cu ochii ei negri, aprinşi, şi din glasul ei aspru pieri orice lacrimă.

— Te urc eu în tren, te aşteaptă tata la Bucureşti. Îl vestim şi în mintea Raluchii se încurcau şi se descurcau repede nişte socoteli. Îşi comandase rochii aici, îşi comandase corsete şi pălării, dantele care nu erau atât de repede gata, o parură de peruzele pe Ponte Vecchio – zgârcitul ăsta de Lulu se împotrivise să fie cu briliante, – toate acestea trebuiau aşteptate. Le puteai lăsa în seama lui Lulu? Era în stare să le ridice oricum sau să nu le ridice de loc, ca să rămână cu banii în buzunar, banii daţi de tata, „pentru zorzoane fetiţii”. Săracul tata! Lulu a făcut ieri economie la o trăsură, a adus-o pe jos acasă după ce a târât-o trei ceasuri prin Galeria Ufizzi, să vadă tablouri. Zicea că după masa e prea frumoasă, că e păcat să se închidă atât de devreme în restaurant. Săracul tata! Cu el să fi fost pe drum, cum a fost la Istanbul. Din caleaşcă nu mai coboram, din birturi mari nu mai ieşeam decât pentru prăvălii de mode, şi dacă el avea poftă de obiecte de artă, avea turcii lui care i le aduceau la hotel, bune şi rele, să-şi aleagă, tot de pe la scăpătaţi şi nenorociţi care se mulţumeau cu ce le dădea. Când te gândeşti că un om ca el zace bolnav şi neputincios, îţi vine să-ţi dai cu pumnii în cap. De îngrijit o să-l îngrijească Melinte, ori nevastă-sa aia care a venit la nuntă cu atâtea inele pe degete şi atâtea rubine la gât de parcă voia ea să fie peţită, şi n-a scos un cuvânt, afară de „Să v-ajute Dumnezeu” din când în când, ca o pendulă care bate la oră fixă. Să-l îngrijească, alta doar n-are de făcut în viaţă şi la asta s-o fi pricepând, ca orice muiere. Doar are să-i aducă un plocon destul de frumos din străinătăţi. Nu poate lăsa toate lucrurile astea

începute aici. Şi mai e şi italianul acela care stă la masa de lângă fereastră, domnul acela cu buze roşii sub mustăţile negre, cu ochii pătrunzători şi focoşi, care o priveşte atât de stăruitor peste umărul lui Lulu. Şi asta e o treabă care trebuie descurcată. Şi-a revenit tata prima oară, are să-şi revină şi acum, e tare, e zdravăn, e norocos.

Raluca se* aruncă brusc la pieptul lui Lulu, îl prinde strâns în braţele ei fierbinţi, care zvâcnese, şi hohoteşte: – Nu plec fără tine, Lulu! Nu plec! mai bine te aştept aici. Pricep, studiile tale… pricep. N-am curaj singură. Seriei tăicuţului Georges, roag-o pe măicuţa Esmeralda! Eu n-am altceva pe lume decât pe tata şi pe tine. Nu mă duc singură. N-am. putere! Poate că-i va fi mai bine când vom ajunge amândoi acasă. Acum n-am putere să-l văd fără tine alături! Măicuţa Esmeralda…

Îmbrăţişarea Raluchii ameninţă să se schimbe în nu ştiu ce încleştare drăgăstoasă, dacă Lulu, mai lucid, n-ar respecta momentul în care se găsesc. Jalea asta trebuie păstrată îndelung, ca după o moarte, seri de-a rândul, şi Raluca, exasperată, îşi explică durerea şi singurătatea frumosului italian, vecinul de masă din restaurant, în zilele în care Lulu e la bibliotecă, adică în fiecare zi.

Sava Cosacopol a fost adus la Lunca, să poată fi bine şi de aproape îngrijit. Georges Melinte are acum pe cap şi moşia de la Ghergani, unde trebuie să alerge măcar o dată pe săptămână, ea să nu-i scape nimic din tot ce se petrece acolo. A schimbat şi la Ghergani oamenii cu răspundere, cum a făcut odinioară după moartea Zoei, şi-a adus oamenii lui, are sub ochi toate catastifele, are în buzunar toate cheile, şi înavuţirea asta neaşteptată l-a întinerit o vreme, i-a dat puteri noi, l-a făcut să uite oboseala şi durerea din şale.

Cosacopol zace într-o odaie cu ferestrele spre heleşteu şi ziua, când e cald, e scos pe cerdac. Când vine toamna, rămâne în odaie. Husni care s-a hârbuit de tot de câţiva ani, înlăturat din serviciul Marandei, şi pierdut pe undeva, prin casele mici din fundul ogrăzii de păsări în care stau slujitorii, să-şi lustruiască acolo bumbii şi

pistoalele şi să-şi scrobească fustanelele, a fost scos la lumină ca o haină mâncată de molii dintr-o ladă uitată, ca să-i fie acuma paznic şi infirmieră boierului Sava. Husni moţăie pe un scaun, Sava moţăie în fotoliu. Sava se trezeşte, mugeşte de undeva, din fundul gâtlejului, pentru că gura nu-l mai ascultă, mugeşte după băutură, după mâncare, după perna care i-a scăpat de sub rărunchi, şi Husni doarme mai departe, sau sare drept în picioare, cu mâna la brâu, la pistoale, gata să apere, să tragă, să bage el în sperieţi duşmanul.

Când îl hrăneşte pe boier îl umple de păsat până peste urechi, – păsat, asta a poruncit Georges să-i dea paraliticului, ca să nu-i cadă greu, – şi când îl îmbracă sau îl dezbracă, umblă stângaci cu braţele şi picioarele lui umflate ca nişte burlane de la soba din bucătărie, care ar trebui puse la loc cu opinteli, cu ciocanul. Sava rostogoleşte ochi sălbatici, geme, plânge câteodată, şi adoarme istovit.

Raluca se întoarce din Italia la sfârşitul iernii. Plânge mult la picioarele tatălui ei, îşi vine în fire, şi plânge iar. Nu ştie ce să facă mai întâi, nu ştie ce să-i dea. Îi dăruie un şirag nou de mărgele, să aibă cu ce să se joace, plânge iar când vede că mâinile bătrânului nu mai pot prefira mătănii, şi se aşază cu hotărâre la căpătâiul lui. Ea are să-l îngrijească de azi înainte. Stă aşa şase zile ca o roabă. Nu schimbă o vorbă cu Maranda, de care şi-a dat seama din prima clipă că nu s-a urnit din odaia ei să se uite măcar ce face cuscrul, şi nici nu-i mai dă şalul veneţian de dantelă pe care i-l adusese în dar, îl opreşte pentru ea. Oameni fără inimă! Oameni fără pricepere, habar n-au cum se îngrijeşte un bolnav. După şase zile însă Raluca oboseşte, îşi caută de lucru prin grădină. Cercetează casa toată să vadă şi ea pe ce va fi stăpână într-o zi, se urcă şi în pod, unde dă de nişte lăzi ale Zoei, din care se mai poate alege câte ceva, ba nişte pene de struţ, ba o fustă de moar, ba nişte evantaie pictate, şi copiază în amănunt costumul de bal pe care îl purta în portretul care fusese o dată în salonaş, şi care deşi demodat, la un bal mascat tot mai poate folosi. După

alte şase zile pleacă la Bucureşti, după Lulu. Însărcinată în a cincea lună cum e, mai prielnic îi e Bucureştiul unde sunt doctori pricepuţi, decât Lunca unde acum, iarna, nu mai vine nici dracu'. Trebuie să aranjeze în casa de la

Bucureşti un colţişor drăguţ pentru Cosacopol, să-l aducă acolo, sub ochii ei. Da, asta are să facă.

Georges, mai potolit de pe drumuri acum, mai stătător, îşi ogoia durerile de şale care s-au întors, cumplite, odată cu frigul, iar Maranda mănâncă dulceţuri în odaia ei. Nu le mai arde de oaspeţi.

Raluca se gândeşte că de fapt, după silueta ei încă zveltă, după mijlocul subţire, bine strâns în corset, nimeni n-ar bănui că e însărcinată. La Bucureşti balurile de iarnă încă n-au contenit, ar trebui înainte de primăvară şi înainte de a se strica la trup, să dea o serată cu care să deschidă saloanele casei celei noi de pe Batişte şi să pătrundă în inima lumii bune din Capitală. Dacă Lulu o fi uitat de asta, adâncit în hârţoagele lui, ea îşi aduce aminte şi nu mai are vreme de amânare.

Georges Melinte simte că hrăneşte în casa lui o mulţime de trântori. Uite, Sava Cosacopol ăsta, care nu mai e bun decât să mănânce şi să facă murdărie în jurul lui şi pe el, Husni care face umbră pământului, cu fustanelele lui scrobite, orb aproape, fără putere măcar să-l ridice pe Sava. Când îl mută din pat pe fotoliu mai cheamă şi o slugă care are altă treabă prin casă, aşa că Georges a hotărât să nici nu-l mai îmbrace de dimineaţa, să-l lase în pat. În căsuţele din fundul curţii de păsări mai sunt două edecuri de astea, un fost vizitiu şi o fostă bucătăreasă care nu mai mor o dată, şi se folosesc de mila lui. Într-o ţară civilizată ar exista azile, în toate oraşele, dar la noi! Şi pe urmă, dacă te gândeşti bine, şi Maranda! N-o mai poţi arăta nimănui, nu mai foloseşte la nimic. A îmbătrânit înainte de vreme, nici puţinul pe care l-a învăţat în ce priveşte purtarea în lume nu-l mai ştie. Au fost destul timp o familie unită în ochii lumii, oamenii mai şi mor, iar cei care au rămas îşi plâng doliul frumos, cuviincios, fără mare tărăboi, dar la vedere. Numai de Lulu se bucură şi se poate

bucura. I s-a şi dus buhul în tot Bucureştiul ca unui om de carte, bogat şi – cu gusturi alese. Lulu e şi destul de chivernisit, dă banul cu socoteală, când şi-a băgat o dată nasul în hârtiile celor două moşii a dovedit că înţelege foarte bine cum trebuie să intre şi să iasă banii dintr-o maşinărie ca asta, a prins şi o şmecherie care lui îi scăpase, o socoteală greşită a morarului, învârtită cu dibăcie ani de zile. Trebuie să-i lase oameni buni care să-i conducă treburile. Lulu n-are să aibă nevoie decât din când în când să dea pe la cele două moşii şi să le controleze, dar mai ales trebuie să trăiască el cât mai mult, să se înzdrăvenească şi să trăiască, să rămână cât mai lungă vreme cu ochii pe averea băiatului, să-i fie de ajutor. Raluca nu-i bună decât să risipească, asta a văzut din primul ceas, n-o să-i prea meargă cu Lulu, dar nici el linişte n-o să aibă din partea ei până n-o struni-o bine. Acum nu-i vorba decât de sănătatea lui, a lui Georges Melinte-Lunceşti, pentru că e nevoie de el pe lume.

Dar într-o seară de april, când toţi merii sunt înfloriţi în livadă şi de pe pământul de curând răsturnat de pluguri vine un miros ud, din adâncuri. Eftimie îi aduce lui Georges o scrisoare din oraş, unde s-a dus să ascută sapele. E de la Lulu, care îl vesteşte că Raluca a născut un băiat. Georges plânge pe scrisoare cum n-a plâns în viaţa lui, plânge muiereşte, o sărută, îşi şterge ochii care nu mai vor să se potolească, cu basmaua de mătase din jurul gâtului, şi simte că trebuie să spună cuiva bucuria, s-o împartă cu cineva. Îi e în drum odaia lui Sava, intră la el.

Cosacopol stă răzemat între perne, umflat şi inform, ca un sac băgat sub plapumă. Husni se căzneşte să-i bage griş cu lapte în gură, şi cum nu vede bine la lumina lumânării, îl nimereşte pe la urechi, pe sub ochi. Boierul 1

fo’ boroseşte, înghite cu zgomot şi geme.

— A născut Raluea un băiat, boier Sava! Să ne ia iască!

Sava întoarce spre el ochi răi, tulburi, pe la colţurile gurii îi curg şiroaie de griş. Rostogoleşte în gâtlej un sunet mai mult furios decât bucuros, şi-şi întoarce ochii spre

linguriţă.

Georges iese dezgustat. Asta nu mai e om, e vită. i o fi supărat pe fie-sa că a uitat să-l mai ia de ei, O mai fi ştiind în mintea lui cea toflecită să şi supărat! Ar fi vrut poate să rămâie Raluea aici, pe ca „nostru, să vadă de el, în loc să plece la Bucureşti, s – n îngrijească de Lulu şi să-i nască copilul în cele mai bu condiţii? Să se ducă acolo, în spinarea lui Lulu, să cimitir din casa omului abia însurat? Lasă că pentru ti Sava, cum eşti tu acum, e prea bun şi Husni, ticălosucare ai vândut colecţia băiatului înainte de cununie! Dacă rămâneai teafăr, mai făceai şi alte matrapazlâcuri. Numai Dumnezeu m-a ajutat!

Georges alergă la Maranda.

— Lulu are un băiat, Marandă! Să ne trăiască!

Maranda lăsă o clipă în poală cartea pe care dădea:

punã ca să împlinească pasienţa „Pălăria lui Napoleoi r Pe faţa ei mahmură, mustăcioasă, se petrece ceva, im nu efort care vrea să semene a zâmbet, o mare adunare gânduri risipite, care îi spun că s-ar cuveni să zâmbeas

— E întreg? întrebă ea. Georges se înfurie.

— Da ce? Ai crezut că e jumătate?

— Păi nu, dar cât s-a zbânţuit… asta… Raluca, la câte un a fost! Numai de-ar şti să-l scalde, să nu-l rupă când şi i. „Aşa.

ci

1 – Au să-i ia dădacă, n-avea tu grijă de asta.

— Ei, negreşit, ca să se ducă ea mai departe la baluri. Asta şi dacă o legi, roade lanţul şi fuge.

Peste bucuria lui Georges cade ca o ploaie rece, de oi. Asta e, că Maranda are dreptate. Dar el n-avea voie acum de dreptatea ei, el voia să se bucure. Lulu un fecior! Neamul Melinte-Lunceşti se continuă! cum îl iubeşte de pe acum pe năpârstocul ăla, care sigur trebuie să semene cu Lulu, cu Lulucă al tatii când era, alb, alb ca un îngeraş, şi gingaş de ţi-era frică să pui na pe el. Semăna cu protopopul Sache, Dumnezeu să-l 5, că a răposat pe la Crăciun. Doamne, ce înmormântare *ce* popet a fost! Şi-ar fi închipuit popa Sache, acum tfeizeci de ani? Dar nu-i vorba

despre el acum, morţii cu morţii, vii eu vii. E vorba de urmaşi, să fie sănătoşi! Lulu seamănă cu protopopul Sache, dar cu cât e mai boeros, mai – Mişcat, mai frumos decât el!

Aşa, aşa de alb şi auriu trebuie să fie acum Dan, fecio – „lui Lulu, şi delicat ca un prinţişor. Are să meargă bunii la Bucureşti să-l vadă, şi are să-i ducă lucruşoare nuli spumă şi puf, comandate la Paris, aşa cum i-a adus; e lui Lulu când l-a botezat, ba şi mai frumoase încă. Trebuie neapărat să petreacă, să sărbătorească împrearea asta fericită, şi n-are cu cine. Are să petreacă sinr în sufrageria cea mare, pe care Lulu n-a mutat-o la

Bucureşti, pentru că nu i-a plăcut Empire-ul după care se prăpădea Chaumont-Auvry, şi a preferat să-şi aducă de la Roma una italienească. Are să petreacă cu cel mai bun vin din pivniţă, cu şampanie şi cu tot ce-o mai fi prin casă. Nu merită Maranda s-o aducă la asemenea masă, ca să murmure în mustăţi că s-ar putea Raluca să rupă copilul. Ptiu! piază rea! Puşchea pe limbă-i!

Georges ridică de nenumărate ori paharul şi cinsteşte în gând cu Lulu, apoi cinsteşte cu voce tare, pe urmă cântă încet şi cu hopuri, şi iar închină cu Lulu, cu copilul cel alb din leagăn, cu taică-său, popa Sache, cu Zoe, care tare l-a iubit pe Lulu când era mic. Se îndreptă pe două cărări spre patul lui. Aşa de vesel şi de ameţit n-a fost niciodată, pentru că niciodată n-a băut de unul singur şi nu şi-a dat drumul să bea atât când a fost cu alţii. A trebuit să fie totdeauna treaz, să fie atent ce scapă ceilalţi, ce rostesc fără voie, şi de unde îi poţi apuca, strânge cu uşa, când se iveşte prilejul.

A doua zi însă durerea din şale e atât de puternică, încât Georges nu se mai poate coborî din pat. A treia zi la fel. N-are de gând să zacă aici ca Cosacopol şi să aştepte moartea. El mai are treabă pe lumea asta. Porunceşte să se înhame caii la trăsură şi porneşte spre târg. Nu, doctorii ăştia mărunţei de pe aici nu sunt destul de buni pentru el. Cu trenul la Bucureşti, unde sunt medici unul şi unul. Nici n-a avut când să-l vestească pe Lulu. Va fi în casa aceea

mare un loc şi pentru el. Şi dacă se va dovedi că boala aduce primejdie celui mic, sau că e o greutate într-o casă în care toată lumea roieşte în jurul noului născut, mai există şi spitalul Brâncovenesc, în care un om ca el poate să stea domneşte.

Georges soseşte dimineaţa la Bucureşti. Coniţa doarme, îi spune un fecior somnoros, a dat poruncă să nu fie deşteptată până la prânz. Copilul? Păi îl alăptează doica. Conaşul e în biroul lui de la şapte dimineaţa, ca de obicei. Cu conaşul vrea să vorbească? Nici pe conaşul n-are voie să-l deranjeze până la 10, când îi duce masa de dimineaţă. Doar dacă dumnealui, oaspetele, zice că e tatăl conaşului, are să încerce să bată la uşă.

Georges nu vrea să-l deranjeze pe băiat. Dacă aşa e obiceiul lui, să lucreze de la şapte la zece, nu trebuie tata să-i strice rânduiala. Mai întâi că se simte arătând îngrozitor după o noapte de tren, şi ar fi mai bine să se odihnească puţin, să se spele, să se bărbierească, să nu-l sperie pe bietul Lulu. Pe prunc însă trebuie să-l vadă chiar acum, trebuie să-l vadă neapărat, îi arde inima în piept să-l vadă, să-l atingă, să-i sărute măcar un picioruş, că pe obraz un om murdar de drum şi bolnav nu se cuvine să atingă asemenea floare.

E mare, e falnică, e frumoasă casa lui Lulu. Aşa, gata, mobilată toată, Georges n-a văzut-o niciodată. A stat pe binale când se construia, dar de la mutarea lor, copiii nu l-au mai chemat, ca să-l cruţe poate de iarna rea care a trecut, de drumuri grele în starea şubredă în care îl ştiau. Feciorul boieresc îl trece dintr-o încăpere în alta, cu un aer mândru şi îngheţat, de parcă ar fi casa lui aceasta pe care o străbate împreună cu domnul ostenit, picat din provincie, care n-o fi văzut în viaţa lui asemenea lux.

În faţa leagănului plin de dantele albe şi funde mari, albastre, Georges încremeneşte. Nu e auriu ţâncul, nu e alb, e negru ca un tăciune, mic, zbârcit ca un hrib trecut, şi urlă la pieptul doicii de parcă ar suge oţet. Să semene oare cu Raluca? Nu, seamănă cu mine, îşi spune Georges, seamănă cu Smaranda, s-a aruncat în neamul nostru, şi

mama tot brună era. Are să fie o frumuseţe când o mai creşte, are să aibă părul negru şi ondulat ca al meu, are să aibă mustaţa niţel roşcovană ca mine, şi numai dracu' ştie de ce s-or fi dând aşa femeile în vânt după bărbaţii cu părul negru şi mustaţa roşcovană. Şi ochii mei are să-i aibă, îi are de pe acum, negri şi mari, şi o să fie şi sprâncenat puiul bunicului, şi are să se plimbe cu bunicul de mână la Lunca, în livadă şi în vie, şi nimeni n-are să aibă ghetuţe ca ale lui. Şi glas are să aibă, se vede de pe acum, că tare mai orăcăie, brotăcelul!

Georges se scaldă într-o cadă adâncă, albă, într-o odaie de baie în care miroase şi a trandafiri, şi a levănţică, şi a lăcrimioare, de la multele săpunuri şi sticluţe şi cutii rânduite pe poliţe. Doarme adânc vreo două ceasuri, într-o odaie în care i-a aşternut feciorul. Îl scoală Lulu, care îl ascultă grav ca un medic când îi povesteşte cum i s-a stârnit boala mai rău şi cum suferă. Dar, fără îndoială, a făcut bine că a venit la Bucureşti, odaia asta nu-i potrivită pentru el, are să-l mute în alta mai bună, în asta de fapt se odihneşte şi se îmbracă după baie Raluca. Se şi vede după dulapuri, sunt vreo opt la rând. Numai să nu se supere tata, dar azi are de sfârşit un articol. Seara e invitat. Tata nu se supără? Foarte bine, acum trimite după un doctor bun. Raluca? Nu-i acasă, a ieşit în oraş. Ei, sigur, sunt zece zile de când a născut, doar i-a spus în scrisoare data. Acum nici medicii nu mai sfătuiesc o lehuză să zacă până se anchilozează. Mâine are să poată sta mai mult cu el, deşi are o lucrare mare în curs. Numai că mâine seară au oaspeţi, şi i-e teamă să nu răzbească până la Georges zgomoţul lor. Are să le spună că are un bolnav în casă, au să vorbească mai încet. Pe copil îl va mai aduce doica la bunic, dacă vrea să-l vadă. Fără îndoială că el are mult de lucru, asta nu înseamnă că tata nu poate sta liniştit aici, are să-i aducă feciorul toate ziarele ca să nu se plictisească. Nu, nici Raluca nu sărută copilul, e oprit de medici, se pare că nu-i sănătos, oamenii mari au fel de fel de microbi. Acum să nu se supere tata, dar el trece la birou, la articol. Feciorul are să-l mute în cealaltă odaie.

Peste două zile Georges se internează la Spitalul Brâncovenese. În adevăr, Lulu e foarte ocupat, iar Raluca n-are niciodată timp pentru el. Nici nu aştepta el timp de la Raluca, nici n-avea ce vorbi cu ea. Iar Lulu, în clipele în care stă lângă el, îşi mută atât de neliniştit ochii de la taică-său la uşa biroului în care îl aşteaptă vraful de hârtii nescrise, – i-a dat o odaie frumoasă, vecină cu biroul lui, – e atât de absent când Georges povesteşte unde îl doare şi cum îl doare, a fost atât de distrat când medicul chemat a vorbit despre pietre la rinichi, despre operaţie, despre o cură la Karlsbad, încât tatăl simte că ar sta mai bine la spital, că n-ar încurca pe nimeni. Se mută acolo cu niţică strângere de inimă, dar nu vrea să recunoască nici faţă de el însuşi că Lulu s-ar fi putut purta cu mai multă căldură: e doar foarte ocupat, pregăteşte o lucrare strălucită pe care are s-o tipărească pe hârtie velină, în număr limitat de exemplare, cu reproduceri, pe socoteala lui, bineînţeles, pentru că într-o ţară ca asta nu se găseşte un editor care să scoată o carte de asemenea calitate, nici cititori care s-o cumpere.

Lulu vine zilnic la spital să-l vadă. Vine la oră fixă, stă trei sferturi de ceas, se aşază pe acelaşi scaun, îi dă regulat o băncuţă surorii care îl îngrijeşte, îl întreabă de mersul bolii cu aceleaşi cuvinte, şi ochii lui străvezii caută întotdeauna dincolo de fruntea lui taică-său, caută undeva, în perete, unde încearcă parcă să descifreze ceva numai de el văzut. Georges se întreabă dacă e el pe jumătate plecat de nu mai simte apropierea feciorului lui, ca altă dată, sau dacă a plecat Lulu pe undeva, şi-i vede numai năluca, care îl vizitează cu exactitate.

Boala merge rău, merge foarte rău. Georges e din ce în ce mai palid, mai lipsit de puteri. Stă alb în patul alb, rezemat cu demnitate de perne. Părul, care i s-a făcut ca zăpada, îi încadrează fruntea înaltă, brună. N-a fost niciodată mai distins decât acum, n-a fost niciodată mai frumos, nici în vremea în care, plin de forţă virilă, cu ochi scânteietori, plin de mişcare în toate mădularele lui elastice, străbătea călare moşia de la Lunca sub ochii

încântaţi ai Zoei, sau oraşul, răsturnat în trăsură, mângâindu-şi mustăţile dese, roşcate. Uneori se pierde, cuprins de febră, şi atunci i se pare că aleargă călare de la târg la Lunca, sub un soare încins, sau că îl strânge în braţele ei fierbinţi Zoe, îl strânge prea tare, îl încălzeşte prea tare şi nu-i mai dă o dată drumul, să se poată duce să vadă dacă au sfârşit la seceră. Alteori se încrâncenează carnea pe el de durerea din şale, şi i se năzare că a căzut de pe cal, dar n-a căzut el, a căzut Lulu şi nu vine doctorul mai repede să vadă ce are copilul. Da, copilul lui Lulu, cel mic, negru, din leagăn.

Când e lucid îşi face socoteli limpezi. O boală ca asta nu te poate doborî aşa, dintr-odată, când ai fost până acum vreun an zdravăn ca o stâncă. Au să-l opereze şi are să plece la Karlsbad. E păcat de bani, fireşte, dar dacă investeşte acum o sumă mare în el însuşi, nu e risipă, investiţia asta are să aducă, are să-i mai dea zece – douăzeci de ani de viaţă, în care are să agonisească pentru Lulu, pentru Dan, ca să poată lucra Lulu liniştit. În vremea asta au să se stingă şi trântorii aceia de la Lunca, să nu mai rămână pe umerii băiatului asemenea povară. Toţi sunt bolnavi, toţi zac, numai el are să se scoale din zăcere, pentru că se ştie, e oţel, nu e om.

Se hotărăşte şi ziua operaţiei. Seara, în ajun, Lulu trece repede pentru că îl aşteaptă acasă un negustor de tablouri. Dă bacşişuri în dreapta şi în stânga, şi nu dovedeşte nicio grijă deosebită pentru operaţia de mâine. Asta îi dă curaj lui Georges, trebuie să fi vorbit băiatul cu medicii, trebuie să fi primit asigurarea lor că nu e nicio primejdie.

Dar după plecarea lui, Georges simte că alunecă iar, şi nu se poate prinde din lunecuş. Pe urmă nu-şi mai dă seama că s-a pierdut, pe urmă ia drept bune nălucirile şi i se par aburite şi aduse acolo dintr-un vis de demult şi noptiera albă, şi scaunul pe care a stat Lulu, şi fereastra prin care se vede afară un plop zbătându-se în vânt. Astea au fost odată şi nu merită să te căzneşti să-ţi aduci aminte când. Acum Zoe trece uşor pe lângă el, îi netezeşte fruntea

şi părul cu mâna ei uşoară, Zoe care spune că-i lasă tot, tot ce are ea, lui Lulu, acum numără sacii de grâu şi nu se mai sfârşesc, nu se mai sfârşesc, şi undeva sună ceva, ca un glas mic de copil, glasul lui Lulu care cere porumbeii de ia Lunca, toţi porumbeii, pentru ca numai el să aibă în oraş. Georges se mai trezeşte o clipă, îşi aduce aminte că Lulu e bogat, i se perindă prin faţa ochilor multele odăi ale casei lui boiereşti, leagănul cu pruncul cel negru. Ba nu, e blond, e de aur, de aur curat. Georges întinde braţele, vrea să ridice copilul sus, sus, copilul e greu, e de aur, e greu ca un sac de aur, ăsta copil! Nimeni la Bancă n-ar spune… şi nici doica…! Georges încearcă să râdă de bucurie şi îşi dă sufletul cu zâmbetul pe buze, fericit.

Când zace la biserica Domniţa Bălaşa pe catafalcul înalt plin de dantele, acoperit de flori, înconjurat de luminări lungi şi groase ca nişte coloane, Georges are atâta frumuseţe şi atâta nobleţe, încât Lulu e emoţionat şi regretă că fiul lui, Dan, are numai o lună, că nu numără câţiva ani, ca să vadă şi să păstreze imaginea bunicului lui, a moşierului Georges Melinte-Lunceşti în toată măreţia ei.

În adevăr, Lulu dovedeşte pricepere la conducerea celor două moşii ale lui. Dacă ar avea mai mult timp pentru ele, dacă n-ar fi cufundat în studiul lui despre *„Imaginea lui Buciha în piatră şi în bronz”*, nu s-ar face în lipsa lui nici micile găinării pe care le fac vătafii şi de care nu putea fi vorba pe vremea lui Georges. Dar cum n-are timp, se duce rar la Ghergani, şi mai rar încă la Lunca, ferindu-şi liniştea de imaginea celor doi bătrâni care zac acolo. Ca să poată lucra bine, are nevoie să nu-şi tulbure ochii cu privelişti inestetice.

Raluca se repede uneori la Lunca – unde ar putea locui mai bine tatăl ei bolnav decât la aer curat? Dovadă Georges Melinte, care s-a prăpădit de cum a venit la Bucureşti. Plânge puţin, dă câteva porunci care se bat cap în cap, organizează o vânătoare de prepeliţe dacă e vară sau de iepuri, dacă e iarnă, pleacă grăbită pentru că şi-a adus aminte de o treabă lăsată neisprăvită la Bucureşti, trece uneori şi pe la Ghergani, răscoleşte lucrurile lăsate

acolo să vadă dacă mai poate alege ceva din ele care să-i folosească la Bucureşti, cântă la pianul dezacordat, ca să-şi aducă aminte de frumoasele zile în care era fată, liberă, fără grijile apăsătoare ale menajului şi ale maternităţii, şi aleargă la Bucureşti, unde o aşteaptă ultimul ei ibovnic, un deputat conservator cu mare faimă de scandalagiu în Cameră şi prin localuri.

Lulu simte, înţelege cum îşi petrece viaţa nevasta lui. Atâta vreme cât lumea nu vorbeşte, cât n-ajunge nimic la urechile lui, cât are liniştea necesară, e foarte bine. E bine că Raluca e discretă şi că s-a desprins de el cu toate, aproape toate pretenţiile. E bucuros când o vede cu bijuterii şi blănuri noi. N-o întreabă de unde le are, I se duc şi aşa destui bani pe editarea cărţilor lui, pe tipărirea planşelor în culori la o tipografie din Viena. Atât ar mai trebui, să cheltuiască şi pe ea. Menajul înghite, oricum, sume mari. La Lunca trebuie să laşi destui bani pentru îngrijirea bătrânilor de acolo. Raluchii, dacă îi va trăsni vreodată prin minte să ceară cine ştie ce, e mai bine să-i dai, ca să n-o înfurii şi să nu se răzbune, compromiţându-te. E în stare.

Într-o primăvară, istovită de doi ani întregi petrecuţi în ţară după naşterea copilului, sastisită de prezenţa necontenită în casă a lui Lulu, care nu se clinteşte de la biroul lui, Raluca primeşte învoirea lui de a pleca singură în străinătate. O primeşte atât de uşor, încât regretă că n-a cerut-o mai de mult. În Italia are doar rude din partea mamei ei! Se duce la ele, la Palermo! Şi fără cameristă, ca să nu le împovăreze cu încă o persoană. Nu sunt prea bogate rudele, Raluchii îi trebuie bani mulţi pentru vizita asta.

Veneţia e plină de lume, dar, nenorocire! se plimbă trei zile singură în gondolă, se plimbă pe cheiurile de piatră, ia masa la Danielii, ocupă acolo o odaie splendidă, şi nu se iveşte nimic, nimic care s-o scoată din plictiseală, de parcă toţi bărbaţii ăştia au venit, ca Lulu, să vadă numai monumente. O nemţoaică trecută şi singură şi ea îi caută prietenia, dar Raluca se înspăimântă ca de o cucuvea care

s-ar aşeza la masa ei să-i vestească cine ştie ce. Asemenea tovărăşie îi trebuie ei? A ajuns să se plimbe cu o babă, în frumuseţea asta de oraş? Toate femeile astea care trec de braţ cu un bărbat, şi l-au adus de acasă?

În ultima noapte, Raluca plânge cu capul înfundat în pernă, plânge inutilitatea lunii care aureşte apa canalurilor, şi a frumuseţii ei, care zace de doi ani lângă o legumă pusă la iernat ca Lulu, sau se risipeşte în câte un flirt, care nu aduce nimic senzaţional, nimic exotic. Nu, Veneţia nu e de îndurat. Sau nu-i poartă ei noroc. Nu i-a purtat nici prima oară, în călătoria ei de nuntă, în care Veneţia a fost primul popas. Se simte atât de frumoasă, atât de fără pereche, are abia douăzeci de ani, şi n-a întâlnit încă omul care s-o merite şi pe care să-l iubească şi ea cu toate puterile care-i clocotesc în piept. Un flăcău întârziat la vreo *trattoria* – un barcagiu poate – trece cântând în gura mare jos, sub fereastră. Cântă, de parcă ar fi singur în oraşul ăsta pe care l-a cucerit, cântă de parcă ar vrea să-i ajungă glasul până la stele. Inima Raluchii se strânge dureros, i se pare că a pierdut ceva, că i s-a făgăduit ceva care nu i se dă, că dincolo de ea se petrec lucruri minunate, care nu-i sunt ei îngăduite. Şi plânge iar, cu faţa înfundată în perne, în vreme ce vocea se pierde departe, în noaptea umedă, luminoasă, iar valurile mici bat ritmic cheiul de piatră, cu clipocit limpede, desluşit.

A doua zi e atâta soare, încât Raluca sare din pat ca un arc, se repede la fereastră, şi cuprinde cu privirea desfrâul de lumină, de apă, de culoare, care se desfăşoară jos. Nu se poate ca toată bucuria asta să nu aducă bucurie. Italia nu e toată numai Veneţia. La Florenţa, la Roma, a avut atâta succes cu aproape trei ani în urmă. La ce foloseşte să fie frumos în jurul tău, dacă nu te iubeşte nimeni? Lasă, şi la Florenţa e frumos, cu toate că nu sunt canale şi gondole.

Raluca îşi face repede bagajul şi pleacă cu primul tren. E adevărat că se uită lumea cam lung la o femeie tânără care călătoreşte singură, când singure umblă numai arătările descărnate, ca nemţoaica aceea de la Veneţia, dar

asta n-are nicio însemnătate. Raluca a călătorit destul cu taică-său, de când era o fetişcană, şi s-a descurcat destul de bine când Lulu stătea aici prin biblioteci, ea să nu ştie să înfrunte privirile şi să caute între ele pe aceea care ar interesa-o.

Florenţa e tot atât de plină de lume ca Veneţia, cu toate că începe să fie cald. La masă, în restaurant, stă lângă fereastră, privind către Dom, un domn tânăr, blond, dar nu un blond spălăcit cum e Lulu, înalt, dar nu deşirat şi uscat, ca Lulu. E un om cu părul ca aurul vechi, pâlpâitor ca o flacără, cu umeri largi, cu picioare lungi, cu ochi violent albaştri, ca nişte pansele închise, catifelate, cu faţa uşor arsă de soarele Italiei, uşor îmbujorată. Vorbeşte o limbă stranie, lunecoasă, cu un alt domn în vârstă, şi o italienească fermecător de scâlciată eu chelnerul. Ridică genele lungi, aurii, şi o învăluie într-o privire arzătoare şi castă, sfioasă şi dornică. E un suedez, un pictor, află Raluca de la fata care îi curăţă odaia, locuieşte chiar alături, în odaia vecină.

Seara, pe balcon, Raluca priveşte noaptea înstelată, şi suedezul o priveşte şi el de pe balconul lui, fumând o ţigară după alta, îndrăznind şi neîndrăznind să-şi mute privirea pe doamna zveltă ca o căprioară, neagră, subţire, cu mari ochi oblici, de smoală, care stă singură, melancolică parcă, în balconul ei. L-a privit adineauri, sau i s-a părut lui? Ar accepta vreodată să-i facă portretul? Dacă l-ar recomanda cineva poate că ar accepta. Dar doamna e singură de tot, cine ar putea să-l prezinte? A suspinat! Poate că are vreo durere, un doliu recent, poate că are nevoie de ajutor. Cum să-ţi oferi sprijinul unei făpturi atât de sălbatice, atât de izolate, şi dintr-o casă bună, cum se vede după ţinuta şi îmbrăcămintea ei? Pictorul se zbuciumă şi i se pare că niciodată n-a dorit mai aprins să facă portretul cuiva, să dezlege misterul care învăluie o femeie delicată şi bizară.

Raluca lunecă iar spre el privirea aceea oblică, sclipitoare. Se întreabă şi ea ce cale va folosi suedezul ca să ajungă până la ea. I se pare că e inaccesibilă, depărtată,

un fel de idol enigmatic, şi inima îi bate cu bătăi mari, chinuită de aceeaşi întrebare pasionantă. Cum are să procedeze, ca să mă cunoască? Are să se priceapă oare?

Noaptea asta la Florenţa e o noapte îmbătătoare, în care somnul e dulce şi adânc, străbătut, ca de fulgere, de vise de fericire.

De dimineaţă însă, suedezul nu e în balconul lui, aşa cum se aştepta Raluca să-l găsească. O mică dezamăgire o înfioră. Nu şi-a petrecut noaptea acolo, afară, nici măcar nu s-a sculat din zori, să pândească deşteptarea ei.

În sfârşit, se poate lua o trăsură până la San Miniato, ca să treacă dimineaţa mai repede. La prânz pictorul va fi în restaurant, de bună seamă.

Ei, uite, Lulu e nedrept când spune că ea nu ştie să aprecieze natura. E foarte frumoasă priveliştea asta de pe Piazzale Michelangelo unde birjarul a oprit trăsura, înainte de a sosi la mănăstire, pentru ca doamna în negru, cu pălăria mare, neagră, şi cu bucle tot atât de negre, să admire Florenţa cea plină de soare. Ce-ar vrea Lulu? Să încremenească ore întregi aici? Ai văzut, ţi-a plăcut, hai, mai departe! Eşti om viu, nu eşti stei de piatră. Cine e bărbatul ăsta rezemat de parapet, a cărui siluetă o cunoaşte? E cu putinţă? Da, el e, şi e neschimbat. N-a văzut-o, priveşte în zare, atent, neclintit. Raluca trece prin spatele lui, se întoarce, se aşază ca ciin întâmplare lângă el. Bărbatul se trage instinctiv la o parte, să-i lase loc doamnei. Raluca se apropie mai mult. Bărbatul priveşte tot departe, spre Florenţa.

— Radule! şopteşte ea cu glas plin de emoţie. Radule!

Bărbatul se întoarce, fulgerat de glasul cunoscut. Îi tremură buzele, nu poate rosti niciun cuvânt. Ochii lui blajini, galbeni ca mierea, se tulbură, se umplu de lacrimi. Raluca duce şi ea batista mică, de dantelă, la ochi. Ce întâlnire miraculoasă! Ce soluţie neaşteptată pentru singurătatea ei!

— Să nu mă certi! Să nu-mi spui niciun cuvânt aspru. Am plătit şi plătesc de atunci necontenit faptul că te-am

abandonat.

— Nu te cert, murmură Radu, De ce m-ai strigat acum? De ce te-ai oprit lângă mine? Nu te văzusem. Era mai bine.

— Pentru că am fost fericită că te văd. Ce să fac? Sunt fericită!

— Atunci, de ce ai făcut asta?

— Mi s-a părut… mi s-a părut că îl iubesc.

— Şi acum?

— De atunci, de la început, am văzut că pe tine te iubisem. Şi încă, Radule, şi acum.

Radu e dezarmat. Ce-i poate spune femeii de care gândul lui nu s-a desprins nici acum, când o întâlneşte peste trei ani, şi ea izbucneşte în plâns şi tremură? Când şi ea îl iubeşte încă!

— Dar el? El, prietenul meu!

— Lulu? M-a adorat. M-a iubit, fără îndoială, mai mult decât tine.

— Şi acum?

Raluca se gândeşte o secundă. Sigur, e mai avantajos, mai romantic şi mai aţâţător aşa.

— Mă adoră şi acum.

Radu e livid, se reazemă de balustradă.

— Unde e? Te aşteaptă jos, în Florenţa? Nu vreau să-l văd.

— A rămas în ţară. Are de lucru. M-a lăsat să plec singură, din generozitate. Şi-a dat seama că am nevoie de Italia. Nu bănuia că pricina melancoliilor mele eşti tu. Vino cu mine, Radule, am o trăsură aici, vino cu mine să mai vorbim câteva cuvinte numai. Să te mai privesc puţin. Vino!

Radu şovăie. L-a judecat cumplit pe prietenul lui atunci, l-a urât, l-a dispreţuit, pentru purtarea lui ascunsă, mârşavă. N-ar vrea acum să se poarte la fel faţă de el. Asemenea răzbunări josnice nu-i trebuie lui. Dar uite.

Raluea şi-a scos mâna subţire, neagră, inelată, din mănuşă, şi şi-a pus-o pe mâna lui, încleştată pe parapet.

— Vino, Radule! Mi-a fost atâta dor de tine! Dăruie-

mi un ceas!

Radu o urmează, şi se simte slab şi ticălos. Ochii oblici ai Raluchii sunt la fel de sclipitori, de neliniştiţi ca odinioară, mijlocul ei e la fel de subţire, mişcările ei la fel de iuţi, când abrupte, când unduioase.

— Dacă mi-ar fi spus, cel puţin! Dacă ar fi fost o bătălie pe faţă. Eu îi spusesem lui tot, şi el a tăcut până în ultima clipă. Am aflat de la alţii.

— N-a cutezat. Lulu e un timid.

— Un timid care nu cutează să vorbească, dar îndrăzneşte să-ţi zdrobească sufletul.

— Nu cunoştea răspunsul meu.

— N-are importanţă. Ţi-l cerea!

— Ce vrei să-ţi spun eu despre el? îl pot apăra faţă de tine, de tine, care însemni pentru sufletul meu…

Raluca nu găseşte cuvântul, dar vrea neapărat să întoarcă discuţia altfel. Să-i spună Radu cât o iubeşte, cât a suferit pentru ea, cât suferă şi acum. Ea să şovăie, să se zbuciume, el să-şi piardă mintea, în sfârşit, să fie dramatic, pasionant, zbuciumat, şi până la urmă ceva mai puternic decât ei să-i cufunde în acea mare beţie pe care o caută ea dintotdeauna, şi pe care n-a găsit-o niciodată deplină.

Trăsura îi duce mult dincolo de San Miniato, aşa cum vrea Radu, coboară apoi în Florenţa, urcă la Fiesole, coboară iar, dă ocol oraşului în pasul cailor istoviţi. Ralucăi îi e cam foame, dar parcă şi senzaţia asta chinuitoare e bună, amestecată cu aşteptarea cuvintelor mari, arzătoare, care vin din când în când, cu frământările omului frumos de alături de ea, care s-a tras în colţul trăsurii de teamă să n-o atingă, cu propriile ei frământări fericite şi lacome.

S-a înserat, coboară în piaţa Signioriei, şi Radu, care nu mai numără acum ceasurile pe care „le dăruie”, o poartă de zece ori prin faţa casei Beatricei Portinari, uitând că pe lume există restaurante, scaune, cină.

— Cum a putut un om ca el, atât de rafinat, atât de civilizat, să mintă? Să mă mintă pe mine, care îl iubeam? Pentru că tăcerea e minciună în anumite împrejurări. Şi tu! îţi scriam. Nu-mi răspundeai sau răspundeai rar, şi îmi

spuneai că te plictiseşti la Ghergani, că s-a dezacordat pianul, că aţi avut sau n-aţi avut oaspeţi. Nu, nu m-ai iubit.

— Te-am iubit, Radule! Glasul Raluchii venea ca de departe, suna a suferinţă. O dureau picioarele încălţate în botina de atlas cu tocuri înalte, era sleită de foame.

— Acum ai un copil, acum…

— Te iubesc, Radule! N-ai fi ştiut-o niciodată, dacă nu ne întâlneam. Aş fi murit cu taina mea. Dar Dumnezeu sau diavolul au vrut să te întâlnesc.

Seara, târziu, când ajunge la hotel după ce, în sfârşit, a cinat, Raluca se culcă repede, sleită de o fericită oboseală, cu auzul plin de accentele de disperare ale lui Radu, cu inima plină de tulburare şi de nădejdi.

A doua zi, Radu o aşteaptă din zori încă în faţa hotelului, cu toate că ştie că se va trezi târziu. Îl vede de pe balcon cum se învârteşte în lungul străzii înecate de soare, pe lângă zidurile vechi, cum merge eu ochii în pământ, şi nu şi-i ridică decât puţin, ca să privească pieziş uşa hotelului.

A găsit de data asta o plimbare mai lungă, la o mănăstire depărtată, şi în trăsură, ghemuit în colţul lui, obsedat, frământă aceleaşi gânduri din ajun. Când Raluca îşi aşază mâna pe mâna lui, Radu se înfioară ca de friguri, îşi pierde graiul câteva minute, apoi îşi trage mâna încet, cu părere de rău. Abia seara, în întunericul unui cupeu care îi duce din nou la San Miniato – pliticoasă e şi Florenţa asta, nu oferă prea multe posibilităţi, – îndrăzneşte s-o sărute, o singură dată, violent, năprasnic, ca un om care şi-a pierdut minţile, apoi se ghemuiască din nou în colţul lui. Zadarnic îşi lasă Raluca fruntea pe umărul lui, zadarnic, sfârşită, se reazemă toată de el, slabă şi vibrantă în acelaşi timp, Radu o respinge cu mâini de catifea, o sprijină de spătarul îngust, şi murmură:

— Nu, nu pot fi atât de mârşav ca el sau şi mai mârşav încă!

A doua zi, Raluca începe să-şi piardă răbdarea. A fost frumos, a fost tulburător, dramatic, dar omul ăsta nu mai ştie să iasă din resentimente şi din remuşcări? Dacă îşi

aduce aminte, e furios, dacă o atinge, are remuşcări. Îi merge capul ca o morişcă, îi merge gura ca a profetului Ieremia şi parcă ar avea în vine sânge sleit. S-ar putea să fie şi el o dezamăgire, a şi început să fie.

Iar a patra zi, când Radu îndrăzneşte, dimineaţa, să-i trimită vorbă că vrea să urce pentru o clipă în odaia ei, Raluca are în adevăr o decepţie cumplită, finală.

Drept, cu pălăria în mână, palid, cu ochii arşi de nesomn, Radu rosteşte rar, cu buze uscate:

— Am venit să te întreb dacă vrei să divorţezi şi să fii nevasta mea. Are să fie greu, ştiu, lumea are să vorbească. Nu mai sunt bogat, vom împărţi puţinul care mi-a rămas.

O iubire mare ca a noastră nu se poate sfârşi decât aşa, Sunt gata să înfrunt furia lui Lulu, ponegrirea întregii societăţi. Sunt gata la orice.

Raluca se gândeşte repede. E ruinat. Şi pe urmă, libertatea pe care o poţi avea lângă Lulu… Nu, nici nu poate fi vorba! Se prăbuşeşte într-un fotoliu, cu ochii plini de lacrimi.

— Am un copil, Radule!

— Îl luăm cu noi. N-am doar de gând să te despart de el. Am să-l iubesc, îţi făgăduiesc.

— Nu, nu e cu putinţă. Lulu n-are să mi-l dea niciodată. Îl adoră.

— Dar viaţa ta, acolo, dacă mă iubeşti!

— Nu-i pot jertfi pe alţii, trebuie să mă jertfesc pe mine.

Radu se clatină. Pune un genunchi în pământ, sărută poala rochiei iubitei lui, pe care o pierde pentru a doua oară, o pierde pentru totdeauna. Raluca se apleacă, îi cuprinde grumajii, îi ridică faţa, îşi apropie gura de a lui. Degetele ei îi alunecă, fierbinţi, pe gâtul încordat. Radu se ridică. Nu, el nu vrea un abandon de o clipă, pe care femeia asta care se jertfeşte pentru copilul ei, pentru bărbatul ei pe care nu-l iubeşte, l-ar regreta toată viaţa. El nu vrea un ceas de dragoste, el cântăreşte cu măsuri mai mari, cu eternitatea, cu absolutul.

Îi sărută mâinile grăbit, în panică, aleargă spre uşă,

se întoarce, le sărută iar, se opreşte lângă uşă, şopteşte:

— Adio, Raluco, iubita mea, adio! şi iese ca un om alungat.

Ciudată iubire! se gândeşte Raluca. Asta nu e iubire, e ţicneală, e abur la creier. Omul ăsta nu-i normal. Da, bineînţeles, şi ea doreşte o iubire mare, care să ţină toată viaţa dacă s-ar putea, dar poţi şti din capul locului cât are să ţină? Asta vezi când ai muri, că a ţinut. Întâi te arunci în ea, şi pe urmă vezi cât poţi să înnoţi în apele ei. S-a ars odată cu Lulu, asemenea păţanii nu-i mai trebuie. Şi încă cu un halucinat, cu un apucat ca ăsta, care vede numai sfinţenie cu ochii lui frumoşi.

Uite, din pricina lui o doare capul. Are să stea azi în pat. Cine ştie, poate că se întoarce? Nu, nu se întoarce. Nu seamănă a om care îşi schimbă repede gândurile. Raluca are să doarmă acum cât n-a dormit în toate nopţile astea smintite, în care a plimbat-o pe jos să vadă casa lui Dante şi a Beatricei. Să i se aducă prânzul în odaie.

După masă doarme din nou, şi seara, odihnită, cu picioarele încă puţin umflate, se aşază în fotoliul de paie din balcon. Cine ştie, poate că Radu e iar pe trotuarul de peste drum, poate că a fost toată ziua, şi ei nici nu i-a trecut prin cap să se uite.

Radu nu e acolo. În balconul de alături însă e suedezul cel frumos, cu umeri largi, cu păr de aur vechi. Îl uitase, dar îl uitase cu desăvârşire! în rochia asta de casă de dantelă trandafirie, cu multe volane suspendate ici şi colo cu câte o panglicuţă de catifea neagră, cu părul puţin desfăcut, trebuie să fie foarte frumoasă. Dacă e în adevăr pictor, va vedea cât e de frumoasă.

Suedezul stă neclintit în balconul lui. Raluca priveşte cerul adânc, semănat cu stele mari, curate. Din când în când pleacă pleoapele, lasă genele lungi să-i acopere obrazul, cum spunea Radu. Ceva îi cade pe pantof. Scoate un strigăt mic, de spaimă. E un buchet rotund de trandafiri. Întoarce miraţi şi sfioşi marii ei ochi către balconul vecin. Sfiala nu poate zăbovi mult în ei, e izgonită de sclipiri repezi, jucăuşe.

Străinul îşi cere iertare cu mâinile împreunate. Raluca îşi pleacă iar genele, şi nu-şi poate stăpâni un zâmbet uşor, nevinovat.

Aşa începe marea, minunata aventură a acelei veri, purtată de la Florenţa la Roma, de la Roma la Capri, de la Capri la Palermo – unde Raluca se fereşte cu grijă să n-o zărească rudele maică-sii –, şi apoi la Taormina, la Sorento, şi iar la Capri. Nils pictează cu patimă, iubeşte cu patimă, are gingăşii de copil şi elanuri încântătoare. Nu ţi se urăşte niciodată cu el, pentru că nu pictează prea mult, se plictiseşte el însuşi de pensule şi de peisaj. Vrea să plece dintr-un loc într-altul, nerăbdător şi grăbit. E cheltuitor, e bogat, e plin de fantezie, n-are nevoie niciodată de singurătate, nici când pictează, şi nici nu vorbeşte despre eternitatea iubirii. Iubeşte, şi-i ajunge.

În septembrie, când se despart, niciunul dintre ei n-ar vrea să mai prelungească fericita lor plimbare. A fost destul, a fost frumos. La anul poate, cine ştie? în trenul care o aduce în ţară, Raluca visează la o dragoste nouă, poate cea care va dura la infinit, şi îşi aduce aminte de zilele petrecute cu Nils. Vezi ce zile sunt cu putinţă! Are douăzeci de ani. Vor mai veni, vor mai veni asemenea zile.

Uite că-i era dor de Dan, de drăcuşorul ăsta negru, cu părul ciufulit, cu ochi negri şi iscoditori. E bine să vii şi acasă, să fii îngrijit, să ai slujitori care ştiu, fără să le spui nimic, ce îţi trebuie, când îţi trebuie. În pântecul ei se petrece ceva ciudat. Şi dacă vine… dacă vine alt copil, ce are să spună Lulu? Ei, să îndrăznească să spună ceva! Să îndrăznească numai, un om care se poartă ca el, unei neveste care are douăzeci de ani!

Către primăvară, când Raluca naşte o fetiţă, Lulu nu spune nimic. N-a spus nimic toată iarna, când şi-a dat seama despre ce e vorba. Ba da, le-a spus câteodată slujitorilor: „Aveţi grijă de doamna! Să nu se obosească niciodată”. Sau i-a spus ei, când era vreun oaspete în casă, unul dintre rarii oaspeţi care le vin: „Te rog, Raluco! În situaţia ta, ar trebui să te odihneşti mai mult”. Şi a privit oamenii în ochi, liniştit, ca un tată care aşteaptă.

Botezul e fastuos. Lulu cunoaşte multă lume, lume bună, dar nu-i place să-şi piardă vremea eu ea. Cunoaşte şi Raluca, de când locuia încă Cosacopol la Bucureşti, aşa că nu e greu să-şi umple saloanele când vor, cu toate că Lulu rar se duce la o serată sau la o serbare dată în beneficiul vreunui orfelinat. Lulu primeşte felicitări fără să clipească, Raluca străluceşte, suplă şi sprintenă, după această a doua naştere.

Dar pe măsură ce primăvara se apropie, la începutul lui martie, Raluca nu mai poate suporta Bucureştiul. La Lunca sau la Ghergani n-ar putea ieşi din marasm, are nevoie de Italia. Nu i-ar lipsi fetiţei, e doar alăptată de doică. Dan e mare, are trei ani, nu mai are nevoie de mamă. Lulu n-are nimic împotrivă. Dacă se va vedea că toate călătoriile astea sunt fructuoase, deci prea costisitoare, are să le oprească. Ar începe să şi bată la ochi într-o zi, dacă s-ar apuca cineva să facă vreo socoteală. Deocamdată însă, să se ducă. Să fie linişte în urma ei. Nu e dispus la o discuţie din cele care răvăşesc tihna casei pentru mai multe zile. şi nici s-o vadă revenind la atac cu încăpăţânare nu e încă necesar.

Dar în primăvara asta rece, pe care se grăbeşte să n-o piardă, şi în vara care urmează, Raluca nu mai e atât de fericită ca în vara trecută. Nu-l mai întâlneşte, bineînţeles, pe Nils, iar tânărul care o iubeşte acum, care o iubeşte foarte mult, atât de mult încât, cu toate nenumăratele ei strădanii, nu poate scăpa de el, e drăguţ, e sfios, îi e supus, până când începe să bea. Şi bea aproape în fiecare seară. La început, beţia, lui a avut haz, Raluca s-a amuzat de făptura nouă care ieşea, ca un fluture din crisalidă, din băiatul acesta poate prea delicat, de fantezia care scăpăra din el, de crizele lui de veselie nestăpânită, de melancoliile care îl cuprindeau alteori, chiar de curajul cu care înfrunta cunoscuţi şi necunoscuţi în localul în care băuse sau pe stradă, de arţagul lui comic. Dar peste puţine zile începuse să se sature de ele, să se teamă că va fi compromisă, să se teamă şi de el, de acest Giovanni Albini, care era violent şi certăreţ chiar cu ea, la băutură. Nu pricepuse niciodată de

unde e, ziua afirma că familia lui locuia într-un castel, pe lângă Milano, noaptea îşi ocăra părinţii, care trăiau de data asta în Sicilia şi nu se osteneau să-i trimită destule parale. Raluca încercă de câteva ori să se despartă de el, să-l alunge, să fugă ea, când vedea că el nu se clinteşte, dar nu izbuti. Cu un astfel de om, viaţa era costisitoare şi pentru ea. Giovanni risipea banii lui, îi risipea şi pe ai ei. Raluca fu nevoită să-i mai ceară bani lui Lulu. Şi cam repetat, în două scrisori, cu toate că era abia luna mai, şi ea plecase la 1 martie. Trebuia să înţeleagă Lulu că era bolnavă, că medicii o costau enorm, că din pricina asta nici nu putuse ajunge la rudele de la Palermo, şi trebuise să se oprească la Perugia. Şi tot din pricina asta nici nu-i scrisese până acum, ca să nu-l sperie, pentru că se temea că e atinsă la plămâni. Numai Italia o putea vindeca.

Răspunsul lui Lulu veni târziu, morocănos, scurt. Era mai bine, dacă i se părea că are ceva la plămâni, să vină la Ghergani, în regiune de dealuri. În Italia, vara e prea cald. El nu-i putea trimite nimic, se întâmplase o nenorocire în ţară. Ţăranii se răsculaseră şi în Muntenia, şi în Moldova, arseseră conacele, spărseseră hambarele boiereşti, jefuiseră, prădaseră, îşi făcuseră de cap. Poate că Gherganii şi Lunca erau mai puţin păgubite decât altele, casele mai întregi, dar tot depozitul de grâne şi vinurile rare, strânse acolo de taică-său, Georges, erau prădate. Putea să-şi închipuie Raluca, dacă îşi dădea puţină osteneală, că după asemenea pagubă, nu mai erau bani de prisos şi pentru călătoriile ei.

În adevăr, la Lunca şi la Ghergani a venit armata la timp, înainte ca răsculaţii să fi pustiit conacele. La Ghergani au apucat să spargă ferestrele, uşa cea mare de la intrare, să pătrundă în prima odaie care le-a fost în drum, şi-au fost surprinşi de soldaţi. La Lunca, unde erau depozitate şi grânele de la Ghergani, au avut atâta de lucru cu hambarele şi magaziile, încât nici n-au mai apucat să intre în conacul în care Maranda, suită cu mare greutate în pod, tremura ca frunza, iar Sava Cosacopol, părăsit de toţi slujitorii care fugiseră şi se ascunseseră în

stuf – afară de Husni, ţeapăn lângă el, cu mâna pe pistolul ruginit şi fără gloanţe, – nu pricepea nimic, nu auzea nimic, şi gemea să i se dea de mâncare. Se pare că acolo capul răutăţilor fusese unul, Lisandru Dobre, care avea mari datorii la curte de când îi zăcuseră cei cinci copii de friguri, şi înţelegea să-şi plătească datoriile în felul ăsta! Probabil că ar fi vrut împrumut fără dobândă, cadouri, păcătosul!

Lulu, pe jumătate satisfăcut de faptul că răzvrătiţii erau care împuşcaţi, care în lanţuri, întocmise o lungă listă de opere de artă care îi fuseseră distruse în cele două conace şi o trimisese primului ministru. Scosese de mult şi dusese la Bucureşti aceste piese preţioase, dar o despăgubire serioasă, consistentă, i-ar fi prins foarte bine, acum, când pusese ochii pe nişte vase japoneze foarte scumpe. Pentru el era limpede că niciodată ţăranii ăştia smeriţi, învăţaţi să trăiască eu puţin, atât de simpli la minte şi de rudimentari la suflet încât nici nu le trecea prin cap să vrea altă existenţă pentru care n-aveau posibilităţi spirituale, s-ar fi răsculat vreodată, dacă nu i-ar fi înnebunit demagogia politică a unora, propaganda cu aere umanitare a altora, în sfârşit toată lupta între partide şi setea câtorva de a ajunge la putere, lansând idei generoase. Numai aşa se putuse ivi fenomenul din acest an, 1907, care de fapt era un fiasco, încă şi acum mai răguşau unii vorbitori în Parlament, acuzând stăpânirea de sângele vărsat al ţăranilor, sau rupeau peniţe şi înnegreau hârtie scriitoraşi şi gazetăraşi, protestând împotriva măcelului şi a situaţiei proaste a ţăranilor, încă mai sperau să-şi facă o faimă prin această atitudine liberală. Mofturi! Lulu nu credea o clipă în sinceritatea lor. Nu se duse nici la Lunca, nici la Ghergani, să vadă pagubele. Logofeţii aveau să repare, să cumpere grâu de sămânţă, să facă lucrurile să-şi reia cursul. Nu-i plăcea să vadă, fiindcă aveau să-i arate, fără îndoială, locul unde căzuseră vreo douăzeci de ţărani, în bătătură, în jurul hambarului cel mare, cum îi scrisese Tudose, bălţile de sânge, pe care acum le-o fi sorbit pământul, dar or fi lăsat locul negru, petele de

sânge de pe ziduri. Să se zugrăvească, să se cureţe mai întâi. Asemenea privelişti îl tulburau.

Chiar dacă sângele era al unor indivizi care voiseră să-l fure şi care mâncaseră toată viaţa pâine de pe urma lui, nu-i plăcea sângele, îl îngreţoşa, îl făcea să leşine aproape. Bine că totul se sfârşise cum trebuie.

Troienele din iarna asta au îngropat aproape casa de la Lunca. Logofătul ştia că boierii nu vin niciodată iarna la conac, şi nici nu se mai străduia să dea porunci, să se cureţe omătul în jurul cerdacelor largi. O potecuţă de la bucătărie la uşa din dos ajunge, ca să intre Safta cu mâncare pentru bătrâni, să iasă cu căldările de lături când se îndură să-i spele, să care lemne, mai cu seamă pentru coana Maranda, în a cărei odaie stă şi ea.

Într-o dimineaţă geroasă, când vine Safta cu grisul, îl găseşte pe boierul cel bătrân îngheţat în aşternut, cu ochii căscaţi către geamul cenuşiu, acoperit de zăpadă. Husni doarme adânc în fotoliu, lângă patul lui, învelit într-un covoraş, albastru şi el de frig. În odaie miroase a greu, pe jos zac linguri, spărturi dintr-o ceaşcă, gunoaie pe care cavasul nu le mai vede de mult, ca să le strângă.

Logofătul trimite depeşă plină de jale la Bucureşti, şi Safta se grăbeşte să facă curat în jurul răposatului, în jurul coanei mari, să încălzească încăperile, să aprindă luminări, să facă colivă. Doi argaţi trudesc să ridice zăpada de pe lângă ziduri, Maranda e scăldată şi primenită.

Boierul nu vine, n-a avut vreme. Vine numai cucoana, cernită şi plânsă, cucoana care nu ştie de ce să se apuce mai întâi, care nu cunoaşte rânduielile, care dă bani cu amândouă mâinile ca să fie toate cum trebuie! şi care face leoarcă de lacrimi bluza de pe ea când află că pe conu Sava Cosacopol nu-l pot duce în cimitirul din oraş, pentru că drumurile sunt înfundate. Ştie doar şi ea cât de greu a ajuns cu sania din oraş până aici şi a mai nins încă din belşug şi astă-noapte! Dar logofătul o mângâie pe coniţa Raluca, îi povesteşte cât de frumos e vara cimitirul satului pe care ea nu l-a văzut niciodată, şi coniţa se liniştеşte. Mai trage un ropot de plâns la înmormântare, mai dă nişte

bani, mai se înfurie pe gropari că cer prea mult pentru o nenorocită de groapă, şi pleacă repede la Bucureşti, pentru că nu poate să mai îndure casa asta, în care i s-a prăpădit părintele. Pe coana Maranda nici n-o vede, pe semne că nu s-au iubit niciodată, or fi ştiind ele de ce. Aşa sunt boierii ăştia de la Lunca, oameni ciudaţi, te miri de ce s-or fi adunat la un loc, dacă nu-i ţine nimic unul lângă altul. Seara, în bucătărie, au ce-şi povesti oamenii de la curte.

În iarnă, Raluca naşte iar un copil. E un prunc firav, negricios, care plânge mult şi de care doctorii se tem că nu va avea viaţă lungă. E şi firesc, îşi spune Raluca, doar în ultimele luni ale sarcinii mele a murit tata! M-am dus la Lunca, m-am obosit, am plâns, am fost la înmormântare într-o stare jalnică, toate astea au influenţat asupra bietului copil. N-am ştiut să mă cruţ, asta e, cum nu ştiu eu niciodată. Am nevoie de Italia mai mult decât oricând, să mă refac.

Dar iată că Lulu nu mai e de acord să-i plece nevasta în Italia. Prea multe cheltuieli, spune el, ne-au sărăcit ţăranii. Se poate sta vara foarte bine şi la moşie. Nu mai e nicio primejdie, ţăranii au fost potoliţi foarte bine, pentru o mie de ani poate, gospodăria de la Lunca merge şi aşa şi înghite bani, părinţii lui au stat o viaţă la Lunca, maică-sa stă şi acum şi n-a văzut Italia în viaţa ei. Poate să stea şi Raluca.

Adevărul e că Lulu se teme de gura lumii. Prea naşte Raluca copii iarna, după ce pleacă primăvara în Italia. Nu se mai poate. Au să înceapă oamenii să râdă de el. E de ajuns că-i creşte ca pe ai lui, fără să fi scos vreodată o vorbă, pe cei doi copii, fetiţa bălană şi băieţelul ăsta cam chircit, cam strâmb din şira spinării, pe care ea ştie cu cine l-o fi făcut. E foarte bine că oaspeţii spun: „Ce mult îţi seamănă fetiţa! Bucăţică ruptă!” Dar atâţia copii ajung şi pentru căsnicia cea mai fericită. Gata! Şi dacă s-o mai întâmpla să facă unul, Doamne fereşte, atunci să fie vădit pentru oricine că l-a zămislit în patul conjugal.

Pentru Dan, de care e sigur că e copilul lui, are o

grijă mai mare. Lulu i-a luat profesori de limbi străine, de muzică, îl trimite vara cu guvernanta la mpşie sau la băi. N-are timp nici pentru el. Cartea lui despre *Imaginea lui Budha în piatră şi în bronz*, tradusă în franţuzeşte şi editată la Paris, a stârnit două sau trei critici. Au apreciat o mare subtilitate, o interpretare foarte nuanţată, dar uneori gratuită. Toate astea trebuie combătute printr-o serie de articole apărute tot acolo sau chiar printr-o carte nouă. Pe un străin, orice mişcare la Paris îl costă o mulţime de bani. Cu preocuparea asta îndârjită, a dreptăţii pe care trebuie să şi-o facă, şi cu cealaltă, arzătoare, a cheltuielilor care îl macină, nu mai are vreme să se gândească mult la copil.

Dan creşte, supravegheat în fiecare clipă a vieţii lui, şi într-o mare singurătate interioară. Are, de când s-a ridicat din patru labe, impresia că e pândit, duşmănit, invidiat. Niciun fel de sentiment nu-l leagă de sora lui cea bălană, Ana-Maria, şi de fratele lui cel puţin schilod, Paul. Ştie, din primul ceas în care a luat cunoştinţă de el, că e altfel şi superior oricui, că e pizmuit pentru asta, că are dreptate totdeauna, că toţi ceilalţi sunt nişte dobitoci. N-are nicio pricină să-şi iubească tatăl, şi toate pricinile să-şi urască mama: pleacă la plimbare, vine ca o furtună, o dezmiardă pe Ana-Maria, îi aduce un cornet de bomboane netrebnicului de Paul, se dezbracă, se îmbracă, râde, plânge, cântă, se urcă în trăsură, şi dusă e. Dan se uită în oglindă, îşi descoperă asemănările cu ea, ochii negri, oblici, arzători, dar mai mici, părul negru şi învolburat, nasul scurt şi puţin coroiat, şi scoate limba la el, cu iluzia că s-a strâmbat la maică-sa. Are să crească el, are să se schimbe, are să se deosebească la trăsături de ea numai să vrea cu străşnicie, are să facă lucruri nemaipomenite, care le vor dovedi tuturor că nu se pot compara cu el. Au să se închine la el ca la o icoană, iar el are să le dea cu piciorul tuturor, aşa cum dă acum în Hector, care se rostogoleşte schelălăind pe treptele din faţa casei.

Ana-Maria creşte naltuţă, plăpândă, cuminte. E mereu speriată, e speriată de tot ce se întâmplă cu ea pe lume, e sfioasă, e bună. Nu-l pârăşte guvernantei sau

mamei când îi trage, pe tăcute, un ghiont în coaste, dar Dan ştie că îl urăşte şi că într-o zi are să-i facă un rău ipocrita asta tăcută. Paul se fereşte din calea lui, se ascunde, şi Dan trebuie să-l caute mult până îl găseşte, când are de gând să-i facă o şotie. Dar de obicei îi uită, îi pier din minte, e preocupat de el însuşi, îşi bodogăne singurătatea în care se închide de bunăvoie, îşi detestă guvernanta care îi cere să se pieptene când vine la masă şi profesorii care îi cer să-şi înveţe lecţiile după o regulă de ei ştiută, nu la întâmplare, nu întreaga carte de istorie într-o singură noapte şi nimic două săptămâni încheiate la matematică. Nu poate suferi pianul, pentru că şi maică-sa cântă la el, şi nici hainele de catifea, pentru că poartă şi Paul la fel. Pe ale lui, cele noi, le-a aruncat în sobă, şi când toată casa s-a umplut de fum, a dat vina pe Paul, şi o săptămână întreagă, pedepsit cu arest în odaia lui şi lipsit de desert, a tăgăduit privind ţintă în ochi pe oricine, că n-are habar de întâmplarea asta. Vara, la Lunca, unde sunt totuşi toţi copiii şi adus şi el după ce îşi face cura la Slănic, nu se joacă şi nu se plimbă. Stă, ca Lulu odinioară, în faţa unei cărţi, mai bucuros în odaie decât pe cerdac, şi a refuzat până şi poneiul pe care l-a primit în dar, pentru că au şi ceilalţi copii dte unul. Uneori se duce în odaia din fund, unde stă o femeie grasă, mustăcioasă şi ursuză, bunica lui, şi o sperie când nu se aşteaptă, se strâmbă la ea, iar pe albanezul care moţăie în scaun îl deşteaptă cu un ac lung. Dar treaba asta nu-l distrează destul, o lasă baltă, şi se întoarce la lectură.

Într-o dimineaţă plină de soare, *Mademoiselle* Jacqueline a pieptănat bine buclele lungi şi lucioase ale Anei-Maria şi a îmbrăcat-o cu rochia albă care are o mare fundă albastră la spate, a pieptănat şi părul negru al lui Paul şi s-a trudit să aşeze cât mai drept pe el hăinuţele marinăreşti, dar când se pregătea să urce copiii în trăsură – domnul le-a dat astăzi trăsura ca să se plimbe până la Ghergani! – dezolată că pe Dan nu l-a găsit nicăieri şi domnul ceruse să fie plimbat şi Dan, în casă se stârneşte o zarvă neînţeleasă. *Mademoiselle* Jacqueline care şi-a pus-o

pe genunchi pe Ana-Maria, nu ştie ce s-a petrecut atât de grav şi dacă n-ar trebui să coboare şi să vadă despre ce e vorba. Lulu iese însă în pragul uşii şi face un semn cu mâna lui cu degete lungi: „Plecaţi! Plecaţi”. Trăsura se urneşte, pleacă.

Fără îndoială că e mai bine să nu asiste copiii la asemenea spectacol.

Safta, care are acum o mulţime de treburi de când sunt boierii la conac, şi-a adus aminte pe la zece şi jumătate că nu i-a dus cafeaua cu lapte cucoanei mari. Husni, pe care cucoana l-a moştenit iar de la Cosacopol, nu e în stare să facă nici atâta lucru. Varsă laptele pe drum, se împiedică de praguri, e aproape orb. Safta se gândeşte că are să ţipe coana mare, are s-o ocărască, ea, care e veşnic flămândă, dar poate că s-o fi îndopat până acum cu dulceaţă, că are totdeauna un borcan lângă ea. Dar cucoana cea bătrână stă şi acum în pat, răsucită în chip nefiresc, cu pleoapele foarte lipite, cu gura strâmbă foarte căscată. Husni stă în picioare lângă ea, drept, cu o luminare aprinsă în mână. A uitat că mai sunt şi alţii în casă, se crede singur pe lume, acum, dacă a murit şi cucoana. Safta atinge repede mâna galbenă a cucoanei, e rece şi ţeapănă. Nu i s-a năzărit cavasului, nu i se năzare nici ei: Poate a murit de astă-noapte încă, poate că a murit aseară. Safta dă fuga speriată la cucoana cea tânără, la domnul, la bucătărie, în sfârşit, vesteşte pe toată lumea de care dă în drumul ei, cu sufletul la gură, cu glasul tăiat, plină de importanţa faptului că ea e cea care a *descoperit*, şi încă a descoperit pentru a doua oară, după ce tot ea a dat de conu Siava mort. Lulu hotărăşte repede: capiii să plece la Ghergani cum era hotărât, şi să rămână acolo, nu e nevoie să se încurce în picioarele oamenilor mari şi să umple casa de nelinişte. Să pornească chiar acum Ion în urma trăsurii, să-i spună Jacquelinei să se întoarcă cu ei abia peste trei zile. Unde e diavolul de

Dan? Nimeni nu-l găseşte nicăieri. Să-l mai caute. Maică-sa să fie îmbrăcată, pusă pe catafalc în salon. Să vină să slujească un popă. Raluca să se îmbrace în doliu.

Toate să se petreacă repede şi cuviincios. Lui Georges îi plăceau înmormântările pompoase, trebuie uneori să urmezi o tradiţie în familie.

Maranda e aşezată în mijlocul salonului în care n-a mai călcat de ani de zile. Dan se iveşte nu se ştie de unde, şi se aşază lângă catafalc, să vadă bine. Nu poate fi smuls de acolo. E îndepărtat pentru o clipă şi răsare iar, stâlp, lângă sicriu. Se uită lung, curios, avid, la trăsăturile strâmbe ale moartei, la gura căscată, cu buzele supte parcă înăuntru, la tâmplele galbene, la guşa căzută pe piept ea un săculeţ golit, se uită şi nu se mai satură. Urâtă, urâtă e bunica! Vai, ce urâtă e! Să te tot uiţi! Popii cântă pe nas, în casă miroase greu a tămâie şi mai e un miros, şi mai nesuferit, care vine de la bunica, miros şi florile, care se usucă şi se încing de trei zile pe ea. Mama se iveşte lângă catafalc numai ¡dacă vine cineva cu vreo trăsură, din oraş sau de la vreo moşie vecină, să pună o floare pe bunica. Tata a stat tot timpul în biroul lui, până când a început slujba de înmormântare, şi în urma sicriului, până la cimitirul din sat – era prea greu să duci pe căldura asta răposata la Bucureşti, ca s-o aşezi în cavoul soţului ei, Georges, – a ţinut-o pe mama de braţ şi a călcat egal, măsurat, cu o tristeţe stăpânită până şi în pas. Numai Dan a stat stăruitor lângă bunica, s-a sculat de câteva ori şi noaptea din somn şi a venit în salon, să mai vadă o dată cât e de urâtă.

În vremea asta, la Ghergani, ceilalţi copii sunt fericiţi. Ana-Maria, de iriană cu *Mademoiselle* Jacqueline, cutreieră toată livada, urcă pe dealurile din faţa conacului, cântă tare, culeg flori şi buruieni, se scaldă în râu, iar seara *Mademoiselle* îi povesteşte fetiţei care o ţine strâns de gât cu braţele ei mici, cum are să crească mare, cum are să le trimită domnul Melinte-Lunceşti pe amândouă în Franţa, cum are să înveţe carte Ana-Maria la Paris şi cum în vacanţă ea, *Mademoiselle*, are s-o ia acasă la ea, la bunica ei care mai trăieşte încă într-un orăşel pe malul mării, şi toată ziua, şi noaptea chiar, au să se uite la mare. Pentru Paul, care nu se poate plimba decât câţiva paşi, s-a

găsit un fotoliu adânc care a fost scos în grădină, s-a găsit în bibliotecă o carte mare, cu ilustraţii, pe care o fi avut-o Raluca pe când era copil, şi un câine mic şi prietenos, care nu se mai dezlipeşte de el. Nici nu-i trebuie mai mult lui Paul. N-are nevoie să se ascundă, nu se aude glasul enervat al mamei, nu vine de nicăieri nicio ameninţare şi nicio apăsare. Dei ce n-ar fi aşa toată viaţa? De ce nu s-ar putea trăi aici totdeauna, cu *Mademoiselle*, departe de toţi ceilalţi? Aceste trei zile au gustul fericirii depline şi parcă pentru prima oară al copilăriei.

Dar a patra zi vine trăsura de la Lunca să-i ia. Copiii se trezesc ca dintr-un vis, despre care nu ştiu dacă a fost lung sau scurt de tot. Şi, cu toate astea, la Lunca nimeni nu-i chinuieşte, cum nu-i chinuieşte nimeni nici la Bucureşti – afară de Dan, câteodată, când are el chef şi nu-i păzeşte *Mademoiselle* Jacqueline, – dar totul îi apasă, îi îngheaţă şi-i înspăimântă. Îi înspăimântă mai întâi tata, din pricina căruia nu-i voie să vorbeşti tare şi să alergi prin casă, care vine la masă şi pleacă fără să se uite la nimeni, îi înspăimântă şi mama, care e adevărat că-i strânge uneori în braţe să-i sufoce şi lui Paul îi soune „nenorocitul meu”, dar pe urmă îi uită cu lunile şi trece pe lângă ei ca pe lângă scaune.

Din fericire, acum, la Lunca, Dan e liniştit, s-a închis în odaia lui şi citeşte, cel puţin de ei au scăpat. Lui i se duce şi mâncarea în odaie, dacă vrea el. Tata ţine mai mult la el, pentru că e mai mare, e băiat, şi e sănătos. Bine, sigur că nu-l mângâie niciodată, n-are timp tata de aşa ceva, dar se vede că îl lasă în voia lui, de asta e şi aşa de obraznic Dan, şi uneori, când spune ceva la masă, tata se uită la el şi-l ascultă.

Anii trec, iernile la Bucureşti sunt lungi. Verile la Lunca sunt prea scurte, dar niciuna nu se aseamănă cu acele trei zile de la Ghergani, de care Ana-Maria îşi aduce aminte cu *Mademoiselle* ca de o aventură extraordinară. Uneori mama o ceartă pe *Mademoiselle*, care vrea să plece şi-şi face bagajele. Atunci Ana-Maria plânge atât de tare, e atât de nenorocită, se agaţă cu atâta disperare de gâtul ei,

de mâinile ei, de fustele ei, şi Paul o priveşte cu ochi atât de jalnici, încât ea nu se mai îndură. Lasă valizele închise două zile, scoate pe rând câte un lucru de care are nevoie din ele, apoi le goleşte de tot şi nu mai vorbeşte despre plecare. *Mademoiselle* e tristă de la un timp, citeşte ziarele cu ardoare, uneori se bucură, alteori se sperie. Ţara ei e în război cu Germania, şi Ana-Maria înţelege că *Mademoiselle* nu ştie ce se va întâmpla cu bunica ei, cu orăşelul drăguţ de pe malul mării, cu casa aceea în care trebuiau să se ducă o dată amândouă. Şi pe urmă se vorbeşte în casă că şi noi avem război şi tot oraşul e cu susul în jos, când ieşi la plimbare.

O dată Ana-Maria se opreşte în faţa uşii biroului tatii, din care se aud glasuri de ceartă. Asta nu s-a mai întâmplat niciodată, sau ea n-a ştiut că se întâmplă.

— Eu nu rămân aici pentru nimic în lume! spune apăsat Raluca. Toate cunoştinţele mele pleacă la Iaşi, orice om cu bun simţ pleacă în Moldova. Nu sunt dispusă să mi se întâmple o nenorocire.

— Eu nu plec la Iaşi.

— Pentru ce? Explică măcar! îţi închipui că nemţii au să-ţi aducă flori pentru că ţi-ai făcut studiile la Viena?

— Nu vorbi prostii.

— Atunci, ce-ţi închipui? Ce vrei? De ce te încăpăţânezi?

— Nu-mi pot lăsa colecţiile aici, şi eu să plec fluierând acolo.

— Încui casa.

— Nu vorbi prostii.

— Şi aici, ai să le păzeşti cu pieptul tău? Ai să faci de strajă la uşă?

— Am să le păzesc.

— E o nebunie. Au să ne taie în bucăţi, dacă au să-şi dea seama că avem lucruri de valoare.

— Pleacă singură!

Raluca respiră puţin. Mai protestează încă, de formă:

— Ca o văduvă? Oa o femeie părăsită? După ce am avut norocul că ai fost scutit de front…

— Pleacă singură. Ia şi franţuzoaica asta cu tine, numi mai trebuie şi o franţuzoaică în casă, când vin nemţii peste noi.

— Şi copiii… să-i iau?

— Bineînţeles. Cine vrei să vadă de ei? Eu? Dan rămâne cu mine.

Ana-Maria se îndepărtează pe vârful picioarelor. N-a tras niciodată cu urechea la o visă, dar de data asta s-a întâmplat fără să-şi dea seama nici ea cum. A înţeles două lucruri: că are să fie o vreme departe de tata şi de Dan, şi asta e o uşurare, şi că *Mademoiselle* e în primejdie. Are s-o apere ea sau are să moară împreună cu ea. Inima îi bate puternic, simte că e foarte curajoasă, că e în stare de orice.

Lulu a rămas singur. Din când în când vine logofătul de la Lunca sau cel de la Ghergani, să-l vestească, trist, că li s-au mai rechiziţionat doi cai, că li s-au luat vacile, că li s-au luat porcii, că li s-au luat toate tingirile de aramă, că li s-au luat griul şi porumbul. Lulu scrâşneşte din dinţi. Într-o zi are să capete despăgubiri pentru toate astea, aşa cum a căpătat şi în 1907. Cel puţin în casa lui din Bucureşti nu se întâmplă nimic grav. Stă zăvorât între pereţii ei. Nu face nici prietenie cu nemţii, nu încearcă să le câştige bunăvoinţa, ca să-i aibă protectori în cazul unui jaf, din prudenţă. Mâine-poimâine, li se pot îneca corăbiile. N-a făcut politică niciodată, nu face nici acum. Dacă l-ar asigura cineva că germanii vor rămâne învingători, ar fi cu totul altceva. Dar cum nimeni nu poate să-l asigure de nimic, e mai bine să stea locului. În casă e linişte, Dan învaţă în odaia lui, e în clasa patra de liceu, el scrie în biroul lui. Nu se mai aude Raluca, nu se mai aud copiii cei mici, e foarte bine. Vom vedea până la urmă cum se vor despărţi apele. Lucrurile cele mai de preţ sunt împachetate în lăzi căptuşite cu metal, şi îngropate care în pivniţă, care în grădină. Studiul pe care îl scrie acum, are să fie foarte interesant. Bucureştiul e mohorât, sărac, liniştit, pustiu noaptea. Dacă ar avea prieteni, Lulu ar auzi ura surdă care clocoteşte în oameni împotriva ocupanţilor.

Dar el se fereşte şi de cei câţiva care nu s-au refugiat, tocmai ca să nu se tulbure cu veşti, cu zvonuri, cu discuţii aprinse. Oricum se va sfârşi şi acest război, de care el a scăpat, cărţile lui tot vor avea importanţă şi vor fi nemuritoare.

După război, copiii aproape nu se mai recunosc, atât au crescut, atât s-au schimbat. Dan e mai crunt, mai dispreţuitor încă, nu-şi pierde vremea necăjind-o pe Ana-Maria, care s-a înălţat binişor, şi e parcă şi mai sfioasă, pe Paul, pe care îl doare cumplit şira spinării şi merge şi mai strâmb, şi mai greu decât înainte. Raluca e plină de amintiri, nu s-a plictisit la Iaşi, dimpotrivă, s-a amuzat mult mai mult decât şi-ar fi putut închipui la plecare. Ce lume cosmopolită, ce încântare, cât farmec pot avea şi ofiţerii când se ocupă cavalereşte de bietele femei refugiate fără soţi, care tânjesc după un reazăm!

Şi vine, pentru Ana-Maria, clipa cumplită a despărţirii de care s-a temut de când era foarte mică, pe care o visa câteodată noaptea: *Mademoiselle* Jacqueline pleacă, se duce acasă, în Franţa, la bunica ei care o cheamă.

— Ai să-mi scrii? întreabă fetiţa şi hohoteşte amar.

— În fiecare săptămână, îngerul meu.

— Şi să mai vii, spune, ai să mai vii vreodată?

— Ai să vii tu la mine. Ai să vii la Paris, să studiezi, să urmezi pianul la Conservator. O să stăm amândouă într-o odăiţă mică şi eu am să vin să te iau de la cursuri.

— Ce-am să mă fac fără dumneata?

— Mai sunt câţiva ani, îngerul meu, mai ai patru ani până sfârşeşti liceul, nu e atât de mult!

— Dar ai să-mi scrii, îmi făgăduieşti?

Pe Raluea o agasează puţin îmbrăţişările astea disperate şi jurămintele fierbinţi.

— Nu sunteţi logodite, ce Dumnezeu! bombăne ea.

Ana-Maria ţine morţiş să-i dea Jacquelinei un medalion mic, de aur şi cobald, pe care îl poartă la gât. În sfârşit, să i-l dea! A vrut să protesteze, dar fetiţa a privit-o cu asemenea ochi sălbatici şi furioşi, încât Raluca n-a mai

spus nimic, ca să evite o scenă vulgară. Cine ştie ce mai zace şi în potolita asta de Ana-Maria! S-a uitat la ea ca o fiară!

La gară abia, când *Mademoiselle* Jacqueline o mai îmbrăţişează o dată pe Ana-Maria şi strânge m-îna doamnei Melinte-Lunceşti, care i-a făcut cinstea s-o conducă la tren cu fetiţa, îşi aduce aminte că nu şi-a luat rămas bun de la Paul! Bietul copil, bietul infirm, se ascunsese să plângă în odaia copiilor, şi ea, luându-şi adio de la domnul şi de la Dan, ceremonios şi rece, simţind necontenit cum tremură mânuţa Anei-Maria agăţată de braţul ei, uitase de sărmanul bolnav! Trenul se urneşte, *Mademoiselle* Jacqueline pleacă, zdrobită de remuşcări şi de regretul că se desparte de „îngerul ei”.

Ce-am să mă fac acum cu fetiţa asta? se întreabă Raluca în trăsură, lântorcându-se de la gară. Lulu se împotriveşte să-i luăm altă guvernantă. Spune că suntem strâmtoraţi după război. Ce să fac cu ea? Am eu timp să mă ocup de un copil? De ce există internate pe lume? Pe Paul nu l-ar primi nicăieri, dar pe Ana-Maria pot s-o dau foarte uşor la Notre Dame de Sion. Ce înseamnă asta, să înveţi acasă şi să dai examene la sfârşitul anului? Numai într-un pension ar primi o educaţie bună, aleasă, fără răsfăţurile Jacquelinei. Şi Paul? E destul de cuminte, stă foarte bine şi singur. El nu supără pe nimeni şi nu cere nimic. Doctorul a spus că ar trebui dus la mare. Om vedea. Eu am nevoie de Vichy, sau, în cel mai rău caz, de Karlsbad. Om vedea. Şi la Lunca se poate sta la soare. Invenţia asta cu ultravioletele mi se pare o exagerare, o modă. Vara, la Lunca, poate să vadă Ana-Maria de el. E destul de mare, ca să-l îngrijească puţin pe fratele ei. Să-l aşeze la soare, şi să-şi caute de treabă. Cu Lulu nu se mai poate vorbi, de când a apărut critica aceea despre studiile lui. I-au imputat că se pricepe la toate, şi nu s-a specializat în nimic. Cum îl poate impresiona un articol scris la noi, de nu ştiu ce gazetăraş? Ce ştiu gazetarii noştri? Maimuţăresc occidentul. Da, am s-o înscriu pe Ana-Maria la Notredame. O s-o aducem acasă duminica, bineînţeles. Cât poate să

plângă fetiţa asta e de speriat! Ai crede că i s-a întâmplat o nenorocire, că i-au murit părinţii, că i-a ars casa.

— Ei, gata, gata, Ana-Maria. Şterge-te la ochi! Are să creadă lumea că eşti bătută! Un copil bine crescut nu plânge aşa. Mă şi agasezi dacă continui! Frumos te-a crescut Jacqueline, dacă nu te-a învăţat ce se cuvine să faci în lume şi ce nu! Femeia asta era o exaltată, o isterică! Ai nevoie de puţină disciplină acum, ca să te potolească.

Adolescentul cu păr negru, zburlit, care studiază filosofia la München, se uită lung în oglindă ca să-şi dea seama cât de puternici îi sunt ochii. Da, are o privire pătrunzătoare şi răscolitoare, îşi spune el, asemănarea cu maică-sa a pierit, are ceva bărbătesc, energic, cuceritor, în toată făptura lui. Picioarele cam scurte şi subţiri, braţele niţel prea lungi, umerii prea laţi pentru statura lui, sunt lucruri care nu trebuie luate în consideraţie. Astea sunt mofturi. Se simte uneori ca un zeu, cu ochii lui ca fulgerele lui Jupiter şi cu inteligenţa lui unică. Îşi cucereşte profesorii prin cunoştinţele pe care le aglomerează miraculos de repede, printr-o gândire personală, printr-o elocvenţă uluitoare, le cucereşte admiraţia, nu şi simpatia. E arogant, a toate ştiutor, plin de toane. Îşi ia peste picior colegii, îi dispreţuieşte, îi invidiază, îi sapă de câte ori are prilejul. Când vede pe stradă un student cunoscut conducând uşurel de braţ o fetişcană suplă şi zulufată, suferă, are o noapte de insomnie, îi găseşte tânărului toate cusururile din lume şi scrie zece aforisme despre stupiditatea femeii.

De ce, după un seminar la care a vorbit dumnezeieşte, a răsturnat teoriile cunoscute ca pe un castel de cărţi de joc, a ridicat alte castele, în glumă, le-a răsturnat şi pe ele, s-a întors la primele ipoteze, s-a jucat cu ideile, le-a demonstrat friabilitatea, nu vine niciuna din fetişcanele astea tunse, cu pretenţii de intelectuale, care sunt colegele lui, să-i spună, halucinată, că e gata să-l urmeze până la capătul lumii? Aseară, la o cafenea unde se afla cu doi studenţi şi două studente – se aşezase la masa lor ca din întâmplare, – a vorbit cu vervă despre muzică,

poftim, un subiect accesibil oricui. A privit fetele în ochi pe rând, convingător, aprins, a simţit o clipă că e stăpân pe sufletele lor, că băieţii ceilalţi au intrat, muţi, în întuneric, că e biruitor. La plecare însă, fiecare fată s-a agăţat de braţul unuia dintre neghiobii aceia, şi şi-au luat rămas bun de la el în faţa cafenelei.

Săptămâna trecută, a condus acasă o asistentă de la catedra de estetică; când au ajuns în pragul casei era convins că-l va pofti sus, atât de ţintă îl privise cu ochi mari, plini de admiraţie. Dar nu-l poftise. Scrisese două luni încheiate scrisori pline de patos unei studente de la medicină, care pleca ochii când îl întâlnea şi se înroşea cumplit, până în ziua în care aflase că s-a logodit. Era ciudat, era de neînţeles. Se temeau oare femeile de superioritatea lui zdrobitoare? Vorbea în ele numai instinctul de apărare? Erau chiar atât de imbecile, animale atât de inferioare, încât îi preferau orice mic Don Juan spilcuit, care ştia să spună banalităţi aşa cum nu era el în stare niciodată?

Şi ce ridicoli erau toţi aceşti băieţi care treceau prin faţa lui alături de o fată, cum se roteau ca nişte păuni, cum încercau să-i demonstreze lui, lui, căruia ar fi trebuit toţi să-i facă ghetele, că îi sunt superiori cu ceva: cu darul lor de cucerire. Vorbeau în ei instinctele cele mai primare, şi femeile nu erau în stare decât să răspundă, animalic, chemării simţite sau rostite gângav. O lume de brute, pe care o străbătea cu indiferenţă, în adevăr cu indiferenţă, şi dacă voia vreo dată să cucerească o femeie, era numai aşa, pentru că obosit de concentrare intelectuală, avea nevoie de o destindere. Altfel, nu erau destule femei uşoare la îndemânia lui? Exista vreo deosebire între unele şi altele? Nu, absolut niciuna. Numai că era enervant şi de neînţeles că nu e adorat. Atât. Şi e şi mai enervant că alţii sunt. Pomădaţii, fandosiţii, nu un om în adevăr frumos ca el, bărbăteşte frumos.

În seara asta ploioasă, în care intră în „cafeneaua cretinilor”, cum a numit el cafeneaua în care vin colegii lui, unul dintre ei, un guguman oarecare, a adus o domnişoară

distinsă, melancolică şi tăcută. Îi face curte, se vede bine că nu e încă nimic între ei, că gugumanul îşi dă toată osteneala s-o cucerească. În Dan urcă din nou furia aceea lacomă, oarbă, invidia aceea care îl muşcă ca o năpârcă de doi ani, de când e la München şi de când nu izbuteşte să aibă, ca ceilalţi, o iubită.

Începe să vorbească. Domnişoara Mariechen Schuller, aşa a fost recomandată, îşi mută privirea pe el şi n-o mai clinteşte. În ochii ei melancolici se aprinde o văpaie. Îl înţelege, îl admiră. La plecare îi spune că ar vrea să-l mai vadă. A doua zi, la curs, Dan află că Mariechen nu e decât o vânzătoare într-un magazin de instrumente muzicale, dar că are cultură, că e fată serioasă. A fost abandonată de curând de un compozitor la modă, foarte frumos, care s-a însurat cu o fată dintr-o casă mai bună şi mai avută. Mariechen suferă încă. Nu, nu e femeia care să se lase uşor târâtă într-o aventură. Gugumanul i le spune pe toate cu mare sinceritate, convins că urâtul ăsta din faţa lui nu va avea mai mult succes decât el. Mariechen poate aprecia o inteligenţă, asta e tot.

Dan e puţin decepţionat de starea socială a domnişoarei care pare distinsă. Să se aplece ca să culeagă de atât de jos? El coboară doar din moşieri, din protopopi. Dar Mariechen îl priveşte în fiecare seară cu aceeaşi admiraţie şi cu din ce în ce mai multă căldură. Dan e stăruitor, vine s-o ia de la magazin, o conduce acasă, şi faţa i se descompune de suferinţă când seara ea îi închide cu energie poarta grea în nas.

Şi într-o zi, Mariechen se hotărăşte brusc. Îşi închipuie că lângă tânărul acesta ciudat, urât, care spune cuvinte arzătoare, neaşteptate şi sclipitoare ca nişte fulgere, va găsi în sfârşit odihna femeii iubite cu recunoştinţă. Delirul de care Dan e cuprins în seara asta depăşeşte cele mai înflăcărate pagini de roman liric şi sperie în măsura în care încântă. A doua zi, studentul e trufaş şi strălucitor, ca unul care ar fi dobândit o victorie neomenească. Peste o săptămână nopţile lor încep să fie înveninate.

Într-o seară, după ce Mariechen a strâns masa şi s-a aşezat liniştită, sub lumina lămpii, să-i cârpească lui Dan ciorapii, în vreme ce el, de cealaltă parte a mesei citeşte, ea spune încet, blajin, cu glas aproape adormit:

— Iar ţi-ai pătat haina pe piept. Trebuie s-o dai la curăţat. De ce te pătezi mereu, ca un copil?

— Când mănânc, nu mă gândesc numai la mâncare, ca alţii. Mâncarea nu e pentru mine o bucurie atât de mare, încât să sorb lingura din ochi şi să-i urmăresc drumul până la gură.

Mariechen râde uşor:

— Asta e o chestiune care se învaţă la doi ani şi se păstrează mecanic toată viaţa: drumul lingurii de la farfurie la gură.

— Tu de unde ştii? Te-a învăţat vreodată cineva? A avut şi pe tine cine să te înveţe?

— Nu pricep, Dan. Mariechen pune ciorapul pe masă. Îţi închipui că vin dintr-o grotă?

Dan sare în picioare furios, îşi ciufuleşte părul cu amândouă mâinile, face mişcări dezordonate, dă cu pumnul în masă.

— Îmi închipui tot ce vrei. Cum îndrăzneşti *tu* să-mi faci observaţii mie?

— Dar am mai glumit şi altă dată pe seama petelor tale de pe piept.

— Tocmai de asta! Ajunge! Eu vin dintr-o casă aristocrată, domnişoară vânzătoare de magazin, cobor din moşi strămoşi cărturari şi savanţi, străbunii mei au ţinut pe umerii lor biserica patriei mele, şi dacă am acceptat alături de mine o fetişcană răsărită de nu ştiu unde, bună să-mi spele ciorapii, nu înseamnă că sunt dispus să iau lecţii de maniere elegante de la ea.

Mariechen se reazemă de perete, ca pălmuită. Asta nu mai face parte din scenele obişnuite, în care e vorba de faptul că Dan e enervat pentru că vecinii au făcut zgomot pe scară şi atunci o acuză pe ea de lipsă de tandreţe, sau că i s-a părut azi, la prânz, că s-a uitat lung la un domn de la o masă vecină în restaurant, un domn în care ei i se

păruse că recunoaşte un cumpărător de note muzicale de la magazin. Asta e cu totul altceva, o jignire atât de grosolană, încât n-o va putea ierta.

Ar pleca acum, pe loc, dacă nu s-ar teme de nişte ţipete mari, care ar tulbura vecinii, i-ar face să iasă pe culoar. Şi aşa e sigură că vocea lui Dan, ascuţită, stridentă la furie, străbate adesea prin pereţi. Ar pleca în clipa asta chiar, dacă nu s-ar teme de ceea ce mai poate ieşi, necunoscut şi înspăimântător, din omul ăsta cu ochii rătăciţi, cu pumnii încleştaţi.

Dar, a doua zi, când Dan e la facultate, Mariechen îşi cere învoire pentru o oră de la magazin, se repede acasă, îşi împachetează lucrurile tremurând, în panică, şi aleargă să le ducă la fosta ei gazdă. Are să-şi ia concediu şi de la magazin pentru câteva zile, de vreme ce şi acolo, fireşte, o poate găsi.

Dan însă o găseşte oricum. Peste două zile vine la ea, dă la o parte gazda care i-a deschis uşa, o caută, se repede la genunchii ei, se prăbuşeşte, îi îmbrăţişează picioarele.

— Mariechen! Iubita mea! Poţi tu să te superi pe un om care te iubeşte aşa cum te iubesc eu? Să pui în balanţă un cuvânt rostit la enervare, şi să cântărească el mai greu decât toate celelalte cuvinte ale mele, smulse din suflet? S-au întâlnit vreo dată pe lume doi oameni care să se iubească aşa ca noi? Mariechen, vrei o dovadă că-mi eşti mai preţioasă decât viaţa mea? Vrei să mă omor aici, la picioarele tale?

Mariechen se înfioară, în mâna lui Dan străluceşte un pistol. O iubeşte, fără îndoială. Nu e totdeauna stăpân pe el. Inteligenţa lui nu are pereche. Nici iubirea lui poate că nu are pereche.

Doamna Gertrude, gazda, căreia nu i-a povestit în amănunt ce a fost între ea şi omul ăsta care suferă cumplit şi vrea să se omoare, are lacrimi în ochi. Poate că ea n-a fost niciodată iubită aşa.

Mariechen, se înduplecă, se întoarce cu Dan în odaia pe care el a umplut-o de flori în cinstea ei. Cât de sigur fusese că are s-o înduplece! Două zile, omul ăsta urât

devine frumos de fericire, e plin de fantezie, de atenţii, de tandreţe. A treia zi se supără pentru că Mariechen a cântat în bucătărie pe când el lucra, şi furtuna se stârneşte din nou. Pe Dan nu-l mulţumeşte nici supunerea, care îi trezeşte impertinenţa şi cruzimea, nici revolta, care îi deşteaptă o furie sălbatică, nici duioşia în faţa căreia e batjocoritor şi cinic, nici indiferenţa, care îl face să izbucnească în crize de gelozie nesuferite. De câte ori Mariechen pleacă de la el cu bagaje cu tot, schimbând de fiecare dată ascunzişul, Dan o caută pretutindeni, a găseşte, o aduce înapoi, după ce a jucat marea scenă a celui dispus să se sinucidă, ucigând mai întâi, bineînţeles. Dragostea asta ţine ca o boală lungă, fără leac, mereu la un pas de agonie şi mereu trezită la viaţă. Ţine an după an. Durează peste vacanţele petrecute în ţară, peste scene cumplite care lasă în urma lor o dâră de noroi în suflete. Poate că dacă altă femeie s-ar lăsa convinsă de curtea lui Dan, Mariechen ar scăpa, însă niciuna nu e atrasă de atacurile lui violente, după ce a rămas în extaz în faţa demonstraţiilor lui de inteligenţă.

În ultima vacanţă înainte de doctorat, Dan, de la Lunca, îi scrie zilnic lui Mariechen scrisori în care e vorba de eternitatea iubirii, posibilă numai la supraoameni, despre singurătatea de aici, a lui, care e un supraom, despre inutilitatea multor făpturi care fac umbră pământului, dintre care câteva îl înconjoară şi pe el, despre toate invidiile între care trăieşte şi de care îi vine să râdă în hohot. Şi, în sfârşit, în toate aceste scrisori, abia aşteaptă să se întoarcă lângă ea, care ştie să-i dea puţină tihnă, pentru că îl iubeşte atât.

Conacul de la Lunca e plin în anul ăsta de lume. Lulu a venit să lucreze aici în linişte, dar Raluca n-a putut face rost de bani, se vede, în vara asta ca să plece la Nisa – acum ştia să facă şi singură rost de bani, – şi s-a refugiat şi ea la Lunca. A invitat şi un cunoscut nou, „ca să nu se plictisească Lulu”, pe tatăl unei prietene şi colege de la Notredame a fetii ei, Ana-Maria. E singur, bietul om, nevasta i-a murit de mult de tuberculoză, şi fetele se

înţeleg foarte bine între ele. Raluca şi Domnul Păunescu vânează, fac excursii lungi cu automobilul, înnoptează uneori la Ghergani când îi prinde noaptea pe drum prea departe de Lunca, iar Ana-Maria şi Olga stau în livadă, în grădină, se plimbă cu barca, şi au totdeauna ce vorbi între ele. Paul a rămas la Bucureşti, lui îi face rău orice deplasare.

Dan citeşte mult, citeşte toată ziua, dar seara iese elteodată în grădină, să întâlnească fetele. Le sperie şi le uluieşte cu gândurile lui, transformă lumea în faţa lor, în chip magic, când într-o mocirlă din care e mai bine să fugi, când într-un miracol pe care e greu să-l cuprinzi cu mintea. Poate vorbi despre orice: artă, matematici, politică, filosofie, natură, cu aceeaşi uşurinţă, dar are totdeauna grijă să se vadă că el e cel care vede lucrurile aşa, că pentru nimeni pe lume nu au acelaşi sens. Ana-Maria se teme de întâlnirile astea, le-ar ocoli bucuros dacă ar avea unde să fugă, unde să se ascundă. Îi e şi acum groază de fratele ei şi se înfioară şi când îi aude glasul de departe. Olga însă pare fascinată. Tremură şi nu-şi mută ochii dintr-ai lui, câtă vreme Dan vorbeşte. E albă, Olga, suplă şi delicată, s-ar putea crede că e soră cu Ana-Maria.

Într-o seară, când Olga e singură în grădină, Dan o găseşte sub o boltă de tecoma, cu o carte închisă pe genunchi, îi vorbeşte despre Nietsche, despre singurătatea omului de geniu, despre frumuseţea ei de înger al Bunei Vestiri, o ia de braţ să-i arate nucii mari din fundul livezii, care au fost martorii copilăriei lui amare, pentru că era muncită de probleme neobişnuite pentru un copil. Olga n-are decât tăceri pentru toate cuvintele lui care aşteaptă un răspuns. E prea extraordinar omul ăsta, ca să îndrăzneşti să rosteşti vreun cuvânt. Oricare, ar putea fi o prostie. Faptul că se plimbă cu ea, numai cu ea, o umple de emoţie, de teamă, o măguleşte. Dan o duce în luncă, unde fânul adunat în clăi miroase până la stelele pirpirii care se ivesc pe bolta cenuşiealbastră. E o seară care îţi ia toate puterile, o seară nepământeană. Dan o priveşte în ochi, o strânge în braţele lui prea lungi şi prea grăbite, o

răstoarnă în fân. Olga protestează slab şi nu ştie să se împotrivească, de ruşine, de timiditate şi de disperare. Apoi Dan o ia de mână cu violenţă şi o duce, tăcând, spre casă. Olga nu mai ştie pe ce lume e, ce vrea băiatul ăsta, unde se îndreaptă, ce s-a petrecut în adevăr.

Păunescu stă pe cerdac cu Lulu, care şi-a acordat o clipă de destindere.

— În secolul al XII-lea, când un meşter cioplea… rosteşte glasul egal şi înalt al lui Lulu.

— Un moment, tată! îl întrerupe Dan. Părul îi e răvăşit, ochii îi sticlesc în lumina lunii, mâna lui ţine ca un cleşte mâna Olgăi, care nu înţelege nimic, care ar vrea să intre în pământ de ruşine şi disperare.

— Domnule Păunescu, sunt îndrăgostit de fiica dumitale. Ireparabilul s-a petrecut între noi. Sunt un om de onoare. Ţi-o cer de nevastă.

Lulu îşi face repede toate socotelile în cap. Păunescu ăsta e cam cartofor se spune, nu se ştie bine ce-o mai fi rămas din averea lui, dovadă că n-a putut pleca la Nisa cu Raluca. Dar să te apuci acum să te împotriveşti, ar însemna să pierzi timp şi linişte, şi el are de lucru. Dan, aşa cum e făcut, tot are să imeargă după capul lui într-o zi sau alta. Îl aşteaptă în ţară o catedră universitară, e lucru aranjat, să se descurce cu nevastă cu tot. Dacă Paul moare, şi nu e probabil să mai trăiască mult, Lunca are să-i revină lui Dan, şi Gherganii Anei-Maria. Destul de prost, dar altfel ar fi avut buclucuri încă de la naşterea fetii şi lumea ar fi bârfit. Să le ajungă şi cât le-o rămâne. Esenţialul e să pună Dan mâna pe casa de la Bucureşti întreagă. Dar şi asta tot el s-o obţină, să-şi dea osteneala.

Păunescu se gândeşte şi el că s-a ivit un pretendent serios, că scapă de fată mai bine şi mai repede decât se aştepta, că nu mai are la Bancă decât datorii şi pe casă decât ipoteci, şi ia o mutră foarte serioasă ca să spună că e adânc jignit, bulversat, uluit de faptul că în casa asta ospitalitatea e înţeleasă în acest chip, că trebuie să se mai gândească, că întâmplarea asta oribilă îi răstoarnă toate planurile u gândite cu părintească dragoste.

Cina e penibilă, Păunescu stă ca împăiat, fără. cuvânt, Olga a dispărut în odaia ei, Dan, volubil, vorbeşte despre schizofrenie cu multă competenţă, Lulu se gândeşte la meşterii din secolul al XII-lea, şi Raluca îl priveşte cu înţeles pe Păunescu. Să scape de Olga, să profite de prilej. Păunescu nu dă semne că vrea să plece de la Lunca nici a doua, nici a treia zi. Peste o săptămână, cere, oftând, să se facă logonda. S-a înduplecat.

Olga se întreabă cum de s-au putut întâmpla toate astea şi nu înţelege nimic, nici măcar ce se petrece în ea însăşi. Când e singură, o cuprinde disperarea. Dan îi pare un străin, un om urât, sălbatic şi ciudat, cu care nu are, cu care nu poate avea nimic comun, de care îi e frică şi, într-un fel, şi scârbă. Simte că Ana-Maria, prietena ei de pe băncile şcolii, are pentru frate-său, pentru acest frate despre care nu i-a vorbit niciodată mult, aceeaşi frică şi aceeaşi repulsie. Dar acum, după seara aceea grozavă, în care Dan a dus-o de mână în sufragerie prin faţa întregii familii şi a vorbit despre „dragostea lor”, între ea şi Ana-Maria s-au rupt relaţiile. Prietena ei socoteşte că s-a ascuns până acum de ea, că a păstrat cu ipocrizie taina acestei iubiri şi se poartă cu ea politicos, depărtat, aşa cum se poartă şi cu tatăl ei bunăoară. Olga nu-i poate spune nimic, nu-i poate spune cum s-au desfăşurat lucrurile, îi e ruşine. S-au dus încântătoarele ceasuri în barca înfundată în stufăriş, convorbirile vesele din dimineţile scânteietoare de soare, convorbirile melancolice din serile pudrate de amurguri lungi, de aur mort, încrederea, fericirea de a avea o atât de desăvârşită înţelegere alături, de a te simţi deopotrivă sprijinul prietenei tale. Ana-Maria o ocoleşte, o lasă singură, şi Dan o pândeşte de dimineaţă încă, pune stăpânire pe ea, o plimbă în livadă şi în pădure, vorbeşte, recită, demonstrează, tăgăduie, ridică glasul până la înălţimi stridente, îl coboară până la un mârâit de câine răguşit. Vorbeşte, vorbeşte, şi Olga îl ascultă uluită, cucerită. Nici nu crâcneşte măcar, nu mai simte decât o imensă, totală admiraţie pentru el, şi o supunere vlăguită, fără ieşire.

Pentru ca seara, când rămâne singură, să plângă până în zori, să se gândească la chipul în care s-ar putea sinucide fără să fie descoperită, fără să poată fi salvată. Cu taică-său nu poate vorbi, simte că e bucuros să se descotorosească de ea, că ar acuza-o, fără s-o asculte, de cele petrecute în acea seară hidoasă. Şi vine încă o dimineaţă, şi Dan pune iar stăpânire pe gândurile ei, pe ea întreagă, şi îl acceptă iar, vrăjită, fără împotrivire.

Dan simte că a găsit o femeie care n-are să cuteze niciodată să fugă ca Mariechen, să-i iasă din cuvânt, să îndrăznească măcar să gândească altfel decât el. Şi e frumoasă Olga, niciunul dintre colegii lui n-are o iubită atât de frumoasă, de bine crescută, de distinsă. Văzând-o lângă el, veşnic în adoraţie, celelalte femei au s-o imite, au să-l adore şi ele. Au să caute la el ceea ce a găsit nevasta asta care îl priveşte ca pe un idol. Şi ce picior are să-i dea lui Mariechen, cum are să se amuze de uluiala ei, de umilinţa ei! Ce farsă colosală îi joacă acum, în clipa în care îi scrie aceleaşi scrisori ca mai înainte, ca să nu bănuie nimic, să primească lovitura în plin!

Nunta trebuie să fie simplă, tot aici, la Lunca, în familie, aşa cum a fost şi logodna. Dan n-are prieteni la Bucureşti, cărora să vrea să le arate ce fel de nevastă ia. Lulu are de lucru, şi o întrerupere mai lungă i-ar risipi ideile, iar Raluca se simte bine aici, nu vede de ce ar trebui să-şi scurteze vacanţa. Nu mai e atât de frumoasă Raluca, nu mai e chiar atât de sprintenă, nu-i face plăcere să-şi arate în lume decolteul care s-a veştejit şi genunchii care s-au îngroşat, şi vezi că acum se poartă rochii scurte. Aici, în costum de călărie, cu Păunescu alături, îşi uită toate complexele. Şi pe urmă de ce să facă Lulu atâta cheltuială pentru Dan, pentru obraznicul ăsta? Viaţa s-a scumpit, a mai fost şi un an de secetă, în curând are să se mărite Ana-Maria, căreia trebuie să-i facă o nuntă frumoasă, şi îngrijirea lui Paul costă şi ea destui bani. Copii sunt o pacoste la casa omului, înghit bani şi nu-ţi aduc nicio bucurie, cresc ca din apă, ca să vadă lumea cât ai îmbătrânit tu. Ana-Maria e drăguţă, blândă, îi aduce

aminte cu fiecare zâmbet de suedezul acela încântător din Italia, dar prea a crescut mare! E o fată cuminte, fără iniţiativă, fără curaj. Când a sfârşit pensionul, a spus că vrea să urmeze muzica la Conservator, dar Lulu a vorbit vag de un conservator din străinătate, când vor avea mai mulţi bani, când se vor sfârşi cheltuielile cu Dan, a cumpărat nişte covoare orientale care au costat enorm, şi planul trimiterii fetei la Paris poate, a rămas o chestiune de viitor, o speranţă pentru ea numai. În Conservatorul de la Bucureşti părinţii n-au încredere. Ar fi vreme pierdută. De fapt, Ana-Maria conduce acum gospodăria de

Ia Lunca şi la iarnă va fi foarte utilă la Bucureşti, se gândeşte Raluca.

Nunta trece, simplă, aproape nebăgată în seamă de vecini. Pe Lulu nu-l interesează ca pe taică-său vecinii de moşie şi relaţiile din târg. El are legături mai înalte, la Bucureşti, la Paris, printre oameni care se ocupă de artă „printre critici, colecţionari, negustori de antichităţi, ale căror case sunt adevărate muzee şi a căror pasiune pentru meseria lor depăşeşte cu mult orice altă patimă negustorească.

După cununie, Dan pleacă numaidecât la München, „împreună cu nevasta lui. Trage la hotel, la un mare hotel, şi două zile îşi mută într-un apartament mobilat elegant, cărţile şi cele câteva obiecte personale care merită să fie mutate din odaia de mansardă, în care locuia cu Mariechen. Fosta lui iubită e la ţară, în vacanţă, la părinţii ei, lucrurile se potrivesc de minune, are să-i dea o lovitură cu totul neaşteptată, o lovitură splendidă. Mariechen are să se întoarcă, are să găsească alţi chiriaşi în mansarda lor, are să afle şi de la vecini că el s-a mutat, că s-a însurat, eh! are să-şi plătească cu lacrimi răzvrătirile şi fugile ei din trecut! Toate îndrăznelile faţă de un om ca el are să le ispăşească şi are să tragă o concluzie firească, aceea că nu s-a dus niciodată s-o împace şi s-o aducă înapoi pentru că o iubea, ci pentru că avea nevoie de o femeie care să-l îngrijească.

Într-o zi de toamnă, aurie şi catifelată ca Olga, Dan

opreşte trăsura de piaţă în faţa magazinului de muzică în care lucrează Mariechen. O ajută pe Olga să coboare, îi; susţine talia subţire cu braţul lui lung, deschide uşa, şi intră în urma nevestei lui, bombându-şi pieptul, privind de sus, de cât poate de sus de la înălţimea făpturii lui scunde. Mariechen întoarce spre ei privirea aplecată peste o cutie căptuşită cu catifea, în care potriveşte un flaut. Şi-o opreşte întâi asupra doamnei înăltuţe, îmbrăcată cu un taior lung, verde, eu o etolă suplă şi lungă de nurci, încrucişată pe piept, eu părul auriu, subţire, ca un abur în jurul tocei de nurcă. Îi zâmbeşte pentru că e frumoasă, pentru că e ¡sfioasă şi plină de graţie. Apoi, fără să ştie când şi-a luat ochii de la doamnă, simte în urma ei ceva cunoscut parcă, supărător. Îl vede, chipul i se schimbă deodată, se strânge ca un pumn, se chirceşte de furie. Mâinile i se crispează şi ele pe flaut, face o mişcare mică, repede stăpânită, de parcă ar vrea să-i repeadă în cap instrumentul negru, delicat. Apoi Mariechen face o sforţare uriaşă, evidentă, şi întreabă cu un glas incolor, sugrumat:

— Doamna doreşte?

— O partitură, mugeşte Dan. Concertul pentru pian de Beethoven, „Imperialul”.

Dan trăieşte intens una dintre cele mai mari bucurii ale vieţii lui, o clipă de fericire care se va întoarce apoi mai târziu în viaţă, după ani de zile de frământări amare şi silinţe zadarnice.

A doua zi, a treia zi, se aşteaptă ca Mariechen să-i iasă în cale când se duce la biblioteca universitară, să-i afle poate adresa şi să-l aştepte în faţa casei sau să sune la uşă şi să intre la ei, să facă scandal, să plângă, să leşine. Această a doua posibilitate ar fi şi cea mai plăcută, ar vedea şi Olga o femeie tânără şi drăguţă care suferă din pricina lui, care îl iubeşte mai mult decât pe ea însăşi şi e atât de disperată că a părăsit-o, încât e gata să-şi pună capăt vieţii.

Dar Mariechen nu se arată, nu-i ţine calea şi nu vine la ei acasă. Se stăpâneşte bine, jigodia, sau îl iubeşte atât

de mult, încât nu vrea să-i tulbure liniştea. Dan e înclinat să creadă mai curând în ultima lui presupunere. Câteva zile Olga nu mai are niciun haz pentru el, nu mai foloseşte la nimic, apoi se gândeşte mai bine, mai limpede, şi începe să iasă cu ea la Operă, la concerte, la conferinţe. În adevăr, lumea o priveşte eu admiraţie, în adevăr capetele se întorc după ea, colegii lui, când îl întâlnesc, au întotdeauna să-i spună lui ceva şi-i conduc o bucată de drum. În adevăr, Olga e mai frumoasă şi mai distinsă decât bietele lor iubite scoase din ateliere sau magazine, şi decât toate colegele lui de universitate.

Într-o seară, când se duc la un mare restaurant, doi asistenţi de la catedra de psihologie, care stau la o masă alături de ei, fac tot posibilul să treacă la masa lor. Unul o priveşte pe Olga entuziast, sfios, cu o admiraţie curioasă, celălalt, care a băut mai mult, încearcă să-i facă curte, îi trânteşte complimente aprinse de parcă Dan n-ar fi acolo, la propria lui masă, şi e disperat când tânăra pereche se ridică să plece.

Acasă, Dan o ceartă, o insultă pe Olga până în zori, o acuză că ea s-a uitat prea lung la necioplţii ăia de asistenţi, că a fost cochetă cu ei, că n-a aşteptat decât să se mărite ca să dea drumul adevăratei ei firi. Parcă acolo, la Lunca, nu tot ea l-a atras în căpiţa de fân cu fel de fel de tertipuri şi nu l-a determinat, cunoscându-i natura cavalerească, s-o ceară de nevastă? Şi-a atins scopul, şi acum îşi dă arama pe faţă. Înăuntru lui clocoteşte de sentimente amestecate, de o mare mândrie şi de ură sălbatică pe oamenii aceia obraznici, care îşi închipuie cine ştie ce despre ei înşişi când îndrăznesc să facă curte unei femei măritate, unei femei atât de frumoase, înainte de a se fi uitat în oglindă, unei femei care are un bărbat ca el.

Olga dă să aţipească, e ora patru. E lividă de oboseală, de frică. Bărbatul ei îi pare o gorilă dezlănţuită, aşa cum, stă, în picioare în mijlocul odăii, păros, scund, cu picioaresubţiri, cu braţe lungi, cu tot părul răvăşit peste ochii scânteietori, sălbatici. Glasul lui urcă şi coboară, strident: şi declamator. E chiar o gorilă şi se caţără pe

lampa care a devenit un copac cu ramuri pletoase, verzi.

— Nu dormi! Ţi-ar plăcea să dormi şi eu să mă zbucium aici singur, insultat şi minţit de dumneata. Trezeşte-te, Olga.

Olga tresare, se trezeşte.

— Dan, te rog!

— Să nu plângi… Pe mine nu mă poţi înduioşa cu lacrimi. Mie mi-e scârbă de lacrimile dumitale. Când îndrăzneşti să te măriţi eu un om ca mine, nu trebuie să te ridici la înălţimea mea, ar fi absurd să-ţi cer aşa ceva, dar cel puţin cu o şchioapă deasupra condiţiei dumitale lamentabile. Cum? Ai adormit iar? Olga, trezeşte-te! De ce nu te aperi? De ce nu te justifici?

— Dan ar vrea să spună: de ce nu-mi juri adoraţie şi devotament?

— De ce nu explici cum s-au petrecut lucrurile? îi cunoşteai dinainte? Unde i-ai mai întâlnit fără mine?

— Niciodată, jur! Şi în seara asta ai văzut bine că aproape n-am vorbit cu ei.

— Dar i-ai privit.

— Eu? Nici nu ştiu cum sunt la faţă. Eu niciodată…

— Nu te justifica. Nu admit niciun fel de justificare. Taci! Să nu adormi, că îmi ies din fire. Nu pot suporta atâta indiferenţă!

A doua zi, Dan o încuie în casă pe Olga. În lipsa lui ieşea în oraş uneori, se ducea la un muzeu, la o librărie, într-un parc. Lucrurile astea erau prea primejdioase – Olga era prea frumoasă, într-o zi sau alta avea s-o urmărească până acasă cineva, să-i ia adresa, să-i scrie, s-o pândească de câte ori ieşea din casă, să se întâmple o nenorocire. Olga îl iubea, fără îndoială, dar poţi conta pe mintea. ei nulă, pe caracterul ei sfărâmicios? Ştiu ele să deosebească un om de geniu de un oarecare? Să stea acasă, e destul de bine în cele trei odăi pe care le au, bucătăreasa poate găti liniştită în bucătăria ei, Dan ia cu el cele două chei, cea a uşii dinspre bucătărie şi a uşii dinspre scara principală, şi pleacă zilnic la bibliotecă.

Când iese pe stradă cu Olga, care a devenit palidă,

care – a slăbit, o ţine strâns de braţ şi rostogoleşte în jurul lui priviri de spaimă, de ură şi de orgoliu.

— Ce am eu de vorbit cu tine? îi spune seara, dispreţuitor. Oricâtă osteneală mi-aş da să te cultiv puţin, să-ţi ascut mintea, ar fi zadarnic. Şi pe urmă nici n-am timp pentru aşa ceva. Mai am treabă cu mine însumi, pentru miile de studenţi care mă aşteaptă.

Ca odinioară Lulu, Dan trece un examen de doctorat răsunător, care umple de respect pe toată lumea. E un lucru la care se aştepta, dar care îi creşte totuşi orgoliul. Se întreabă în fiecare clipă dacă toată lumea, dacă fiecare profesor şi fiecare coleg îşi dă seama exact de puterea cugetării lui, de originalitatea gândirii lui, de frumuseţea expresiei lui. De ce nu sunt mai smeriţi când îl întâlnesc? îl felicită, îl admiră, dar nu sunt destul de umiliţi, nu-şi pierd capul când îi vorbesc. Cu asemenea cuvinte ar putea fi felicitat şi altul, care ar fi trecut un examen cu o lucrare bună, şi atât. Îi priveşte adânc în ochi cu ochii lui de vultur, cu ochii lui puternici şi se înteietori, şi ar vrea să-i vadă cum li se taie graiul, cum tremură. Nu, oamenii nu sunt în stare să admire cât se cuvine pe cel care s-a născut excepţie între ei, au puteri pitice şi îi roade invidia. Ah, cât îl invidiază!

Şi-a fixat întoarcerea în ţară la cinci zile după examenul de doctorat. E primăvară, au anunţat acasă că vin, au lichidat locuinţa de aici, au trimis lăzile cu cărţi la Bucureşti, Olga aşteaptă un copil şi suportă din ce în ce mai greu sarcina, chiar el, Dan, e obosit şi are nevoie de odihnă. Dar nu se îndură să plece. Se mută cu Olga la un hotel, sub pretext că mai are treburi la München, şi se duce zilnic la universitate. Poate că n-a întâlnit încă toţi oamenii care au auzit despre examenul lui, poate că nu i-a întâlnit încă pe toţi cei care au asistat la el în marea aulă a facultăţii, poate că n-a epuizat toate laudele, toate felicitările, toate admiraţiile. Aleargă, flămând, de la un etaj la altul al facultăţii cu aerul că e în căutarea unui lucru precis, se plimbă pe stradă în faţa clădirii aşteptând un prieten închipuit, doar o pica vreun admirator care nu i-

a spus încă cât a fost de extraordinar. Şi când mai întâlneşte, în sfârşit, unul, îl lasă întâi să vorbească privind departe, în gol, ca şi cum acela i-ar spune lucruri de care e obosit, care i-au devenit indiferente, şi pe urmă îi mulţumeşte ceremonios, niţel ironic: atâta lucru l-a uluit? E puţin!

În odaia de la hotel, Olga se mişcă greu printre mobile şi se duce mereu la fereastră, să privească în stradă. Asta a devenit o mişcare mecanică, inconştientă. Şi câtă vreme au mai locuit în apartamentul acela drăguţ, a cărui mică eleganţă sobră o fermecase doar în primele zile, până când începuse adevărata intimitate cu Dan, se ducea de dimineaţă până seara să se uite pe fereastră, în stradă. Asta începuse din ziua în care Dan îşi luase obiceiul s-o încuie în casă. De atunci, Olga nu mai putuse cânta la pian, citea puţin şi tricota mult, cu mişcări repezi, cu ochii atenţi la jocul andrelelor. Jocul ăsta o ferea de gânduri cu continuitate. Când lăsa jos andrelele, se ducea la fereastră, înlătura perdelele şi se uita în drum. Negustorul de cravate bărbăteşti nu-şi schimbase încă aranjamentul vitrinei, la lăptărie se descărcau lăzi cu sticle şi bidoane. La etajul prim veniseră dactilografele, stăteau aplecate peste maşini. La al doilea, cel cu perdele albe de voal, tot nu se deschiseseră obloanele, erau pesemne în călătorie. Pe stradă trecea un autobuz încărcat. Doi bărbaţi se opreau la vitrina cu cravate şi se uitau îndelung. După masa, acelaşi lucru. Le plăcea laptele. Seara era mai trist. Prăvăliile erau închise. Vitrina cu cravate era tot luminată, lăptăria era întunecată, dactilografele nu mai lucrau, la etajul al doilea nu se deschideau obloanele, autobuzul trecea plin. Casa de peste drum avea o cornişe baroc, cu înflorituri.

Când Dan venea acasă, încerca uneori să se strecoare neauzit până în spatele Olgăi, s-o surprindă. Olga se speria de fiecare dată, şi asta îl întărea pe Dan în presupunerea că nevasta lui se uita la ceva anume, la cineva mai bine zis, căi îşi făcea poate semne cu acel cineva, că în lipsa lui de acasă se ţesea o mare şi mârşavă

trădare. Nu descoperea niciodată acel individ ticălos, nu descoperea nici măcar o femeie, o intermediară care să fi stat ca şi Olga la vreun geam de peste drum ca să-i facă semne, şi izbucnea, cu cel mai ascuţit glas al lui, în batjocuri muşcătoare:

— Ca ţaţele la poartă? Pe tine nu te interesează nimic pe lume? Nicio carte? N-ai niciun gândi în capul ăsta frizat? Trebuia să mă uit mai bine de la început, frumoasa mea nevastă are craniul teşit. Cerebelul suferă în asemenea cutie malformată.

Olga închidea strâns pleoapele la fiecare ton mai ridicat, le închidea spasmodic, ca sub lovituri. Tăcea. Sătul să ocărască, Dan simţea deodată nevoia să fie admirat, răsfăţat, iubit. Avea să vadă mâine, cu mai multă vicleană prudenţă, la cine se uită nevastă-sa peste drum. Începea să vorbească. Înhăţa la întâmplare una dintre ideile care îi erau familiare: autodeterminism şi constrângere socială, absurditatea căutării unui adevăr universal valabil, drepturile omului de geniu, relativitatea eticii, falşii profeţi ai istoriei, şi juca ore întregi ca pe coardă, de-a lungul unui fir de gând fără capăt. Se uita ca odinioară, la Lunca „în ochii Olgăi, ţintă şi aprins, şi femeia nu îndrăznea să-şi mute privirea. Nu mai era în ea dăruirea de odinioară, dar mai rămăsese o supunere, o uimire obosită, un soi de teamă, de parcă această lungă peroraţie s-ar fi putut schimba deodată într-o izbucnire primejdioasă de nu ştiu ce altceva. Mai era încă şi admiraţie, şi lui Dan îi era indiferent dacă e înţeles, era destul că e admirat.

Dan încheia în sfârşit, mulţumit că obţinuse ceva, şi nemulţumit că nu obţinuse tot: acel extaz cunoscut nu se mai ivea în ochii îndobitociţi ai nevestei lui. Femeile sunt un soi inferior, se consola el, îndată ce au fost satisfăcute sexual, le piere orice altă necesitate aparent spirituală.

De asta trebuie să le schimbi des, ca să-ţi dai măcar iluzia că ai lângă tine o fiinţă capabilă de a gândi.

De la fereastra odăii de hotel, Olga vedea o stradă mai însufleţită, ferestrele altui hotel peste drum. De acolo se întâmplase de două ori s-o privească un domn frumos,

cu ochii romantici, s-o privească îndelung, până când îşi dăduse seama, absentă cum era, că se crede şi el privit, şi fugise repede în celălalt capăt al odăii; a doua oară un bătrân fercheş, care îi făcuse cu ochiul. Speriată, Olga nu se mai uita în stradă sau peste drum decât prin perdeaua de dantelă, ca să nu fie văzută.

În sfârşit, Dan se hotărî să se întoarcă în ţară, epuizase toate admiraţiile. În ultima zi mai făcu o lungă plimbare cu trăsura, cu Olga, pe care n-o mai scosese de mult din casă, ca să mai fie o dată văzut cu ea. Trecu pe la biblioteca universitară, să-şi ia rămas bun de la mica bibliotecară zvăpăiată, căreia îi făcuse cândva curte fără niciun succes, intră în cafeneaua studenţească unde stăteau la mese profesori şi foşti colegi de-ai lui, intră la facultate, la rectorul pe care îl văzuse şi de dimineaţă, dar de la care anume nu-şi luase rămas bun, şi culese de pe faţa fiecăruia admiraţia deşteptată de frumuseţea melancolică acum, şi cu atât mai suavă, a nevestei lui pe care o ţinea de braţ cu o gheară de oţel, şi invidia, o invidie nemăsurată. Ah! cum îl urau toţi pentru femeia asta fără pereche, cum îşi dădeau seama că numai pe el îl putea lua o asemenea frumuseţe, şi totuşi cum ar fi vrut, nemernicii, să i-o fure! Nu era de mirare, dacă ar fi putut, i-ar fi furat şi ideile, şi cunoştinţele, şi elocvenţa, şi succesele, numai că asemenea lucruri nu se pot rupe de individ. Iar pe Olga trebuia s-o ţină bine, cât mai bine, pentru că orice dobitoc putea să-ţi ianevasta.

La Lunca, tânăra pereche nu era aşteptată decât de Lulu şi de Ana-Maria. Păunescu plecase în Elveţia, unde avea un frate stabilit de mult la Geneva. Raluca era şi ea tot în Elveţia, pentru că avusese o gripă în timpul iernii. Lulu, în ziua sosirii tinerilor, nu putu ieşi decât seara din biroul lui să le spună bun venit, pentru că era ocupat, trebuia să scrie un articol pentru o revistă de la Strasbourg, iar Ana-Maria, încărcată cu răspunderea gospodăriei, emoţionată de întâlnirea cu fosta ei prietenă, îşi dădea osteneala să fie amabilă, să se stăpânească, să nu lunece nici în duioşia de altă dată, nici în mustrările pe

care nu le rostise cu un an în urmă. Chipul nou al Olgăi însă îi topi repede hotărârile. Era tot frumoasă prietena ei, dar atât de străvezie, de vlăguită, de speriată parcă, încât Anei-Maria i se făcu o milă covârşitoare de ea. Peste câteva zile începu s-o înconjoare cu un soi de dragoste maternă, ocrotitoare. Olga era mişcată, ar fi vrut să-şi plângă la pieptul prietenei ei toate spaimele şi mirările dureroase din ultimul an, dar nu putea şi nici nu cuteza. Îi era frică de Dan şi în lipsa lui, îi era frică de parcă făptura asta inumană şi extraordinară ar fi putut ghici tot ceea ce se petrecea în spatele lui, şi s-ar fi răzbunat, oh! sigur că s-ar fi răzbunat.

Ana-Maria ghicea, înţelegea. Nu-l iubise în trecut pe Dan, dar acum îi era groază de el. Iar Dan, care nu-i dăduse niciodată atenţie, care îi uita până şi existenţa când nu era de faţă, începu s-o urască pătimaş, pentru liniştea pe care o găsea Olga lângă ea. De ce se amesteca? Cu ce drept?

Îşi închipuiau amândouă că mai putea dăinui epoca adolescenţei lor stropite cu apă de flori, a confesiunilor în barcă, a plimbărilor în amurg, când numai Dumnezeu ştie ce stupidităţi ies din mintea lor puţină? Vulgare, vulgare şi proaste, aşa erau, ar fi meritat să nici nu se gândească la ele, dar nu putea, atât îl enervau de tare.

— Ce vorbeşti cu ea? Aş vrea să ştiu şi eu ce vorbeşti cu ea, cu care eu n-am putut schimba niciodată două cuvinte, pentru că e stupidă ca un papuc! îi spunea el Olgăi. Te descoase? Te întreabă intimităţi? vorbiţi despre mine?

— Nu, nu vorbim despre tine.

— Foarte rău! vorbiţi atunci despre alţii.

— Nu vorbim despre nimeni.

— Atunci ce? Ce? Despre ciori? Despre broderii? Poate faceţi filosofie! Tu eşti o femeie care şi-a ajuns idealul cum nu şi-l ajung multe femei într-un veac. Te-ai măritat cu mine, şi în loc să stai atât cât îţi îngădui eu în apropierea mea, fugi în fundul grădinii, să piui ca un pui de curcă cu un alt pui de curcă.

Olga rămânea în odaia în care lucra Dan. Aşezată într-un fotoliu, tricota, cosea pentru copilul care avea să vină. Dan se liniştea un timp. Dacă Olga s-ar fi aşezat să coasă la picioarele lui, i-ar fi părut mai potrivit. Şi-ar fi dat seama toată lumea, dar, în sfârşit… Olga stătea în fotoliu. Când obosea scriind sau gândind, când nu ajungea uşor la capătul vinei idei noi sau a unei formulări originale, pe Dan începea să-l enerveze prezenţa ei.

— Pleacă, du-te, simt că nu te mai ţine locul. Nu mă uit la tine, dar simt cum vrei să pleci, cum te frământi.

— Nici nu m-am clintit.

— Te frământi interior. Du-te, nu te mai pot suporta.

Cum n-o putea încuia în odaie şi aici, la Lunca, trebuia s-o lase să iasă în grădină, şi o urmărea cu gândul, scos din fire. Se întrerupea din lucru şi pleca în căutarea lor. Mergea încet ca să nu fie auzit, să le surprindă. Le găsea vorbind încet, o dată le auzi râsul de departe. Asta era prea de tot! Sigur că râdeau de el! Sau poate că nu îndrăzneau, dar râdeau fără el, şi era destul. Se repezise între ele ca o furtună.

— De ce râdeţi?

Ana-Maria îl privise cu scârbă.

— De tine!

Nu era adevărat, şi-i păru rău imediat că-i făcuse poate rău Olgăi cu aceste cuvinte provocatoare. Nu mai ştia cum să dea înapoi.

Dan o luă de mină pe Olga şi o duse în casă. Ştia el de mult, înţelesese el că soră-sa îi făcea şcoală nevestei lui, O învăţa să fie impertinentă, o învăţa să se îndepărteze de el. Trebuia să i-o plătească Anei-Maria. La Bucureşti, să nu-şi închipuie că vor sta împreună în casa părintească, să nu-şi închipuie că are să pună stăpânire pe Olga, care era a lui. Şi nu el avea să părăsească casă, ah! nu, să plece ea unde va şti sau să rămână aici, la conac. Dacă n-a fost în stare să se mărite până acum, să rămână nemăritată. Şi mai bine ar fi să se mute la Ghergani, să nu dea de ea aici de câte ori o vrea să se odihnească la Lunca sau s-o trimită pe Olga în surghiun aici, dacă va avea interesul vreodată

să fie singur la Bucureşti. Să-şi găsească bărbat la Ghergani dacă i s-o urî cu singurătatea, o fi şi pe acolo vreun prăpădit de moşier cu minte puţină, care s-o ia, sau vreun belfer de ţară, care va crede că apucă pe Dumnezeu de un picior, cu asemenea partidă. Da, asta trebuia să facă, să-l convingă pe Lulu s-o trimită pe Ana-Maria la Ghergani, casa e părăsită şi se ruinează fără un ochi de gospodină acolo, permanent. Lulu n-are să se împotrivească, ce-i pasă lui de copii? Şi dacă se va împotrivi, atunci are să facă scandal, are să creeze o viaţă imposibilă aici. la Lunca, dacă o fi necesar în continuare la Bucureşti, şi Lulu, care are nevoie de linişte, are să-i facă pe plac. Trebuie să înceapă chiar de acum, repede, cât e Raluca în Elveţia. De la Raluca ar putea veni o împotrivire.

Şi Dan începu atacul.

— Am fost azi la Ghergani, spunea el la masa de seară, paragină, nenorocire! Într-un an casa asta, care e şi acum un cuib de şobolani, n-are să mai fie bună nici pentru fantome. S-au spart geamurile salonului, se prăbuşesc stâlpii care susţin cerdacul. Acolo trebuie făcute nişte reparaţii serioase. Trebuie să meargă cineva să le supravegheze, dacă vrem să mai alegem ceva din conac.

Lulu se uita rece, indiferent. Doar n-avea să se ducă el, care avea de lucru în linişte. În mintea lui, Gherganii erau daţi de mult copiilor Raluchii şi nu-l interesa ce se petrece acolo.

Dan stăruia:

— Era o casă frumoasă, solidă. E păcat de ea. Alta în loc n-o să mai ridicăm, dar pe asta am mai putea-o salva la timp. Când are să se mărite şi Ana-Maria, când o să avem toţi copiii noştri, n-o să ne placă să ne înghesuim aici, o să avem nevoie de spaţiu.

Cele două femei tinere se înfiorau. Simţeau că sub cuvintele lui Dan se ascunde o intenţie, şi nu se dumireau care.

— A venit azi un om din sat, de la Ghergani, povestea Dan a doua zi. Mi-a spus că la toate ferestrele din sat vezi perdele făcute din draperiile de la conacul de acolo.

Frumos păzeşte Gheorghe! împarte cu ţăranii şi ce mai e prin casa asta nenorocită.

— Să-l schimbăm pe Gheorghe, spunea absent Lulu.

Dan sărea în sus, de se răsturna scaunul de sub el.

— Să-l schimbăm pe Gheorghe? Să-l trimitem pe Marin? Şi crezi că am soluţionat ceva cu asta? Acolo e nevoie de prezenţa unui stăpân.

— Vrei să te duci tu? întreba impersonal Lulu.

— Eu? Eu care lucrez din zori până noaptea la viitorul meu curs de la facultate? Eu, care am le pus bazele unui nou sistem filosofic, eu să mă duc şi să mă ocup de reparaţii şi de slugăret? Tată!

Lulu nu voia să audă ameninţarea din glasul fiului lui. De fapt, dacă te gândeai o clipă la el rupându-te de celelalte gânduri ale tale, avea dreptate. Dar n-avea decât să facă şi propuneri, să aranjeze, să-şi dea şi el puţină osteneală, măcar la început, până când se uşurau lucrurile. De ce îl durea atât pe Dan conacul de la Ghergani, Lulu nu încerca să ghicească. Poate doar ca să rămână singur aici, poate că intuise dorinţa lui chiar de a-şi împărţi domeniile între copii. Să fi ştiut oare cât de fraţi îi erau ceilalţi doi? N-avea de unde, nicio bârfeală de acest fel nu circulase vreodată în Bucureşti, pentru că dacă ar fi circulat, ar fi ajuns şi la urechile lui. Raluca avusese grijă să-i conceapă prin ţări străine. Despre Ana-Maria, pentru că era blondă, toată lumea spunea că seamănă cu el, cu Lulu, iar Paul aducea destul de bine cu Dan, un fel de caricatură a lui, în mai şubredă, mai firavă alcătuire.

Olga se lipea mai strâns de Ana-Maria şi fugea din biroul bărbatului ei de câte ori putea, s-o găsească la cămări, la beciuri, şi să se piardă amândouă în fundul grădinii. Ana-Maria avea treburi, dar le lăsa pe toate, ca să-şi ocrotească prietena tăcută, tristă, bolnavă. Înţelesese din primele zile că Olga nu se poate destăinui, şi nu-i cerea să se destăinuiască. O lăsa să se rezeme de ea, se purta cu ea aşa cum ar fi vrut toată viaţa, fără să ştie limpede ce vrea, să se poarte maică-sa cu ea. Îşi aducea aminte de furia cu care o îmbrăţişa Raluca uneori, de zilele când o

târa, copil încă, pe la toate magazinele şi croitoresele mari din Bucureşti ca s-o îmbrace ca pe o păpuşă prea încărcată, de lunile în care o uita, acasă fiind, sau de cele şi mai lungi, când mama era în străinătate, şi ei i se părea că dacă s-ar întoarce, s-ar schimba ceva, ar fi bine cu mama. Nu-şi putea aduce aminte însă de mei un ceas în care s-o fi ţinut liniştită pe genunchii ei, să-i fi cântat încet, aşa cum îi cânta *Mademoiselle* Jacqueline, sau nici de când intrase în adolescenţă, apoi în tinereţe, de vreo zi în care să fi stat prieteneşte de vorbă amândouă, de vreo clipă de apropiere în care mama ei cea frumoasă, furtunoasă, capricioasă, să fi vrut să ştie ce se petrece în faţa ei. Dacă avusese vreodată o zi însorită, numai Jacquelinei, căreia îi scria acum atât de rar, i-o datora.

Olga avea amintirea, foarte înceţoşată, a mamei ei, o femeie înaltă, slabă, cu ochi mari, căprui, cu mâini veşnic fierbinţi, cu glas scăzut, acoperit parcă totdeauna de o umbră. Îşi aducea aminte ca prin vis cum o pieptăna mama cu degetele ei iuţi şi fierbinţi, cum îi punea o fundă mare şi o săruta apoi apăsat pe obrajii rotunzi. Apoi începuse să n-o mai sărute decât în creştet, pe păr, după ce o pieptăna, şi să se ferească de sărutările ei. Batista cu care îşi acoperea gura când tuşea, mirosea tare a levănţică. Îşi mai aducea aminte de o după masă. În care ea se juca pe covor cu o pisică mare, de catifea neagră, pe care o chema Lizica, iar mama se plimba mereu de la fotoliu la fereastră şi de la fereastră la fotoliu. Îi vedea pantofii trecând pe lângă ea şi pândea să-i prindă dacă au să calce în mijlocul florilor de pe covor sau pe marginea lor. Când mama călca drept în mijloc, ea se bucura şi râdea. Pe urmă intrase tata în odaie şi mama se repezise cu braţele întinse spre el:

— De ce? De ce ai făcut asta? Ştiu tot!

— Nu ştii nimic. Prostii.

— Să fi aşteptat cel puţin să intru întâi eu în sanatoriu.

Şi mama călcase iar în mijlocul, chiar în mijlocul unei flori albastre, dar Olgăi nu-i venise să râdă, pentru că mama plângea. Ba chiar începu să plângă şi ea.

— Vezi ce faci? Sperii copilul! spusese tata aspru.

Apoi mama nu mai fusese acasă. Venise o doamnă cu părul blond, apoi una cu nasul mare, care îl sfârâia grozav pe r, şi toate spuneau că au venit pentru Olga, şi toate se plimbau sau se închideau cu tata în odaia lui.

Într-o zi Olga plecase cu tata, cu maşina, pe un drum lung, intraseră între munţi pe o şosea asfaltată, se opriseră în faţa unei case mari, albe, pline de ferestre largi. Acolo, într-o odaie, într-un pat, era mama, foarte slabă, foarte palidă. O sărutase pe Olga în creştet, apoi o sărutase repede pe obraji, şi pe urmă îi turnase în cap şi o spălase pe faţă cu multă, multă apă de colonie, care mirosea aşa cum miroseau acasă batistele mamei. Olga fusese la început intimidată de mama, prea n-o văzuse de mult, dar mirosul acela cunoscut îi adusese parcă aminte de toate ceasurile bune cu ea, şi sfiala i se topise. Însă tocmai când voia s-o întrebe când vine acasă, să-i povestească despre căţelul pe care i-l adusese doamna cu nasul mare, să se urce în pat ca să fie mai aproape de mama, ea spusese:

— Bébé, du fetiţa afară, în grădină. Mi-e frică să stea prea mult în aerul acesta infectat, şi am şi ceva de vorbit cu tine.

Tata o scosese afară, în grădină. La început Olga se supărase, scâncise, apoi se jucase cu un pisic şi uitase.

Acum, credea că asta fusese ultima dată când îşi văzuse mama.

O dăduseră pe urmă la un pension. Nu-şi mai aduce aminte nimic din acei ani de claustrare în care învăţase pentru prima oară ce e disciplina, constrângerea. Avea câteva prietene mici, care ieşeau duminica, luate acasă de părinţi sau, dacă erau din provincie, de rude din Bucureşti. Ea petrecuse multe duminici în grădina de castani a internatului, sau, dacă era iarnă, în sala de clasă pustie. De atunci începuse să fie sfioasă. Sentimentul acela de inferioritate faţă de celelalte fetiţe care ieşeau duminica la plimbare, pe care şi joia venea să le vadă câte cineva, o făcuse să se închidă în ea. Pubertatea o găsise sălbatică, şi-i accentuase sălbăticia, timiditatea. Şi, în sfârşit, venise

la şcoală Ana-Maria, într-o clasă superioară. Îşi descoperise propriile ei sentimente iubind-o, şi avusese impresia că descoperă lumea. Le plăceau aceleaşi cărţi, aceeaşi muzică, le plăcea acum singurătatea de sub marii castani ai grădinii pentru că erau amândouă, îndrăzneau, împreună, să se gândească la viitor, la „viaţă”, la chipul în care o vor îmbrăţişa, gustau marea fericire de a iubi pe cineva, de a avea încredere în el, de a aştepta dimineaţa ca să se în scoale şi să-i poată spune un gând venit peste noapte, aşteptau seara, ca în tăcerea dormitorului în care celelalte fete adormeau repede, obosite de cât bătuseră mingea peste zi sau patinaseră pe micul patinoar artificial din curtea interioară a şcolii, să mai vorbească încet, în şoaptă, despre un lucru foarte important, despre o frază din Anatole France, pe care Ana-Maria îl ascundea sub pernă, sau de dragostea profesoarei de istorie pentru profesorul de latină, dragoste cunoscută de toată şcoala, dar înţeleasă în toată profunzimea numai de ele. Un amurg în grădină nu era numai un amurg, şi atât. Lumina avea o poezie nesfârşită. umbra ascundea mii de taine, sufletul se lărgea cuprinzător şi spera, spera cu teamă, dar neîntrerupt. Orice lucru real avea o prelungire de vis, era nesigur, văzut ca într-o oglindă aburită, plin de farmec, ademenitor şi lunecos. Lumea întreagă în jurul lor îşi ascundea sensurile şi îmbina melancolia cu făgăduiala.

În Ana-Maria, care era numai cu un an mai mare, găsise Olga ceva din maică-sa, aşa cum o păstrau amintirile ei şterse, acum deformate de imaginaţie, de tot ce ar fi vrut ea, lipsită de dragoste până acum, să creadă că a avut o dată şi a pierdut. I se părea că Ana-Maria judecă mai adânc şi vede mai clar decât ea. Se înfiorau de aceleaşi emoţii, reacţionau la fel în faţa oricărei întâmplări, dar Olga voia să-şi închipuie că Ana-Maria ştie mai bine, e mai puternică, mai echilibrată.

Ana-Maria tânjise toţi anii de şcoală s-o poată invita pe Olga vara la Lunca, să nu se despartă în vacanţă de ea. Îi povestea seri întregi despre frumuseţea parcului bătrân, despre liniştea heleşteului peste care apunea soarele,

despre pădurea de pe colina de la marginea moşiei, despre biblio

teca imensă în care te puteai strecura când tata nu era acolo, să furi două-trei cărţi pe care nimeni nu ţi le dădea să le citeşti, despre absoluta linişte şi libertate de la conac. Dar eu libertatea, cu liniştea asta ea nu avea ce face singură cum era, şi toată vara rătăcea ca un duh pedepsit, gândindu-se la fericirea pe care ar fi trăit-o, dacă ar fi fost Olga cu ea.

Se ruga de părinţi în fiecare an, în duminicile în care era luată acasă, s-o lase să-şi invite prietena, dar niciodată nu i se răspunsese nici da, nici ba. Lulu nu lua aminte, iar maică-sa uita, chiar dacă îi făgăduia. Maică-sa pleca vara la Biarritz, la Nisa, la Viehy, şi uneori, când venea vacanţa mare, Ana-Maria nici n-o mai găsea la Bucureşti. Lulu era prea leneş ca să facă cunoştinţă eu acel domn Păunescu, să-i invite fata la Lunca, şi se temea de zgomot, de copii prea mulţi la moşie, care i-ar fi tulburat liniştea.

În sfârşit, când erau în ultima clasă, Raluca îl cunoscuse întâmplător pe Bébé Păunescu. În sfârşit, în vara aceea, Olga fusese invitată împreună cu taică-său, la Lunca. Şi când îndelung sperata fericire a celor două fete începuse să fie trăită, Dan ieşise din întunericul în care îl păstra mintea Anei-Maria, şi i-o răpise pe Olga.

După amărăciunea unui an întreg, în care scrisorile lor, schimbate rar, ca între rude, nu ca între două prietene, nu le spuseseră aproape nimic uneia despre cealaltă, începea să se ţească iar acea înţelegere, de data asta aproape fără cuvinte, oare le căptuşise cald adolescenţa.

Dan însă n-avea linişte. Dan aducea în fiecare zi, la masa de prânz, la cină, chestiunea Gherganilor, de parcă toată viaţa lui ar fi avut numai grija asta, şi toată lumea i-ar fi făcut împotrivă până acum.

— Tată, e o crimă să lăsăm conacul de la Ghergani să se năruie.

— Tată, sunt de părere să vindem Gherganii, până mai putem lua ceva onorabil pe casă şi pe moşie.

Administraţia de acolo e o ruină, suntem furaţi.

Să-l vindem! se gândea Lulu. Imbecilul ăsta o fi vrând să-i aibă pe cap aici, la Lunca, pe soră-sa asta cu ce bărbat va lua, şi pe pacostea de frate-său!

— Trimite pe cineva să se ocupe. Ia din mâinile mele frânele, am obosit să le tot ţin. Am de lucru.

Într-o seară, Dan avu subit o scânteiere, o idee nouă:

— Dacă s-ar duce acolo Anar-Maria, dacă s-ar stabili acolo un timp, câtă vreme s-ar face reparaţii? Să vadă şi oamenii că au un stăpân, să fie acolo o prezenţă!

Ana-Maria încremeni. Olga simţi că îi înghiaţă mâinile. Asta era! Cum de nu înţelesese mai de mult, cum de nu înţeleseseră amândouă de la început?

— Eu? îngăimă Ana-Maria. Eu? Dar nu mă pricep… nu ştiu… n-am nicio pregătire… nu cred că am nici energia necesară… Eu?

Lulu cântări o clipă. Nu era rău. Animozitatea asta pe care o simţea în jurul lui, fără să se uite atent la copii, şi care îl tulbura de la lucru, ar dispărea. Era necesară aici Ana-Maria? Atât cât făcea ea, putea face şi Olga, doar de asta se măritase. Nişte bani, azi sau mâine, tot trebuiau băgaţi în conacul de la Ghergani, care se cam dărăpănase. Abia s-ar deprinde Ana-Maria să trăiască acolo, o avusese destul aici.

— Ideea mi se pare foarte bună, rosti el măsurat. Dacă nu te pricepi, ai să înveţi, fetiţo. Sunt lucruri pe care trebuie să le înveţi într-o zi. Mai bine mai curând, decât mai târziu. Dan are să vină des, are să te sfătuiască, să te controleze.

— Bineînţeles! întări Dan.

— Şi să stau acolo singură?

— Cu oameni de încredere, cu o ceată de slujitori. Ţi-e frică noaptea? Ce înseamnă „singură”? Ai să încui uşile bine, şi n-are să te gâtuie nimeni. N-ai auzit că eu îmi iau însărcinarea să vin des, să te controlez? Lui Dan începuseră să-i strălucească ochii.

Ana-Maria simţea că-i fuge pământul de sub picioare.

— Poate că… poate că la început, până mă deprind,

dacă vine şi Olga cu mine…

— Olga? ţipă Dan, cu cel mai înalt glas al lui. Olga? Nevasta mea? Să mă părăsească pe *mine* – şi „mine” sună ca o sirenă în gura lui Dan –, ca să-ţi ţină de urât dumitale? Olga, care aşteaptă un copil? Olga, care…

Dan se sufoca. Lulu prevăzu o furtună. Curmă brusc, cu cel mai îngheţat glas al lui:

— Olga rămâne aici, să aibă grijă de noi!

Se ridică, intră în biroul lui.

Cufundată în fotoliul de pe cerdac, Ana-Maria se întreba cu disperare-ce putea, ce trebuia să facă. Maică-sa era departe, şi chiar dacă ar fi fost aici, cine ştie, inegală, plină de toane cum era, dacă ar fi avut un sprijin în ea. Să fug, să fug! se frământa fata. Dar tinde? Ce rudă m-ar adăposti, împotriva voinţei tatii? Şi parcă îmi cunosc măcar rudele? Nu ştiu să fac nimic, n-am nicio meserie. Şi la Conservatorul din Bucureşti dacă mă lăsau să intru, aş fi numai în anul doi şi lor le-ar fi totuna dacă ar trebui să întrerup cursurile. La Paris nu m-au trimis, n-au fost bani pentru mine, dar sunt acum pentru reparaţii. Să plec! Să intru guvernantă, ca fetele din romane? Cine m-ar primi, unde, cine m-ar primi cu numele pe care îl port, cu numele cunoscut al tatii? Să mă sinucid? Nu, Nu! nu pot! Vreau să trăiesc, n-am trăit încă. Poate că nu vor să mă lase pe viaţă acolo, la Ghergani. Sau poate că, la întoarcerea mamei, are să se schimbe ceva. De ce să mă gândesc că vor să mă îngroape acolo? O vrea Dan? Oh! dacă vrea el, aşa va fi, aşa va rămâne. Vrea pentru el singur Lunca şi casa din Bucureşti? Să şi le ţină! Nu poate suporta prietenia mea cu Olga. Oh, Doamne, era mai bine să nu fi venit Olga niciodată la Lunca, să n-o fi cunoscut el. Acum şi ea şi eu suntem nenorocite. Cum am să mă descurc acolo, la Ghergani? ne ştiu eu? Cum pot eu să supraveghez o lume? Şi dacă am să greşesc la socoteli, dacă au să facă lucruri şubrede sub ochii mei, ce-am să pat de la Dan?

Apa asta se întinde în faţa mea, nepăsătoare şi rece. Ce bine m-ar înghiţi acum şi nu m-ar da la iveală poate niciodată, m-ar păstra în mi lui ei, între buruieni, ca pe o

piatră, ca pe o buturugă grea. Câtă linişte e aici! Dar ei sunt, există în odăile lor, respiră aici, alături de mine, acolo am să fiu singură, singură. Se aude ceva, ca un mârâit neîntrerupt, ca un mârâit care urcă uneori, devine lătrat strident, şi iar coboară. Dan o ceartă pe Olga. Săraca Olga, săraca de ea, câtă nenorocire i-am adus în viaţă!

— Cum a putut să vă treacă prin cap că puteţi pleca amândouă? Ce sunt Gherganii? Lesbos?

— Dane! Cum poţi…

— Pot, pentru că altfel nu se explică.

Olga se ridică, palidă, tremurătoare. Pentru prima dată în viaţa ei jignirea se schimbă în ea în furie.

— Să nu îndrăzneşti! Lucrul cel mai curat, singurul meu bun, lucrul cel mai frumos pe care l-am avut vreodată! Să nu poceşti nişte sentimente pe care nu le înţeleg să nu le spurci cu veninul tău!

Lui Dan îi ies ochii din orbite. Lui, lui îi spune asemenea cuvinte pisicuţa asta fără ghiare până mai adineauri? Lui? Se apropie cu pumnii strânşi, ridicaţi. Nu loveşte, dar îi ţine deasupra capului ei:

— Un cuvânt dacă mai scoţi, te strivesc!

E în stare, e în stare, îşi spune Olga. Dacă aş striga acum după ajutor, n-ar veni nimeni. Tatăl lui e atât de nepăsător, încât ar sta liniştit în fotoliul lui şi ar citi mai departe. Ana-Maria a fugit pe cerdacul – din spatele casei, nu ne aude, şi dacă ar veni aici, Dan ne-ar ucide pe amândouă, sau poate că ne-ar insulta numai, şi ar fi destul.

— Niciun cuvânt! Tu n-ai replică, n-ai dreptul la replică în faţa mea. Nu te-am luat ca să primesc răspunsuri, te-am luat ca să mi te supui. Taci! Taci o dată!

Olga a tăcut de la primul lui urlet. A tăcut, ghemuită la picioarele unui fotoliu, prăbuşită fără să fi fost lovită, tremurând, ou glasul tăiat. Dan coboară pumnii ameninţători. Se plimbă în sus şi în jos prin odaie. Trec minute lungi, nenumărate.

— Haide, culcă-te! Ce aştepţi acolo, pe jos? Ce cauţi pe podea? Ce vrei să spui cu asta? Te-am bătut? Te-am trântit eu la pământ? Ce sunt demonstraţiile astea de

victimă doborâtă? Hai, scoală-te, că tot stai acolo degeaba, nu te vede nimeni, ca să te compătimească!

Olga se ridică încet, clătinându-se. Acum trebuie să mă culc în pat lângă el. Lângă el. Doamne Dumnezeule, Doamne Dumnezeule, de ce mă pedepseşti? Mâine am să fug, am să mă duc acasă la Bucureşti, în casa tatii, în casa care n-a fost niciodată a mea. N-am cheile. Am să chem un lăcătuş să spargă broasca. E doar casa tatii. Am să mă încui înăuntru, n-are să poată intra. Am să mă ascund. Cu ce am să trăiesc? Am să mă duc la mătuşa Olimpia. Poate că nu e în Bucureşti. O fi la băi. Au! mă doare în pântece! Am să fug. Da, am să mă ascund. Mă doare cumplit. A stins lumina. Îşi trece braţul în jurul umerilor mei. Mi-e scârbă, mi-e frică, mi-e scârbă!

— Omul trebuie să trăiască asemeni vulturilor de pe culmi, dacă e om adevărat, dacă nu e o momâie cu maţe, cu plămâni, cu o bucată de carne care se zbate, şi care în limbajul vulgar se numeşte inimă. Aşa îi spun şi precupeţele. Glasul lui Dan sună rar şi aproape melodios. Prieteniile şi toate legăturile astea comune, de două parale, sunt risipă de timp pentru cei care n-au ce face ou timpul lor. Le-a fost dat degeaba. Uită-te la mine. Am eu prieteni? Ce să fac cu ei? Pot să le dau ceva, dar nu pot lua nimic de la ei, şi atunci prefer să dau ceea ce posed unor mase mai largi, care să mă asculte, câtorva mai răsăriţi, care să încerce să-mi semene, nu să risipesc, nu să mă fărâmiţez. Nu pot să-ţi cer ţie să fii aidoma cu mine, dar pot să-ţi cer să fii la îndemâna mea, să mă slujeşti, pentru că ţie, vrând nevrând, din pricina cotidianului care ne leagă, îţi dăruiesc din belşug. Ar trebui să fii fericită pentru asta. Ar trebui să mă sorbi, să te încălzeşti lângă mine, să străluceşti de lumina mea. Cum pot să te văd risipindu-te ca o gâscă oarecare? E păcat, nu e drept. Nu e drept nici pentru tine, nici pentru mine.

Îngrozitor, îngrozitor, îşi spune Olga. Monstrul! Animal crud şi sălbatic. Şi mă doare, mă doare cumplit în pântece.

— Să dai semenilor tăi, nu tuturor, pe alese, dar să le

dai o putere nouă, o încredere nemaipomenită în ei, să-i faci să-şi depăşească condiţia umană, să le dai o nouă viziune a universului, nu să le picuri cu pipeta un curaj de o zi, un curaj de vierme, un os, ca unui câine, pe care să-l consume imediaţ, un sentiment drăgălaş ca un mărţişor, care să le facă plăcere până seara, la culcare.

Are dreptate? Are oare dreptate? Mă cucereşte iar omul ăsta hidos, cu glasul lui, cu gândurile lui curajoase şi inumane? Adineauri a vrut să mă bată. Îl pot ierta? De ce îl ascult? Ar trebui să nici nu-l ascult măcar. Ah! Ce junghi curios şi ce tremur e în pântecele meu! Ce bine ar fi să mor acum, în noaptea asta.

— Tu eşti raza de aur care cade pe hârtia mea de scris. Te superi când te cert, nu eşti în stare să citeşti, dincolo de violenţa glasului, imensa dragoste care vrea să te salveze de banalitate şi teluric. E poate absurd să iubeşti o femeie, asta e poate, în ochii altora, semnul că instinctele de perpetuare vorbesc şi în mine ca în orice om obişnuit, dar nimeni nu pricepe că eu iubesc în tine jumătate din omenire, acea jumătate care e graţia, pe când eu sunt forţa, nervul, principiul creator.

A doua zi, Ana-Maria sculată în zori, ca de obicei, după ce în noaptea aceea dormise puţin, un somn cutremurat de spaime, aşteptă zadarnic să iasă Olga din odaia ei.

Pe la unsprezece, pricepu că n-are s-o întâlnească poate nici la prânz. Dan alerga prin curte, pierea, se ivea iar.

— Olga rămâne în odaie, nu se simte bine, n-ai de ce s-o mai aştepţi, îi spuse el, când o întâlni pe cerdac. Am pregătit maşina, am dat dispoziţii să te întovărăşească Ion şi Cerdoiu. Au să poată evalua ei acolo costul tuturor reparaţiilor necesare. Ion rămâne cu tine, Cerdoiu vine înapoi aici peste două zile, să ne pună la curent, să-i dăm bani, să caute meşteri în oraş şi să se întoarcă cu ei la Ghergani. Mână de lucru aveţi acolo, în sat. Numai de meşteri ai nevoie.

— Şi… plec acum?

— Natural. De ce să mai întârziem, când suntem în august? Poţi să ai deplină încredere în Ion şi în Cerdoiu. Ion a slujit la tata douăzeci de ani şi Cerdoiu îşi lasă aici nevasta şi copiii. Nu e plătit de un an, nu-i convine să facă prostii pe acolo. E şi foarte priceput şi…

Dan nu apucă să-şi sfârşească fraza. Cu un soi de avânt pornit din toată făptura ei, Ana-Maria îi trase două palme zdravene pe obrajii negri, osoşi.

— Mă duc să-mi fac bagajele, spuse ea sugrumat şi îi întoarse spatele.

Dan rămase locului uluit. Lui, lui i se întâmplase una ca asta! Niciodată, niciodată Ana-Maria n-avea să mai iasă de la Ghergani. Viaţa ei era pecetluită din clipa de faţă. Şi-o pecetluise singură.

— Mario! strigă el peste balustrada cerdacului către o femeie care trecea pe poteca de pe marginea heleşteului, vino repede sus la domnişoara, s-o ajuţi să-şi facă bagajele. E grăbită. Trebuie să plece repede. Maşina să tragă la scară. Spune şoferului să se întoarcă numaidecât aici.

Era, în adevăr, nevoie ca şoferul să se întoarcă numaidecât la Lunca, pentru a fi trimis imediat în oraş, după doctor. Olga, cufundată în patul larg, cu părul lipit de sudoare pe faţă, cu genunchii la gură, îşi înăbuşea gemetele şi tremura, ca prinsă de friguri.

— Să nu gemi tare! Stăpâneşte-te! îi spunea apăsat Dan. E o lipsă de pudoare să anunţi toată casa că se petrece ceva în pântecele tău. Maşina are să fie înapoi într-o oră, am vorbit la telefon cu doctorul Simionescu, aşteaptă să trimitem după el.

Dacă Olga ar fi gemut mai tare sau s-ar fi văitat, ar fi alergat cineva de pe aici, muierile astea care slujeau şi care abia aşteptau să-şi bage nasul în treburile stăpânilor, şi sigur că vreuna ar fi fost de părere că ar fi foarte potrivit ca domnişoara să mai rămână la Lunca, dacă e bolnavă coniţa cea tânără. Şi atunci să fi văzut desfăşurare de sentimente, compasiune, vlegături de prietenie şi mai strânse între bolnavă şi îngrijitoarea ei devotată. Lasă, era el aici, să se sprijine Olga pe el, om tare ca un stei.

Către seară, când doctorul Simionescu îşi dădu seama că Olga avea neapărat nevoie de o intervenţie care nu putea fi făcută acasă, porniră toţi trei cu maşina în oraş, bolnava, medicul şi Dan.

Pe culoarele spitalului luminate slab de becuri mici, palide, agăţate sus de tot, Dan se plimba eu paşi apăsaţi, neliniştiţi. Uite ce jertfe era el în stare să facă pentru Olga! Pierdea o noapte, se învârtea pe aici, în duhoarea asta de medicamente şi de boală, îndura privirile stupide ale bolnavilor cu insomnie, care treceau prin faţa sălii de operaţie însetaţi de senzaţional şi de o nenorocire oare să le mai rupă cu un divertisment monotonia zăcerii, suporta încurajările formulate primitiv de către o soră flecară şi inimoasă!

Nu, nu voise să aibă un copil. Nu-l aştepta cu plăcere. Avea să facă mult zgomot, să soarbă atenţia Olgăi, să devină pentru ea centrul universului. Şi pe urmă, cum avea să fie acest copil? Rar se întâmpla ca un copil al unui om excepţional, să moştenească geniul părintesc. S-ar fi putut să iasă un degenerat, un al doilea Paul. Dar, admiţând că i-ar fi semănat prin extraordinar lui, că ar fi fost un supraom, mai era nevoie de unul? NTu-i ajungea ţării întregi, acestei ţări care nu-l cunoştea încă, el singur? În sfârşit, aflaseră prea târziu de existenţa acestui prunc ca să-l mai poată înlătura, aişa spusese medicul de la München, dar dacă se prăpădea acum nu era nicio pagubă. Olga avea să scape, fireşte, pe Olga o susţinea el cu imensa lui voinţă. El voia ca Olga să trăiască, şi nu se putea întâmpla altfel. Dar ce fiinţă bicisnică, pentru un fleac de enervare aseară, pentru că îi pleca scumpa ei prietenă, se tulburase atât! O biată făptură de scrum, o floare de păpădie.

Olga scăpă, în adevăr. Peste o săptămână, Dan o aduse acasă. Nu se putea ţine pe picioare, vorbea cu greutate şi, îndeobşte, parcă nu mai avea deloc despre ce vorbi. Uneori plângea copilul pierdut.

— Dacă n-ai fost în stare să-l păstrezi, nu te mai jeli! îi spunea zâmbind Dan. Zâmbetul lui voia să spună că o

iartă, dar că, bineînţeles, vina toată e a ei şi n-are tact când împuie capul unui bărbat care lucrează, cu o nenorocire de care ar trebui să se ruşineze.

Lulu îşi vedea nora cufundată în fotoliul adânc de pe cerdac, slabă, albă, tăcută. Era mai frumoasă decât oricând, frumoasă ca o pictură pe porţelan, pentru care pictorul abia a atins ¡pensula de culoare, abia a atins vasul cu penelul lui delicat. Era străvezie, neadevărată, nu mai era o făptură omenească, era o operă de artă. Un fel de patimă, ca aceea care îl răscolea când ţinea în mână un lavis izbutit, când privea o acuarelă de Dürer, îl cuprinse pentru imaginea ei. Ieşea din biroul lui de câteva ori pe zi, s-o vadă. Uneori o întreba şi cum se simte. Şi, în sfârşit, fu cuprins de dorinţa s-o aline într-un fel, să-i dea un dar poate – tot nu le făcuse niciunul la cununia lor, – să-i facă o bucurie. Prea semăna cu o floare firavă, zugrăvită cu mâini îngereşti pe o pânză.

Căută îndelung între cele câteva lucruri de preţ pe ¡care le mai avea aici, la Lunca, se socoti, şovăi, alese, se răzgândi, se hotărî iar şi îşi înfrânse inima. Avea în faţa lui, pe birou, un vas de Murano înăltuţ, străveziu, în sticla căruia pâlpâiau ape aurii şi opaline, pâlpâiau vag, încet, lunecos. Nimeni n-avusese niciodată voie să-l şteargă de praf. Îl ştergea el singur, ţinându-l cruţător în mâinile lui cu degete lungi şi reci. Făcea parte dintre lucrurile găsite aici, la Lunca, dintre lucrurile care aparţinuseră marchizei de Chaumont-Auvry. Când pleca de la Lunca, de fiecare dată Lulu îl învelea în vată, îl închidea într-o cutie înaltă, şi-l băga în biblioteca cu ale cărei chei pleca la el. Numai el îşi dăduse seama că vasul avea o toartă spartă cine ştie când. lipită cu meşteşug. Nu ştia nimic despre ziua în care Zoe îl primise la Veneţia de la bărbatul ei, despre dimineaţa de ¡disperare în care îi spărsese toarta, despre meşterul veneţian care o lipise atât de ¡bine la loc încât nici nu se ghicea că fusese vreodată ruptă, aşa cum nu ştia nimic despre Zoe. Se pare că îl iubise când era mic de tot, că îl botezase, îi lăsase multe lucruri moştenire. Nu-l interesase mai târziu această naşă darnică, nu-i ceruse lui

taică-său să-i povestească nimic despre ea. Vasul semăna cu Olga, cu înfăţişarea ei de acum. Avea oare să ştie să-l păstreze aşa cum îl păstrase el atâţia ani? Avea să se bucure destul, să priceapă preţul darului lui? În sfârşit, el i-l dădea, despărţirea de vas se petrecea acum, să nu se mai gândească niciodată la el. Gata! Şi oricum, glastra ava să rămână totuşi aici sau în casa de la Bucureşti, tot avea s-o mai vadă.

Când Lulu ieşi pe cerdac cu glastra ireală în mâini şi i-o întinse, Olgăi i se tăie respiraţia şi pe obrajii ei livizi se ivi năluca unei îmbujorări. Ştia şi ea că socrul ei nu dăruise niciodată nimic. Nu se pricepea cum să-i mulţumească, dar din ochi îi lunecară două lacrimi, pe care Lulu le înţelese.

Peste o săptămână – două însă, când Olga se mai înzdrăveni, când începu să se plimbe prin grădină, când căpătă culoare şi expresii felurite pe faţa ei care se împlinea, Lulu n-o mai găsi frumoasă, nu-i mai semănă cu nicio acuarelă cunoscută, vei se gândi adesea, cu regret, la vasul lui de Murano pierdut, pe care şi înlocui acum pe birou cu un porţelan chinezesc, în care, pe un alb cretos, se desenau siluete vagi, uşor albăstrui, uşor cenuşii. Privirea i se împiedica de el, îi aducea aminte, şi gândurile i se tulburau. Omul face uneori greşeli ireparabile, îi trebuie putere ca să uite, ca să-şi potolească durerea ciudată, zvâcnetul din stomac, răsărit la amintirea lor.

Venise septembrie. Frunza pomilor din livadă suferea, pălită de un frig timpuriu, coborât de la munte. Dan trebuia să plece la Bucureşti, să-şi ia catedra în primire. Lulu, vestit de unul dintre anticarii cu care era în corespondenţă că pusese mâna pe un Renoir, se grăbea şi el. Ana-Maria nu încercase niciodată să vină la Lunca. Trimitea prin Ion sau prin Cerdoiu bilete scurte, în care îi informa, nu pe taică-său sau pe Dan personal, ci găsind o formulă de parcă ar fi scris unui oficiu, unei direcţii, de mersul treburilor la Ghergani şi de nevoile băneşti pe care le avea. Dan nu se dusese niciodată să vadă ce se petrece acolo, aşa cum făgăduise, şi răspundea şi el eu bilete scurte, în care dădea dispoziţii unui vătaf fără nume parcă.

Maşina stătea în garaj, şoferul în odaia bucătăresei, bărbaţii de la Lunca n-aveau nevoie să iasă de acolo, să vadă pe nimeni, şi n-o întrebau pe Olga dacă n-are chef să iasă, să se ducă în oraş sau altundeva. Olga n-avusese curaj să-i scrie Anei-Maria şi nu primise niciun rând de la ea. Dan o ţinea lângă el ca pe un eiâine în lanţ sau o alunga când îl obosea prezenţa ei, dar nu departe, pe cerdac, sub teiul din faţa casei, ca să aibă unde o găsi uşor.

La Bucureşti, Raluca veni cu două zile înaintea lor. Bagajele ei, încă nearanjate, umpleau casa. Pe toate fotoliile, pe toate scaunele zăceau rochii vechi sau noi, cumpărături făcute în străinătate. Numai biroul şi „muzeul”, adică cele două odăi care erau ale lui Lulu, erau încă închise, pline de praf, neatinse. Casa vuia de zgomotul maşinii de cusut, croitoreasa în casă venise să modifice toaletele noi de care Raluca fusese pe loc nemulţumită, care trebuiau scurtate, lungite, lărgite sau strâmtate, după toane de o clipă.

Odată cu ivirea lui Lulu, se făcu repede linişte, se făcu ordine. Raluoa se mulţumi să întoarcă cu fundul în sus dormitorul şi buduarul ei. Dan, în odăile lui şi în jurul lui voia să nu se clintească nimic, să nu se audă nimic. Şi cum lucrul era aproape cu neputinţă, Raluca îi lăsă lui tot catul de sus. Cele opt încăperi de la parter le ajungeau părinţilor. Pe Paul, în odăiţa lui din fundul casei tot nu-l auzea, tot nu-l simţea nimeni, şi dacă nu venea la masă, îl şi uitau. Erau morţi oamenii ăştia, erau nişte cadavre ambulante, voiau o casă cavou! Şi nici nora ei nu era mai bună, spăsită cum stătea în faţa bărbatului ei, fără imaginaţie, fără nevoia de a rupe monotonia vieţii, potolită şi speriată parcă. Ideea că Ana-Maria se afla la Ghergani, unde supraveghea reparaţiile la conac, îi plăcu. Era foarte bine să existe acolo, la oarecare distanţă de Lunca, unde se îngrămădeau toţi, o casă din nou frumoasă, ordonată, primitoare. Anul trecut îi fusese ruşine de Păunescu, în zilele în care poposeau acolo. Cu Păunescu se cam stricase acum căruţa, îmbătrânea vădit, precipitat, nu mai avea farmecul de anul trecut. Dar nu se ştie când se poate ivi

altcineva. Dacă n-ar fi fost cu el la Geneva, poate că tânărul acela sfios, ou statură de atlet dar cu ochi de copil, ar fi avut mai mult curaj. Îl târâse pe Păunescu după ea ca pe un bagaj greu, cu nădejdea că Elveţia avea să-l tonifice, să-i redea vioiciunea pierdută, cheltuise pentru el, care voia să-şi refacă acolo garderoba cam uzată, o mulţime de bani, dar el rămăsese tot istovit şi devenise şi pisălog ca un soţ. Repede se trec bărbaţii, Păunescu, la cincizeci şi opt de ani era isprăvit, pe când ea, la cincizeci. şi cinci, în afară de faptul că, în sfârşit, se mai îngrăşase puţin, că nu mai avea picioarele destul de suple – amănunte, ce contează asta? – era neschimbată. O citea în ochii tuturor dansatorilor o încl intra într-un bar, în ochii jucătorilor tineri, când intra la Monte-Carlo în sălile de joc. Şi mai era şi ghinionist, nenorocitul de Păunescu, pierdea mereu.

Dan nu era mulţumit de chipul cum îl aranjaseră părinţii când se făcuseră schimbări şi mutări de mobile de la un etaj la altul. Ar fi vrut să aibă sus, la el, unele lucruri, n-ar fi vrut altele, sau pur şi simplu i-ar fi plăcut să fie lăsat să aleagă şi să hotărască el, chiar dacă ar fi ales aceleaşi lucruri, pe care, cu de la ei putere, i le hărăziseră. Masa o luau cu toţii împreună, jos, în sufrageria imensă, după un tipic de mult stabilit în casa Melinte-Lunceşti „şi care părea a fi devenit sfânt şi neclintit, ca un oficiu religios. Orele erau fixe, succesiunea tăcută a unor anumite feluri la fel. Dan se sufoca, nu mai era doar în vacanţă la părinţi, era un profesor universitar acasă la el, un profesor care n-avusese norocul să-i moară părinţii la timp.

Îşi amână de trei ori prelegerea de deschidere a cursului lui, ca să se sfârşească zarva de început de an din facultate, ca toţi elevii noi să fi luat cunoştinţă de ceilalţi profesori iar cei vechi să vadă ceea ce cunoşteau şi să aibă impresia că se vor plictisi în timpul anului, şi pe la mijlocul lui octombrie îi însărcină pe viitorii lui asistenţi să-i vestească prelegerea cu toate mijloacele cunoscute şi necunoscute, ca pe o premieră la Teatrul Naţional. Strecură şi în vreo două ziare o notă în care se spunea că profesorul Dan Melinte-Lunceşti, doctor în filosofie, sosit

de curând de la München, îşi începe în sala X de la universitate ciclul de cursuri pe tema: „Eul şi Lumea înconjurătoare”. În ziua deschiderii, o luă şi pe Olga cu el. Aşa făcea şi profesorul lui de la München, aşa făceau şi câţiva profesori celebri de la Paris, aşa făcuse şi Titu Maiorescu. Nevasta trebuie să stea acolo, în banca întâi, cu capul plecat modest până la intrarea lui în sală, şi să-l privească pe urmă cu extaz cât timp va vorbi. Asta făcea impresie. Pe urmă Olga era şi foarte frumoasă, frumuseţea ei era ca o podoabă, ca o bijuterie care îi aparţinea tot lui, strălucitului vorbitor.

Îl invită şi pe taică-său, al cărui nume era cunoscut de oamenii de cultură, savant ale cărui studii – cam pirpirii, cam sărăcuţe, dar pline de nuanţe preţioase, îşi spunea Dan, – se bucuraseră de o anumită apreciere în anumite cercuri în Franţa, lucru pe care sigur că-l ştiau şi cei de pe aici. Şi, în sfârşit, mai pofti câţiva gazetari, pe rector şi pe şeful catedrei de estetică.

În faţa acestui auditoriu alcătuit din studenţi, profesori şi oameni care nu veniseră niciodată să asculte un curs de facultate, îşi ţinu Dan prima lecţie, şi lecţia asta fiu, în adevăr, uluitoare. Ascultătorii aveau impresia că în viaţa lor nu văzuseră o minte mai descătuşată, care să sară cu mai multă sprinteneală de la o idee la alta, să lege surprinzător disparatul, să asocieze disocierile, să desfăşoare larg o multitudine nesfârşită de date, ca să le lege în încheiere fără să uite niciuna pe drum, şi să tragă concluzii mai neobişnuite, mai surprinzătoare, dar oare se impuneau riguros, violent, oricât de absurde le-ar fi găsit logica comună. Chipul în care se exprima acest profesor era tot atât de neobişnuit, de plin de strălucire, de curaj. Lui îi veneau pe buze întotdeauna alte cuvinte decât ar fi întrebuinţat oricine pentru a exprima acelaşi lucru, şi se părea că niciodată lucrul acesta nu fusese mai bine spus. Glasul se desfăşura la început melodios, ca să ţâşnească odată cu ideea, să devină uneori strident, să coboare vertiginos la tonuri joase, mate, cântate. Nu, nu era un glas plăcut, dar după ce urechea se obişnuia cu el, au te

mai făcea să tresari ca zgâriat sau lovit, pentru că fraza avea o mare frumuseţe.

Olga îl asculta pierdută. Era iar acel Dan din primele timpuri în care îl cunoscuse, Dan care te fascina chiar când nu-l putea înţelege bine de tot, Dan care devenea aproape frumos, atât de sălbatic îi scânteiau ochii, atât de expresivă îi devenea faţa. Simţea cum în jurul ei marea linişte care se crease în sală îl sorbea şi-l învelea pe bărbatul ei, vedea ascultarea, admiraţia, extazul aproape, de pe feţele ascultătorilor. Omul scund, cu picioarele subţiri, cu umeri largi, cu braţe lungi, de la catedră, făcea salturi caraghioase parcă în urma unui cuvânt aruncat mai sus, cum sar jucătorii de tenis când aruncă mingea peste plasă, şi nimeni nu mai zâmbea ca în primele minute, nimănui nu-i mai părea ridicol.

Dacă Olga ar fi încercat atunci să-şi aducă aminte mutra şi tonul lui în clipele în care spunea „Taci din gură, că te strivesc!”, sau „Ieşi afară, nu-ţi pot îndura stupiditatea, muiere!”, n-ar fi izbutit. Şi nici nu-i trecea prin cap să-şi aducă aminte aşa ceva, omul din faţa ei era, în adevăr, extraordinar.

Aplauze prelungite, ca după un spectacol rar, o treziră, rupseră vraja. Dan ieşea din clasă, mic, demn, ţeapăn, cu un surâs biruitor pe buze. În cancelarie fu înconjurat numaidecât ca o vedetă, şi graţia, gingăşia cu care îi ţinu ei paltonul, cu care îi luă braţul ca s-o conducă la maşina care. Îi aştepta afară, păreau izvorâte dintr-o nesfârşită iubire delicată.

A doua zi, a treia zi, Dan răsfoi înfrigurat ziarele şi revistele. O singură notă modestă vorbea despre prelegerea de deschidere a cursului lui. Nu era obiceiul să se facă cronici la cursurile universitare. Foarte prost! Avea să-i înveţe el obiceiul acesta.

Studenţii dădeau buzna acum la cursurile lui, şi cei de la Filosofie, şi cei de la Litere, şi uneori şi de la Drept. Se băteau pe locuri, stăteau în picioare, stăteau pe culoarul mic din faţa clasei şi-l ascultau prin uşa deschisă. În acelaşi timp, la cursurile celorlalţi profesori se duceau

tot mai puţini. Lui Dan i se părea că a crescut şi în înălţime, că priveşte oamenii în creştet. Se purta cu toată lumea foarte politicos, excesiv, jenant de politicos, şi parcă şi-ar fi dat toată osteneala să-i ajute să nu se simtă prea mărunţi pe lângă el. Avea doi-trei studenţi lipiţi de el ca nişte muşte, orbi de admiraţie, care îi ţineau pardesiul, se repezeau să-i dea mănuşile, îl conduceau la maşină, şi îl informau.

— La Gheorghiu a fost ieri sala aproape goală.

— Foarte rău, răspundea Dan zâmbind, e o disciplină interesantă. Oricât de slab ar fi profesorul, studentul trebuie să audieze cursul.

— Dar la Alexiu erau destui alaltăieri. Sunt studenţi care ţin la el. E foarte blajin şi are foarte multă claritate în expuneri.

Dan simţea că îl muşcă ceva de inimă. Sângele îi zvâcnea în tâmple.

— Evident, Alexiu e plin de bunăvoinţă. Mă îndoiesc că această bunăvoinţă e firească şi că nu şi-a construit-o în timp pentru captarea sufletelor imaculate, dar asta n-are nicio importanţă. Oamenii se opresc la poartă, ca viţeii, le place gardul, nu se mai întreabă dacă în ogradă sunt flori sau e găinaţ. Dragii mei, e foarte uşor să fii clar când pluteşti la suprafaţă. Clare sunt şi afişele: „avem orez”. Se înţelege, nu? Afişul nici nu pretinde mai mult, e clar: avem orez în băcănie! Din studenţii acestei facultăţi, jumătate au venit numai ca să poată pleca după trei ani cu o diplomă. Înţeleg câteva lucruşoare clare, fără multă osteneală, le scuipă înapoi la examene în aceeaşi formă clară, şi pleacă profesoraşi în provincie, să spună de pe catedra liceului aceleaşi lucruri clare. Eu îl stimez foarte mult pe Alexiu, îl stimez chiar în chip deosebit, are o dicţiune foarte bună, pe oare chiar eu i-o invidiez. Vă rog să fiţi atenţi la dicţiunea lui, şi o să-l stimaţi şi voi. Dacă vă mai duceţi vreodată la cursul lui, dacă, mă rog, simţiţi această necesitate, să fiţi atenţi ce frumos rosteşte cuvântul. Mie şi Gheorghiu îmi place, se îmbracă bine, are gust. Îmi pare rău că l-au abandonat sitidenţii, puteau să ia lecţii

vestimentare de la el. E adevărat că e complet străin de psihologia pe care o predă, dar îl stimez pentru eleganţa lui.

Ana-Maria îi scrisese două scrisori Raluchii, în care o vestea că lucrările la Ghergani sunt pe sfârşite, că veneau ploile, şi ceea ce nu se făcuse anul acesta (zugrăvirea pe dinafară a conacului), nu se mai putea face decât în primăvară. În prima îi povestise felul cum fusese expediată în mai puţin de douăzeci şi patru de ore de la Lunca, şi maică-sa găsi că modul fusese, în adevăr, ciudat, dar faptul în sine era necesar. Cineva trebuia să se ocupe şi de conacul acela nenorocit. Asta îi şi răspunse fetei. Nu-i întrebă nimic nici pe Lulu, nici pe Dan, ca să nu intre în discuţii lungi şi plictisitoare despre un lucru consumat., în a doua scrisoare însă, Ana-Maria spunea că vrea să vină la Bucureşti şi că n-o va face, dacă maică-sa nu limpezeşte întâi starea de lucruri cu Dan. O lua chiar repede pe Raluca, îi spunea deschis că dacă n-o simţise niciodată mamă, era momentul s-o simtă măcar acum, că dacă nu-şi întrebuinţase niciodată energia, şi avea destulă, decât pentru chefurile ei, trebuia, o dată în viaţă, s-o prefacă în acte şi pentru fata ei. Ea, Ana-Maria, se putea întoarce acasă în orice zi, nu era doar la închisoare, dar nu voia. să vină la scandaluri şi la împotriviri grosolane. Să i se pregătească o odaie, – ştia că etajul tot, unde fusese înainte odaia ei, era ocupat acum de Dan, – să afle şi să accepte „toată lumea” prezenţa ei în casa în care avea tot atâta drept ca oricare dintre copii, să găsească o atmosferă potolită. Dacă maică-sa nu va aranja toate aceste lucruri, să nu se aştepte s-o mai vadă vreodată şi să nu se mire de felul în care îşi va soluţiona singură situaţia. Paznic iarna la Ghergani nu voia să fie; iar dacă maică-sa n-avea nicio trecere în familie, să-i scrie limpede, ca să ştie ce trebuie să facă.

Raluca nu înţelegea de ce ar trebui să fie Ana-Maria paznic la Ghergani. Făcuse treabă, supraveghease, muncise, ajungea. De fapt, nici n-avea nevoie de ea permanent acolo, dacă voia să-şi păstreze sieşi Gherganii

ca pe un refugiu, un Bougival la vreme de nevoie. Şi dacă era vorba de energia ei, avea şi ea puţin orgoliu, avea să se vadă dacă poate fi energică. Devenise Dan stăpânul casei? Lulu nu umblase niciodată cu pretenţii şi interdicţii. Dacă nu-i stricai liniştea, puteai face ce te tăia capul şi la un pas de el. Nu vedea sau nu-i păsa. Ana-Maria nu e copilul meu? încerca ea să-şi stârnească sentimentele materne anchilozate. Paul, care zace acolo, în odăiţa lui, şi nu vrea decât o farfurie de mâncare şi câteva cărţi, nu e copilul meu? Băiatul domnului Lulu Melinte are dreptul la orice, iar copiii mei n-au niciunul, când, slavă Domnului, am venit cu destulă zestre în căsătorie şi în ochii oamenilor l-am respectat destul pe neputinciosul ăsta gălbejit? Am fost mai tăcută ca o piatră, mai discretă decât o sfântă, pentru bunul lui nume, şi acum, deodată, îmi persecută copiii, pentru că aşa doreşte fiul lui? Aha! n-o să le meargă, dar n-o să le meargă de loc, am şi eu o fărâmă de energie, vorba Anei-Maria! Şi am şi drepturi aici.

Într-o zi, la prânz, când venise şi Paul la masă în chip excepţional, Raluca socoti că venise vremea să vorbească. Trecuse destul, timp de la ultima scrisoare a Anei-Maria, nu avusese niciodată vreme să deschidă discuţia pentru că fusese ocupată cu dentistul şi cu modista, Lulu era veşnic eu gândul la ale lui, iar Dan fusese supărat de nu ştiu ce intrigi, spunea el, făcute pe seama lui de un coleg, un profesor care îl invidia. În seara asta, Dan era vesel, triumfase pesemne în acel conflict, şi Lulu părea mai accesibil, sfârşise un studiu, şi era senin. Paul, cocârjat peste tacâmul lui, aşezat pe un scaun înalt, cu două perne sub el, tăcea, cu nasul în farfurie, dar ce conta el? Cine îi ceruse vreodată vreo părere şi ştia ce fel de păreri poate să aibă?

— Sâmbăta viitoare vine şi Ana-Maria de la Ghergani, rosti cu vooe sigură şi poruncitoare Raluca.

Dan se făcu stacojiu, Olga se rezemă de speteaza scaunului, strângând convulsiv în mână o bucată de pâine. Acum avea să izbucnească ceva.

— Telegrafiază-i imediat să rămână acolo! rosti

răguşit Dan.

— Ce vrei să facă iarna acolo? întrebă agresiv Raluca. Era pregătită de luptă.

— Ce-o vrea. Să tricoteze ciorapi pentru orfani. Aici în casă, să nu pună piciorul.

Dan simţea şi acum cum îi ard obrajii de cele două palme trase de Ana-Maria.

— De ce?

— Pentru că nu vreau eu.

— Ar trebui să nu vrem nici noi, eu şi taică-tău, mi se pare. Ce spui Lulu?

— Ana-Maria e o viperă, şi nu ne trebuie vipere în casa asta liniştită, ridică vocea Dan.

— Lulu! îl auzi? Tu n-ai nicio părere?

Paul încerca să coboare de pe scaunul lui înalit, să plece pe nesimţite, dar nu izbutea, pentru că tremura tot. Nu putea suferi vrajba, certurile, şi dacă taică-său nu se certase niciodată cu nimeni, din copilărie încă păstra în urechi strigătele maică-sii când se înfuria pe copii sau pe servitoare, şi începea să se simtă rău numai când le auzea.

— Îmi cunosc fata de douăzeci de ani, şi niciodată n-am văzut-o rea sau înveninată, ca pe alţi copii ai mei. Vorbeşte o dată Lulu, eşti doar capul familiei.

Lulu era necăjit că tocmai acum, când avea o clipă de destindere, când isprăvise un studiu atât de frumos, veneau să-l tulbure cu problemele lor.

— Şi unde are să stea? Te-ai gândit ce odaie vrei să-i dai? întrebă el rar, ca şi cum numai despre asta ar fi fost vorba. Jos nu mai avem loc, doar sus, la Dan.

— Niciodată! Cred că nu mi-aţi dat, ca să-mi luaţi înapoi după două sau trei luni, şi n-o să accept să-mi băgaţi în coastă o spioană şi o intrigantă.

— Atunci, unde? îşi întoarse Lulu privirea incoloră spre Raluca. Lui îi era cu totul indiferent dacă Ana-Maria avea sau nu să locuiască acolo, cu singura condiţie: să nu fie zgomot în casă şi să nu iasă încăierări cu Dan, care cine avea timp să se gândească de ce n-o fi putând-o suferi? Şi pentru că nu voia s-o afle nici acum, limita toată

chestiunea la încurcătura cu odaia.

— O să-i facem loc... o să găsim... şovăi Raluca. La asta exact nu se gândise. Nici nu-i trecea prin minte să-i dea una din cele două încăperi ale ei, şi Lulu fireşte că n-avea să-i cedeze biroul sau „muzeul”. Mai stătea şi Paul într-o odaie, salonul era salon, bineînţeles. Sufrageria la fel. Dacă egoistul ăsta de Dan pusese stăpânire pe tot catul de sus! Se întinse se ca o caracatiţă, sigur că nu mai era loc.

— Unde? Nu putem vorbi aşa, imprecis. Dacă vine sâmbătă, trebuie să aibă şi unde să stea. Are acolo, la Ghergani, o casă întreagă, şi nu-i place. Nu poţi aici s-o bagi în pivniţă, are să-i placă şi mai puţin.

Raluca clocotea. Glasul egal al lui Lulu o scotea din sărite.

— Dan poate să se bucure de un etaj întreg...

— Dan are nevastă, are să aibă şi copii, îi trebuie o cameră de lucru, o cameră de primire...

— Dan e al tău!

— Fiul nostru...

— Fiul tău! ridică aspru vocea Raluca.

Dan ciuli urechea.

— Copiii noştri...

— Copiii mei! Ai mei, ai auzit? Dan e al tău din greşeală, m-am mirat toată viaţa că ai izbutit să-l faci.

— Raluco!

— Numai bestia asta urâtă e a ta, mă auzi? Adică ştii bine, ce nevoie mai ai să auzi! Trebuie însă să afle şi ei ce fel de tată au. Un nenorocit care n-a fost în stare să facă decât un copil, şi asta printr-o minune. Cine ştie cu ce doctorii te-au îndopat medicii din Italia, de ţi-a izbutit şi ţie odată. Ceilalţi sunt ai mei, şi să nu te atingi de ei, că sunt gata să-i apăr ca o leoaică! Să nu încerci...

Un bufnet greu îi tăie vorba. Paul se prăbuşise de pe scaunul lui. Zăcea jos, în nesimţire, palid şi chircit.

— Şi straşnici copii ai mai făcut, n-am ce zice! rosti Lulu rece, uitându-se la Paul ca la un obiect care ar fi căzut de pe masă. Vru să se îndrepte spre uşa biroului lui, dar

Raluca îi tăie dramul:

— Nu pleca, laşule. Copiii mei au şi ei drepturile lor. Ţi-am adus o avere când m-am măritat cu tine. Ai ştiut toată viaţa că nu sunt ai tăi, şi ai tăcut. Ceva ţi-a convenit în toată treaba asta. Taci şi de acum înainte, şi poartă-te cu toţi la fel. Eu n-am de gând să vorbesc faţă de alţii, n-am de gând să te compromit, n-are să ştie nimeni nimic, dacă v…

— Are să ştie tot Bucureştiul, dacă Ana-Maria se întoarce aici!

Cuvintele lui Dan căzură ca un trăsnet. Lulu, care îşi privea nevasta în ochi cu cea mai îngheţată şi sfredelitoare privire a lui, întoarse capul spre Dan. Raluca, pe care o luase gura pe dinainte şi care se socotea stăpână pe situaţie pentru că deţinea o taină oribilă, pe care sigur că n-ar mai fi repetat-o niciodată, în faţa nimănui, dar care i se păruse în clipa asta o armă împotriva celor doi bărbaţi, încremeni cu ochii holbaţi.

— Am să rabd eu, eu, fiul lui Ilie Melinte-Lunceşti, să vină în casa asta care e a tatii şi numai a lui, fiica cine ştie cărui aventurier scârbos, care i-a mai moştenit şi caracterul? Am să împart şi de azi înainte aceeaşi pâine cu o nefericită, zămislită în lumea largă, în cine ştie ce odaie de hotel cu faimă bine precizată, în vreme ce nobilul meu tată stătea aplecat peste manuscrise şi trudea? Dacă Ana-Maria mai calcă o dată pragul casei ăsteai, casei tatii, plecăm, tata şi cu mine, din ea. Destul cu degeneratul ăsta, care zace acum sub masă… Olga, ridică-te de acolo! îţi interzic să pui mâna pe el. Să vină slugile să-l ridice, asta nu e treaba ta! Şi ăsta are să fie internat într-un spital, şi repede. Tata n-a ştiut niciodată nimic. Tata n-a putut să ştie niciodată nimic, altfel nu te-ar fi răsfăţat pe tine şi pe ei aşa, toată viaţa. Nu-i aşa, tată, că n-ai ştiut niciodată nimic?

Lulu nici nu clipi, rosti numai cu buzele lui albe:

— Niciodată nimic! E dezgustător.

Raluca se sufoca:

— Cum poţi să spui aşa ceva? Tu, tu n-ai ştiut? Dar ce

ţi-ai închipuit? Că i-am făcut cu Duhul Sfânt? Că am visat ceva şi…

— Raluco! Destul!

— Am ascuns, ca să te cruţ pe tine în ochii lumii… Dar tu, tu, Lulu…

— Acum, mamă, n-am să te cruţ eu pe tine în ochii lumii. Nu tata are să fie compromis, savantul acesta naiv şi de bună credinţă, ci tu! Dar dacă Ana-Maria şi Paul pier din drumul meu, dacă se mulţumesc să rămână la Gherganii ăia cu care îi scoţi ochii tatii pentru că au fost zestrea ta, tac. Altfel… altfel amestec şi justiţia aici, şi presa, şi tot ce vrei şi nu vrei. Nu rabd eu să fiu spoliat! Şi nu rabd să stau alături de nişte bastarzi, de nişte lepădături, a căror paternitate n-o cunoşti poate nici tu.

— Lulu! îl auzi cum vorbeşte cu mama lui?

— Mama lui merită să-i vorbească oricum, după cele ce am aflat şi eu azi despre ea. Telegrafiază Anei-Maria să rămână acolo. Dacă vrei, poţi să te duci şi tu la ea.

Aşa încheie Lulu cearta, şi intră în biroul lui. Ei nu, asemenea scene îl scârbeau şi îl tulburau cu desăvârşire. Ce-i venise azi descreieratei ăsteia căreia îi dăduse totdeauna deplină libertate, să-şi dea aşa poalele peste cap în faţa lui Dan şi a străinei aceleia, care îi era nevastă? Ajunsese la vârsta critică, şi nu mai ştia ce face? îşi iubea atât de tare fiica? Poate. Nu se văzuse până acum, dar puteai şti ce zace în sufletul ei, dacă o avea cumva suflet? El fusese perfect, se purtase cu toată adunătura asta de copii, egal. Dacă îl preferase într-un fel pe Dan, nimeni nu-şi putuse da seama. O întorsese bine Dan, ca să salveze onoarea tatălui lui, trebuia să-l răsplătească pentru asta.

Şi uite că îl răsplătise. N-o mai voia aici pe Ana-Maria, n-avea s-o mai vadă. Voia să-l interneze pe Paul într-un spital? Treaba lui, să alerge şi să-l interneze. Toate lucrurile astea faţă de care vrei să fii nepăsător, ieşirile astea de mahalagoaică ale Raluchii, îl oboseau. Stima lui Dan însă n-avea s-o piardă, câtă vreme casa de aici şi Lunca erau ale lui, şi n-aivea de loc intenţia să le treacă, până la moarte, pe numele singurului lui fiu. Iar colecţiile

aveau să formeze un mic muzeu, care, după moartea lui, îi va purta numele. Dar uite că e obosit, că trebuie să plece de acasă, să respire puţin aer curat, să se ducă la anticarul lui să privească acel Renoir asupra căruia încă nu se înţeleseseră din preţ – dar pe care era sigur că Safranian n-avea să-l vândă altcuiva, oricât i s-ar oferi, – şi să uite toate stridenţele care îi loviseră azi urechea.

Raluca ieşi şi ea din sufragerie, se năpusti în dormitor să-şi facă bagajele. Voia să plece le Ghergani. Plângea cu hohote, încurca lucrurile, le scotea şi le băga la întâmplare n valize, se împiedica de mobile, se agăţa cu rochia lungă de casă în toate colţurile. Îşi smulse rochia de pe ea, o rupse în fâşii, o călcă în picioare, şi înghesui mai departe alte lucruri în geamantane. Apoi sună să i se aducă o maşină, să plece la gară. Nici nu cunoştea ora trenului, dar trebuia să plece vreunul într-acolo. Nu voia maşina lui Lulu, nu mai voia nimic de la el. Îşi puse pardesiul peste combinezon, îl scoase, azvârli papucii în oglindă, îşi trase o rochie pe ea şi plecă blestemând.

În vremea asta Dan telefonase la Salvare şi când ambulanţa sosi, îl dădu doctorului în primire cu mare grijă, cu lacrimi în ochi, pe Paul, care încă nu-şi revenise din leşin, şi poate că se şi lovise rău, în cădere.

Când intră în odaia de dormit, ou faţa destinsă, zâmbitoare, ca un om care a rezolvat cu bine câteva treburi importante şi aşteaptă felicitări, Dan e surprins de faţa descompusă a Olgăi. Trebuia să se aştepte la asta! În loc să-l admire că pedepsise aşa viciul care se dădea pe faţă cu neruşinare, că îl alungase cu biciul – al cuvintelor, bineînţeles – ca Iisus zarafii din templu, că devenea implicit şi stăpânul de netăgăduit al casei acesteia şi al Luncii, asupra cărora nimeni nu va mai putea ridica niciodată pretenţii – doar şi ea avea să beneficieze în tihnă, alături de el, de aceste proprietăţi, – făcea acum o mutră de martiră torturată şi Snspăimântată. Tot jalea după Ana-Maria, a cărei tovărăşie i-o prefera bucuriei elevate de a fi lângă el, pe semne!

— Ce este? Ce te-ai mototolit aşa la faţă ca o

maimuţă din specia Cercopitecilor? Nu te poţi deprinde cu gândul că n-ai să-ţi mai vezi prietena, cu care mă bârfeşti, şi căreia te plângi că nu te duc la baluri?

— Cu mama… cu mama ta, Dane! Cum ai vorbit cu ea!

— Cu mama? Pe mama o aperi? Eşti atât de profund imorală? Ai fi vrut să devin sentimental, atunci când o femeie cinică spune deschis că e o târfă, şi să mă gândesc că e mămica mea? Ce mă mai leagă de ea în clipa în care, în sfârşit, o cunosc? Amintirea lanţului ombilical? Am uitat-o, e mult de atunci. Marna nu şi-a dat seama niciodată, când eram copil, ce fel de făptură sunt. Nu m-a iubit, n-am iubit-o. Probabil că am avut, de când m-am ridicat în picioare, preştiinţa a tot ce avea ea să făptuiască mai departe. Am intuit-o, am simţit-o. Nu recunosc alte legături în afară de acelea pe care le stabileşte selectiv spiritul meu. Materia nu mă obligă la nimic. De ce clipeşti aşa, uitându-te la mine, de parcă ţi-am aruncat eu apă în ochi? Nu eşti în stare să mă înţelegi? Dă-ţi niţică osteneală!

Olga nu-şi găsea cuvintele, nu-şi găsea nici gândurile, în starea de groază şi de dezgust în care se afla.

— Şi cum urlaţi unul la altul… ce cuvinte…

— În adevăr, n-am ciripit ca vrăbiile. Haide, îmbracă-te. Suntem invitaţi la un ceai, la rector.

— Şi vrei să mergem?

— Am spus „la rector”, şi am crezut că ai să înţelegi, fără altă explicaţie, că e vorba de o relaţie preţioasă pentru mine, că e în interesul meu să ne ducem. Ţie trebuie să ţi se explice şi lucrul cel mai simplu? Şi nu te gândeşti că am nevoie să uit puţin toată mocirla asta de aici, pe care am curăţat-o cu o singură mişcare, să intru în altă atmosferă? De ce tremuri aşa? Ce sunt manifestările astea isterice?

Olga ar fi vrut să nu tremure, dar nu-şi putea opri mâinile, capul, trupul tot. Era parcă scuturată de friguri. Ar trebui să plecăm de aici, ar trebui să fug de aici câtă vreme mai am puţină putere, câtă vreme mai văd limpede că mă înec, că mă prăpădesc, călcată în picioare de

monştrii ăştia. Monştrii ăştia… Da, ar trebui… Ce trebuie să fac acum? Să mă îmbrac. Mi-a spus să mă îmbrac. Nu, altceva vreau să fac. Să fug. Să mă îmbrac ca să fug. Uite, am să ies acum pe uşă, n-o să mă bănuie, am să intru în culoarul de serviciu, şi pe uşa din spatele casei…

— Ce pui pe tine? Te-ai smintit? La ceai, la rector, cu treanţa asta? Nu te uita la mine ca o somnambulă! Nu vezi că eu îmi pun hainele negre? Dormi? Pune rochia albastră de caşmir. Nu te mai învârti prin odaie ca o stafie, mă ameţeşti.

Am să mă îmbrac cu rochia de caşmir şi am să fug din faţa porţii, când are să se urce el în maşină. Ce voiau? Nu mai ştiu ce voiau unul de la altul, urlau. Schilodul era pe jos, îi curgea un firişor de sânge de lângă o nară spre bărbie. Era galben ca moartea. Poate că a şi murit până acum. Poate că s-a lovit rău. Nimeni nu se uita la el. Am să fug când are să se urce el în maşină. Diavolul! Diavolul! Se spune că nu există diavoli. Oamenii sunt naivi, oamenii sunt… oamenii sunt…

— Ce e cu tine? Vorbeşti singură? Spune mai tare. Piaptănă-te cu colţ pe frunte, îţi stă mai bine.

Am să fug, am să fug oriunde. Acum, când are să se urce în maşină.

De cum iese pe poartă, Dan îşi ia atitudinea de soţ politicos şi iubitor. O ţine de braţ pe Olga, îi deschide portiera maşinii, o ajută să urce ea întâi.

Am să deschid portiera şi am să sar din mers. Poate că n-am să mă lovesc rău şi am să pot fugi. Poate că am să mor acolo, pe pavaj. Ce bine ar fi, ce bine ar fi. Mi-a luat o mână şi se joacă cu mănuşa mea. Pentru că ne vede şoferul prin oglindă. Nu mă pot mişca. Nu pot fugi. De acolo, de acolo am să fug. Din salonul acela străin, când are să stea de vorbă cu altcineva. Sunt în stare de orice. Fiecare dintre ei e în stare de orice. Afară de Ana-Maria, de biata Ana-Maria, de-acolo, din pustietate. Sunt în stare de orice. Într-o zi are să mă calce în picioare ca pe un gândac. Dar până atunci am să-i aud, am să-i văd mereu. Urletele lui, vocea de gheaţă a lui taică-său.

La rector sunt câţiva profesori, unii cu nevestele, sunt câteva personalităţi cunoscute. Se vorbeşte măsurat, protocolar. Din când în când un glas strident se înalţă peste celelalte, ca să afirme un lucru care nu poate fi contestat. Oameni în negru, oameni în negru, fum, mişcări ponderate, chelii, ceşti de ceai care circulă, vocea aceea care se ridică pretenţioasă, nu e nimic de înţeles, ameţeşti, te apasă. Acum ar trebui să fug. Să mă ridic, să mă strecor, nu mă vede nimeni, să fug. Iar se uită la mine. Se întoarce din vreme în vreme şi se uită la mine. Mă controlează, mă urmăreşte, simte ceva.

— Dă-mi voie, draga mea, să-ţi prezint pe eminentul meu coleg, profesorul Alexiu.

— Am declarat deschis iubitului meu coleg, că sunt uluit de lunara dumneavoastră frumuseţe, şi m-a iertat, pentru că e de aceeaşi părere.

Ce vrea domnul ăsta care se înclină adânc? De ce se uită aşa la mine? Şi Dan, în ce privire fierbinte mă îmbracă! Ca atunci, la Lunca, în vremea în care l-am cunoscut. De atunci au început toate nenorocirile mele. Ce vrea domnul ăsta cărunt? De ce nu pleacă? De ce s-a lipit de fotoliul meu ca un scai? Nu pot fugi din pricina lui. Şi mai vine unul în haine negre. Se înclină şi el. Trebuie să zâmbesc. Nu pot să zâmbesc. Dan mă fulgeră din ochi. Doamne, dă-mi puterea să zâmbesc! Altfel cine ştie… cine ştie ce… Stau în jurul meu ca un zid. M-au închis aici. Nu mai pot să fug. Pentru mine s-a isprăvit.

Seara, la cină, Lulu e încruntat şi împietrit. Sufere şi el, se gândeşte Olga, atunci când are puterea să-şi adune gândurile. Poate că, în adevăr, a aflat abia azi. E un om tare, se stăpâneşte, dar suferă. Ei sunt altfel de oameni, s-ar putea să nu am eu cântarul cu care să-i măsor. Poate că suferă şi Dan, dar el ştie să-şi acopere suferinţele cu rânjetul ăsta de aparentă satisfacţie. El are alte preocupări, sub care îşi îngroapă suferinţa. Nu-i înţeleg, nu-i cunosc, n-am ce căuta aici. E o junglă sau o casă de oameni de alte dimensiuni?

Lui Lulu nu-i plac în seara asta nici racii cu

maioneză, nici puii fripţi, nici savarina. De obicei nu ştie ce mănâncă. Astăzi toate îl supără, îi fac greaţă. Scârnăvia de Safranian nu vrea să scadă de loc preţul imens al acelui Renoir şi ameninţă că are să-l vândă lui Boroţeanu. Dacă, în adevăr, îl va vinde? Un Renoir, în ţara noastră, e o raritate. Dacă nu l-ar avea el, Lulu, s-ar îmbolnăvi de supărare. Şi e frumos, e nemărginit de frumos, acel portret, gâtul femeii are o culoare pe care numai Renoir ştia s-o dea cărnii omeneşti; te poţi uita la gâtul acela, la decolteul acela care vibrează de senzualitate, mult mai mult decât la oricare făptură omenească. Recolta de la Lunca e pe cale de a se vinde, dar nu vor ajunge banii. Mai trebuie oprită o sumă şi pentru gospodărie. Mizerie!

Dan lucrează în biroul lui, la lumina lămpii puternice de masă, lucrează coneetrat, spornic, ca după o zi de odihnă, în care şi-ar fi cernut bine ideile. A lăsat uşa deschisă spre dormitor, ca să mai arunce câte o privire spre patul în care Olga s-a culcat repede, scuturată de aceleaşi friguri de peste zi. Între o frază şi alta pe care le aşază pe hârtie, lui Dan îi trece prin minte: „I-a uluit cu frumuseţea ei. Oricare dintre stimaţii mei colegi ar fi în stare s-o ademenească, s-o fure. Trebuie să fiu cu ochii în patru. Şi s-o învăţ să-şi utilizeze puţin farmecul. Am nevoie de relaţii. Poţi însă s-o înveţi? Dacă pe urmă învaţă prea mult? Să-i fie frică de mine, să-i fie necontenit frică. De asta are neapărat nevoie. Aşa. Deci: «Spiritul omului contemporan, oglindind în sine un univers inacoesibil străbunilor lui…»”.

Sunt o nemernică, se gândeşte Olga. N-am nicio fărâmă de personalitate. N-am nici inteligenţă, nici curaj, nici discernământ. Are să mă strivească cu talpa ca pe un gândac. Şi sunt un gândac. Nu merit decât să mă strivească. Niciodată n-am să cutez nimic. Nici măcar nu trebuie să mai încerc, să mai sper. Sunt un gunoi. Ştiu să sufăr, atât. Şi viermele suferă probabil când e zdrobit. Cu mine s-a isprăvit. Cu mine s-a isprăvit. Cu ce s-a isprăvit?

— Cu ceva care n-a fost niciodată nimic? S-a isprăvit cu nimic.

Raluca a călătorit toată noaptea cu trenul. Nici măcar n-a găsit vagon de dormit. În compartimentul de clasa întâia sunt trei domni bătrâni, cu totul neinteresanţi, şi o cucoană înfofolită în şaluri, care geme de câte ori se deschide uşa. Domnii vorbesc politică o vreme, apoi îşi culcă capetele chele sau păroase pe spetezele de catifea şi încep să sforăie şi să fluiere pe trei glasuri. Niciunul nu se oferă să se îngrămădească lângă celălalt, să stea o vreme în picioare pe culoar, ca să poată ea să se întindă în voie. Cucoana înfofolită geme acum prin somn. În compartiment s-a făcut frig. Ticăloşii de acasă. Ticăloşii de acasă! Sigur că dorm acum ca buştenii, la căldură, în linişte. Poate că nu, poate că se frământă de tot ce le-au auzit urechile. Le-a spus tot ce le-a spus, şi are să le scrie şi restul. Are să-i scrie lui Lulu cât i-a fost de greaţă de el totdeauna, are să-i descrie ea ce înseamnă un bărbat adevărat, chiar unul care scrie studii deantă, că doar a cunoscut şi din aceia, şi nu erau toţi neputincioşi. Eh, şi pe urmă Lulu n-are să-i mai dea niciun ban niciodată. E în stare, în loc să crape de ruşine că l-a făcut maică-sa aşa cum l-a făcut, tot pe ea are s-o pedepsească. Nu, n-are să-i scrie lui, are să-i scrie lui Dan, are să-i povestească istoria aia veche, pe care i-a suflat-o o dată la ureche un moşier vecin, despre felul în care a făcut avere tatăl lui Lulu. Să ştie şi el ce fel de bunic a avut. Dar Dan e în stare să-i arate scrisoarea lui taică-său, care n-are să vadă în ea nimic altceva decât intriga pe care vrea s-o bage Raluca. Nici asta nu e bine. Parcă s-ar sinchisi Dan de faptul că se trage din ucigaşi, el, care e în stare s-o omoare şi pe ea cu mâinile lui la furie. Nu, are să povestească lucrurile astea altora, unor colegi ai lui Dan, unor cunoştinţe ale lui Lulu, sau n-are să le povestească, dar are să le scrie în scrisori anonime. Acum sforăie şi baba, între şalurile ei. După ce i-a adus o avere lui Lulu prin căsnicie, trebuie, la vârsta asta, să călătorească noaptea cu vagon de clasă. Nu e vorba de vârstă aici, e vorba de felul în care ai fost crescută şi ai trăit totdeauna. Vârstă are numai cine se lasă împovărată de ea. Să fi fost aici nişte bărbaţi tineri, imediat i-ar fi golit o canapea

întreagă şi n-ar mai fi ştiut cum s-o încălzească. Uite în sfârşit şi nenorocita de gară la care trebuie să coboare. Nimeni nu-i ajută la geamantane. E cumplit! Hodorogii ăştia dorm, cel care s-a trezit o clipă, a văzut-o cum se trudeşte cu ele şi a întors capul pe cealaltă parte. Bătrâna o priveşte cu un singur ochi rău printre şaluri şi geme că ţine uşa prea mult timp deschisă.

În gară e lumină de zori leşioasă şi murdară. Şeful, cu şapca înfundată în cap, e somnoros şi murdar şi el. A văzut-o. Se repede, după el vine un impiegat cu felinarul pe piept, îi iau valizele din mâini, se jelesc că n-au ştiut nimic de venirea ei. Trebuie găsită imediat o sanie. Impiegatul se duce în sat să caute şi şeful îşi frânge mâinile de încurcat ce e. Ar vrea s-o poftească sus, în locuinţa lui, dar nevastă-sa şi copiii nu s-au sculat încă, ştie el cum trebuie să arate odaia, iar sufrageria e neîncălzită din toamnă! Soba din biroul lui scoate fum, coniţa tuşeşte mereu şi se uită la el furioasă de parcă ar primi salariu de la ea şi el l-ar juca la cărţi, în loc să îmbunătăţească gara asta scârboasă.

În sfârşit se găseşte o sanie, în sfârşit Raluca, care n-a scos un cuvânt cât a stat pe scaun în biroul şefului, e urcată cu alai, i se învelesc picioarele în paie, şi e pornită la drum, peste hârtoape şi nămeţi. Am să le-o plătesc, am să le-o plătesc eu lor într-o zi! Uite drum! Uite mijloace de locomoţie! Uite unde stă fetiţa mea, îngerul meu nevinovat, într-o pustietate înconjurată de lupi, pentru că aşa vrea fiul domnului Melinte-Lunceşti! Merge mama la fetiţă, merge să-i ţină de urât şi s-o ţină în braţe ca pe un copilaş oropsit ce e, să plângă amândouă toată nefericirea vieţii lor.

Şi aci slugile sunt adormite. Ţăranul care a adus-o trebuie să bată tare în poartă, ca să vină un argat în izmene, care se sperie grozav că a venit cucoana.

Ana-Maria nu doarme. Citeşte în pat, cu lampa de gaz aprinsă la căpătâi. Raluca se repede ca o furtună peste patul ei, o îmbrăţişează, plânge, hohoteşte. Fata nu înţelege dacă a murit cineva, dacă a ars casa de la

Bucureşti sau dacă maică-sa vrea să se călugărească, aşa cum parcă se desluşeşte printre suspinele ei.

— Pentru tine m-am sacrificat, fetiţa mea, pentru tine am izbucnit o dată în viaţă şi le-am spus tot, tot ce nu ştii nici tu, ce n-a ştiut nimeni pe lume. Ba da, el, mizerabilul, Lulu, el a ştiut totdeauna şi a tăcut pentru că i-a convenit să tacă. Ce e mizeria asta aici? Tot lampă cu gaz? De ce n-ai adus electricitate, dacă tot ai făcut reparaţii generale?

— Ar fi costat prea mult. Sunt 40 de kilometri până la…

— Ei şi? Să-l fi costat! Când cumpără un tablou, nu-l costă? Şi bietul tata cumpăra lucruri de artă scumpe, dar pe urmă le vindea cu preţ dublu, nu le ţinea să zacă, ca Lulu. Bietul tata, bietul tata, cum a murit el singur ca un câine, şi dobitoaca aia bătrână de soacră-mea nu i-a dat un pahar de apă, nu l-a vegheat o noapte! Tăticul meu iubit şi generos!

Raluca se îneacă de plâns, se sufocă.

— Bunica era şi ea bolnavă, încearcă să spună Ana-Maria.

— Bunica? Bunica ta? Raluca sare în picioare. Ochii îi scânteie. N-a fost bunica ta. Trebuie să ştii şi tu adevărul, trebuie să ştii şi tu cât am suferit eu, mama ta, trebuie să ştii tot ce le-am spus ieri, şi pentru ce am plecat de acasă.

Ana-Maria ascultă îngrozită povestirea Raluchii, în care ziua din ajun apare şi mai groaznică încă, în care, în scandalul de la Bucureşti, replicile maică-sii se desenează şi mai cumplite, amplificate, fără răspuns, ucigătoare pentru cei doi bărbaţi încremeniţi. Da, s-a hotărât, are să rămână toată iarna aici, nu-i mai poate vedea în ochi, are să trăiască simplu, mănăstireşte, lângă fata ei iubită şi oropsită, are să înveţe să ţească covoare, ca să-i treacă vremea repede şi cu spor. Şi o bunică a ei s-a călugărit cândva şi ţesea covoare în chilia ei! Chiar mâine are să comande prin

Cerdoiu un război de ţesut şi lână de diferite culori. Are o singură condiţie de pus: niciodată, dar absolut, niciodată să nu pomenească Ana-Maria de Lulu şi de Dan.

Într-o zi are să le facă ea un rău cumplit, care să-i nenorocească pentru totdeauna.

Dar ce mizerabilă e viaţa la conac iarna! De ce nu i-a strunit mai bine pe oamenii ăştia de serviciu să facă focul de la cinci dimineaţa, să-i pregătească o baie caldă – şi ce cadă! o nenorocire! – şi, în definitiv dacă ea a făcut reparaţiile aici, de ce n-a făcut o instalaţie de baie cumsecade, ca la Bucureşti? Nu, n-are să mai comande un război de ţesut, au să i se strice mâinile. Şi o broderie umple timpul destul de bine. Să n-o judece pentru tinereţea ei în care au fost şi alte iubiri, ea nu-şi dă seama cât a fost de nenorocită lângă Lulu. O biată femeie trebuie să găsească o salvare când trăieşte lângă o piatră, lângă un şarpe îngheţat. Uite că sunt două zile de când este aici, şi parcă se adună în jurul lor munţi de plictiseală. Biblioteca asta a răsfoit-o când era fetişcană, nu e interesantă. Stai pe divan şi te uiţi în curtea goală, până când simţi că te îndobitoceşte. Ce petreceri dădea Sava Cosacopol aici vara, ce mese, ce muzică umplea salonul, ce dansuri zguduiau stâlpii verandei. Ehei, Sava Cosacopol ştia să trăiască, nu era o mortăciune ca Lulu. O dată au petrecut şi Crăciunul aici, au venit zeci de sănii cu prieteni, s-au tăiat trei porci, s-a băut toată pivniţa. De ce se uită Ana-Maria aşa mirată la ea? Oamenii sănătoşi ştiu să petreacă. Taică-său era voinic ca un taur, trăgea un chef până dimineaţa, pe urmă se urca în trăsură şi pornea la gară, lua trenul spre Bucureşti, mai făcea un zaiafet şi acolo, şi pleca în străinătate. Nu se uita la cheltuieli, nu se speria de nimeni pe lume, nu-l trăgea nimeni pe sfoară, ba trăgea el pe alţii la fiecare prilej. Să nu se strâmbe Ana-Maria, că aşa se face negustorie, şi aşa se face şi avere. Să se roage mai bine pentru sufletul lui Sava Cosacopol, că numai datorită lui are un acoperiş deasupra capului aici, la Ghergani. Altfel, ar fi fost acum pe drumuri.

Şi mai trece o zi, plicticoasă ca un veac, în care nu se petrece nimic. Ce le pasă câinilor de acasă, le e cald, oraşul se desfăşoară în jurul lor, au maşină la scafă. Nimeni nu se sinchiseşte de ea. Ana-Maria e şi ea

plicticoasă. La vârsta ei, Raluca învârtea pe degete zece curtezani. În fond, a făcut o prostie să se închidă aici de bunăvoie, când şi acum ar putea suci câteva capete. Mai bine pleca la Nisa, decât să vină la Ghergani. Şi pianul e dezacordat, şi dacă ar fi reparat, să cânţi aşa, numai pentru tine, ca să vuiască odăile astea pustii? Fata asta nu se pricepe la mâncare, se aduc pe masă nişte feluri ca la orfelinat. E proastă aprovizionarea şi Ana-Maria n-are cap, n-are gust, comandă bucătăresei, mâncăruri lingave şi adormitoare. În definitiv, ea se simte destul de bine aici, nu se mai plânge ca în scrisori. De când i-a povestit ceea ce s-a petrecut acasă, n-a mai scâncit măcar că vrea să se întoarcă. Treaba ei dacă se simte bine. Ce-o fi mai târziu, om vedea. Raluca nu crede că e blestemată să-şi petreacă restul zilelor în mirosul lămpilor de gaz şi în singurătatea asta care te omoară de viu. Cel puţin noaptea, când şoarecii aleargă pe grinzile din pod, îţi vine să dai foc conacului, aşa, reparat cum e, şi să-ţi iei lumea în cap prin troiene. Noaptea, în visul amestecat cu trezie pe care îl doarme – pentru că nu poţi dormi bine aici, în liniştea asta de mormânt, – Raluca se vede tânără aici, la Ghergani, vede salonul cu toate luminile aprinse, i se năzare că Sava strigă de pe cerdac să se mai aducă o sticlă de vin din pivniţă, în vreme ce ea, ascunsă în dosul pianului al cărui capac e ridicat, se lasă strânsă în braţe de armeanul acela tânăr care a venit cu covoare de Smirna, de armeanul acela aprins, care o pândea prin toate ungherele. O mobilă trosneşte lung, Raluca tresare, se trezeşte, se învârteşte în aşternutul în care nu se poate încălzi, şi i se pare că în fotoliu stă Bébé Păunescu, Bébé care e încă voinic, plin de viaţă, şi care se încăpăţânează să nu vină alături de ea în pat, care se încăpăţânează să stea departe, să fumeze în fotoliu, pentru că Raluca nu vrea să-i dea cinci sute de franci, să joace la ruletă.

Dimineaţa, când se uită în oglindă, vede că are cearcăne la ochi. Nu, asta nu e viaţă, aici rişti să îmbătrâneşti, aici rişti să înnebuneşti de urât. Şi pe urmă o femeie sensibilă nu poate îndura amintirile. Prea îi aduc

aminte toate de taică-său!

După o săptămână, Raluca se întoarce de la Ghergani. N-a putut îndura mai mult plictiseala de acolo. Aici e casa ei şi nimeni n-are s-o poată scoate din ea. A lăsat-o la conac pe Ana-Maria, poftim, pricina scandalului a fost eliminată. În definitiv, pe ea Lulu n-o alungase, îi spusese numai că poate pleca, dacă vrea. Ea singură a vrut să plece, şi uite că acum a vrut să se întoarcă. Lulu doreşte linişte, n-are să se apuce acum să facă scandal pentru un lucru pe care îl ştia de mult, numai pentru că l-au aflat şi copiii. Mult îi pasă lui de ce cred copiii. Iar dacă Dan are de gând să-i spună iar grosolănii şi să facă pe revoltatul, a adunat ea destulă putere într-o săptămână de odihnă, ca să-i ţină piept. Dar dacă pricina conflictului a dispărut, care ar fi interesul lui Dan să continue? Are un etaj întreg sus, să stea liniştit acolo cu fantoma aia de nevastă. Ţinea s-o ponegrească pe ea în lume? Are să-i dea a înţelege că atunci are să spună şi ea deschis, pretutindeni, că nici el nu-i copilul lui Melinte. Are să-i convină?

Raluca vine liniştită la masă, în sufragerie. Nimeni nu protestează, pentru că nimeni nu se aştepta să rămână multă vreme acolo. Dan stă la pândă, înţelege că Raluca i-a plătit preţul cerut, că a sacrificat-o pe Ana-Maria, şi se linişteşte. Chestiunile materiale, de moştenire, şi cele personale, intimitatea lui cu Olga, sunt ca şi aranjate. Când vine vestea de la spital că Paul a murit, lucrurile se limpezesc şi mai bine. Dan organizează o înmormântare fastuoasă, Raluca, îmbrăcată în mare doliu, îşi plânge cu lacrimi sincere copilul atât de oropsit, Lulu o sprijină lângă catafalc cu braţul lui ocrotitor, primeşte, trist, condoleanţe pentru „bietul copil care a avut o viaţă atât de nefericită”, şi toate intră în făgaşul lor obişnuit. Raluca mai plânge din când în când, zguduită de o mare durere, apoi iese cu maşina la şosea sau se duce la mănăstirea Pasărea ca să facă o slujbă şi o pomană pentru bietul copil, dar se întoarce repede acasă, unde are un bridge, sortit s-o mai scoată puţin din gândurile ei cernite.

La Ghergani a început să ningă. Ana-Maria nu face

foc în toată casa, nici nu are nevoie de atâtea încăperi în care să-şi plimbe urâtul. Încălzeşte odaia ei de culcare şi salonul, şi trece mereu din una în cealaltă, neliniştită ca o vulpe în cuşcă, până când încremeneşte pe seară într-un fotoliu, cu o carte în mână. Mobilele vechi trosnesc la răstimpuri, focul vorbeşte şi el bolborosind şi pârâind în sobă, draperiile flutură puţin în faţa ferestrelor care n-au fost destul de bine îmbucate de lucrătorii care le-au schimbat în toamnă. Cerdoiu a plecat de mult înapoi, la Lunca. Ion a rămas aici, vătaf peste slugile foarte puţine, care nici ele n-au ce face iarna. Câinii latră uneori lung pe afară, pe sub ferestre, de parcă s-ar da la un ştiu ce oaspeţi necunoscuţi, sau urlă a mort, cu presimţiri numai de ei încercate, dar nu vine nimeni şi nu moare nimeni. Cât e ziua de mare nu se întâmplă nimic. Şi Ana-Maria ştie că n-are să se întâmple nimic.

Umbrele care se adună puţin în colţurile odăii când focul din sobă pâlpâie înalt şi îmbujorează covorul, nu cuprind nimic pentru ea, şi trosnetul mobilelor nu spune nimic, n-o sperie. Amurgurile vaste, pe care le vede prin geamul salonului peste valea în care coboară via, amurgurile vinete-sângerii din serile în care cerul nu e înnorat, nu au frumuseţea şi poezia amurgurilor de odinioară, mai adunate, mai scunde, din grădina de castani a internatului, şi orice peisaj, orice lumină şi-a pierdut misterul. Lucrurile sunt exact atât cât sunt, nicio aură nu le îmbracă, nicio incertitudine nu le prelungeşte. Nu-i pare rău că nu e în casa de la Bucureşti, ci aici. Îi pare rău că nu e cu totul altundeva, într-un loc pe care nu-l cunoaşte încă, dar are să-l găsească. Îi pare rău că nu mai are nicio treabă. Câtă vreme s-a ocupat de reparaţii, s-a sculat cu noaptea în cap şi s-a culcat devreme, a trebuit să fie cu ochii pe zece oameni o dată, să alerge de la poartă la pivniţă, de la veranda ai cărei stâlpi se turnau din nou la zugravii care treceau dintr-o odaie în alta, să facă lungi socoteli pe seară cu Cerdoiu şi să vadă şi cum e hrănită toată liota asta de oameni care muncea, a avut sentimentul că trăieşte, că are un rost. Grijile de stăpână la Lunca în

verile în care maică-sa lipsea, erau un fleac, o jucărie pe lângă treburile pe care le avusese acum. Înţelegerea cu Cerdoiu, care avea un cap limpede şi un limbaj simplu, care nu se lăsa niciodată să se înţeleagă ceva pe ghicite dincolo de cuvintele pe care le rostea şi care erau exact cele de care avea nevoie pentru a-i comunica nişte lucruri foarte concrete, îi plăcuse. Când venise Raluca şi răsturnase dintr-odată în mijlocul salonului tot ce avea de spus, toată mocirla de acasă, tot ce ascunsese de douăzeci de ani şi încă multe gânduri de răzbunare schimbate de la o clipă la alta, de planuri perfide, întretăiate de crize de plâns şi de ţipete isterice, Ana-Maria îşi adusese aminte cu dezgust de toată atmosfera din familia ei, şi orice regret că fusese smulsă cu sila de acolo, îi pieri. Vestea că Lulu nu-i era tată, o surprinse mai puţin decât ar fi vrut ea însăşi. Îşi spunea mereu că ar trebui să sufere puţin, dar nu putea găsi în ea decât un fel de uşurare. Bine că omul acela îngheţat, egoist, care n-o iubise şi pe care nu-l iubise niciodată, nu era tatăl ei. Păcat că femeia asta care se zbuciuma atât, femeia asta rea şi zgomotoasă era mama ei. Ar fi fost şi mai mulţumită în clipa aceea dacă i s-ar fi spus că e fata lui Cerdoiu şi a leliţei aceleia care străbătea uneori ograda de la Lunca, cu poalele sumese, cu basmaua trasă pe ochi, care era nevasta lui. Se întreba ce se va face dacă Raluca va rămâne vreme îndelungată la Ghergani, aşa cum spusese în primul ceas, şi respirase când o văzuse, după câteva zile, hotărâtă să plece. Maică-sa dădea ocol cu prudenţă cuvintelor prin care voia să-i spună că o lasă aici, nu ştia în ce poleială să le învelească, dar hotărârea Anei-Maria era luată după toate câte le aflase. Cu un fir de satisfacţie, o lăsase să se chinuiască puţin până când îşi formulase rugămintea de a rămâne „încă un timp aici, până se vor linişti bestiile de acasă”, şi se înduplecase fără să spună ce pretenţii avea pentru mai târziu. Raluca plecase plângând de jale că-şi lasă fata singură, şi de bucurie că i se supune atât de uşor.

Casa rămăsese foarte liniştită după plecarea ei, foarte goală. Ana-Maria se simţea singură şi mai ales

foarte lipsită de activitate. Trebuia să găsească neapărat ceva de făcut. Nu i-ar fi plăcut să umble prin sat cu medicamente, ca alte cucoane abandonate la conacele lor, care îşi găsesc de lucru cu filantropia, nici să dea lecţii de franceză copiilor popii şi ai băcanului, cum fusese rugată. Dacă se apuca de o treabă, voia să fie un lucru mai serios din care să iasă ceva, să se vadă că treaba a fost făcută, şi să-i aducă un venit. Îi era scârbă, trimiţând lunar socotelile la Bucureşti, să se subînţeleagă şi pe sine la capitolul „cheltuielile gospodăriei". Asta însemna că dacă într-o zi va avea nevoie de o fustă sau de un taior, trebuie să ia din aceeaşi sumă, ca menajerele care încarcă la soteală. De fapt, ce alta era aici decât o menajeră fără salariu, fără o activitate iarna, care să-i justifice măcar hrana? între ea şi cei de la Bucureşti se rupseseră toate şubredele legături care existaseră până atunci, legături pe care nu putea să spună că le simţise vreodată, dar cu a căror conştiinţă se născuse şi crescuse. Avea să găsească în altă parte oameni mai buni, mai egali, mai prietenoşi? Toţi oamenii de pe lume erau aşa? N-avea cum să ştie, trebuia să vadă. În şcoală văzuse felurite caractere, dar ce pricepea ea atunci, când îi era capiii aburit de adolescenţă, şi ce dădeau pe faţă, în raporturile zilnice între ei, elevii şi profesorii? Viaţa era cu totul altceva decât un pension de domnişoare, începuse s-o descopere de când intrase în sânul familiei. Să se fi născut ea dintr-o familie de monştri? Va evolua ca ei, sau sângele acela străin din vinele ei, sângele necunoscutului ei tată, – „un suedez, poftim! dacă vrei să ştii", îi spusese Raluca, enervată că e descusută, – avea s-o salveze de o ereditate blestemată? îi venea să-i mulţumească descreieratei de maică-sa că o zămislise cu altcineva decât cu Lulu. Şi aşa, de la ea, de la Raluca, putea moşteni destule tare. Istoria asta, a eredităţii, îi părea încurcată şi înspăimântătoare: să porţi în tine, de neînlăturat, dincolo de voinţa ta, nişte trăsături puternice şi să te ducă ele singure pe drumul lor. Nu se putea face nimic? Uite, ea voia să fie altfel, să nu aibă în făptura ei nicio picătură din Raluca, şi avea să lupte cu ea însăşi,

până când avea să izbutească. Semăna Olga cu Bébé Păunescu? De fel. Era poate însă o reeditare a maică-sii, a acelei femei blajine de care îşi aducea vag aminte. Va să zică în Olga răsărise mama ei. Era primejdios, era o veşnică ameninţare, şi Ana-Maria se întărea în hotărârea de a lucra la propria ei făptură ca la o bucată de lemn pe care o ţii în mâini şi o învârteşti pe toate părţile ca s-o vezi şi s-o ciopleşti bine. Trebuia să rupă şi ultima legătură cu familia, să plece de la Ghergani. De altfel, la vară, tot avea să-i strice socotelile maică-sii, care spusese vag că prin iulie şi august ar fi bine să plece pe undeva, pe la băi, fără nicio grijă, pentru că se însărcina ea să vadă de moşie. Ba chiar adăugase că are să facă rost de bani, pentru ca Ana-Maria să-şi poată îngădui o vacanţă frumoasă. Nu era Ion vătaf aici? Nicio grijă!

N-am studiat nimic, îşi spunea Ana-Maria. Nu mă pot duce la Bucureşti, să intru într-un cămin de studente şi să dau lecţii ca să mă întreţin, când am familie acolo. Mi-ar interzice-o ei, ca să nu-i compromit. Am să plec departe, undeva, în fundul Transilvaniei. Am să caut un post de funcţionară la poştă sau la primărie, am să intru pedagogă la o şcoală, am să găsesc ceva de făcut. Atâtea fete tinere lucrează azi. Când am lucrat în toamna asta, a fost mai bine. Dar am lucrat la ei. Mai bine la alţii. Ce mă opreşte? De ce întârzii? De ce amân? Mi-e frică de ceva? Cum are să fie în oraşul acela necunoscut? N-am fost” niciodată în Transilvania. N-am fost nicăieri. Pentru mine, lumea înseamnă Bucureşti, Lunca şi Ghergani. Ah, ba da, am fost odată, când eram fetişcană, la Sinaia, cu mama. Purtam nişte moaţe care mă doborau, aşteptam în parc cu *Mademoiselle* Jacqueline să iasă mama din hotel, să vină mama din excursiile pe care le făcea cu automobilul, să se întoarcă mama de la cazinou. Pe biata Jacqueline o durea în vara aceea un picior, şi-l scrântise, nu ne plimbam nicăieri, stăteam pe bancă, şi pe urmă începea să plouă şi intram în casă. Jacqueline îmi citea „Les malheurs de Sophie” şi eu mă plictiseam crunt. Aş fi vrut să alergăm amândouă prin păduri, ca odinioară la Ghergani. Da, am

fost la Sinaia. Cum va fi în oraşul acela din Transilvania? Şi mai întâi în care? Unde să mă duc? la Braşov? Nu, nu, mai departe. La Cluj, la Arad, la Oradea. Să nu mă găsească. Dar parcă au să mă caute? Nu, n-au să mă caute. Pot pleca liniştită. Doar dacă Dan se va teme pentru bunul lui nume. Am să-l las la o parte pe Lunceşti.

Ce am eu cu Lunca? Melinte! N-am nimic comun nici cu Melinte, dar nu e singurul în ţara asta, nu e un nume atât de rar. Nici de Ana-Maria, care sună pretenţios, boiereşte, n-am nevoie. Ana Melinte îmi ajunge. Nimeni nu e obligat să-şi dea pretutindeni toate numele de pe certificatul de naştere. Ana Melinte are să plece la Cluj. Are să-şi ia nişte bani din bugetul Gherganilor cu ea. „Are să-i deturneze”, cum va spune Dan, dacă nu va zice chiar „să-i fure”. Cândva are să-i trimită înapoi. De ce să mă sperii? Asta e marea aventură. Cu Olga, în pension, nu visam o asemenea aventură, pe care şi-o îngăduie numai bărbaţii, dar pe care noi ne minţeam cu bună ştiinţă că ne-o vom îngădui. Eu plec acum în marea aventură. Ultimele întâmplări au scuturat de pe mine toată bruma de iluzii pe care mi-o lăsase pensionul, dar în puterile mele tot mai cred. Şi în norocul celui care îndrăzneşte. Spuneau latinii într-un fel, mai bine, ceea ce spun eu acum, dar am uitat. Câtă latinească am învăţat eu? Da, am să plec. Urlă câinii pe afară ca la stână. Ştiu, m-am învăţat, nu vine nimeni. N-are cine să vină, şi oricare dintre *ei* ar veni, ar fi îngrozitor. Numai Olga, dacă ar veni ea! Dar pe Olga n-am s-o mai văd niciodată. Eu plec la Cluj. Nu ştiu de ce cred că la Cluj va fi mai bine decât oriunde. *Mademoiselle* Jacqueline fusese angajată înainte de a veni la noi la o familie din Cluj. Spunea că acolo e o catedrală mare, povestea şi alte lucruri pe care le-am uitat. E atât de greu să pleci la Cluj? Uite, eu, mâine sau poimâine, plec la Cluj! Pentru Olga e mai greu, ea rămâne acolo, cu ei, sau pentru bietul Paul, dar Paul stă chircit în odăiţa lui ca un melc în cochilie, nu ştie nimic despre cele ce se petrec pe lume, şi numai când aude zgomote puternice de glasuri, ceartă, începe să tremure şi trebuie să se bage în pat. Ei rămân acolo, şi eu

plec la Cluj. Mâine.

Scurta scrisoare a Anei-Maria, prin care o vestea pe maică-sa că plecase pentru totdeauna de la Ghergani, că lăsase cheile casei la Cerdoiu, la Lunca, şi luase cu ea cincisprezece mii de lei pe care avea să-i înapoieze cândva, nu făcuse mare impresie în casa din strada Batistei. Lulu era bolnav, nimeni nu-i aduse la cunoştinţă noutatea, şi chiar dacă i-ar fi adus-o cineva, nu l-ar fi tulburat. El pusese de mult în mintea lui Gherganii pe numele copiilor Ralucăi, iar acum, după moartea lui Paul, Ana-Maria ar fi fost singura moştenitoare a acelei moşii al cărui venit era deocamdată al lui, şi din care Raluca înghiţea cât putea. Lulu i-ar fi dat bucuros mai puţin, ca să poată achiziţiona mai multe opere de artă, dar nu se tocmea cu ea, pentru că voia să-şi păstreze liniştea. Dan se bucurase intens, şi declarase la masă că Ana-Maria îşi dăduse arama pe faţă, că nici nu se aşteptase vreodată să nu sfârşească rău, că fugise pesemne cu cine ştie cine, iar Raluca se gândise că peste vară conacul va fi gol, iar fata ei, dacă fugise cu cineva, avea să se descurce într-un fel. Nu era doar atât de neghioabă să fugă cu oricine, dovedise în toamna asta că e calculată, că ştie ce înseamnă profit şi pierdere, şi oricum, dacă i se înfunda, ea, mama, era aici, Ana-Maria o putea găsi oricând. Mult mai importantă era acum boala lui Lulu. Nu ştia dacă el scrisese un testament în regulă, dacă o apărase faţă de Dan lăsându-i Gherganii, cum era şi firesc.

Numai Olga plânse mult, pe ascuns. Ana-Maria nu-i scrisese niciodată, şi Olga înţelesese că se stăpânise s-o facă, de teamă ea Dan să nu pună mâna pe scrisoare. Pe ea voise s-o cruţe, şi avea dreptate, pentru că feciorul avea dispoziţia să-i ducă mai întâi domnului Dan toate scrisorile sosite. Poate că Ana-Maria ştiuse ce face, poate că era mult mai bine aşa, poate că plecase undeva unde se aflau alt soi de oameni, deosebiţi de familia Melinte-Lunceşti.

— Ai văzut ce pramatie e prietena ta! Uite în tovărăşia cui ai fi vrut să te las să trăieşti! Mâine-poimâine o să aflaţi că s-a sinucis, abandonată şi zdrobită, ca în romanele pe care le citeaţi împreună. Are să ne facă şi

ruşinea asta, ea, care n-are dreptul să ne poarte numele. Bietul tata! Ce naiv, ce naiv! Te-ai dus să vezi dacă s-a trezit? I-ai dat poţiunea azi, la trei?

Olga se ducea să vadă dacă Lulu s-a trezit. La căpătâiul lui stătea neclintită Raluca, suspinând adânc, ca o soţie îndurerată. Voia să fie permanent acolo, ca nu cumva Dan, în lipsa ei, să-l determine pe Lulu să facă un testament numai în favoarea lui, de vreme ce Ana-Maria plecase în lume şi nu i se mai ştia de urmă. Când Lulu dormea, Raluca scotocea prin sertare, prin bibliotecă, dar nu găsea nicio urmă de testament. Dacă cumva exista totuşi unul, pe care îl ascunsese Dan la el? Cu oameni ca ei te puteai aştepta la orice. În sfârşit, mai existau şi tribiţnale pe lume, şi contestări, şi procese, nu se teme ea de aşa ceva. Sau poate că Lulu nu făcuse niciun fel de testament, şi după moartea lui lucrurile aveau să meargă normal, legal. În orice caz, era mai bine să nu se dezlipească de căpătâiul lui.

Lulu stătea ţeapăn în aşternutul lui foarte alb, primenit în fiecare zi, şi privea necurmat, cu ochii lui fără culoare că ai statuilor, către acuarela chinezească agăţată pe zid, în faţa patului. Nu vorbea cu nimeni şi ai fi putut crede că şi-a pierdut graiul, dacă n-ar fi cerut din când în când ceai, o pernă sub şale, o limonadă. Ai fi putut crede că nu aude, dacă n-ar fi rostit o dată, foarte limpede, când Olga îi şoptise Raluchii: „A venit un domn Safranian, vrea să-l vadă pe tata”, „Să iasă afară”!

Boala lui Lulu de la Safranian venise, dar nimeni din cei din casă nu ştiau nimic. Se pomeniseră într-o seară că Lulu cade pe jos, în sufragerie, când venea la cină, că e cuprins de spasme ciudate şi zguduit de ele până dimineaţă, cu toate că doi medici, chemaţi în grabă, îi făceau injecţii şi-i dădeau doctorii. Apoi alţi medici, un profesor universitar chiar, declaraseră că e vorba de un hematom pe creier, care îi dă crize asemănătoare cu epilepsia. Familia preferase să-l ţină acasă, unde era mai bine îngrijit decât la orice sanatoriu. În orice sanatoriu doar ar fi putut să-şi găsească un complice într-un medic,

într-o soră, pentru alcătuirea unui testament păgubitor pentru una din părţi.

Lucrurile se întâmplaseră aşa. Lulu era sigur că Safranian minte, că Boroţeanu nu-i oferise nici pe departe suma de care vorbea anticarul, şi-l lăsase să se zbată, să aştepte puţin. După socoteala lui, nimeni în Bucureşti n-avea să se repeadă să cumpere acel Renoir la un preţ atât de mare. Chiar de trebuia să vândă ceva, de pildă nişte bronzuri – nu-l mai interesau atât de tare bronzurile de la o vreme, se înfiora şi tremura de plăcere numai la vederea unor materii mai friabile, mai delicate, lucrate cu artă – avea să le vândă ca să realizeze suma de care avea nevoie. Anul acesta, reparaţiile de la Ghergani înghiţiseră aproape tot venitul acelei moşii, realizat în toamnă.

După ce îl lăsase pe Safranian să aştepte două luni şi nu voise să răspundă nici la telefoanele lui, ca să-l facă să înţeleagă că riscă să rămână cu tabloul în braţe, Lulu se dusese într-o după masă la anticar. Două luni nu-i pieriseră din minte tonurile dulce aurii de pe tâmplele acelui cap de aur roşcat, dulceaţa acelui gât fierbinte şi suav în acelaşi timp, umbrele moi care coborau în decolteul larg deschis, toată lumina care purcedea din acel tablou tulburător. De câteva zile însă foamea din el devenise răscolitoare. Îl visa noaptea, i se năzărea ziua când pe un perete, când pe altul. Nu mai putea mânca nimic la masă. Nu se mai putea gândi la altceva. I se părea, în maşină, în drum spre anticar, că drumul e nemăsurat de lung, că toate vehiculele îi taie calea, ca să-l întârzie de la întâlnirea de care era însetat.

Safranian era ocupat cu un client care cumpăra un covor de Ispahan. Lulu se aşează în biroul mic din spatele magazinului. Renoir-ul nu mai era acolo. Foarte bine, Safranian l-a ascuns, se gândi Lulu. Nici nu era bine să-l vadă toţi câţi pătrund în biroaşul ăsta. Până şi privirile lor îi furau parcă ceva din tabloul *lui*, din tabloul care avea să fie azi al lui. Sigur că îl închisese în casa de fier. Doar nu era să-l… Lulu nici nu putea formula mai departe „vândă”. O furnicătură ciudată îi trecu prin braţe şi prin picioare.

Asta era cu neputinţă. Safranian, care câştigase o avere de pe urma lui, nu putea face una ca asta.

În sfârşit, Safranian isprăvi cu muşteriul şi intră în birou. Ochii mari, negri, lueioşi, îi lunecau în toate părţile, era foarte volubil, niţel cam îmbujorat în pomeţi.

— Am venit să ne înţelegem o dată, Safranian.

— Despre ce? negustorul se uita peste umărul lui Lulu, căuta parcă ceva cu privirea nesigură în colţul acela întunecat.

— Despre Renoir.

— L-am vândut, răspunse Safranian. Am acum, are să te intereseze, stai să aduc din depozit…

— L-ai vândut? întrebă Lulu cu cel mai impresionai glas al lui. Simţea că în piept se petrece ceva, că mâinile şi picioarele îi înţepenesc.

— Săptămâna trecută. L-a luat Boroţeanu. Dacă dumneata nu te-ai mai interesat. Eu sunt negustor, nu pot lăsa banii să zacă…

— L-ai vândut? repetă Lulu cu exact acelaşi glas, ca o placă de patefon stricată, care repetă acelaşi rând imprimat.

— Am eu altceva pentru dumneata.

— Safranian, eşti un ticălos! i

— Domnule Melinte! negustorul duse mâna la inimă. După treizeci de ani de servicii, îmi spui dumneata mie asemenea cuvinte! Când am răscolit pământul ca să găsesc ce-ţi dorea inima! Eu ar trebui să fiu supărat că m-ai lăsat…

Lulu porni spre uşă ca un automat. Negustorul alergă în urma lui, bătându-se cu pumnii în piept.

Lulu intră în maşină şi se curmă, ca rupt, ca să se aşeze.

— Acasă! spuse el cu gura uscată.

Renoir al lui la Boroţeanu! Singurul lucru pe care şi-l mai dorea pe lume. Al lui! Al lui, care avea toate drepturile asupra tabloului, pentru că nimeni afară de el nu ştia preţul acelor rozuri, acelui aur, acelor umbre străvezii. Al lui, care îl iubea, care ştia de mult că e proprietatea lui! Pe

un perete străin, într-o casă străină, în care cel care ţi l-a furat spune musafirilor: „Aţi văzut ce

Renoir am cumpărat? Ce Renoir am eu!”. El îl are. Ce ticăloşie, ce nedreptate, ce hoţie!

Picioarele i se înţepenesc din ce în ce mai tare. Mâinile, braţele se fac ca de lemn. În piept se zbuciumă ceva, în pântece la fel. A mai avut, a mai avut de mult asemenea stări, îşi aduce aminte, dar niciodată nu s-a simţit atât de rău ca acum. Inima bate dezlănţuită, şi trupul i se anchilozează.

A ajuns acasă. Coboară greu din maşină. Şoferul are impresia că domnul şi-a scrântit un picior şi-l conduce de braţ până la uşă. Lulu se aşează pe scaun în vestibul şi stă aşa, împietrit. L-a luat Boroţeanu, l-a furat Boroţeanu. Inima îi pocneşte parcă. Cum a îndrăznit? Cum a îndrăznit şi Safranian? Ştiu amândoi că asemenea lucruri nu pot fi pedepsite penal. Hoţii! Ar fi fost acum, în ceasul ăsta, pe perete, în faţa ochilor lui. Cu ce drept, când el îl alesese, îl voia, îl stăpânea în mintea lui? Să ştii că se apropie criza. O recunoaşte. N-o poate opri. În stomac începe ceva, ca o convulsie ciudată. Aude cum din hol îl cheamă la masă. Se ridică. Nu ştie de ce se duce. Se apropie de scaunul lui din capul mesei. Încă o convulsie, ceva cumplit, de parcă toate măruntaiele i se ghemuiască deodată. Gândurile se încâlcesc, capul doare. Apucă speteaza scaunului, cade.

Raluca şi Olga îl văd pe Lulu rostogolindu-se la pământ, muşcând covorul, aducându-şi genunchii la gură, întinzându-i, răsucindu-se ca un şarpe călcat, urlând. Olga aleargă pe scări, să-l cheme pe Dan mai repede jos, Raluca se teme să pună mâna pe bărbatul ei, cheamă feciorul.

Criza asta, mai lungă decât cele prin care a trecut Lulu pe vremuri, a nedumerit doctorii şi a răsturnat obiceiurile bine stabilite ale casei. Unii medici au vorbit de o tumoare la creier, alţii au bănuit că ar fi vorba numai de viermi intestinali, profesorul înclină spre epilepsie şi se interesează de antecedentele bolnavului, dar nu i se spune nimic asemănător. Concluzia generală a fost, după un consult, că e vorba de un hematom pe creier şi o stare

proastă, de natură nervoasă, a inimii. Linişte, repaus absolut, şi încredere în medicină, altceva nu i se putea recomanda bolnavului. Lulu nu ajutase medicii cu nimic, nu le spusese dacă avusese vreo emoţie înainte de criză, avea aerul că nici nu-i înţelege, afară de momentele în care îl enervau cu vorbăria lor şi-i poftea afară, sau îi era prea rece, şi cerea să i se mai aducă un pled. Amestecul acesta de luciditate şi inconştienţă le părea mai suspect decât orice.

De fapt auzea tot, înţelegea tot, dar nu voia să vorbească, nu voia să se clintească din pat. Desigur, nu-i era bine, avea necontenit o gheară pe inimă şi un şarpe încolăcit în stomac, pe care îl simţea din când în când zbătându-se, dar ştia că s-ar putea scula în picioare, că s-ar putea aşeza la masa de lucru, că ar putea citi şi chiar scrie. Nu voia însă. Nu voia nimic, decât să stea aşa, încremenit pe spate, cu ochii aţintiţi asupra peretelui pe care ar fi trebuit să atârne acum tabloul lui Renoir, şi să-şi închipuie că e acolo. Îl vedea, cu ochii larg deschişi. În clipele în care nu izbutea să-l vadă, în care avea limpede imaginea acuarelei chinezeşti, şarpele i se răsucea în stomac, gheara îi strângea inima. O ştia pe Raluca la căpătâiul lui, dar n-o privea. Ştia că aştepta să-l vadă „lucid” ca să-i vorbească despre testament, şi se prefăcea că nu e. Testamentul era de mult la avocatul lui, vorbea limpede despre destinaţia parterului, aceea de a fi muzeul „Melinte-Lunceşti”, despre împărţirea celor două moşii între cei doi copii ai lui, aşa cum era firesc să fie pentru bunul lui nume şi după moarte, despre catul de sus, care îi rămânea lui Dan. După moartea lui, toate aveau să fie limpezi. Dar acum n-aveau decât să se zbuciume, să se bănuiască, să se mănânce. Numai zgomot în jurul lui să nu facă, şi în adevăr, nu făceau. Din când în când intra Olga în odaie, uşoară, palidă, inconsistentă, aşa cum devenise în ultima vreme, îi potrivea pledul pe picioare sau aşeza perdeaua de la fereastră, să nu-l lovească prea brutal lumina. Lulu pricepea că o trimisese Dan în control, dar nu-l enerva. Era, în sfârşit, şi o imagine frumoasă, între

celelalte imagini vii care îl înconjurau. Când venea Dan să-l vadă, lui Lulu i se părea că se rostogoleşte ceva greu peste el. Privea cu încăpăţânare Renoir-ul închipuit de pe perete ca să nu-i simtă prezenţa. Şi, în sfârşit, când îşi pierdea răbdarea, făcea un semn precis către uşă cu mâna lui albă şi lungă. Să iasă o dată, îi înghiţea tot aerul respirabil din odaie. Se aşeza mereu în faţa lui, Raluca cel puţin stătea la căpătâi, ar fi trebuit să întoarcă ochii ca s-o vadă, şi nu-i întorcea.

— Îţi dai seama de câtă putere şi concentrare am nevoie ca să-mi ţin cursurile aşa cum le ţin, să nu-mi pierd elevii din mână, când din toate părţile sunt înconjurat de duşmani care vor să mi-i fure, în vreme ce în casa mea e asemenea nenorocire care mă copleşeşte? o întreba Dan pe Olga. Îţi dai seama, sau eşti pe altă lume? La ce te gândeşti?

Ea nu se mai gândea la nimic, nu mai avea nicio părere. Se grăbea să-l aprobe pe Dan. Să-l aprobe repede, până n-avea să ridice glasul. Să nu ţipe numai, atât, să nu ţipe! îl întovărăşea la cursuri când voia el, când avea nevoie de public mai felurit, rămânea acasă când i-o cerea, intra în odaia socrului ei când o trimitea Dan, ca să se lovească de cuţitele privirii Raluchii, se ducea la croitoreasă când era certată că nu se îmbracă şi stătea zile întregi în acelaşi capot, când i se imputa că îi e gândul numai la toalete. Dacă ar fi întrebat-o cineva ce fel de om e bărbatul ei, ar fi răspuns: „E un om extraordinar!”, fără să mintă. O convinsese că e extraordinar, că ea e aproape cretină, şi nu mai încerca măcar să creadă altceva. Era un vierme, pe care un om de geniu şi-l luase tovarăş de viaţă. Tatăl ei, care nu le mai intrase în casă de când rupsese legăturile cu Raluca, o chema uneori la telefon, şi ea îi răspundea cu o voce albă, moale, că e sănătoasă, că e fericită, că e ocupată.

Boala lui Lulu stătu pe loc aşa vreo trei luni. Apoi, în primăvară, când feciorul îl anunţă într-o dimineaţă că venise iar domnul Safranian şi se ruga să fie primit, Lulu după un „Nu! Afară!” scurt şi energic, avu din nou o criză,

scurtă de data asta şi mai slabă, şi după o oră muri. Raluca leşină de trei ori, pentru că erau trei doctori de faţă, în cinstea fiecăruia dintre ei, dar nu vru în ruptul capului să părăsească odaia. Tocmai acum putea Dan să răscolească mai bine, în vraiştea care se iscă într-o casă cu pompele funebre, cu necunoscuţi care vin să-şi ia rămas bun de la răposat, cu slugile care aleargă ca bezmetice. Dan nu se dezlipea nici el de cadavrul iubitului lui tată. Abia seara, când casa se linişti, căutară împreună meticulos, ordonat, privind fiecare foarte atent ce fac mâinile celuilalt, în vreme ce Olga, în hol, stătea lângă catafalc şi curăţa conştiincios mucurile lumânărilor. Dar cum de la o vreme i se făcu frică, se sui în dormitorul ei, şi mortul rămase singur, nu mai palid sau mai îngheţat decât fusese în viaţă, ba dimpotrivă, pentru că flacăra lumânărilor îi arunca lumini călduţe şi jucăuşe pe obraz şi pe fruntea netedă. Cei doi căutară încă multă vreme. Raluca, nerăbdătoare, răsturnă cu cotul o tanagra care se fărâmă şi Dan, nervos, mototoli în pumn cele două pagini ale unui studiu început de Lulu în ziua în care se îmbolnăvise. Pe Dan nu-l interesa moştenirea pentru că reprezenta avere, îl interesa numai să se vadă trecut în primul plan, să nu fie umbrit de nimeni, să nu i se facă *lui* o nedreptate, să se vadă limpede că e respectat, preferat, recunoscut, adorat, încolo, să roadă şi ele un os, maică-sa şi soră-sa, treaba lor. Până în zori nu găsiră nimic. Abia după înmormântare se prezentă avocatul cu testamentul. Totul era bine, totul era în ordine. Numai că Lulu uitase s-o pomenească pe Raluca.

— Şi eu? ţipase ea. Eu cu ce rămân?

— Tu ai Gherganii. Tu, Ana-Maria, nu-i acelaşi lucru? Doar vă iubiţi!

— Şi la Bucureşti? Unde stau eu, dacă aici se face muzeu? După o viaţă întreagă de trai în comun, nu scrie el acolo că muzeu se va face după moartea mea? Ia uitaţi-vă bine! mai citiţi o dată.

— Nu, aşa ceva nu scrie în testament.

— Fac contestaţie!

— Nu vă sfătuiesc, doamnă… Avocatul îşi băga

tacticos ochelarii în toc. N-o să ajungeţi la nimic, are să dureze ani de zile, are să coste o avere.

— Dau foc casei! avu Raluca altă idee.

Dan interveni, zâmbitor, clement, trecându-i un braţ peste umeri:

— Mamă, de ce te enervezi? Poţi locui în odaia lui Paul. Nimeni nu va avea nimic împotrivă.

— În chiţimia aia? Ferestrele ei dau spre curticică, spre lăzile de gunoi.

— Mutăm lăzile de gunoi. Paul, sărăcuţul, a locuit douăzeci de ani acolo şi s-a simţit foarte bine. Dumneata îi aranjaseşi odaia ca pe o „bombonieră", – îţi plăcea atât de mult. Nimeni n-a clintit un scaun de acolo. Ai uitat-o, bombonieră trebuie să fie şi acum.

— După orice lege, soţia moşteneşte de drept…

— Când nu există un testament, doamnă.

Raluca îşi muşca mâinile. Nu făcuse ea rău când nu trâmbiţase la timp că bărbatul ei e un neputincios şi că nu sunt ai lui copiii? îl cruţase, îşi trăise viaţa pe ascuns, cu toate greutăţile pe care le impune discreţia. Fugise în străinătate ca să-şi ascundă iubirile. Mai folosea la ceva să dea pe faţă acum tot şi să compromită bunul nume al mortului, acum, când lui puţin îi mai păsa de tot ce lăsase în urma lui? auzi, să-i lase Anei-Maria Gherganii, şi nu ei! Pentru ce? Doar n-o iubise niciodată pe nebuna asta despre care nu mai ştia nimeni pe unde o fi. Asta o făcuse canalia aia gălbejită numai ca s-o pedepsească pe ea şi ca să spună lumea: „A fost un părinte bun, a avut grijă de amândoi copiii lui". Ca să treacă şi după moarte, în ochii oamenilor, drept tată al tuturor copiilor lui.

Din casa asta avea să se mute. Gherganii aduceau destul venit, pe care se putea spera că n-avea să vină atât de curând Ana-Maria să-l încaseze. Când o veni… *qui va à la chasse*, *perd să place*! De ce n-ai fost aici, fetiţo? Eu am investit bani în moşie, de unde voiai să-i dau? E partea mea de zestre, domnul Melinte-Lunceşti a dispus abuziv de ea. Stai şi tu aici, administrează, munceşte, şi gândeşte-te că sunt mama ta, că am făcut sacrificii pentru tine, că te-am

iubit şi te-am crescut.

Raluca îşi luă un apartament mic la şosea. Începu să primească. Era enervant, dar nu se ivea niciun bărbat bine, gata să plece cu ea în străinătate sau măcar să se lase invitat la Ghergani. Erau absenţi bărbaţii care îi intrau în casă, halucinaţi, vorbeau despre politica Europei, despre apropierea unui nou război, jucau cărţi pe sume fantastice pe care ea uneori trebuia să le împrumute angajând viitoarea recoltă de la Ghergani, şi dacă făceau vreodată curte, le plăceau femeile tinere, gâsculiţele fără experienţă, fără prestanţă, fără personalitate. Nopţile ei erau foarte amare. După ce dormise ani de zile într-o casă plină de oameni, acum, în singurătate, se temea că avea s-o sugrume bucătăreasa, că are să i se arate strigoiul strâmb al lui Paul, că are să vină un cutremur mare care îi va dărâma tavanul peste pat.

O dată – peste vreun an – îi spusese cineva că o zărise pe Ana-Maria pe stradă, la Cluj, dar nu era foarte sigur că fusese ea. Mai târziu, o prietenă care îşi îngrijise o astenie la clinica din Cluj o asigură că Ana-Maria lucrează acolo, la secretariat, şi e măritată cu un doctor tânăr, Voicu. Câtă ingratitudine! Câtă sminteală! Nici măcar nu-i ceruse învoirea şi binecuvântarea. Pe Lulu, pe Dan, avusese de ce să fie supărată, dar pe ea? în sfârşit, nu era nicio pagubă că nu venea să-şi ia în primire moştenirea. Cu cât mai târziu, cu atât mai bine. Numai de nu i-ar trece prin cap doctoraşului ăla de neam prost – sigur că de neam prost, cine a auzit vreodată de o familie nobilă Voicu? – s-o convingă că trebuie să vină, să intre în posesia Gherganilor.

Oamenii ăştia de jos se grăbesc la pomeni, la chilipiruri, la lucru nemuncit. Să stea acolo Ana-Maria cât i-o plăcea. Dar Dinu, băiatul ăsta drăguţ care se îndrăgostise de curând de ea şi care avea tot spiritul practic de care ea fusese totdeauna lipsită, insista foarte mult să se ducă la Cluj, să-şi vadă fata şi să-i ceară o scrisoare în care Ana-Maria să-i dea mână liberă la administrarea moşiei, ca să înlăture viitoare neplăceri,

spunea el pe bună dreptate. Raluca se temea să nu trezească o problemă adormită de doi ani şi să-l lase singur pe Dinu la Bucureşti, fie şi pentru trei zile. Era atât de frumos, încât orice prietenă a ei ar fi fost bucuroasă să i-l fure. În sfârşit, cicălită, flatată, convinsă, îi scrise Anei-Maria Voicu – ce să-i faci? – o scrisoare lungă la clinica din Cluj, o scrisoare sentimentală, de mamă rănită, demnă, singură, şi îi ceru în încheiere hârtia aceea despre care vorbea Dinu. Peste patru zile, spre mirarea ei, primi preţioasa autorizaţie de a dispune de Ghergani cum vrea, şi încă două rânduri de la fiica ei, care îi spunea că e mulţumită, că are un copil de trei luni, că e foarte ocupată la clinică. Neroada! Luase un bărbat care nu era în stare s-o ţină, lucra încă! De ce se mai măritase atunci?

Dinu era încântat.

— Diana mea, aşa îi spunea el Raluchii de când îi văzuse fotografia în costum de vânătoare, să plecăm în Italia! Vreau să văd Veneţia cu tine, să ne plimbăm îmâmbrăţişaţi în gondolă, vreau să mergem la Capri, unde marea e albastră ca ochii mei!

Stătea în genunchi, în faţa ei, şi deschidea mari ochii lui albaştri, cu gene negre. Era nemaipomenit de drăguţ!

— Uite, am să te ţin aşa de braţ şi o să ne plimbăm la Taormina sub palmieri!

Dinu o lua de braţ şi făceau ocolul salonului, salutând în dreapta şi-n stânga cunoştinţe imaginare.

— Trage-ţi pălăria mai pe frunte, nu vezi că-ţi dă soarele în ochi? Şi îi strica pieptănătura, o ciufulea, o săruta şi se dădea apoi de două ori peste cap în mijlocul odăii. Era fermecător!

— Trebuie să ipotechezi o parte din moşie, spunea el cuminţit deodată. Nu vreau acolo să tremuri pentru fiecare liră şi să nu-ţi faci toate chefurile. Dacă ai să vrei mătăsuri italiene să-ţi cumperi, dacă ai să vrei perle, să nu ţi le refuzi.

— Noi n-am ipotecat niciodată.

— Ce importanţă are? La toamnă, când vinzi recolta, plăteşti ipoteca. Esteticianul tău te ţinea cam strâns. Eu aş

face orice sacrificiu pentru tine. Ia mai pleacă o dată pleoapele aşa, nu! Aşa! Diana mea, îmi place când laşi pleoapele în jos, ai ceva atât de pudic, şi de liniştit! Iar când le ridici, focurile iadului ard în ochii tăi!

Olga mai rămăsese o dată însărcinată şi pierduse din nou copilul. Îl plânse. Îşi făcuse un timp iluzia că va fi mai puţin singură, că va avea o făptură fragedă, dulce, lângă ea, că va putea să se dăruie în întregime ei. Uneori o înfiorase gândul că poate copilul acela avea să semene cu Dan, cu Paul, dar voia atât de mult să fie altfel, încât îşi închipuia că dacă se va gândi intens, necurmat, la făptura lui viitoare, avea s-o determine, să-i hotărască alcătuirea, în lunile acelea căpătase din nou viaţă, o fărâmă din vioiciunea de altă dată, începuse din nou să judece lumea care o înconjura, să-l vadă cu obiectivitate chiar pe Dan şi uneori, slab, să i se împotrivească.

După accident însă, slăbi din nou, îşi pierdu toată puterea şi toată vlaga interioară. Sunt o jivină mică şi fără rost pe lumea asta, se gândea ea, Dan are dreptate, are dreptate să mă dispreţuiască şi să mă umilească, el care e un om neobişnuit. Cel puţin lui dacă aş putea să-i fiu de folos, cel puţin pe el dacă aş putea să-l slujesc cu credinţă, ca să-mi justific existenţa!

Dan venea de la facultate încruntat. Şi azi încercase cineva să-i mineze cursul. Un student intrase cam pe la jumătatea prelegerii lui în sală, făcuse zgomot, distrăsese atenţia celorlalţi. Crezi că asta era o întâmplare? Că nemernicul acela întârziase aşa pentru că erau tramvaiele pline, aşa cum bâiguise în chip de scuză? Da’ de unde! Asta era o lucrătură, dintre cele mici – ştiau ei să pună la cale şi mai mari, – a lui Alexiu, a lui Gheorghiu, a rectorului, a ministrului învăţământului chiar, pentru că toţi îl invidiau, toţi îl urau. Crăpau năpârcile de necaz că la cursul lui veneau studenţii şi chiar lume străină de facultate, ca la Meca. Dacă ar fi putut, oricare dintre ei l-ar fi ucis, dacă ar fi găsit o posibilitate de a omorî fără să lase urme. Dar avea el să i-o coacă lui Alexiu. Aveau să se ducă şi studenţii lui credincioşi la cursul imbecilului ăsta, şi să

râdă pe înfundate, dar aşa ca să vadă toată lumea şi să aibă impresia că fac eforturi uriaşe să se stăpânească, în punctele cele mai importante ale cursului. Ce-şi închipuie Olga? Că are să-i trimită el? Crede că e în stare de asemenea infamie care să-l asemene cu ceilalţi? Ei singuri vor să se ducă, nu i-au mărturisit-o pentru că se tem de el, dar nu-i poate opri. Aici se isprăveşte autoritatea lui. Când vor să-l apere pe el, nu-l mai ascultă. Sunt nişte fanatici.

— E ciudat cum mă iubesc băieţii ăştia! zâmbea cu mirare Dan. Chiar cei care au absolvit, vin încă la cursurile mele, dacă au rămas în Bucureşti, şi fac toate eforturile să rămână în Bucureşti, tocmai ca să nu se îndepărteze de mine.

În adevăr, sala în care vorbea Dan era totdeauna plină. Studenţii începuseră să-l caute şi acasă, întâi cu timiditate, pe urmă curajos. Se crease obiceiul ca joia şi sâmbăta casa lui Dan să fie plină de tineret. Veneau şi de la alte facultăţi, veneau şi oameni care absolviseră sau nu o facultate. Stăteau pe scaune, înghemuiţi vinul lângă altul pe sofale, aşezaţi pe jos, pe covor, în vreme ce profesorul, cu glasul lui care urca şi cobora, perora de la biroul lui.

— Viaţa elimină necruţătoare elementele slabe ca să facă loc celor puternice. Ca într-o pădure, în care stejarii sug din pământ hrana lăstărişului şi-l ucid cu umbra lor deasă. Trebuie să alegi: vrei să fii stejar sau tufiş nevrednic, cu existenţă scurtă.

Sigur, toţi studenţii voiau să fie stejari. Să piară tufişurile până la unu!

— Un neam îşi face sieşi dreptate, în clipa în care devine conştient de puritatea lui. A-ţi face dreptate, înseamnă a anula balastul sentimentalismului, bunătăţii samaritene, sensibilităţii nuanţate pretenţios, zurgălăilor sunători pe care şi i-a agăţat omenirea pe drum ca să fie „frumoasă” sau „nobilă”. Nobil şi frumos este cel tare, necruţător, cel care cu barda spiritului său neînduplecat şi a gestului lipsit de şovăire îşi taie drum. Te apleci asupra celui căzut în bătălie? Pierzi vremea, şi vremea nu e recuperabilă. Asta nu e o morală crudă, e o morală sortită

să creeze, prin cernere şi selectare, o rasă nouă, în care, iertaţi-mi butada, nimeni să nu mai semene cu profesorul vostru Gheorghiu, care îşi primeneşte opiniile o dată pe săptămână ca alţii izmenele, cu impresia, bietul pseudo-filozof, că promovează o metodă vie. Şi rimele sunt vii, iubiţii mei, dar n-au să aibă niciodată aripi. Dacă te uiţi din vârful turnului Eiffel, vezi puzderii de cutii în care locuiesc sute de mii de oameni-şoareci. Dacă treci pe străzile Parisului, vezi case, apartamente, ferestre, îndărătul cărora locuiesc familii stimabile, cu „probleme”! Trebuie să te uiţi totdeauna din turnul Eiffel, ca să ai adevăratele dimensiuni ale mulţimii şi să dai foc la nevoie unui oraş întreg. Selecţiunea, am spus, selecţiune!

Aici glasul lui urca atât de sus, încât Olga îl auzea din odaia ei şi se înfiora.

Aş putea să le spun tot atât de bine şi inversul, că pun preţ pe orice făptură umană, pe mase în general, să melodramatizez democratic problema drepturilor omului de rând, dar *asta* e teoria mea, teoria cu care mi-am dobândit adepţii, teorie care atrage la mine tineretul ambiţios şi năvalnic. Asta e teoria care, cu oarecari diferenţe, prinde rădăcini în Europa centrală. Ziua de mâine e a ei. Ceea ce-i aduc eu personal, o face şi mai ademenitoare. Să-i lăsăm pe alţii să-şi stoarcă inimioarele ca Mesia.

— Iubiţii mei, cercetaţi-vă fiecare capacitatea în îndurare, pentru că cel tare e şi lovit, şi după ce veţi fi siguri că nu vă sperie nimic, creşte-ţi ca stejarii!

Dan nu intrase în niciun partid politic. Pe el îl interesau speculaţiile filosofice, teoriile care depăşeau frământarea evenimentelor înconjurătoare. Era şi mai prudent aşa. În jurul lui apele nu erau încă despărţite, se putea întâmpla într-un fel, pentru care erau destule simptsme, dar se putea întâmpla şi altfel. Dacă într-o zi un anumit partid avea să ia frânele ţării şi să-i ofere un fotoliu ministerial, cu atât mai bine. Dacă nu, avea oricând acoperirea că făcuse filosofie, numai filosofie la catedra lui, şi că dacă anumiţi elevi ai săi o luaseră razna, se

încadraseră, el n-avea nicio răspundere în toate astea, tocmai pentru că se îngropase până peste urechi în teoria cunoaşterii.

Olga nu mai era destul de frumoasă ca să mai merite s-o ia la cursuri, s-o ducă în rarele vizite pe care le făcea. Era prea stinsă, prea incoloră, prea tăcută. Nicio laudă să te arăţi cu ea în lume. Alte femei îl înconjurau acum cu admiraţia lor făţişă, acum, când avea succes. Dan le privea adânc, cu ochii lui pe care şi-i simţea de vultur, se adresa numai lor când vorbea în mijlocul unei societăţi întregi. Una voia să-l cucerească pentru că era celebru, alta pentru că îl socotea bogat, o a treia pentru că era, în adevăr, în extaz când îl auzea vorbind, şi nu-i mai vedea nici fălcile, nici braţele, nici picioarele. O alese pe asta, pe această Lidia Cosma, o femeie divorţată până acum de două ori, cu extazul facil, cu o înfăţişare de valkirie. Venea la el lunea dimineaţa şi vinerea după-masă, să-i scrie la maşină cursurile. Dan o trimitea atunci pe Olga la plimbare, să-şi mai primenească puţin gândurile, pentru că s-a imbecilizat stând în casă, iar după câteva plimbări de acest fel, când îi păru rău că se întoarce mai rumenă la faţă şi puţin mai veselă, temându-se că cine ştie ce distracţii găsise în oraş, începu s-o trimită jos, în muzeu, să mai supravegheze puţin vizitatorii. Într-o zi, cu paznicul adormit pe care îl aveau, avea să dispară cine ştie ce lucru de preţ.

Olga ştia de ce e trimisă în muzeu. Îi era tot una. Acum, orice îi era indiferent. Dacă nu avusese curajul Anei-Maria, dacă nu fusese în stare ca ea să plece de acasă, să trăiască prin propriile ei puteri! Acum era prea târziu, era în adevăr prea târziu, nu mai avea nici măcar dorinţa de a-i fi altfel de cum îi era. Se gândea uneori cu jind la ziua în care, după cearta aceea odioasă din familie, fusese cu Dan la rector, la ceai, şi la ea însăşi, care fusese gata să fugă de câteva ori în după masa aceea, ar fi fugit chiar, dacă n-ar fi fost împiedicată de fiecare dată. Uite cum eram eu atunci, îşi spunea cu un soi de tristeţe lâncedă, cu un fel de admiraţie pentru cea care voise să fugă. Într-o zi Dan hotărâse că era mai bine să-l lase singur

în dormitor pentru că începuse să sforăie noaptea, şi să se instaleze în odaia lui Paul, unde avea şi mai multă linişte „pentru meditaţie”, întregise el batjocoritor. Olga se gândi că avea probabil intenţia s-o aducă în casă pe Lidia Cosma, care le venea acum foarte des şi la masă. Se cercetă dacă simte ceva, gelozie sau suferinţă, şi nu găsi în ea nimic asemănător. Avea numai mai multă linişte. Dar valkiria fu repede schimbată. Acum venea la masă o fetişcană cu nasul sumes, cu gura nefardată, groasă, care stătea mută în faţa lui Dan şi care pesemne rămânea uneori şi seara la el. Fetişcana nu avu mult timp trecere, fu înlocuită cu o femeie subţire, străvezie, delicată, în care Olga recunoştea ceva în ea însăşi de cu ani în urmă, când se măritase cu Dan.

Uneori, rar, Olga ieşea în oraş. O zăpăceau puţin străzile cu larma lor după atâta şedere între patru pereţi şi se temea să nu se întâlnească cu cunoştinţe. Ce să le spună relaţiilor lui Dan, dacă o întrebau ce mai face? În afară de „bine, mulţumesc”, nu era în stare să scoată altceva din ea. De fapt, nici nu făcea nimic, nu făcea nimic în casă, nu făcea nimic în lume, zăcea, putrezea pe picioare, citea cărţi la care nu era destul de atentă şi din când în când supraveghea muzeul, în care nu ştia ce trebuie să urmărească sau ce vede cu ochii deschişi. M-am idiotizat cu desăvârşire, îşi spunea ea, mă gândeam eu că nu sunt decât un gândac pe care are să-l calce cu gheata, şi uite că m-a călcat, m-a strivit, nu mai exist. Într-o zi are să mă ducă la spital sau la azil ca pe Paul, nu ştiu bine unde l-a dus, şi am să mor acolo fără să-mi dau seama unde mă aflu.

Într-o zi, pe bulevardul pe care se strecura cu spaimă mare pe lângă ziduri, privind în jos, Olga se izbi de altă femeie. Ridică fruntea să-şi ceară umil scuze şi rămase cu gura deschisă, cu glasul retezat. Se rezemă de peretele casei. Era Ana-Maria! Ana-Maria, mai voinică decât o ştia, cu o privire mai făţişă, mai hotărâtă, cu o frunte mai îngândurată, parcă puţin cutată.

— Olga! strigă ea şi o cuprinse în braţe. Olga, sunt de

două zile în Bucureşti, telefonez mereu la voi după numărul din cartea de telefon, cu nădejdea că ai să răspunzi o dată tu. N-am vrut să vorbesc cu nimeni, ca să nu-ţi creez neplăceri şi să nu suport nici eu cine ştie ce înfruntare. Vin pentru prima oară în Bucureşti, după atâţia ani. Ai slăbit, Olga. Nu mai plânge. Uite, plâng şi eu, şi se uită lumea la noi. Să intrăm undeva, într-o cofetărie. Să stăm puţin de vorbă. Uite aici. Intră, Olga! Nu mai plânge, te rog! Stai aici, stai aici. Te-ai împiedicat? Vai de mine! Ştiu cu, domnule? Două cafele negre. Să-ţi arăt fotografiile copiilor mei. Fetiţa are patru ani şi băiatul cinci. Tiberiu ar mai vrea un băiat, dar eu lucrez prea mult la clinică, nu mai am când să cresc unul. Fetiţa are să semene cu tine, pentru că mă gândeam şi-i vorbeam lui Tiberiu mult despre tine când o purtam. Băiatul e taică-său întreg. Nu mai plânge, Olga! Spune ceva! Eu sunt vinovată. Vorbesc ca o moară neferecată şi nu te întreb nimic. Ţi-e greu, Olga? E foarte greu cu Dan, nu-i aşa?

Olga nu putea scoate un cuvânt. Nici n-ar fi avut ce spune. Nimicul pe care îl trăia ea nu avea corespondent în cuvinte. Nici măcar nu suferea, ca să-i poată spune Anei-Maria: mă chinuiesc. Se simţea mai nemernică decât oricând, mai inexistentă, mai anulată. Nu înţelegea de ce plânge ca un om nenorocit, dacă nu mai ştia de mult că e nenorocită. Şi totuşi, pe măsură ce Ana-Maria vorbea, îşi aducea aminte un ceas din adolescenţa lor, o întâmplare recentă în care copiii ei reacţionaseră foarte caraghios şi foarte drăgălaş, Olga simţea treptat că parcă mai există puţin suflet în ea, şi sufletul ăsta doare ca o rană.

Ana-Maria se opri brusc. Îşi privi prietena adânc, serios, zguduită deodată de lacrimile astea care nu se mai opreau, de imaginea femeii stinse, topite, năuce parcă din faţa ei.

— Olga, vino la Cluj! Pleacă fără să-i spui nimic. Vino la noi. Tiberiu e destul de tare ca să te apere. Îmi iau eu toată răspunderea. Nu suntem bogaţi, despre Ghergani şi ce manevrează mama acolo nu ştiu nimic, şi nici nu vreau să ştiu. Vino la noi, la Cluj!

Olga plângea şi mai tare.

— Pentru Dumnezeu, dacă nu eşti în stare să pleci într-o zi de acasă la gară, vino acum, cu mine. Ce-ţi trebuie?

Vrei să-ţi iei bagajele? Vino şi fără bagaje. Mă uit la tine, nu mai eşti tu, eşti umbra ta.

Are să mă caute, are să mă găsească, are să mă aducă cu sila înapoi. El e puternic, e violent, nimeni nu mă poate apăra de el. Le-aş face numai ruşine şi buclucuri oamenilor ăstora. N-are nevoie de mine, dar n-are să suporte să i se ia un lucru al lui. Oho! îl cunosc eu.

— Gândeşte-te, Olga. Dacă nu poţi să vii acum, pentru că nu te aşteptai la întâlnirea noastră şi la propunerea mea, gândeşte-te şi vino oricând!

Olgăi îi căzu privirea pe ceasul mare de pe peretele din faţa ei. Era ora 1! Venea Dan! N-avea s-o găsească acasă. Oh, Doamne, niciodată nu se întâmplase una ca asta. Cine ştie ce avea să spună, cine ştie ce avea să facă! sări în picioare. Rosti strangulat, din fundul gâtului:

— E unu! Trebuie să plec.

Astea au fost singurele cuvinte pe care le-a auzit Ana-Maria din gura ei. A urmărit-o cu privirea cum se strecura prin uşa larg deschisă, de parcă s-ar fi prefirat timid printr-un puhoi de oameni, şi abia atunci a început să plângă şi ea, sub ochii miraţi ai chelnărului care venise să facă plata, să plângă adânca schimbare, cumplita schimbare a făpturii aceleia care nu mai semăna nici cu ea, nici cu vreo altă făptură omenească cunoscută.

Pe Olga, întâlnirea asta o golise şi de restul de viaţă pe care îl mai avea. Nu merita nimic, pentru că nu era în stare de nimic. Soartă? Noroc? Oricine în locul ei ar fi procedat de la început altfel.

Uneori venea la ea, pătrunzind pe scara de serviciu, taică-său, Bébé Păunescu. Servitorii începură să-l cunoască, nu ştiau bine cine e, ştiau că e scăpătatul acela bătrân, căruia îi dă coniţa câte un pachet. Păunescu nu mai avea absolut nimic şi nu se mai găsea nicio cucoană care să-l ţină, prăpădit cum era, adus de spate, scofâlcit,

cu o dantură falsă din care picaseră doi dinţi. Olga îi dădea câţiva lei – n-avea nici ea mulţi niciodată – câte ceva din cămară, câteva boarfe vechi, să le vândă la hala de vechituri. Aduna lucrurile astea repede, cu sufletul la gură, cu toate că Dan era la facultate şi n-avea să se întoarcă atât de curând – Păunescu îi ştia orele şi venea numai în lipsa lui, – se uita îngrijorată în toate părţile până când bătrânul pleca, nu ştia cum să-l mâne mai repede spre ieşire. Nu-l iubise niciodată, nu-l iubea nici acum, dar îi era milă de mâinile lui care tremurau, de glasul lui de capră bătrână, când spunea, cu ochi rugători: „Dar niţel orez n-ai? Puţin zahăr!”

Ştia că Dan nu e zgârcit. Se bătuse pentru case şi moşii nu din zgârcenie, ci din orgoliu şi din ură faţă de ceilalţi. Nu era socotit ca Lulu şi nici aprig la bani ca Raluca. Studenţilor lui le dădea cu amândouă mâinile şi nu numai ca să-şi facă nume bun. Ei, în tinereţe, nici nu-i pomenise vreodată despre faptul că n-avusese nicio zestre şi îi cumpărase daruri nechibzuit de scumpe, aşa cum le cumpăra acum iubitelor lui vremelnice. Ei nu-i dădea bani, ca să nu-şi facă chefuri din care el să fie exclus. La bucătărie putea să mănânce şoferul cu toată familia lui, bucătăreasa putea aduce sergentul şi fata din casă doi copii ai ei din flori, n-avea nimic împotrivă. Dar dacă ar fi ştiut că ea, Olga, face milostenii, şi mai ales că îi dă ceva lui

Păunescu, ar fi sărit ars. Milostenia o făcea el, nu nevastă-sa. Banii de la Lunca intrau toţi în buzunarul lui, îi cheltuia, îi risipea cum voia, Olga nu ştiuse niciodată socoteala lor. De fapt, Lunca părăsită cum era acum, trebuie să fi adus foarte puţin. Gherase, ultimul vătaf, era acolo stăpân absolut. Vara, Dan se închidea în casă, la Bucureşti, şi lucra ore întregi în biroul lui. Pregătea o carte care avea să revoluţioneze lumea.

Politica ţării se schimbase net, se hotărâse. Tineretul mai urma şi alţi învăţăcei, unii cu năzuinţe de conducători sau care şi ajungeau conducători vremelnici, într-un anumit sector, dar Dan nu se alia cu ei. Teoria lui filosofică

era mult mai nuanţată, mult mai personală, şi dacă s-ar fi transformat într-o bună zi în acest lucru vulgar făcut de alţii şi care se numea politică, ar fi fost, era sigur, mult mai puţin vulgar decât ceea ce vedea în jurul lui, şi limpede ca lumina zilei pentru oricine că e o formulă de viaţă, de rânduire socială dacă vrei, de cu totul altă calitate. Până atunci însă, scrâşnea din dinţi şi visa urât. Visa bunăoară că l-au otrăvit inamicii lui din umbră, cei care îl pândeau în facultate şi-l invidiau că e adorat. Visa că e împuşcat de partizanii unui partid politic care lupta cu arma în mână şi o întrebuinţa pe neaşteptate. Visa că strânge de gât un oarecare şef, teoretician al mişcării de extremă dreaptă, şi se chinuia până în zori, asudând, să-şi înfigă bine mâinile în beregata aceea care părea de cauciuc tare. Avea vise atât de îngrozitoare, încât uneori se ducea în odaia Olgăi, o scula din somn, o aducea în dormitorul conjugal şi o poftea să se culce lângă el. Nu că i-ar fi fost de mare ajutor, dar îi făcea bine să audă pe cineva respirând aproape. Nu mai oprea de mult nicio admiratoare să împartă culcuşul cu el, pentru că pe ultimele le speriase urlând în somn, cu un glas de tigru răguşit.

Partidul de extremă dreaptă veni la putere. Nu-i oferi un fotoliu de ministru. Se aştepta la asta, îşi spunea cu buze palide, care tremurau, pentru că nu le dăduse niciodată destul nas. După o răzmeriţă scurtă şi sângeroasă, partidul acela căzu repede, şi nici următorii diriguitori nu-l poftiră în guvern. Mă rog, nici cu ei nu fusese în relaţii strânse, dar şi-ar fi putut da singuri seama de aportul uriaş pe care l-ar fi adus el la departamentul culturii. Bine că nu-l stinghereau cel puţin la facultate, bine că curăţaseră de acolo câteva mutre antipatice, câţiva profesori care adunau în jurul lor ciurdă de imbecili. Războiul care începuse îşi urma cursul firesc. Între teoria lui şi opinia oficială existau în alte puncte de contact, chiar foarte multe pentru cei care nu ştiau să distingă cu ascuţime şi perspicacitate. În sfârşit, era onorat, fusese şi decorat, era poftit să scrie articole, să ţină conferinţe, dar nu i se încredinţa niciun post cheie. L-ar fi refuzat,

bineînţeles, meseria lui îi lua-prea mult timp, dar ar fi vrut să-i vadă punând la picioarele lui de profet dovezile recunoaşterii şi recunoştinţei lor absolute. Ar fi vrut, mai ales, să nu vadă foşti elevi ai lui, foşti admiratori sau admiratori posibili, înconjurând alţi profesori, alţi teoreticieni. Asta era un jaf, asta era o nelegiuire. O personalitate ca el ar fi trebuit să fie înconjurată de toată suflarea tânără din ţara asta. Se născuse doar ca să stăpânească minţi şi suflete. Nimeni nu merita mai multă dragoste, mai absolută admiraţie decât el. Ce găseau la alţii? Cu ce erau ademeniţi, plătiţi? Cum se explica monstruozitatea asta, fuga unui ucenic al lui lângă o falsă vedetă? Numai prin stupiditatea omenească, desigur. I-ar fi sfârşit pe toţi tâlharii care îl deposedau aşa de spiritele pe care le stăpânise.

Uneori îl vizita Raluca. Uitase parcă de tot vechea supărare şi chipul în care plecase din casă. Venea îmbrăcată în lucruri vechi bine periate, bine călcate, împodobită cu mărgelecu cercei, cu pene care nu se mai purtau de mult. Era totdeauna, „puţin, momentan încurcată băneşte”, cerea neglijent un mic împrumut pe care avea să-l aducă înapoi peste două zile.

— Când am să vând vinul, Dane.

— Când am să vând grâul, într-o săptămână. M-au zăpăcit cu rechiziţiile, mă sărăcesc cu contribuţiile.

Raluca vorbea totdeauna aşa de parcă ar fi avut întreaga moşie de la Ghergani. Dan era informat. Ştia că jumătate din moşie fusese ipotecată de mult, când plecase Raluca în Italia, şi nu mai fusese răscumpărată niciodată. Că pe cealaltă jumătate atârnau datorii grele, şi că maică-sa nu mai poseda acum, de fapt, decât vreo cincisprezece pogoane curate, fără nicio ipotecă, că dăduse drumul la slugi, că şi aceste cincisprezece pogoane erau date în arendă lui Ion. O lăsa să vorbească şi se amuza grozav în sinea lui. Pe urmă începea să se tocmească la suma pe care i-o cerea ea cu împrumut. Se gândea la zilele copilăriei lui, în care mama asta frumoasă trecea pe lângă el ca pe lângă un căţel care s-ar fi jucat în curte, la ifosele

ei de o viaţă întreagă, la faptul că ignorase totdeauna ce fel de copil e fiul ei mai mare, că îl comparase în mintea ei cu ceilalţi, că în ceasurile în care trăgea să moară taică-său pândise testamentul şi moştenirea, gata să-i smulgă şi dreptul lui, dacă ar fi putut. Imbecilă Ana-Maria că îi dăduse mână liberă asupra Gherganilor. O fi numind te pomeneşti nobleţe, prostia asta. Nobleţe! în neamul ăsta numai el era nobil, el care se trăgea din moşieri şi protopopi. Ceilalţi doi, cine ştie ai cui copii erau.

La sfârşitul vizitei, când Raluca obosea şi începea să se enerveze, Dan îi dădea în sfârşit ceva, cam un sfert din cât ceruse ea şi o conducea cu eleganţă la uşă, de parcă vizita ei i-ar fi făcut mare plăcere.

Olga ştia despre război atât cât auzea uneori de la Dan. Nu citea gazeta şi nu avea prietene, care să-i spună ce însemnau toate astea, cum mergeau lucrurile, ce gândeau oamenii despre ele, dincolo de articolele din presă. Uneori bucătăreasa sau jupâneasa îi povesteau câte o grozăvie, ceva despre oameni arestaţi, ceva despre oameni flămânzi, şi despre greutatea lor chiar de a aproviziona casa. De la un timp se părea că lucrurile începuseră să meargă rău pe front. Dan era din ce în ce mai încruntat. Mă rog, nu făcea parte din guvern, dar înfrângerea în războiul acesta a României şi a aliaţilor ei, însemna totuşi o înfrângere a teoriilor lui. În parte, şi a teoriilor lui. Dacă nu-l ascultaseră, dobitocii, dacă nu-l aleseseră lider pe el, dacă nu luaseră literă de evanghelie fiecare idee scrisă de el, rostită de el! Avea şi un sentiment de vinovăţie: dacă ar fi fost mai puţin modest, dacă s-ar fi dus de la începutul războiului să-i înveţe, să-i sfătuiască, să-i conducă, lucrurile ar fi luat o altă întorsătură. Era păcat, o idee mare ameninţa să se prăbuşească, şi cine ştie peste câţi ani avea să răsară iar din maldărul de cenuşe pe care îl acumulau atâtea focuri greşite şi inutile deasupra ei. Ştia doar că niciunul dintre ei n-are destulă minte, că şi cel din Germania, despre care se spunea că are geniu, vede destul de limitat în comparaţie cu el. Dacă şi-ar fi dat el puţină osteneală la timp, soarta lumii ar fi fost alta.

Venise vacanţa. Studenţii se risipiseră care încotro. Bombardamentele ciuruiau Capitala. După ani de zile, Dan plecă la Lunca. Conacul îndelung părăsit semăna mai degrabă cu un cavou, decât cu o locuinţă pentru oameni vii. Absent, mecanic, Olga se apucă de dereticat, de aerisit şi curăţat. Activitatea asta nu-i dădea o mare satisfacţie, dar se simţea totuşi mai bine decât la Bucureşti, unde stătea degeaba cât era ziua de lungă. Trebuiau stârpiţi şoarecii şi păianjenii, trebuiau spălate perdelele, draperiile, covoarele, trebuia lustruită mobila îmbâcsită de praf. Toate astea erau o preocupare ca în vis, dar părea un fir mai solid care o lega de realitate.

După ce sfârşi casă, din colţurile căreia se ridicau, ca nişte amintiri din altă viaţă, imagini ale acelei prime veri petrecută aici cu Ana-Maria şi încheiată atât de cumplit, neliniştită că nu mai avea nimic de făcut, se apucă să facă curăţenie în pod. De acolo veneau şoarecii, le auzea toată noaptea goana măruntă deasupra capului. Se aflau în pod îngrămădite de cine ştie când, cărţi vechi, note de pian, cufere cu rochii demodate, fotografii şterse, puse vraf într-un ungher, un tablou mare, care reprezenta o doamnă frumoasă în rochie de bal plină de dantele, cu umerii goi, cu carnea strălucitoare, cu ochii încrezători. Trebuie să fi fost vreo străbunică de-a lui Dan, o doamnă care fusese fericită, cruţată de viaţă, iubită de oameni. În părul ei cafeniu roşcat pâlpâia lumina suavă a unui trandafiraş galben. Olga îşi aducea vag aminte că şi ea fusese frumoasă, poate nu chiar atât de frumoasă ca doamna asta fericită. Când cobora din pat, se uita lung în oglindă şi nu-şi mai recunoştea faţa lungită, palidă, ştearsă de viaţă ca o batistă pe care o răsuceşti bine, ca s-o scurgi după ce ai fiert-o, nu-şi mai recunoştea ochii, privirea. Dar cum tot ce o înconjura părea pentru ea învelit în scamă. de vată. imaginea ei n-o lovea dureros, o mira numai puţin.

Într-o zi, pe la amiază, şoferul veni din oraş cu ziarele de dimineaţă, le dădu lui Dan, apoi se pierdu în curte, trase după el câţiva oameni care lucrau în livadă, şi se porni pe vorbă spornică, agitată.

Dan desfăcu ziarul şi scoase un strigăt.

— Mizerabilii! Era de aşteptat! Laşii! Armata întoarce armele! Armata ştie ce vrea. Vrea şi ea ceva! Gloata are păreri! Plebea manifestează! Dacă au lăsat-o să-şi ia avânt! Dacă nu s-au făcut execuţii la timp! Olga! Unde eşti Olga! Unde te-ai ascuns, laşo?

Olga era lângă el. Îl privea şi nu înţelegea nimic.

— Şoferul! Maşina! Plecăm la Bucureşti! Geamantanul cel mare pentru manuscrisele mele! Nu te mai uita! Aleargă! Vrei să vie aici peste noi?

Olga alergă, fără să priceapă de ce.

Pe şosele era îmbulzeală. Peste Bucureşti, nemţii bombardau. Nu se putea pătrunde. Dan porunci şoferului să se întoarcă la Lunca. Peste două zile o luă iar spre Bucureşti. Era praf, un praf uriaş care îmbrăca tot oraşul. Casa din strada Batiştei era la pământ. Salonul îşi arăta pereţii tapetaţi cu mătase albastră albastrului cer de august. Olga scoase un ţipăt mic, stins. Dan privi o clipă, măsură o clipă nenorocirea din ochi şi i se păru că muntele acela de moloz e un fel de piedestal, sub picioarele lui de statuie. Nefericirea omului de geniu era deplină. Aureola lui de martir se împlinea. Cum vor scrie biografii viitori această etapă a vieţii lui! îi ceru şoferului să se întoarcă înapoi, la Lunca. Bine că am manuscrisele la mine, toate manuscrisele mele.

La Lunca însă nu avu linişte mai mult de trei zile. În casa de la Bucureşti mai era ceva poate de salvat. Aşa cum o văzuse, în grabă îi păruse că odăile din fund se mai ţineau pe picioare. Aici puteau oricând să vină armatele, să treacă cel puţin ca o grapă. Vor vedea numai decât că în drumul lor au dat de un om mare şi invidia lor de plebei are să-i determine să-i facă vreun rău. Porni din nou către Bucureşti. În adevăr, două odăi erau neatinse, cea numită odaia lui Paul şi cea care fusese buduarul Raluchii. Restul, o îngrămădeală de moloz, în care, când maşina opri în faţa porţii dărâmate, scormoneau câţiva copii, câţiva oameni cu mutre urâte. În cele două odăi din fund, după ce veniră lăcătuşi şi tâmplări să dreagă uşile sărite din ţâţâni,

geamgii să pună ferestrele, muncitori cu ziua să cureţe puţin în faţă şi în jurul lor dărâmăturile, se putea locui. Restul era praf şi pulbere. Muzeul Ilie Melinte-Lunceşti, un maldăr de moloz, cărămidă şi alte lucruri ciudate, despre care nu-ţi dădeai bine seama ce sunt. Scăpaseră, din toate colecţiile lui Lulu, numai cele câteva obiecte deosebit de preţioase, pe care Dan le băgase o dată în seiful lui de la Banca Naţională. Olga încercă uneori, când Dan nu era acasă, să râcâie ca o găină cu ghiare slabe în acel morman, doar o mai găsi ceva, amintindu-şi cu o umbră de părere de rău de pasiunea socrului ei pentru vase, tablouri, gravuri. O dată o surprinse Dan şi-i interzise să mai caute ca o cerşetoare în gunoi, în mormântul acela, în stârvurile acelea ale unui trecut iremediabil pierdut. Începuse să creadă, cugetând adânc, că ziua de mâine avea să fie mai total a lui decât cea de ieri. Niciunul dintre guvernele trecute nu-l făcuse ministru, nici măcar academician, nimeni nu se orientase exclusiv după teoriile lui, mai curând le deformaseră şi le schilodiseră. Poate că actualii conducători aveau să-şi dea seama că majoritatea greşelior trecutului se datorau acestui mers îndărătnic, străin de doctrina lui, şi aveau să facă apel la el. Începu cursurile. În facultate se pornise o mişcare puternică în direcţie absolut opusă opiniilor lui. Se părea că nu e luat în seamă. Unii erau arestaţi, el nu. Asta era o dovadă că îl socoteau absolut în afară de tot ce se petrecuse în ultimii ani, sau că nu-i dădeau destulă importanţă? Problema era chinuitoare. Guvernul se schimbă din nou, mai făţiş democratic.

Anul trecea searbăd. La cursurile lui nu se mai îmbulzeau atâţia studenţi. Bieţii dezorientaţi, bieţii fricoşi, se temeau să ia lumină din lumina lui, flacără din pălălaia lui înaltă! De! altfel i se păru mai potrivit să ţină anul acesta un curs bine îndiguit între malurile filosofiei clasice. Până când aveau să se liniştească apele. Nu de frică, bineînţeles, dar pentru că un om inteligent nu vorbeşte în pustiu. Tineretul era atras şi absorbit de lucruri mărunte, de manifestaţii, de politică propriu-zisă, fără o a treia dimensiune metafizică. N-avea de gând să arunce

mărgăritare la porci.

Câte un profesor dispărea într-o bună zi, îndepărtat sau chiar arestat. În locul lui venea un imberb sau un matur necunoscut despre care Dan nu ştiuse nimic până atunci. Foarte bine, se săturase să vadă aceleaşi figuri cretine, bine că veneau altele, nu mai inteligente nici ele, despre care greu îţi închipuiai că vor atrage mareea studenţilor. Numai puţin timp să mai treacă şi cursurile lui aveau să devină din nou centrul universului spiritual. Şi totuşi aceşti profesori atrăgeau studenţii.

Şi într-o dimineaţă fusese el însuşi demis. Era de neconceput. Se temeau atât de tare de el? Dar ar fi fost dispus să le dea o mână de ajutor, un sfat, o îndrumare. Ar fi fost dispus să păstreze în tăcere un timp partea cea mai originală, mai subtilă a concepţiei lui, ca să pună în slujba lor ceea ce era monedă curentă, mai valoroasă, bineînţeles, la el decât la alţii. Prea se zbăteau în confuzii, ca să nu-ţi dea inima brânci să-i descurci puţin.

Toată viaţa am fost democrat, îi spunea el Olgăi la masă, în ziua aceea revoltătoare.

Mâncau acum în una din cele două odăiţe, la mare strâmtoare, între câteva mobile scoase din ruine când se curăţiseră toate dărâmăturile din curte şi câteva lăzi aduse de la Lunca, cu veselă, cu albituri, cu cărţi. Prin ferestre vedeau curtea mare, deşartă, gropi, şi muchii de ceva ce fusese o dată temelie sau scară. Dan ar fi putut să se mute undeva, erau încă apartamente bune de închiriat, dar prefera să fie o evidentă victimă a războiului, o victimă de netăgăduit a nemţilor. Raluca se repezi să-i poftească în micul ei apartament de la şosea, făcându-şi socotelile că gestul ăsta frumos avea s-o salveze pentru totdeauna de grija zilei de mâine. Dan, natural, nu primise.

— Toată viaţa am fost democrat, m-am aplecat cu solicitudine asupra poporului, şi acum, deodată, se pare din hârtia asta bizară că am fost un duşman al lui. Oamenii ăştia nu m-au citit niciodată, n-au venit să stea de vorbă cu mine, să facă un mic efort intelectual să mă înţeleagă şi să aibă revelaţia ajutorului substanţial pe care l-ar avea prin

colaborarea cu mine. Nu e nimic. Vor pierde şi de data asta. Au mai pierdut şi alţii. Noi plecăm la Lunca. N-are să dureze mult, oh! N-are să dureze nici atât cât mi-ar fi mie necesar să scriu o carte pe care o port de mult în minte. Va trebui să mă întrerup, ca să reiau catedra. Mi-e milă numai de tineretul ăsta căruia am să-i lipsesc. Mâine plecăm la Lunca.

A doua zi Dan nu putu pleca la Lunca. Iar a treia zi, când maşina aştepta să fie încărcată în faţa porţii cu puţinele bagaje pe care le mai aveau stăpânii, şoferul, acelaşi mizerabil, aceeaşi piază era, care îi adusese ziarul într-o dimineaţă de august, cu vreo doi ani înainte, îl aduse şi acum. Dan citi cu ochii lui că moşiile fuseseră trecute în patrimoniul statului, şi călcă ziarul în picioare. Olga era parcă de pe altă lume, căra mereu fel de fel de pachete la maşină.

— Opreşte-te o dată! N-ai înţeles încă?

Olga se opri în mijlocul drumului.

— Ce să înţeleg?

— Că nu mai avem unde ne duce! Că ni s-a luat Lunca!

— S-a luat o dată tot ce trecea de cincizeci de pogoane. N-avem mai mult, îl asigură sfios Olga.

— Ei poftim, le-au luat şi pe astea.

Olga se întoarse docil către casă.

— De ce eşti aşa de liniştită? N-ai priceput nimic?

— Ba da, îngăimă Olga, rămânem aici. Am priceput.

— Ţi se pare simplu? Normal? Văd că reacţionezi ca o oaie întoarsă în ocol.

Olga acţiona de mult ca o oaie la toate întâmplările vieţii. Numai să nu ridice glasul Dan, să nu ţipe şi să nu urle. Era singurul lucru care o mai înspăimânta. Intră repede în casă să nu-l mai audă.

La sfârşitul acelui an muri şi Raluca. Abia când o chiriaşă pe care o luase în apartamentul ei veni să-l vestească, îşi aduse aminte Dan că n-o văzuse de câteva luni. Se părea că nu zăcuse mult, dar nu mai trecuse pe la ei pentru că ştia că sunt ruinaţi şi că n-are să se aleagă

decât cu vorbe tăioase, cu mustrări pentru tot ce risipise, pentru toate bijuteriile pe care le vându-se, pentru toate blănurile pe care le prăpădise.

Dan închirie nişte maşini de piaţă – o vându-se pe a lui – anunţă câţiva vechi prieteni ai familiei, pe care nu simţise nevoia să-i vadă de ani întregi, încercă să facă o înmormântare cât de cât asemănătoare cu a lui Lulu şi a lui Paul, pentru că dacă mai erau câţiva ochi aţintiţi asupra lui, să nu-l socotească nici ruinat, nici desprins de familia nobilă din care descindea şi în al cărei cavou măreţ era dusă acum mama lui iubită, soţia devotată a lui Ilie Melinte-Lunceşti.

Scria mult Dan în „odaia lui Paul” şi Olga se mişca uşor, ca un şoricel, în cealaltă, în care se mânca şi unde, într-un colţ, după o perdea, era patul ei. Ar fi vrut ca Dan să uite ceasuri întregi existenţa ei, dar dimineaţa, când se ducea după pâine, după lapte, după zarzavat şi cheltuia banii ăştia care nu mai aveau nicio valoare, sau mai târziu, pe cei schimbaţi, din care nu înţelegea mai mult, trebuia să intre totdeauna la el cu restul în palmă, să-i dea socoteala. Dan o certa totdeauna că cheltuise ca o descreierată, că pierduse câţiva gologani, că dăduse mult pe ţelină şi cumpărase nişte cartofi de care nu era nevoie. Olga îl asculta cu fruntea plecată şi tresărea la fiecare strigăt mai înalt. Pe urmă nu-l mai vedea până la prânz. La masă Dan vorbea îndeobşte despre elevii lui. Cât îl iubiseră! îl divinizaseră. Era stăpân pe minţile lor, pe sufletul lor, pe voinţa lor şi nu voise la timp să utilizeze această putere a lui. Şi azi l-ar adora, dacă i-ar mai avea în faţă. Îi furaseră ucenicii, îi furaseră adoratorii, îi furaseră sufletele cu care se juca cum vrea. Nu! Nu se juca! Le inocula singura concepţie filosofică valabilă pe lume. Era acum sărac, sărac ca ultimul cerşetor, nu pentru că nu mai avea moşie sau casa întreagă, pentru că nu mai avea în jurul lui minţile acelea pe care era stăpân. Ce-i trebuia lui de la viaţă? Un pahar cu lapte, pe care imbecila de Olga îl afuma la fiert, o bucată de pâine, un pat. Avea ce vinde încă doi-trei ani, până când se va răsturna regimul.

Singura lui necesitate era o necesitate spirituală, era pornită din generozitatea lui firească: să poată da şi altora o scânteie din geniul lui şi să simtă că acei alţii sunt ai lui, sunt îmbogăţiţi prin el. Oh! cum îl adorau!

Olga auzea în fiecare zi aceleaşi cuvinte, ca bătute cu un ciocan greu pe o nicovală şi i se părea că nicovala aceea e creierul ei. Uneori Dan se înfuria, blestema cu vorbe groaznice. Alexiu rămăsese în facultate, poftim. Gheorghiu fusese trecut la un institut. Ăştia fuseseră dintotdeauna oameni de stânga? Ei, uite, el nu băgase de seamă. Aveau studenţi, aveau şi acum studenţi. Era mai mult decât suporta el. Într-o zi avea să-i crape ceva în cap.

Şi în adevăr, îi crăpă o dată ceva, dar în inimă. Era firesc, avusese o inimă prea mare, prea fierbinte. Olga îl mai îngriji o bucată de vreme. Era slăbit, palid şi se mişca cu frică, aproape nu se mişca ca să nu-şi facă rău. Trebuia să fie întors, spălat, hrănit, în vreme ce bombănea, ocăra şi corecta, poruncind printre dinţi fiecare mişcare a Olgăi. Nu-l întorcea bine, avea de gând pesemne să-l omoare. Îi lăsase braţul dezvelit, voia să răcească! Nu ştia să-l hrănească, să-i ducă lingura la gură. Se vedea bine că nu fusese mamă, că nu se dovedise în stare să aibă un copil. Putea să mănânce şi singur, fără îndoială, dar nu voia să se obosească. Făcea cineva zgomot pe stradă. Să alerge Olga, să le spună să se liniştească, era doar un bolnav aici! Noaptea cânta un greier între dărâmături, să se scoale Olga să-l prindă, îl deranja. De ce se cruţa atât? Aştepta să-l îngroape ca să se mărite din nou? Pe cine pusese ochii când se ducea la gaz? Văzuse el bine că de câte ori venea cu bidonul plin, îi străluceau ciudat ochii. Pe urmă voia să-i dicteze, dar gândurile nu se mai înşirau în ordine în mintea lui, cuvintele se îmbulzeau uneori şi alteori îi piereau cu desăvârşire. Durerea asta în piept, spaima asta că boala avea să ţină, că ar fi putut să-l răpună, îl scotea din minţi. Olga rămânea mult timp cu condeiul în aer, cu gândurile pierdute, aşteptând continuarea.

Uneori Dan se trezea noaptea şi se gândea că s-ar putea să moară. Se vedea întins în sicriu, palid, frumos,

impunător, cu fruntea lui unică îngheţată. I se făcea o milă cumplită de el, i se părea că pe lumea asta nu va mai rămâne nimic vrednic de admiraţie şi de dragoste, începea, să clănţănească de frică la gândul că îl va acoperi pământul ca pe taică-său, ca pe maică-sa, ca pe orice om oarecare sau ca pe unul ales, poftim – asta nu era o consolare! – că va fi singur în fundul unei gropi, şi-l podidea un plâns; cu sughiţuri.

— Olga, striga el. Olga, scoală-te, aprinde o lampă. Nu luminarea, neroado, lampa cu gaz. Freacă-mi mâinile, freacă-mi picioarele, vorbeşte tarei Uită-te la mine! Arăt rău? Mai rău decât săptămâna trecută? Cască ochii, nu dormi pe picioare. Când eu sunt treaz, cum îţi vine să dormi? Mâine să te duci să vinzi feţele de masă, trebuie să mă hrănesc bine. Uite şi acum mi-e foame. Încălzeşte laptele.

Olga îi freca mâinile, încălzea laptele, se trudea să nu adoarmă.

Muri ea înaintea lui. Răci Cumplit în timpul viscolului cel mare, chinuindu-se să sape o pârtie de la uşa odăiţelor lor până în stradă. O doborî o pneumonie. Stătea în dosul perdelei care îi ocrotea patul, neînstare să se mişte, în vreme ce Dan blestema că nu e servit. După o săptămână de zăcere, fără nicio doctorie, fără niciun doctor, îşi dădu sufletul uşurel. Nu horcăi, n-avu o agonie zbuciumată, muri pe nesimţite. Fosta lor bucătăreasă, care îi vizita uneori de dragul cucoanei ăsteia „care nu făcea niciun rău, ca o muscă”, după cum spunea ea, pică tocmai în ziua morţii ei şi se ocupă de înmormântare. Olga fu dusă în cavoul familiei Melinte-Lunceşti, fără alai şi fără prieteni. Acasă, Dan plângea cu hohote dispariţia acestei femei unice, care îl adorase şi care fusese în stare de un devotament îngeresc. Bucătăreasa îl asculta, ştergându-şi ochii, şi se gândea că biata cucoană, care avea numai cincizeci şi unu de ani trebuie, în adevăr, să fie îngeraş pe undeva. În sicriu chiar, începuse să-şi capete chipul ei de altă dată. Nu-l mai auzea pe bărbatu-său pesemne, de asta se înseninase.

Tot bucătăreasa asta se osteni să-l interneze şi pe Dan într-un spital. Fusese nesuferit conaşul, dar nu-l putea lăsa singur ca pe un câine, beteag şi părăsit. Mai avea şi câteva lucruri de preţ prin casă, i le adună pe toate într-un geamantan, aveau să-i folosească la nevoie, şi-l transportă cu geamantan cu tot la Colentina.

În vară muri şi Dan. Se înfurie într-o zi când un doctor tânăr afirmase nu ştiu ce nerozie despre egalitatea oamenilor, despre egalitatea raselor, strigă cu vocea lui de altă dată, întoarsă ca prin minune în pieptul acum puţin scofâlcit şi făcu un nou infarct din care nu-l putu scoate niciun efort medical. Fu dus şi el în cavoul familiei. Şi aşa se stinse neamul Melinte-Lunceşti, cel coborâtor din protopopi şi moşieri, neam de oameni cu carte şi generoşi, care dăduseră cu amândouă mâinile bunuri materiale şi spirituale, care îmbogăţiseră o, lume în jurul lor – aşa cum se găsise scris în hârtiile lui Dan, – care strânsese la piept cu dragoste orice făptură omenească sensibilă, vrednică de acest nume şi care putea număra douăzeci de generaţii de cărturari în urma sa, dacă ar face un arbore genealogic n-ar fi un act de vanitate nevrednic de pana unui filosof, creator al unei noi formule filosofice. Aşa se stinse.

Apărut 1968.
Tiraj 18.170 ex.